Silenus Alcibiadis, sive Proteus

Jacob Cats

bron
Jacob Cats, *Silenus Alcibiadis, sive Proteus*. Hans vander Hellen, Middelburg 1618

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cats001sile01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

Ad lectorem,
De fine huius opusculi, Praefatio.

S*J in Lusu non merè ludicra, & a Puero, quem exhibemus, non nimis puerilia exspectas; at quippiam hîc reperire, quod vix aliquis jbidem quęsiverit, tibi est animus*, *mi Lector*, *siste te paulisper in hoc vestibulo: antequam enim vlterius progrediaris*, *habeo quod de titulo huius Libelli*, *deque instituti nostri ratione paucis te pręmoneam. Jnterpretem vnumquemque adhibendum esse ei quod dixit, scripsitùe, aequũ iudicant*, *qui ęqui. Gręci primo*, *deinde Latini, Gręcos imitati*, *genus hoc scriptionis* Emblemata *indigitârunt; cuius ego verbi originem alijs indagandam vt relinquam*, *nominisque anxiam disquisitionem vt omittam*, *atque ex re ea describam, pronuntio* Emblemata, *scitè exhibita*, *mutas imagines esse*, *quę tamen loquantur: levia videri*, *quę tamen pondus habeant: ridicula apparere*, *cum non sint insipida: denique plus aliquid plerùmq́ue in his legi*, *quam sit scriptum*; *plus cogitari, quam sit lectum. At mirabitur fortassis nonnemo imò, vt pręter decorum*, *stomachabitur nos lubricę istius aetatis*, *nescio quas, ineptias non tantum solidę morali Sapientię*, *verum etiam sacris Meditationibus coniunxisse*,

resq́uc adeò diversas, &, vt primâ fronte videtur, contrarias in vnum quasi fasciculum colligasse. Cui obiectoni vt satisfaciam, paucula de consilio hac in re meo, & de scopo opusculi huius venia, bone Lector, tecum disserendi mihi sit. Primò quidem primam Emblematum istorum partemè turbido iuventutis nostrae ęstu emanasse ingenuè fateor: Jlla enim cùm, agnato isti aetati affectu, ad poëticas Sirenes & illecebras illarum subinde abriperetur, Emblemata aliquot amatoria, id est, ineptias iuveniles, subinde chartis illeverat: quę, cum alijs eius generis exercitationibus, super-venientes alię occupationes tum temporis è manibus vt deponerem, adegerunt: eadẽ illa cum mihi nuper, veteres quasdam chartas evoluenti, in manus incidissent (ac id quidem cum iam singulari Dei opt. max. beneficio a prioris vitae molestijs paulùm respirare cępissem) videbar, ea relegendo, me ipsum qualis fueram, id est, adolescentulum iuvenilibus affectibus sursum, deorsum miserè agitatum satis graphicè ibi depictum videre. Sensi nihilominus intercà igniculos, nescio quos, amoeniorum istorum studiorum in me, velut resuscitari, atque vt Poëta,..... Agnovi veteris vestigia flammę. *Quo pristini affectus dulci laenocinio mihi ipsi paulatim ereptus cum forem, caepi in animum inducere vt, exercendi hunc ipsum atque instruendi gratiâ, iuvenilia illa & Amatoria Emblemata poëtico lusu pro re natâ variarem, & in robustioris aetatis meditationes magis viriles tam Morales, quam Sacras, transfunderem: Videbar enim isto modo ludendo non vanam humanae vitae imaginem me & mihi ipsi, & alijs, exhibiturum esse; si praesertim hominem, triplici libello, triplici modo oculis exponerem; Vt Naturalem, vt Civilem, vt Christianum. Operi itaque. accingimur, & iuventutem nostram, mi Lector, id est hominis istius naturalis genuinam effigiem in propagationem sui propendentem (quod naturae proprium esse quis ignorat?) atque ita coloribus suis depictam, primo Libello damus. Cur enim talem me fuisse diffitear? ille vitia sua fateri metuat, qui etiamnunc in illis versatur:* somnium, *ait ille,* narrare vigilantis est. *Hominis Civilis id est, socialis in*

mutuo hominum consortio viventis, Secundo exhibemus. Hominis Christiani, *id est, verâ fide imbuti, lineas aliquot Tertio demùm Libello ducimus. Et haec quidem retentis vtrobique ijsdem iconibus*; *cum ob alia, tum ob hoc, vt homini* (*tametsi corporis externam formam retineat*) *interiores animi facultates mutandas esse, mihi alijsque persuadeam; doceam que quo pacto è turbidâ & fluctuanti illâ juventâ*, *ad sedatum virilis aetatis robur, & inde in gravem & exemplo reliquis aetatibus futuram senectutem, laudabili volubilitate, nobis sit transeundum, & identidem ad meliora ac altiora sit enitendum; eòusque dum solida ac genuina gravitas eundum locum in animis nostris obtinuerit, quem ibidem inanis levitas, vanitasque juvenilium animorum* (*comparatione prioris & praesentis vitae inter sese in institutâ*) *antea obtinuisse conscia mens vnicuique dictabit*; *atque ita tandem vitę vniuscujusque nostrum ratio, non amplius corruptis humanis affectibus, sed divinae voluntati in toto mancipetur. Cum verò Juventutis nostre pars non minima eò prolapsa sit, vt vel honestior aliquis & ad gravitatem compositus libri titulus eundẽ legenti ferè soleat è manibus excutere, atque adeò ab vlteriori lectione, tanquam praejudicio gravatum lectorem*, *deterrere,* (*nec enim*, *vt videtur, tenerae plurimorum aures aliud praeter-quam molliusculos lascivientium poëtarum versiculos ferre possunt*) *Ere visum nobis titulum & externam libelli faciem captui istorum dare: eamque ob rem curavimus frontem ipsam & imagines aliquot effigie poëtici Cupidinis alijsque amatorijs ineptijs obduci, vt ne quis delicatulus, in haec forte incidens, aliud hîc praeterquam melimela, merasque Veneris & Adonidis delicias latere suspicetur*, *atque istâ ratione ad vlteriorem operis lectionem, tanquam adescam palato suo congruentem, nepos quivis invitari possit. Fraudem itaque tibi facio*, *mi Lector, sed, vt spero, omnibus innoxiam: nam & blandis nutricibus alumnos suos tali ferè modo, & cum bono ipsorum, fallere satis solenne est, cum nimirum delicijs puerilibus dissimulatos amari medicaminis succos ipsis propinant*, &, *vt ille,*

..... Prius oras pocula circum
Contingunt dulci mellis flavoque liquore.

Sicut & Chyrurgum novaculam spongiâ tectam mamillę regię virginis (*dum vlcus lenire & purgare se simulat*) *faeliciter impegisse memoriae proditum est. Quod genus fraudis non licitum modò, sed & amicum esse quis non fateatur*? *Jterùm dum in hoc essem totus vt adolescentulos amicâ fronte*, *id est*, *amoeno & iuvenilibus oculis blandienti titulo allicerem*; *verebar ne graviores severiorisque supercilij viros*, *tam ridiculo & futili in ipso limine proposito spectaculo, ab opere hoc arcerem*, *atque ita*, *contrarium dum vitarem*, *in contrarium impingerem*: *operępretium visum fuit ei malo tacito, & non omnibus ęquè exposito, remedio occurrere. Librum hunc eam ob rem obscurâ, & non vbique obuiâ, inscriptione* Silenum Alcibiadis *indigitavi: quid autem ea totumque deinceps velit opusculum*, *duorum Emblematum ad titulum appositione*, *Lectori non nimis rudi satis indicavi. Quae hic sigillatìm explicare*, *quid opus? hoc volo, libellum hunc*, *tametsi eundem de summâ* (*quod aiunt*) *cute ridiculum quis, & pręter iuveniles nugas in se nihil habentem, facilè damnet*: *muliò tamen alium esse propius intuenti*, *quam summo habitu in oculos incurrat*; *licet enim prior libellus, quem liberior nostra iuventus effudit*, *amatoria tantum tractet, amatoriè tamen, id est, stolidè & insulsè multa ibi non tractari*, *sed inspersam ferè vbique moralis doctrinae salem aequus Lector animadvertet: praesertim vero si doctorum istos flores*, *quos ornandi & nos explicandi gratiâ adiecimus, subinde consulere non gravetur. Jnvenies alibi iocos*, *& fateor, sed vt impossibile absque coloribus pingere, ita Juventutis mores describere*, *aut hominem naturalem dare*, *sine istis*: *nec, aliter agendo, ageremus*, *id quod agimus. Evocabunt isti torpentes animos è marcore*, *vt speramus, viamque sternent ad meliora, eòque ducent mentem iuvenilem, idque sensim, quò per sese timuisset ascendere. Res ipsa loquitur homines*, *vt plurimum, cum res*

tractantur arduę, graves, imo & sacrę, jacere animis ac dormitare; ad res verò ludicras, pueriles ineptias, tricas, apinas, vigilare, torporem excutere, aures animumque arrigere. Vidit hoc, qui nihil non videt, vnigenitus Dei filius, Salvator Christus, non latuit Sanctos, non fugit Doctos: qui omnes, quoties ad populum dicendum, quotiesque auditores ad attentiónem excitandi vel revocandi; artem arte tegentes, a rebus leuibus & plebeis ferè suas isagogas mutuare in more habent. Nonne Christum a lusu puerili, a grano Senapis, & similibus ordiri quidem, at gravi demùm & diuino epilogo perorare in historiâ Evangelicâ saepe videmus? Similia Paulum & alios viros sanctos factitasse, ethnicorum nempe poëtarum versiculos sanctissimis divini verbi mysterijs inseruisse, auditorum gratiâ, quis ignorat? Jnter Doctorum exempla lepidum illud Demosthenis, cui cum Athenis, causam capitalem defendenti, auditores parum attenti obstreperent, paulisper jam nunc, inquit, mihi aures prębete, rem novam & auditu iucundam in medium prolaturus sum. Ad quae verba cum ilicò altum silentium summaque auditorum attentio exstitisset: Juvenis quispiam inquit, asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus, in itinere verò cum vehementi ardore solis infestaretur, nec vmbraculi copia vspiàm esset, tandem bestiam radijs solaribus opponens sub asino, vt aestum effugeret, resedit: ibi agaso obtestari, factum controvertere, bestiam depellere, asinum vt iter, non vt vmbram, faceret locatum dicere. Alter ex adverso, ius asino vtendi fruendi pro arbitrio toto locationis tempore sese habere: quid multa? de verbis ad verbera, & demùm in litem res deducta est. His dictis, omnibus summâ animorum attentione exitum rei exspectantibus, discessum, quantum quidem videbatur, parabat; renitentibus contra Atheniensibus, &, vt reliquam fabulae partem adderet, flagitantibus; ibi ille, itanè, inquit, narratio de asini vmbrâ vobis cordi, seria audire operae pretium non videtur? Jam desinam, si prius idem aut simile in aurem insusurravero ijs qui, vbi oculo alacri & exporrectâ fronte, primam huius opusculi

partem evoluerint, in vlterioribus, tanquam apes amisso aculeo, torpere incipient. Tu, si me audias, Lector, & te ames, canonem hunc animo inclusum vt geras sit cura, Non esse separandam caudam a capite c. Maiores de Baptis. Vale.

Voor-reden ende verclaringhe over het oogh-merck des Schrijvers, in dit werck.

INdien ghy in jock niet al spel en souckt, Leser, maer ghesint zijt hier wat te vinden, datter niet en schynt te wesen; soo staet wat stille: want eer ghy voortgaet, wouden wy u geerne over het Opschrift van dit Bouxken, ende ons wit dat wy daer in voor hebben, een weynich berichts doen. 't Is billick dat een yder zy tolck ende vertaelder synder woorden. De Griecken als mede de Latynen, de Griecken hier in volghende, hebben dese maniere van schryven EMBLEMATA ghenaemt: den oorspronck van welck woort ick niet voor en hebbe hier na te spooren. Maer soo my yemant vraeght wat EMBLEMATA in der daet zyn? dien sal ick antwoorden, dattet zyn stomme beelden, ende nochtans sprekende: gheringhe saken, ende niet-te-min van gewichte: belachelycke dinghen, ende nochtans niet sonder wijsheyt: In de welcke men de goede zeden als met vinghers wysen, ende met handen tasten can, in de welcke (seg ick) men gemeenlyck

altyt meer leest, alsser staet: ende noch meer denckt, alsmen siet: geen onbequaemen middel (naer ons ghevoelen) om alle leersame verstanden, met een sekere vermakelyckheyt, in te leyden ende als uyt te locken, tot veelderley goede bedenckinghen, yder na syn gheleghentheyt; hebbende in sick een verholen cracht van behendighe bestraffinge der innerlycker gebreken van yder mensche, dwinghende dickwils (al-hoe-wel sonder schamperheyt, ende alleenlyck int gemeen daer heenen geset) by gelegentheyt van de voor-gestelde beelden ende de corte uytlegginge daer by ghevought, den genen, die sick by ghevolghe van dien op syn zeer voelt gheraect te zyn, al stil-swyghende, en in syn eenicheyt, schaemt-root te werden; siende syn innerlijcke feylen, uytterlijcken voor-gestelt, ende hem selven, of ten deele ofte int' geheel levendich af-ghemaelt. Om welcke redenen wille wy niet ongevoughelijck en hebben geacht, naer te volgen het ghevoelen der gener, die EMBLEMATA, in onse tale *Sinne-beelden* meynen ghenoemt te moeten werden: ofte, om datmen door het uytterlijcke beelt eenen innerlijcken sin te kennen is gevende, ende dat mitsdien, niet soo seer het beelt, als den sin, uyt het beelt ontstaende, bedenckelijck is; ofte, om dat dese maniere van schryven, boven andere, sonderlinghe de sinnen der menschen is af-beeldende, ende voor ooghen stellende; werdende daerom, als by uytnementheyt, *Sinne-beelden*, ofte der Sinnen af-beeldinge genaemt.

Dan yemant sal misschien sick verwonderen, ja onbetamelijcken oordeelen (ende dat niet sonder redenen) dat wy de mallicheden der jonckheyt, ghevought hebben, niet alleenlijck met de Leere der zeden, maer oock selfs met hooger ende stichtelijcker bedenckingen. En sonderlinge dat wy de sotheden der Ieught

de eerste plaetse in dit werck hebben vergunt. Dese teghen-worpinghe sal oorsake geven het wit ende oogh-merck, dat wy ons in dese oeffeninge hebben voor-gestelt, den gunstighen Leser cortelijck te ontdecken. Der-halven willen wy wel rondelijck bekennen dat 't eerste deel van dit Bouxken meest is gheweest het uyt-worpsel van onse blinde jonckheyt, de welcke, door de ghewoonelijcke gheneghentheden van die iaren, mitsgaders door eenighe lust tot de dicht-conste ghedreven zynde, hadde nu ende dan soo eenighe minnelijcke Sinne-beelden, dat is, geckelijcke invallen, daer henen ghestelt; welcke ten dien tyde by ons (als in andere saken als-doen besich zynde) aen d'een zyde geleyt, ende nu wederom, int door-sien van eenige oude papieren, ons in de hant ghevallen wesende, hebben, door over-sien van de selve, als in een spieghel, ontdeckt hoedanich den voorigen stant onser onbesuyselder Ionckheyt is gheweest, ende, by gheleghentheyt van die bedenckinghe, gemerckt de groote vriendelijckheyt des goeden Gods t'onswaerts, onse harten in dier voughen gheopent hebbende, dat wy de ydelheyt der dommer ieught nu niet alleenlijck als met handen tasten, maer oock metten ghemoede verfoeyen connen.

Desen onvermindert (mits wy nu van de becommeringe onses voorigen staets, door Gods sonderlinge goedertierentheyt, ontlast waren) hebben ten selven tijde in ons gevoelt, ick en weet niet wat, vernieuwinge vande vermaeckelyckheyt die wy wel eertyts tot de dicht-conste in ons hadden gespeurt; waer door wy allenxkens verloct, ende als soetelijck verleyt wesende, zyn verweckt geworden, om, naer gelijck-maticheyt onser jegenwoordiger geleghentheyts, de ydele *Minne-beelden* onser Ionckheyt tot *Sinne-beelden* van stichtelijcker bedenckingen, 't onser oefeninge, te ge-

bruycken; om alsoo, door dese maniere van schrijven, als een beworp, ende af-beeldinghe vanden wonderbaren ende veranderlycken loop des menschelycken levens in dit werck te verthoonen, ende also mijn selven ende andere aen te wijsen hoemen, uyt een domme Ieucht, tot een gesette Manheyt, ende van daer tot een stichtelijck Ouderdom, behoort te climmen; om also, by middel van een prijselycke veranderinghe, sijn voorige geneghentheden 't elcken in beter als te versetten; mitsgaders (gelijck men te vooren dapper ende vierich is geweest tot de hittige begeerlijckheden eñ harts-tochtẽ der wulpscher jonckheyt) de scherpheyt ende hevicheyt der selver te verkeeren 't elcken tot een beter eynde, niet rustende tot datmẽ gevoelt, by vergelijckinge van sijn voorgaender maniere van leven, datmen op gelycke hoochte van stichtelycke gesetheyt is geclommen, gelyckmen te vooren inde ydelheyt der ionckheyt is geweest: wettende also onse sweeerden (om soo te spreken) int lant der Philistinen (*1. Samuel. 13.20.*) halende sterckte selfs by onse vyanden, ende op-weckende de cracht der volgende deuchden, door vergelijckinge vande hevicheyt onser voorgaende gebreken: en door dien middel eyntelijck, gelyck wy eertijts als dienst-knechten der lichveerdicheyt genegen zyn geweest tot ydelheyt, onse leden te begeven tot dienst-knechten der sedicheyt tot oprechticheyt, ende alo niet meer *naer menschelijcke begeerlijcheden maer naer Gods vville den tijt die noch over is te leven* (*1. Pet. 4.2.*) Dan also de ieucht onser eeuwen wel meest (God betert) so verre is vervallen, dat alleen een stichtelyck op-schrift van eenich boeck genoechsaem is om 't selve hun uyt de hant te slaen, ende als een tegenheyt ende af-keer daer van te doen hebben, sonder dat de selve schynt de moeyte te willẽ nemen om het vorder inhoudẽ van 'tselve 't ondersoecken, als in hun teere oorẽ niet anders connende

verdragen als soo eenich soet-galmende geluyt van (ick en weet wat) lief-coosende clinck-dichten: So hebben wy, de meepsheyt van dese te ghemoete gaende, het op-schrift ende stant van dit boecxken naer der selver gelegentheyt so wat gevoecht, ende ten dien eynde op 't eerste blat van 't selve ghedaen stellen een af-beeldinge van een naeckt kint, de weerelt dragende, met een pijl en booch inde hant, ende voorts in alles so afgericht, dat uyt desselfs gestaltenisse eertijts de blinde Outheyt, ende ten huydigen daghe de malle ionckheyt het selve voor der Minnen-God soude begroeten; daer by voegende de rechte hovelingen tot soodanigen hoff dienende, te weten alderley slach van Ionghe-lieden, al by paren daer ontrent swermende, als manschap ende trouwe haren overheer aenbiedende: laetende mede de selve ghedaente in eenighe vande eerste Sinne-beelden haer verthoonen, om also den inganck ende stant deses boecx soo voor te stellen, als off achter den selven niet anders als een enkel Prieel der minnen en ware schuylende. Even-wel nochtans, om tot ons voornemen te gheraken soo haest onse Lesers d'eerste plaetse van dit boecxken zyn voor-by geleden, hebben wy, al 't gene dat te vooren meest al niet anders en scheen te zyn als soo wat schielijcke in-vallen van belachelijcke Minne-beelden, by nieuwe beduydinghe (behoudende even-wel, om redenen vooren verhaelt, de selve beelden) verandert tot twee-derley Sinne-beelden; treckende ydere der selver in het tweede deel tot een borgerlijcke berichtinge, ende stracx daer naer in het derde-deel tot een stichtelijcke bedenckinge, om also (het eene een aenleydinghe zijnde tot het andere; aenden desen, ter wylen hy meynt dat alles is van een ende de selve stoffe, aenden geenen ter wylen hy begeerich is te sien hoe dit ofte dat op eenen nieuwen ende beteren sin wert geduydet)

de ghemoederen van soodanige meepsche lesers, die gheen vaste spijse en connen verdraghen, met een geoorloft, ia vriendelijck, bedroch eyntelijck wech te leyden, ende te vervoeren daer de selve, ten eersten ingange, noyt en hadden ghemeynt te comen. Niet anders dan ghelijckmen de kinders, tot haer eyghen voordeel, somtyts bedriecht, wanneermen de selve het bitter, doch ghesont, worm-cruyt met suycker, ofte andere soetheyt bedeckt, onghevoelijck ende onghemerct int lyf crycht. Want nadien 't meerendeel van dese teere lesers immers soo aelwaerdich is, als de walghende siecken, de welcke men de ghenees-drancken niet anders als onder 't dexel van yet wes dat sy gheerne eeten ofte drincken en can ingheven: soo diende (naer ons ghevoelen) deser etterbuyl niet dan met een bedeckte vliem (om so te spreken) ghesneden te zyn, op dat de selve niet eer den steeck vande ghenees-meester, als het bedorven bloet daer uyt vloyende, midtsgaders haer eygen vuylicheyt mochten gewaer werden.

Ey lieve, 't gaeter huydens-daeghs soo, de weerelt wil bedroghen zyn: God gave dat de saken altyt soo mochten uyt-vallen dat den genen die bedroghen wert, meer voordeels uyt het bedrogh, als den bedriegher selfs, quame te trecken; ghelyck wy hier verhopen ende vastelyck (door Gods ghenade) vertrouwen, te sullen gheschieden.

[+] *Middeler-tijt soo geven vvy dese onse meyninge*, *ende hoedanich de stoffe van dit vverck zy, in het Op-schrift van het eerste deel*, *ende den aert van elck stuck*, *in het op-schrift van yder int bysonder*, *den verstandighen Leser ghenoechsaem te kennen*, *niet alleenlijck door 't veranderen vande Syde-beelden ende vande ghestaltenisse des gheenes die in yder op-schrift de vveerelt draecht*, (*die in 't eerste deel is* dẽ kinderlycken Minne-God, *in het t'vveede* de Recht-maticheyt, *ende in het*

[+]Verclaringhe van het Opschrift. Beelden op het selve, ende Sinnebeeldẽ, onder het selve, op yder stuck gestelt.

derde de Gods-diensticheyt) *maer sonderlinghe door de tvvee Sinne-beelden in de onderste houcken van yder Opschrift ghedaen stellen*, *alles op dat vvy met het selve, daer mede vvy de Jeught meynen te trecken tot het lesen van dit Bouxken, alle andere van rijper bedenckinghe niet en souden schijnen voor-by te vvillen vvijsen, ende daer van te vervreemden. VVy hebben dan tot dien eynde int beginsel van het eerste deel doen af-beelden een toe-gebonden Apotekers-pot*, *den vvelcken*, *al-hoevvel van buyten niet anders en schijnt te verthoonen als soo vvat beuselingen van bloemekens, sottekens, eñ diergelijcke visevasen, tot vermaeck alleen van den voor-by-gaenden man* (*soo't schijnt*) *daer henen gestelt: even-vvel*, *nochtans geopent eñ naerder in-gesien vvesende, vvert bevonden van binnen vervult te zijn met goede ende heylsame genees-cruyden. aen de over-zijde hebben vvy doen af-beelden een vijsel, ende soo vvat pepers, die daer in vvert gestooten*, *vvelcken peper al-hoe-vvel van buyten gheheel svvart*, *mismaeckt*, *ende vol rimpels vvesende*, *niet seer onghelijck en is onse vvicken*, *ende mitsdien het slechtste van alle graen-vruchten*, *even-vvel nochtans ghestooten zijnde*, *vervult de omstaenders met een aengename reucke. VVillende met sulcx, als voorseyt is*, *te kennen gheven dat al-hoe-vvel 't jegenvvoordich Bouxken ten eersten aenvanghe soodanich sick laet aensien, als oft 't selfde niet anders en vvare behelsende als enckele drift*, *ydelen schuym, ende, ick en vveet niet vvat, gront-sop door de hitte der derteler jonckheyt uyt-ghevvasemt*, *dat even-vvel 't selve* (*d'uytwendighe schorsse vvat af-ghedaen ende alles in naerder acht by den billicken leser ghenomen vvesende*) *sijnen schijn gansch onghelijck, ende met eene van goede bedenckinghe niet gheheel ontbloot, bevonden en sal vvorden. VVaer toe oock dient het Latynsche Op-schrift op 't eerste blat deses Boucx ghestelt, te vveten*, *SILENVS ALCIBIADIS, gelijck de gene die dese maniere van spreken verstaen, redene daer van connen gheven. Jn de tvvee onderste*

houcken van het Op schrift des tvveeden deels, *sal den Leser vinden eerst eens ambacht-mans VVater-pas; ende ten tvveeden, een Sonne*, *ghelijckelijck ende de rijpende vvijn-druyven soeticheyt*, *ende den bedorven vvijn* (*beyde door de sonderlinghe vverckinghe haerder stralen*) *suericheydt aen-brenghende*: *Door het vvater-pas ende des selfs bevveginghe*, *haer voughende naer den gront daer het selve op gestelt is*, *den ghemeenen loop des burgerlijcken levens, onder een goede ende rechtmatighe Over-heyt, sick vvel ende burgerlijck hebbende*: *met eerlijcke luyden ommegaende, eerlijck vvandelende, ende in tegen-deel van beyde recht anders sick aen-stellende: eñ door de tvveederley crachten der stralender Sonnen, dẽ eygẽ aert der Rechtmaticheyt* (*beloonende de goede, eñ straffende de quade*) *vvillende af-beelden*, *vvesende de eygen stoffe in dat deel te verhandelen. In 'tbeginsel van het derde ende laetste deel hebben vvy*, *tot inleydinge ende openinge van 't selve, doen stellen eerst den Elephant aen de op-gaende sonne met gebogẽ knien eere bevvijsende*, *ende in dat groote licht des selfs grooteren Schepper, als met verslagentheyt ende ootmoet, aenbiddende*, (*het vvelck dat beest uytter aert naer 't segghen van gheloof-vveerdighe schrijvers gevvoon is te doen*) *hebbende gemeynt daer mede aen te vvijsen de vernederinge die den mensche, hoe groot hy oock zy, schuldich is aen de uytnemende voor-treffelijckheyt van de onbegrijpelijcke Godheyt. Ten tvveeden hebben vvy ter selver plaetse aen de over-zijden ghedaen af-malen des Cuypers Vier-yser, belettende dat het vier daer in vervatet niet daer henen lancx der aerden soude ligghen muffen*, *maer met een clare ende helle vlamme op-vvaerts soude stijghen, tot dienste van synen vverck-meester; daer mede voor hebbende aen te vvijsen onsen Christelijcken plicht in dit leven*, *ende met eene te verthoonen dat de Gods-diensticheyt den eenighen middel zy om het Goddelijck vier onser zielen uytten leegen stof deser aertscher dingen ten hemel-vvaerts op te drijven, ten dienste van dien grooten vverckmeester die dit alder-vvonderlijckste Vat* (*vvaer van Hemel*, *Aerde*,

ende Zee als duyghen zijn) *soo meesterlijcken t'samen heeft ghevought, ende in een verknocht* (*hem zy loff van eeuvvicheyt tot eeuvvicheyt*) *begrijpende, in de voorseyde drie onderscheyden stucken een af-beeldinghe* (*als gheseyt is*) *van den loop des menschelijcken levens*, *ende met eene de ghestaltenisse des menschen selfs. Des menschen leven meynen vvy bequamelijck af-ghedeylt te connen vverden in drie deelen*; *in de* Ionckheyt, *die vvy toe-voughen het eerste Bouck: Jn de* Manheyt, *die vvy aen-vvijsen in het tvveede Stuck; Jn den* Ouderdom, *dien vvy toe-passen het derde Deel. Den mensche selfs aen-mercken vvy dry-sins; Eerstelijck, voor soo veel den selven is een redelijck dier, in sick hebbende een aen-gheboren gheneghentheyt*, *tot verbreydinghe ende uytsettinghe synes aerts, ghestadelijck hellende tot de gevvenschte vereeninghe mette ghene, sonder de vvelcke de heymenisse der voor-teelinghe niet en vvert uyt-ghevoert: vvelcke gheneghentheyt de Oude onder den Heydenen* (*ghevvoon zijnde de menschelijcke hartstochten te vergoden*) *Cupido hebben gheheeten, ende tot een God verheven; vviens beelt vvy* (*om redenen hier vooren verhaelt*) *als de vveerelt draghende, hier vooren hebben doen stellen*; *ende met desen Mensche zijn vvy besich int eerste Stuck*; *Ten tvveeden, sien vvy den Mensche aen voor soo veel hy een gesellich dier is, ende int burgerlijck leven onderlinge met andere menschen in heusheyt ende vriendelijckheyt omme-gaet, naer 't recht aller volcken. Ende desen Mensche roeren vvy aen int tvveede Bouck. Ten derden, beschouvven vvy den Mensche voor soo veel hy door een sonderlinghe ghenade Gods af-ghesondert van den gemeenen hoop ende loop des vveerelts, in Jesu Christo door de vverckinge des heyligen Geest, by middel des gheloofs voor een kint Gods is aen-ghenomen; van den vvelcken wy spreken int derde Deel. Ende alsoo een yder van ons dese dryvoudighe gheneghentheden in sick bespeurt, soo pooghen vvy dit jegenvvoordich Boucxken daer toe te doen strecken dat vvy in den natuerlijcken*

mensche matelijck, *in den burgherlijcken mensche* rechtveerdelijck, *in den Christelijcken mensche* Godsalichlijck *metten Apostel mochten leven. VVelcke dry veranderende gheneghentheden vvy den Leser vvillende by dit Bouck voor-stellen, hebben daerom 't selve mede den naem van PROTEVS ghegeven, den vvaerom vveten alle de gene die soo vvat in de ghedichten der Oude ghelesen hebben.*

Onder-tusschen en can ick niet voor goet aen-nemen, dat sommighe dese oeffeninghe, als nieuwe vonden, ende als gheen exempel hebbende in de heylighe Schrift, poogen te verwerpen: want de sulcke antwoorde ick cortelijck, dat dese maniere van schryven, beyde out, ende schriftmatich is. Wil yemant tot bevestinge van sulcx, in Gods woort, sien een uytnemende ende in alle syn leden gansch volmaeckt Sinne-beelt, aerdichlyck, naer alle de reghels van de kunste af-ghericht, ende dat niet ergens besydens weeghs in eenighe gheringhe sake daer heen gestelt, maer reghel-recht van God selfs, in der alder-weerdichste stoffe des Nieuwen Testaments, af-ghedaelt, ende als van den hemel neder ghelaten? die slae syn ooghen met aendacht op het linnen laken in sick behelsende alle vier-voetighe wilde, cruypende, dieren, ende ghevoghelte des hemels, Petro by een sonderlinghe openbaringe uytten hemel verthoont met 't by-voughsel van de stemme SLACHTET ENDE ETET, af-beeldende de groote heymenisse van de roupinge der Heydenen, ende neme met eene de moeyte hier in te ondersoucken de vijf eyghenschappen, die *Paulus Jovius* ende andere in een volmaeckt sinne-beelt zyn vereyschende, hy sal alle de selve soo volcomelyck daer in ontdecken als in eenich sinne-beelt dat by yemant, vande alder-ervarenste in dese oeffeninge, oyt is voor-gestelt geweest: Eñ ingevalle yemant meer plaetsen inde H. Schrift begeerich is te sien, sinne-beelden be-

helsende oft de sinne-beelden seer na by comende, die mercke aen *1. Pet. 2.22. Ies. 1.3. Jerem. 8.7.* ende verscheydene andere, al waer van *honden, seugen, ezets, ossen, oyevaers, cranen, svvaluvven, tortel duyven,* eñ diergelijcke onredelijcke dieren leer-stucken werden ontleent eñ den menschen toe-ghepast, wesende 't selve een rechte eygenschap van Sinne-beelden, gelijck yder een, die maniere van oefeninge eenichsins verstaende, kennelijck is. Ende indien men de sake wat naerder wil insien, wat zijn doch alle de schaduwen des Iootschen Gods-dienst anders geweest als enckele sinne-beelden, de wyle de selve zyn geweest voor-beelden Christi, ofte des selfs rijcx? de ghesichten der Propheten, sonderlinghe van Ezechiel ende Daniel, het Hooghe-liet Salomonis, de Openbaringhe Iohannis, en watter inden woorde Gods meer is van soodanighe stoffe, heeftet niet in allen deelen veel eyghenschappen den sinne-beelden seer na by comende? Eyntlijck, gunstighe Leser, bidden wy u niet te willen misduyden, dat wy de selve beelden ende gelijckenisse beyde ende tot menschelijcke in-vallen, en tot Goddelijcke bedenckinghen 't gheheele werck door onverscheydelijcken hebben ghebruyckt, en dat oock somwylen met strijdighe veranderinghen, 't welck misschien yemant mochte oordeelen heet ende cout uyt eenen mont gheblasen te zijn: want boven 't gene wy hier vooren, als in 't voorby gaen, hier toe gheseyt hebben, is aen te mercken, dat wy dese spelende vryheyt int schrijven, niet bestaen en hebben, sonder clare ende uyt-ghedruckte voor-schriften derhalven inde heylighe Schrift ons naerghelaten, inde welcke niet selden een ende de selve sake, nu ten goeden, ende dan ten quaden, in ghelijckenisse wert ghetooghen, ende dat met niet minder verscheydenheyt, ia strijt, van verdraeyinghe als wy erghens in dit werck hebben ghebruyckt.

Wat isser doch reghel-rechter teghens den anderen ghekant als Christus ende den duyvel? den behoeder, en den verderver? ende nochtans werden beyde de selve, onder de ghelijckenisse van een Leeu, inden woorde Gods duydelijck voor-ghestelt, (*Open. 5.5. 1. Petr. 5.69*) wat isser vyandelijcker teghens den anderen strijdende, als de Sonde en den gheenesdranck teghens de selve namentlijck de leere des *Evangeliums*? ende nochtans worden beyde de selve onder de ghedaente des Suer-deesems ons voor-ghedraghen, (*Matt. 13.33. 1 Cor. 5.7.*) Sien wy niet onder de ghelijckenisse eens diefs beyde, ende den ontrouwen, ende verkeerdelijck-in-sluypenden herder, ende den rechtveerdighen rechter Christus selfs, inde schrift af-ghebeelt? (*Open. 16.14. Matt. 24.44.*) Sien wy niet onder de ghedaente vande Slanghe inde Bybelsche schriften, den duyvel, en des selfs doodelijck vergif, ende met eene den ghenen die de Slanghe den cop vertreden heeft, voorgestelt? (*Genes. 3.1. Open. 20.2.*) Yemant segge my nu off-men oock breeder soude connen gaen weyen, ofte metten verstande vryelijcker door gelijckenissen connen uyt-springen, als inde vorenver-haelde, en andere plaetsen, die in de H. Schrift te vinden zijn, is gedaen. Al het welcke nochtans, over-midts de verscheyden eyghenschappen alle schepselen in-geboren, niet alleenlijck sonder aen-stoot van yemant, maer selfs met vermakelijckheyt des gheestes, by alle billicke verstanden can ende behoort te werden aen-ghenomen. Middeler-tijt ist te verwonderen, door wat verdorventheyt onses aerts, ofte listicheyt des duyvels, het by comt, dat den mensche altijt veel meer oore ende harte leent, ende open heeft tot, ick en weet niet wat, gecx-maren ende kacker-lacken, als tot eenige stichtlijcke betrachtinghe. Men onder-vint, God betert, by daghelijcksche ervarentheyt dat onse

ghemoederen int verhandelen vande alderweerdichste saken geheel slap ende slaeperich, ia dom ende onverstandich zyn. Ende, in teghen-deel van dien, op het ghewach van aertsche, geringhe, ende gheensins aensienlijcke dinghen, dapper ende wacker inde weere zyn: dese, ghelijck alle andere onse ghebreckelijckheden, d'Heere, onse Salichmaker Christus, grondelijck wel kennende, 't elcken by naest als hy yet sonderlincx 't onser salicheyt dienende wil voor-stellen, en vangt sijn reden niet aen met eenige hooge ofte hemelsche maniere van spreken; maer gebruyct veel tijts, als tot een in-leydinghe sijner leeringe, eenige gelijckenissen van ghemeene ende slechte dinghen ontleent: ende sijn toe-hoorderen by dien middel tot aendacht verweckt hebbende, climt daer naer van het cleyne mostaert-zaet, tot den grooten Hemel, ende van een belachelijck kinder-spel, niet alleenlyck tot mannelycke, maer Goddelycke beschouwinghe. (*Matt. 11.16. Luc. 7.32.*) Nu wel aen dan (om niemant met al te langen voorreden te verveelen) ghy dese ofte die wulpsche longelinck, die de ydele wasemen uwer ieucht met den stadigen deck-mantel van Liefde weet te becleeden, ende, met al te vermetelycken maniere van spreken, uwe eygen lusten u, eñ andere tot Goden op-gerecht hebt, soo waanneer ghy int eerste-deel van dit boucxken mischien vinden sult uwe maniere van spreken hier ende daer soo wat in-gevolcht te zyn, Ey lieve, en misduydet onse meyninghe niet, sulcx dient alleenlyc tot weder-inroepinge van uwe verdwaelde sinnen: de wyle wy niet voor en hebben als eensdeels ons selven te oeffenen inde veranderinge, daer wy u hier vooren af seyden, anders-deels om andere, die 't begeeren mochten onser gedachten wat mede te deylen, mischien off daer door aen yemant, die door d'inbeeldinghe der ioncheyt noch wan-lustich zynde, de smake

mochte werden verweckt tot het nutten van beter ende ghesonder spijse, die den selven, te vooren, door verkeerde lusten vervoert zynde, niet en woude ghenaken; 't welck wy verhopen te sullen geschieden, soo ghy aen den buyte-cant van desen onsen toe-ghesloten Apotekers-pot niet en blijft hangen, maer den selven openende, de genees-cruyden daer in verborghen uwe bedeckte gebreken gaet toe-eygenen. Of wy tot beyde de voorseyde eynden gheraken sullen en weten wy niet*;* dit weten wy, dat door Gods ghenade by ghelegentheydt van dese oeffeninge in ons ontstaen is een vast voornemen om met alle mogelijcke neersticheyt, dagelijcx soo lancx soo meer, te trachten tot veranderinghe ende vernieuwinghe onses ghemoets ende levens in Iesu Christo, den goeden God die sulcx weet ende werckt, die onse ende eens yders harte ende nieren door-siet ende kent, voordere in ons het goede werck by hem daer in begonnen: den selven goedertieren God ende Vader geven wy ons ende al het onse over, aen-nemende alsoo een stil ende gerust gemoet, ende den selven voor besluyt, van harten biddende te willen geven dat dese onse oeffeninge voort en voort mach uyt-vallen tot syns heyligen naems eere, beteringhe des Schrijvers, ende stichtinge des Lesers. Leest dan wie ghy zyt *aendachtelijck*, verstaet *ghesondelijck*, oordeelt *heusselijck,* en *vaert vvel.*

J. CATS.

Misce stultitiam consilijs brevem.

Aen de Zeevsche ionck-vrovwen.

G*Hy* Zeeus, *en soet gheslacht*; *ghy Venus lants-genooten,*
(*VVant Venus is vvel eer oock uytter zee ghesprooten*)
Ghy die, met Venus, hebt het selve Vader-lant;
Het selve soet ghelaet, het selve sacht verstant;
Ionck-vrouwen, *aerdich volck, die door verborghe crachten,*
Een liefelijcken brant ontsteeckt in ons ghedachten;
Die door uvv' soet ghelaet, en lodderlijck ghesicht,
Een drouve ziel gheneest, een treurich hart verlicht,
Aen u coomt dit Gheschenck, het groote Rond der Eerden,
Dat Venus Soon beschut, en Venus hout in vveerden,
Aen u coomt dit gheschenck, een vvonderbaren Cloot,
Die, al vvat hy verliest, vveer vint in uvven schoot;
Aen u coomt dit gheschenck: in u leyt noch verborghen,
Een ander Vader-lant, dat eerstmael schier offmorghen
Sal coomen aen den dach, en steken op het hooft,
Als ons de bleecke Doot sal hebben vvech gherooft.
Dit VVeerelt-dragend' Kint coomt naer u toe-gestreken,
En heeft u, soo het schijnt, vvat sonderlincx te spreken,
Het coomt u segghen aen, *in ronde Zeeusche tael,*
VVat datter omme-gaet in Venus gulden sael.
Het heeft, niet lanck gheleen, my desen Bouck ontdraghen,
't Js slim, vol van bedroch, vol alderhande laeghen,

Het steelt, al vvaer het gaet, en lacht dan om ons smart,
Och! die nu steelt mijn Bouck, ontstal vvel eer mijn hart.
Ten vvas noch nacht, noch dach, de Son vvas rechs ghedooken
Jn Thetys souten schoot; als hy my quam bestooken,
Jck sach vvel, aenden damp die vvasemd' uyt sijn mont,
Dat hem dat grillich hooft niet al te vvel en stont.
VVaer (*sprack hy*) *sydy nu, vvaersydy nu ghy* Zeeuwen*?*
Hoe heb-dijt nu soo slecht? hier voormaels vvaerdy leeuvven,
Doen ghy voor 't Vader-lant op-settet lijff en goet,
En doen uvv' zee vvas root, u visch vvas vet van bloet.
Ghy vvaert eens op een tijt vermaert, voor dapper gasten,
Doen ghy de vlagghen mocht gaen rucken vande masten,
Doen ghy als vvoond' in zee, en, meer als sy, verstoort,
Al vvat u teghen-quam ginckt vverpen over boort.
Doen nevens u Maet-roos en onversaechde Helden,
VVas hier noch ander volck, dat deser loff vertelden,
Jn deuntjens nieu-ghedicht; die song'men breet en vvijt,
't Ginck soo vvat rau, 't is vvaer, maer soo ginck doen de tijt.
Als d'oorlooch vvas in svvanck, doen vvaren hier Poëten;
En, nu m'er sit in rust, is al 't ghedicht vergheten.
De vveerelt is verkeert: daer Mars vervveckt een liet,
Vermach de soete min, vermach daer Venus niet?
Hoe? is der gheesten lust uyt Zeelant *dan vertoghen?*
Off sal den bloet-hont Mars meer in dit lant vermoghen,
Als 't soete Venus Kint? al heeft den crijch u lant
Beschermt, en VRY ghestelt; 't vvas eerst door my ghemant.
VVaer Venus stille staet, vvat can daer Mars bedryven?
VVat is der mannen cracht, soo ghy verstoot de vvijven,
Ons lieve burgery? Bellona valt ter neer,
Jndien dat Venus Soon sick niet en stelt ter vveer.

Siet! *Mars leyt nu in slaep*, *maer soo hy coomt 't ontvvaken,*
VVat salt dan zijn? *vvat sal den ermen bloet gaen maken,*
Ontspan' ick oock mijn booch? voorvvaer 't is al maer vvint,
Soo Mars, door mijn beleyt, gheen nieuvve stoff' en vint.
Jn oorlooch vvert de jeucht vervvackert door trompetten,
Een soet ghedicht behoort in tijt van pays te vvetten,
De schicht van Venus Kint, *om 't uyt-gheputte lant,*
Van nieus, *met jonck ghevvas, rontsom te sien beplant.*
Let op't na-buerich volck, dat heeft al beter grepen,
Als vvel uvv' Zeeuwen *doen, siet, Hollant is gheslepen*,
Om groot ghetal van volck te queecken over al,
En van haer burghery te meerderen 't ghetal.
De vonden al te mael, *vvaer door sy dit uyt-voeren,*
Versvvijg' ick nu ter tijt; van een vvil ick maer roeren,
Om dat die my voor al, en mijn Vrou-Moeder raeckt,
En ons van dach tot dach meer onder-saten maeckt.
Daer is een gheestich volck dat, *door een aerdich jocken,*
Door sanck, *en soet ghedicht*, *de Jonckheyt vveet te locken*
Tot aen-ghenaem vergif van onbekende min,
Dat leyt en maelt int hooft en vvoelt door hart en sin.
Daer singt dien grooten H E Y N S *al vvat de soete Griecken,*
Ghedreven door de cracht van mijn ghesvvinde vviecken,
Oyt brachten aen den dach, en doet mijn aert verstaen,
Soo vvel, als oyt de pracht van Roomen heeft ghedaen.
Siet H O O F T , *een hooft vol gheest*! *die beelt daer af mijn banden*,
Jn soeten Herders-sanck: *En vvie en sou niet branden,*
Als B R E D E R O *brengt voort* (*ick laet nu staen Moy-ael*)
Een vverck niet boers voorvvaer, *hoe-vvel in Boersche tael?*
Een dinck spijt my alleen, dat daer der mannen gheesten
Staen veerdich my ten dienst, *en vieren onse feesten,*

Dat daer een teere Maeght veracht mijn soete vlam,
(*O vvonderbaer verstant*! *O eer van Amsterdam!*)
V meyn' ick, Roemers *Spruyt*, *u* Anna, *bloem der Maeghden,*
Die oyt door gheest en konst aen Phoebi Rey behaeghden;
V meyn' ick, vvat ick doe, hoe gunstich ick u ben,
Noch can ick, *my ten dienst*, *niet trecken uvve pen.*
Ghy maeckt een aerdich veers, *doch niet van onse saken*;
Maer kiest een hoogher stoff, O! *mocht ick eens ghenaken*
V hart met dese toorts, *ghy songt een ander liet,*
Nu, onder Pallas schilt, *ontvvijckt ghy vvat ick schiet.*
Maer seght, ghy Zeeuwen, *seght*, *vvat is hier oyt gheschreven*
Dat yemant eenich spoor, tot mijnen dienst mocht gheven?
Jck vveet nochtans seer vvel dat hier gheen cunst ontbreeckt,
Maer 't is verborghen vier, dat als in d'assen steeckt.
Jck vveet dat Zeelant *is vol gheesten, vol verstanden*,
Maer vvatter yemant schrijft, dat sluyt men als in banden,
Den nacht bedeckt u vverck, *en niemant macht eens sien,*
Maer hiet ick Venus Kint, ten sal niet meer gheschien.
Ick vveet dat onder u verscheyden dinghen rusten,
Al over lang' ghemaeckt; *ké laet de Zeeusche custen*,
Tot onses jeuchs vermaeck, yet brenghen aenden dach,
Maer vvaerom bid' ick doch, daer ick ghebieden mach?
Flux, *langt my vvat ghy hebt bequaem tot ons Scholieren.*
Dit seyd' hy, *en terstont greep alle mijn pampieren,*
En bontse, met de pees van sijnen booch, *te hoop*,
En seyde, nu vaert vvel: en steldet op de loop.
VVat vvasser voor te doen? eylaes! *ick moest vvel svvichten*,
Ick vreesde voor sijn toorts, ick vreesde voor sijn schichten,

Jck vreesde dat het my eens vveer mocht tasten aen,
Ghelijck dat vinnich dinck vvel eertijts heeft ghedaen.
Cupido vlooch daer heen, en droech met hem mijn stucken,
En op den staenden voet ginck hyse laten drucken,
Ontbont al-daer sijn pack, en leydet al daer heen,
Gaff drinck-gelt aen de knechts; en strax daer na verdvveen.
De vrees vvas nu van my, met Venus kint, vertoogen,
Doen riep ick: 't is gheen noot, den Lecker is bedrooghen;
Al heeft hy mijn ghedicht, als met gewelt, ontleent,
Ten sal daer med' niet gaen, als hy vvel heeft ghemeent:
VVant, midts hy vierich vvas en gierich in het vatten,
Soo tast' hy vvat te diep: hy meynde, 't vvaren schatten,
Alleenlijck op-gheleyt tot voetsel vande min,
Maer neen, al vvist hy't niet, daer stack vvat anders in.
Het VVerck dat ghy hier siet, beelt aff des menschen leven,
Ghy vint int eerste Deel de blinde Jeught beschreven,
Vervoert door sotte lust, vervvert in Venus net;
Het tvveede stuck verthoont den mensch nu vvat gheset,
En vvijst als metter handt de Borgherlijcke plichten,
En hoemen onder 't volck zijn saecken moet verrichten,
Roert oock de feylen aen, en vvatter omme gaet,
Ter vvijl eens yders hant is uyt om eyghen baet.
Het derde Deel begint vvat hoogher op te stijghen,
En handelt vande vvech om 't Hoochste Goet te crijghen:
Climt na den hemel toe, en leert, met vast bescheyt,
Dat vvare lust en rust aldaer verborghen leyt.
Maer niemant achte vreemt, dat vvy te samen bringhen,
Jn een ghedicht vervat, soo onghelijcke dinghen;
Noch dencke dat ons vverck verandert al te seer,
VVant sekerlijck den mensch verandert noch al meer.

't Js al veranderingh, den mensch en al syn saken,
Al vvat hy heden prijst, soud' hy vvel morghen laken;
En als het in dit vverck sou gaen naer mijnen vvensch,
Soo moest des Menschen beelt ghelijck zijn metten Mensch.
Voorts vvat ghy, hier en daer, leest van den God der minnen,
Al dat en is hier niet, als ons verdorven sinnen,
En 't vier van dertel lust, daer in de jonckheyt blaeckt,
Dat d'Outkeyt tot, 'k en vveet vvat, Goden heeft gemaeckt.
Cupido staet, 't is vvaer, op 't eerste blat ghesneden,
Omringhelt van syn volck, van yder aenghebeden,
Een die op het begin alleen syn ooghen slaet,
Meynt dat hier niet en schuylt als Venus-janckers praet.
Maer neen, Ionck-vrouwen, *neen, neemt vry dit Bouck in handen,*
Ten spreeckt, ghevvis, ten spreeckt niet al van Venus banden.
Daer is oock ander stoff: want soo ghy't vvel door-leest,
Ghy sulter vinden in dat Venus brant gheneest;
Ghy sulter vinden in den vvegh tot goede zeden,
Ghy sulter vinden in veel stichtelijcke reden:
Het beelt van Venus Soon besit maer d'eerste sael;
Ghy dan, off leestet niet, off leestet al-te-mael.

Danielis Heyns II
In emblemata clariss. consvltissimiqve *viri D.J. Catzii. J.C*[ti]. Epigrammation.

VIdit, & ingentem mirata est Itala tellus
Alciatum, tanti mente superba viri:
Seu tonat, & leges facundo edisserit ore,
Seu Themidis dignum numine condit opus.
Hunc quoque ludentem, sed seria, vidit, & illi
De lusu palmam, sed sapiente, dedit.
Alciati curas & seria vicerat antè
CATZIVS: ad lusus nunc & amoena venit.
Hic quoque, sed *triplici* palmam *sermone* meretur,
Vt ter sit victor, qui semel ante fuit.

Ad ampliss. ornatissimvmqve *virvm D. Jacobvm Catsivm J.C.* Hominem triplici Emblemate graphicè exprimentem.

A*Mphitryoniades cluet inclytus, unam animam quòd*
Exuerit triplici corpore Geryonis:
Te quantò maior, C A T S I *cate, adorea lustrat*,
Qui triplici corpus unum animas animâ?
Scilicet hoc potior Genij vis enthea nervis,
Hâc mactus veterum robora summa praeîs.
Artubus utque alij & nervis pręconia captant,
Sic graphicis surgant artibus illa tibi.

Ad evndem.

Q*Vi ludens, tetricas ut demat pectore curas*;
(*Quas consultor ei curia quasque parit*)
Erudit, & triplici conformat pectora gnome;
Quae genus omne hominum pręmonuisse valet.
Seria quanta dabit, *quantâ dabit indole digna,*
Si vacuus nervos tenderit ingenij?

L.M.P.

I. Liraeus.

ghedicht *Ter eeren* Den hoogh-gheleerden D.I. Cats *op sijne Const-rijcke Sinne-beelden.*

GHelijck den Medecijn aerd-sinnich doet bereyden
Sijn bitter-heelsaem cruyt, met een versoeten schijn,
Om, door een vroed bedrogh, den siecken aen te leyden
Tot den bequamen wegh, als die onwillich zijn:
Soo gaet den wijsen C A T S ons onghetemde jaren
Aen-voeren tot de tucht, door 'tlock-aes van de Min,
En brengt de wijhe deught, die qualijck was te paren
Met de bloet-rijcke jeught, vermomt en sluypend' in;
En leert, met aerdich dicht, hoe met verloop van tyden
De Minn' tot Eeren-sucht, de Eer tot Gods-dienst climt;
En hoe de Defticheyt en Geylheyt t'samen stryden,
Hoe dat den laetsten stant, den eersten over-glimpt.
Ten was gheen dertel vier, 't welck hem heeft aen-ghedreven
Te beelden in 't begin vrou Venus, of haer kint,
Maer door een hoogher Vier gheprickelt, heeft beschreven
Hoe dat de liefde Gods de weereltsch' overwint,
Als hy in dicht, en prent, seer konst-rijck weet te malen
En drucken onsen aert en onse zeden af,
Wel drie-mael dobbel eer moet hy te recht behalen,
Die *Zeelant,* op een dagh, een cleyne Weerelt gaf.

L. Peutemans.

Op de drie bovcken der Sinne-dichten *ende* beelden Van den hoogh-geleerden heere *D. Jacob Cats.*

W*Jlt ghy een Venus sien*, *een Venus die van boven*
By d'Oude vvert gheseyt, te zijn ghecomen aff,
Vrania *ghenaemt*, *een die eerst vvetten gaff*,
En toomen in de Min, van yder een te loven;
VVilt ghy sien Venus Kint, *maer 't beste van de tvvee*
Die Venus heeft ghebaert, *dat vvacker, eerbaer, Maetje*,
Dat met een soet ghelaet en met een aerdich praetje
VVel beylt (*dat heeft het noch behouden van der zee*)
Maer 't beylt in eerbaerheyt: den and'ren is een lecker
Die niet en vveet dan quaet, en rechte guytery,
Hy tacketeylt te veel, *hy jockt en scherst te vry,*
Is yemant vvat besmeurt, *hy maeckt hem drie-mael gecker.*
Dees' is van ander stoff. Off vvildy gaen vvat voort,
En mercken hoe bequaem de Leer van goede zeden
V hier vvert voor-ghestelt, met beelden en met reden,
Neemt in de hant dit vverck, *ghy vintet al soo 't hoort.*
Tervvijl den arghen Mensch met al sijn cromme sprongen,
Der Volcken ampt en plicht verdonckert en verblauvvt,
En 't rechte zeden-snoer aen hondert stucken kauvvt,

En heeft van 't Burgher-recht al vry vvat af-ghedronghen;
Soo gaet u desen Bouck seer heerlijck stellen veur,
Hoe vvy met eeren by den and'ren sullen leven,
Hoe veel men aen de Eer off Baet-sucht moeten gheven;
Hoe vvy in vreught ghestelt zijn sullen, en ghetreur.
Ter vvijlen 't dolle Volck 't rijck Lucifers vveer bouvven,
En vvillen vveten meer, als die haer 't vveten gheeft,
En vvillen sien, dat God voor ons verborghen heeft,
En nemen in veel meer als 't hart hun can verdouvven.
Siet hier dit clouck Verstant, dat ruckt met sijn ghedicht
Ons harten op, en leert al stichtelijcker saken;
En gaet ons in den gheest, met troost en heyl vermaken,
En doet ons heffen 't hooft na 't alderhooghste Licht.
Men heeft tot heden toe ghekneutert en ghekeven,
Off Zeelant *oock vvel sou uyt-brenghen een Poëet,*
En tot op desen dagh niet veel men noch en vveet,
Die in de Poësy den gheest om hoogh doen sweven,
Maer nu is ons ghebreck gebetert met gevvin:
Een isser ons als drie, drie-dobbel is ons eere,
Ghy vint in sijn Ghedicht, Vreught, Deught, en heylsaem Leere,
Heyl in de ziel, en Deught int leven, Vreught in Min.

I. HOBIVS.

Tot den leser.

WIlt ghy, op eenen dagh, door-sien u gantsche leven,
Wilt ghy, met een gesicht, des weerelts loop verstaen,
Wilt ghy, een langhe tijt, int corte sien beschreven,
Wilt ghy, met eenen stap, het Aertrijck omme-gaen,
Wilt ghy, met cleyn beslagh, veel-dinghen-ondersoucken,
Wilt ghy, der menschen aert, haest kennen int ghemeen:
Wat houfdy les of school, of veelderhande boucken?
Leest maer dit corte Werck, ghy vintet al by een.

J.F.

Errata.

Pag 2. lin. 1. Pro pars sudis igne caret, lege, calet. Gręca omnia vitiosa sunt, cum caret Typographus Graecis typis, remitto igitur Lectorem ad ipsos Autores. Pag 20. pro Pryum, lege Pyrum. Pag. 23. Pro eo quod ibi est, lege, Nisi Cupidum hominem postulat, se in plagas conjicere eos postulat, eos consectatur, subdolè blanditur, &c. Pag. 36. lin. 5. pro terret, lege, torret. Pag. 104. lin. 6. pro quem, lege, quam. Pag. 88. lin 6. voor spruyten, leest spruytjen. Pag. 110. lin 22 voor spruyt, leest spuyt. Ibid. lin. pen. voor ziltich-zout, leest bitter-zout. Reliqua per te facile corriges.

Secundae Partis Errata.

Pag. 21. col. 1. lin. 4. Pro Lib. 6. lege, Lib. 5. Ibid. col. 2. lin. 1. pro Magis quam gladijs consternunt, leg. Magis quam gladius, consternant. Pag 32 lin. 1. pro leeu, lege, luy. Pag. 104. lin. derniere, pour, & grand honneur, lisez, en grand honneur.

Litteras Majusculas quae incuria Correctorum vbique ferè remanserunt & alia leviuscula Errata aequus Lector facile corriget.

Av Tres-digne d'Honneurs & Bon-heurs, Le Tres-docte Signeur Iaqves Cats, I.C. *Sonnet Encomiastique*; Sur ses *Emblemes* tripliques.

M*On Dieu m'ayant osté mon loisyr de jadis*
(*Quand je rendoiz* Angloiz du B A R T A S *& sa Race*)
J'avoiz ja dict Adieu *aux Dames de* Pernasse*;*
Pour mieux m'accommoder a Ceux a qui je suis.
Mais, *non-obstant ce* Voeu, *me retenir ne puis*
De maintefoiz mirer, *& admirer la grace*
Des Chantres *graue-gayz*, *dont la voix haute-basse*
Tire de Terre au Ciel les bien-nayz beaux Esprits.
Tel, *tel es tu*, *mon Doux-docte-divin de* C A T S ,
Qui, *en fin* Medicin, *sucrant, dorant tes* Doses,
Fais avaller aux Tiens saines & sainctes Choses,
Dont, sanz cest Art, *grand part taster ne voudroit pas,*
Pourtant, *si bien meslant avec le Doux l'Vtile*,
Triple Laurier J'appends a ton Tri-lingue Stile.

I O S V A H S Y L V E S T E R .

Aenden hoogh-gheleerden D. Iacob Cats, Op het boeck van sijn Const-rijcke *Sinne-beelden,* (vande welcke sijn gunst mijn een vereert heeft.)

BEn Ick O C A T S ! de eerst, die ghy dit Boeck vereert?
Soo sal ick zijn de eerst, die daer uyt wert geleert
Te sien de feylen die ick in mijn groene jaren
Bedreven heb, die zot, doch nimmer geyl en waren,
En stijghen hoogher op, verjaghen wulpse Min,
En halen in zijn plaets d'eerwaerde Reden in:
Die sal den nevel, door haer glans, wel doen verdwijnen
Van jonghe domme Ieucht. Dan sal ick niet het schijnen
Van vele dinghen, (daer het meer-deel van de Lien
Haer aen vergapen) maer het ware Zijn, eens sien:
Dan sal noch Hoop, noch Vrees, 't gemoet niet meer ontstellen,
Begheert' van Rijckdom, Staet, noch Eer-sucht, my niet quellen.
Ist niet belachens weert, dat d'arme Mensch soo wroet,
En slobt, en slooft, en sweet, om onnut overvloet?
Ist niet beschreijens weert, dat menich wel sou waghen
Goet, bloet, Ia Ziel, om een dienstbare Croon te dragen?
Dits Redens eerste les: en als ick die wel ken;
Soo salse voors-gaen, en mijn leeren wie ick ben.
Meesterse, doet u best! Maeckt (bidt ick) my af keerich
Van Ondeucht, en tot Deucht, heel neerstich en begeerich,
Maeckt dat ick met Mijn selfs, en al de Weerelt spot,
En stell' voortaen alleen mijn hart, en hoop op God.

ANNA ROEMERS.

Gedicht *ter eeren van den* hoogh-gheleerden heer Iacob Cats. I.C. Op sijne Const-rijcke *Sinne-beelden.*

D*E Minn' end' haer natuur, haer eyghenschap end' crachten;*
Des Borghers schult end' plicht, end' seden-rijck betrachten;
't Vermaken van de Ziel, de vveghen naer om Hoogh:
Stelt ons dit cunst-rijck Boeck, in Dicht end' Prent voor d'oogh'.
Dies ghy ô jeughdich Volck, int minnen on-ervaren,
Verraden van u oogh', bedroghen van u jaren,
VVien, door een domme cracht, Natuur ghevoelen doet,
Veranderingh' van sinn', vervvisselingh' van bloet;
End' ghy ghesetter Volck, die met verstant end' reden,
Naer vvijsheyts Even-naer, dijn paden vvilt betreden,
Dien tot behout end' heyl, de Borgherlijcke vvet,
Als recht-snoer van u doen end' laten, is gheset;
Ghy oock ô heylich Volck, ghenomen uyt veel volcken,
Die steets, met hert end' sin, gaet dringhen door de vvolcken,
Tot in den Hemel toe, die 's vveerelts Doen veracht,
Om dat u ziel, hier naer, een beter Goet vervvacht:
Comt hier, comt alle dry, en brenght yets tot vereeringh',
Van hem, die Dicht end' Prent, een yder stelt tot leeringh',
Coomt hant aen hant, end' eer hem al u leven gheeft,
Die, tot vermaeck end' leer, dit Boeck gheschreven heeft.

Ter eeren van den selven.

D*Ie tot vermaeck end' leer*, *Dry dinghen heeft beschreven,*
De Minn', *de* Borgher-plicht, *end'* 't Gheestelijcke Leven;
VVie vvenscht hem niet, *met my, Dry dinghen tot sijn loon?*
De Min-vrucht, Borgher-eer, *end'* Gheestelijcke Croon.

I A C . L U Y T . I.C.

Clinck-dicht op de drie-sinnighe sinne-beelden van den hoogh-gheleerden ende achtbaren heere D. Iacob Cats.

HOe in des weerelts loop den mensch sick heeft te dragen,
Wijst ons dit aerdich Werck met Dicht en Beelden aen,
En hoemen van't begin ten eynde toe moet gaen,
Om God, en oock den mensch in alles te behaghen.
Eerst, hoe een jonck Gesel met conste sal bejaghen
Sijn Lief, sijn tweede Ziel, sijn vreught, sijns harten-lust,
En, om sijn hevich vier met eer te sien gheblust,
Hoe hy't met heus bescheyt een aerdich Dier sal vraghen.
Maer (wonder boven al!) een en het selve beelt,
Een en de selve stof (merckt, hoe de Geest hier speelt)
Leert ons en Borgher-plicht, en oock Godsalich leven.
Wel aen dan! hier is spijs waer med' can zijn ghevoet
De *Min*, het *Burgher-recht*, en *'t Christelijck gemoet*;
Dies wy, *ô Groot verstant*, dry-dobbel lof u gheven.

S. DE SVV AEF.

Grijpt jet vvel, soo ist maer spel.

DEn stock, die leyt aẽ 't vier, en 't seldsaem jock der minnen,
Te hand'len sonder pijn, hangt maer aen 't wel beginnen:
Twee-eyndigh is de stock, hier coel en daer ghegloeyt,
Die 'teene grijpt, is wel: die 't ander sick verschroeyt.
Twee-sinnigh is het jock, een en de selve sake
Is droefheyd, en ghenucht; is soet, en suer van smake;
En al, naer datmen't neemt, is last of spel dit jock:
Den desen onder-stut, den dien slaet Venus stock.

Quá non nocet, arripe.

P*Ars sudis igne caret, pars altera nescia flammę est:*
Haec impune manu tangitur, illa nocet.
Dextra voluptates Veneris serit, altera curas:
Hinc juvat, aligeri fax nocet inde Dei.
Elige, quisquis amas, sed, quę juvat, elige partem:
Jpse Cupido facem, quâ caret igne, tenet.
Tristia Democriti salso delude cachinno,
Lude, iocus Venus est; *nil nisi ludus, Amor.*

En bien prenant, n'auras tourment.

QVi bien prend le tison le porte sans domage,
En bien hantant l'amour, ne sentiras sa rage:
Pour voir des tes desseins heureusement le bout,
Manie bien ton cas: bien manier est tout.

Qva non nocet.
I.

PLAVT. CISTELL. *Amor & melle, & felle, est foecundissimus.*
EVRIP. MED.

E□ωτες ο□πε□ μ□ν □γαν
□λθ□ντες ☙ ε□δοξ□αν
ο□δ□ □□ετ□ν:πα□□δω□αν
ανδ□□σιν ε□δ□ □λις □λθοι
□□π□ις, ☙ □λλα θε□ς
ε□χα□ις ουτω.
Amores nimij
Cum accesserint, non bonam famam,
Neque virtutem attulêre
Hominibus: si temperata accesserit
Venus, non alia Dea
Adeo gratiosa.

Niet, sonder vraghen.

GHy wenstet wel een lief, en seght, ghy wout wel trouwen;
Maer latet voorts daer by, en gaet soo henen douwen,
Hoe? meyndy, Ian-treet-socht, dat sonder slach off stoot
V eenich aerdich Dier, sal vallen inden schoot?
'Tis raes: maer soo ghy wilt vrou Echo hooren quelen,
En staet niet slecht en siet; maer roept met luyder kelen,
Soo sals' u doen bescheet. Siet, Floor, een zeeusche maeght
En comt niet onghenoot, en gheeft niet onghevraeght.

Nil, nisi mota, dabit.

D*Vlcis amica placet*, *placet vxor, & oscula castae*
Coniugis, *& multâ prole beata domus:*
Cura sed vlterior tibi nulla, *quid*? *anne moraris*
Dum ruat in gremium sponte puella tuum?
Nil agis: *Jntenso demum clamore mouetur*,
Suêta viatoris quę modo voce loqui.
Nil dare, *sponte suâ, didicit resonablis Echo*,
Nec dare, *sponte suâ, bella puella solet.*

Jamais Amie sans fatigue, qui la veut, qu'il la brigue.

TV dis, l'amour me plaist; & ne fais autre chose:
Robin, en rien faisant iamais on cueille rose,
Ny dame en ville orras, ny Echo dans les bois;
Sy tu ne fais ovir ta preallable vois.

Nil, nisi mota.
II.

TERENT.

C*Rediś haec dormienti tibi confecturos Deos*,
Et illam sine tuâ operâ in cubiculum iri deductum domum?

OVID. DE ART. LIB. 1.

A*H nimia est propriae juveni fiducia formae*,
Exspectet si quis, dum prior illa roget.

ERAS.

Non provocare, *matronae est.*

Noyt leelick lief, noch schoonen coolsack.

O Soete rasery! hoe can't de liefd' al voeghen!
Den Aep schept in sijn jong een wonderlijck vernoegen:
Waer Venus aerdich kint sijn gulde pijlen schiet,
Daer ist van stonden aen volmaeckt al watmen siet.
Schuylt erghens soo wat goets, men salder hoogh van roemen:
En ister slecht ghenoegh, men wetet te verbloemen;
Den stouten, noemtmen vry: die droncken is, verheught.
'Tvernuft des minnaers past tot elcke feyl een deucht.

Nunquam deformis amica est.

D*Vlcis amor furor est. Stupet ebria simia prolem*,
Nilque suis catulis pulchrius esse putat.
Nescit amans vitium (*nimis id licet exstet*) *amicę,*
Quasque alius dotes non videt, ipse notat:
Fucus amor vehemens, omnique potentior herbâ est;
Hoc duce, *facundę garrula nomen habet.*
Quisquis amat, *mentes agitante Cupidinis oestro*,
Omne bono vitium proximiore tegit.

Jamais laides Amours, ny belle prison.

QVe tu es doux Amour*!* par ta plaisante rage
Estime son petit le plus beau du bocage
Le Singe craque-noix: nul vice ne luy chaut,
Car du manteau d'Amour il couvre le defaut.

Amor, formae condimentvm.
III.

ARISTOT. 1. ETHIC.

Vnicuique delectabile est, quod amat.

PLVTARCH. IN LIB. DE AVDITIO.

A*Mator albos Deorum filios appellat, nigris virilium nomen tribuens. Amor enim, hederae instar, valet se quâvis arreptâ ansâ applicare.*

HORAT.

T*Vrpia decipiunt caecum vitia, aeut etiam ipsa*
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnae.

Kent, eer ghy mint.

ALs Pan eerst sagh het vier, dat hy doen niet en kende,
Ey, wat een lieflijck dingh*!* (sprack hy) en ras hem wende
Omhelsende de vlam, als tot sijns vrientschaps pand;
Maer, mits hy quam te nae, verschroeyd' hy mond en hand.
Vriend, als ghy hier of daer een lieflijck Vier siet branden,
En tastet soo niet aen, met onghewasschen handen:
Bedaert u wat, en eer ghy timmert kent den grond,
Want siet*!* die haestigh suypt verbrand wel licht sijn mond.

Quod non noris, non ames.

V*Ix dederat terris ignem*, *sua furta*, *Prometheus,*
Pan furit, *& flammis oscula ferre parat:*
Quantus, ait, nitor hic! (*nondum cognoverat ignem*)
Et ruit, *& laesas vix trahit inde manus.*
Stulte puer, blandi qui lumine captus ocelli
Nil, nisi quanta dabis basia, corde moves,
Dum, quid ames videas, properatos differ amores:
Heu! *scelerata Venus*, *cum celerata venit.*

Qui en haste se marie, a loisir se repent.

CE, que tu ne cognois, aymer iamais t'avance:
Il a pris mal a Pan d'aymer sans cognoissance.
Qui ose son bouillon humer hastivement,
Sans doubte, il bruslerá sa bouche bien souvent.

Qvod non noris, non ames.
IIII.

PROVERB. 5.20. *Quare sedeceris, fili mi, ab extraneâ.*
HESIOD.

Τ□ν δ□ μ□λισα γαμε□ιν η□ τις σ□θεν □γγ□□ι ναιει
Π□ντα μ□λ□ □μφ□ς □ο□ν.

Hanc autem maxime duc in vxorem, quae prope te habitat.
Omnia valdè circumspicines.

PETRA. DE REMED. VTRIVS. FORT. LIB. 1.
Multos amantes credulitas sua circumvenit, libenter enim credunt quod optant.

'Tneemt toe, men vveet niet hoe.

EEn Minnaer woelt altijt. 'k schreef laetst-mael op een linde,
Ick sneed' in een pompoen den naem van mijn Beminde;
Dien zoute-loosen romp, als droef door mijn verdriet,
Veel tranen uyt zijn schors daer henen vallen liet.
Als ick onlangs daer naer, ontrent dees plaets quam dwalen,
Doen stont mijn teer gheschrift niet in sijn eerste palen,
Maer wijt en breet ontset. Ach*!* van een cleyn begin,
Allenxkens, eermen't meent, door-cruypt ons hart de min.

Sensim amor, sensus occupat.

I*Nscribo peponi quoties tua nomina*, *Phylli,*
Littera, cultelli cuspide facta, latet:
Jlle, *licet fatuus, sortem miseratus amantis*,
Plorat, *& è tenero cortice gutta fluit;*
Lęsa cutis sensim laxo se pandit hiatu,
Jamque viatori, Phylli, *legenda pates.*
Exclamo: crevêre notę, crevêre calores:
Hei mihi! *quam tacitis passibus intrat Amor.*

Quant il est creu, je le vois, Comment il croist je n' appercois.

REtournant au Tillet, ou tu estois escrite,
Ma douce Margotton, la lettre n'est petite
Comme vn peu cy devant: le passager la voit,
l'Amour s'augmente helas! sans qu'on s'en appercoit.

Sensim amor sensvs occvpat.
V.

PLVTARCHVS.

A*Mor neque nos statim neque vehementer ab initio, quem admodum ira, invadit; neque facile, ingressus, decedit, quamvis alatus: sed sensim ingreditur ac molliter, manetque diu iu sensibus.*

SENE. HIPPOL.

L*Abitur sensim furor in medullas,*
Igne furtivo populante venas,
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.

Gheen Boom en valt ten eersten slagh.
Gheen stadt en boutm' op eenen dagh.

SOO haest den hals my was in Venus jock gedrongen,
Clampt' ic mijn lief aen boort: waer toe veel cromme sprongen?
My dacht, van stonden aen, sy stont nu als ghereet:
Maer, eer ick schiet van daer, soo creegh ick dit bescheet:
Den Specht pickt in den boom, men sietse niet beroeren,
Hy, op den staenden voet, gaet even-wel noch loeren,
En siet off't gat is deur. Neen dwaes, bey, niet soo prat:
Men maeckt in eyken hout, met eene pick gheen gat.

Siue amator, siue gladiator es, Repete.

M*Artia picus avis longis dare vulnera ramis.*
Dum parat, *& rostro robora dura perit*,
Protinus, *vt Quercum primo modo contudit ictu,*
Quaerit, an admittat pervia rima diem.
Picus, amatoris nimium properantis, *imago est*,
Qui primo admissum se putat esse die.
Fallitur; haud primis cadit icta bipennibus arbor;
Robora vasta cupis sternere? saepe feri.

Perseverer faict importer.

CE troncq pouvoir percer le Pic se met en teste,
D'vn coup, sans plus frapper, ô qu'il est sotte beste!
Semblable impression forge en son coeur l'amant.
Mais sache, pauvre sot, qu'il faut frapper souvent.

Repete.
VI.

VERS. VVLGAR.

N*On amet, aut discat duros tolerare labores,*
Optati compos qui velit esse sui.

POLYB. LIB. 10.

N*Vllare vtili abstinendum est*, *propter apparentem difficultatem*; *sed comparandus habitus, quo cuncta bona mortalibus comprehensibilia redduntur.*

Buyten ghesont, binnen ghevvont.

DEs Blixems selsaem vier can t'mes off sweert verbreken,
En laten heel de Scheé, daer t'mes in heeft inghesteken.*
Dees cracht is Venus Soon met s'blixems vier gemeyn,
Hy quetst, men siet geẽ wond'; hy brant, men vint geen bleyn.
Och! off ick een Meesters tot sulcken smert mocht vinden,
Die niet met al en weet van wonden te verbinden;
Och! off sy niet met al op mijne smert en bont,
Als salff van maeghde-was en plaesters van haer mont!

Sine vulnere laedor.

S*Aucia corda gero, vestigia nulla sagittę;*
Et jecur, illęso corpore, vulnus habet:
Vulnus habet? fallor, quod enim sine vulnere vulnus?
Hei mihi! *cęcus Amor vulnera caeca facit.*
Fulmine cum misero mihi, non face, *pectus aduras*
Saeve Puer, nostris hoc, *precor, adde malis:*
Da Medicam, *medicis quę nesciat artibus vti*,
Et sua, *non herbas*, *applicet ora mihi.*

Ma Playe est au dedans.

FOudre & flambeau d'Amour, feu de facon estrange,
Qui, sans toucher le sein, au coeur d'amant se range.
Mon Coeur, puis que mon coeur tu blesses sans blessure,
Il faut, par consequent, qu'il soit guary sans cure.

* Laté haec talia Card. de subtilit. Lib. 2.

Sine vvlnere laedor.
VII.

TACIT.

Palam compositus pudor, intus summa adipiscendi libido.

VIRGIL.

> **V***Ivit pectore sub dolente vulnus*,
> *Intactis vorat ossibus medullas;*
> *Vesano tacitos movet furores*,
> *Quod Chironia nec manus levaret*,
> *Nec Phoebus, sobolesque chara Phoebi.*

Die vvont, maect ghesont.

DE naeld' is u pinceel, u verwen zijn de sijden;
Het velt dat voor u leyt, can met een bloem-hof strijden.
Ghy opent, en sluyt toe: ghy heelt, dat ghy door-steeckt:
Ghy geeft, meer als ghy neemt: ghy maect, meer dã ghy breect.
V naelde boort een gat, u draet vervult de steke:
Lief, handelt soo met my, hout al de selve streke;
Ghy weet, ick ben ghequetst door uwen soeten mont;
Wel aen, gheneest de smert daer me ghy gaeft de wont.

Ex vulnere, pulchrior.

P*Vngere te dicam*, *vel pingere? nescio*, *Phylli,*
Pungis, *& hâc ipsâ, stamina pingis acu:*
Fulget, *iô*, *sana cute pulchrior ipsa cicatrix*,
Dumque nocet, bijsso fert pia cuspis opem.
Cum tua respiciat tenuem clementia pannum,
Menè magis durâ conditione premes?
Corda mihi pungis; nec deprecor, ô mea, punge
Phylli, *genas labris tu modo pinge tuis.*

Ce que blesse, me dresse.

TV fais, au blancq satin, maint trou par, ton aguille,
En picquant peins, Margot, que tu es belle fille!
Tout, que tu as blessé, en est gentil & sain:
O que me traicte ainsi, Margot, ta belle main!

Ex vvlnere pvlchrior.
VIII.

OVID. DE REMED. AMOR. LIB. 1.

D*Iscite sanari*, *per* quam *didicistis amare*:
Vna manus vobis vulnus opemque feret.
Vulnus, Achillaeo quae quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium pelias hasta tulit.

DAN. HEYNS. MON. EL. 11.

E*Levat vna vndas pectoris, vna domat.*

Vervvonnen oog, begonnen min.

GHy sult den fellen leeu wegh leyden als ghevanghen,
Vermeestert maer sijn oog. Soo eens de soete wanghen
Van eenich aerdich Dier ontstellen u ghesicht,
Siet! van een dapper man, vervaldy tot een wicht,
Al treets' u op den neck, ghy sult haer trots verdraghen;
Al crijghtse vremde buyen, ghy noemtet soete vlaghen:
Int corte, ghy die waert een leeu, zijt mack en tam;
Sy leyt u metter hant, niet anders als een lam.

Captis oculis, capitur bellua.

M*Ox leo captus erit, si lumina capta leoni:*
Si nescis, *oculis vincitur omnis amans.*
Sensibus ergo tuis vbi dulcis inhęsit imago,
Perque oculos intrans corde resedit Amor,
Mox domitâ cervice jugum, *gratosque labores*,
Dulcia mox tergo verbera nempe feres:
Et licet aut leo sis, aut tigride saevior orbâ,
Accipies leges, quas tibi dictat Amor.

Par des yeus les deux fenestres,
Darts d'Amour deviennent maistres.

QVand on jecte au lion vn drap dessus la teste,
La veue luy prenant, on prendra tost la beste;
Farouche nul será quant il est pris aux yeux,
Apprivoisé seras, si tu es Amoureux.

Captis ocvlis, capitvr bellva.
IX.

OVID. METAM. 3.

> **N***On bene conveniunt, nec in vná sede morantur*
> *Majestas & amor.*

3 ESDRAE 4.28.

V*Idi Apamen*, *regis istius mirifici concubinam, regi a dextris sedentem*, *ipsique diadema de capite auferentem, sibique imponentem*; *regi sinstr â manu alaphas impingentem, regem aperto ore eam intuentem*, *& si ipsa regi indignata foret, blandiri ei rex non desinebat, donec cum ipsâ in gratiam rediret.*

Volvvassen appel en rijpe Peer, sijcht licht ter neer.

SOo ghy voltrecken wilt u min, met corte swieren,
Set nimmermeer u sin op half-volwassen dieren:
Te licht, eylaes*!* te licht naer men'ghen crommen spronck,
Wert yemant daer gheseyt: *Mijn dochter is te jonck.*
Een rijper dient u best, daer vrijtmen veel gheruster;
Bysonder soo u Lief nu crijght een vlugghe suster,
Groen fruyt is steech en tay, ten wil niet van den tack;
Grijpt na de rijpe Peer, die plucktmen met ghemack.

Mite pryum vel sponte fluit.

S*I grave prolixos tibi pectus abhorret amores*,
Candida conjugij si tibi meta placet,
Hanc vt ames sit cura, *Soror cui nubilis instat:*
Nonne vides? frondes fronde premente ruunt.
Hęc sit amica tibi, *cui serior ingruit ętas:*
Crede mihi, *causamtempus amantis agit.*
Mitia sponte fluunt, *pijra cruda tenacius hęrent:*
Nec sequitur facilem, *quę viret vua, manum.*

Fruict verdelet, aisement ne chet.

A Mant, si tu ne veus languir de longue flame,
Addresse tes amours a quelque meure Dame.
Ne voit on au vergers que meur fruict suit la main?
Et qu'au trop verdelet souvent on tire en vain?

Mite pyrvm vel sponte flvit.
X.

HORAT. LIB. 2. CAR. OD. 5.

.... Tolle cupidinem
Immitis uvae:
Iam te sequetur, jam proteruâ
Fronte petet lalage maritum.

VIRG.

..... Primis & adhuc crescentibus annis
Non mentem Venus ipsa dedit.

TERTVLLIAN.

Acerba res est, immatura virgo.

Die steelt, die queelt.

ICk vont onlanx mijn Lief int groene sitten slapen,
Ick sagh haer rooden mont, ick bleefer op staen gapen:
Dies creech ick stelens lust, ô selsaem dievery!
Ick stal van haer een kus, sy stal een hart van my.
Als t'muysken raeckt aen t'speck, het eet met groot verlangen,
Het vat, en t'wert ghevat*;* het vangt, en t'wert gevanghen:
Wat vreemder streeck is dit! wat rancken can mijn Lief!
Sy sit gherust en slaept, en noch besteelts' een dief.

Fit spolians spolium.

F*Ortè super viridi Phyllis mea fronde sedebat*,
Occulerat placidus lumina victa sopor.
Accedo, *labra iungo labris*; *dumque oscula furtìm*
Paucula surripio, *me rapit illa mihi.*
Dum vorat, *occulto trahitur sic piscis ab hamo*,
Musque perit, *gratum dum petit ore cibum.*
Jmproba, *furandi quis te neget esse peritam*,
Cum vigil, in somno, fur tibi pręda cadat?

En prenant, surpris.

QVi chasse au parcq d'Amour a bien dessein de prendre,
Mais las! va prisonier, sans y penser, se rendre.
En prenant les appasts se prenent les sourys:
Voicy la chasse, Amy, ou le veneur est pris.

Fit spolians spolivm.
XI.

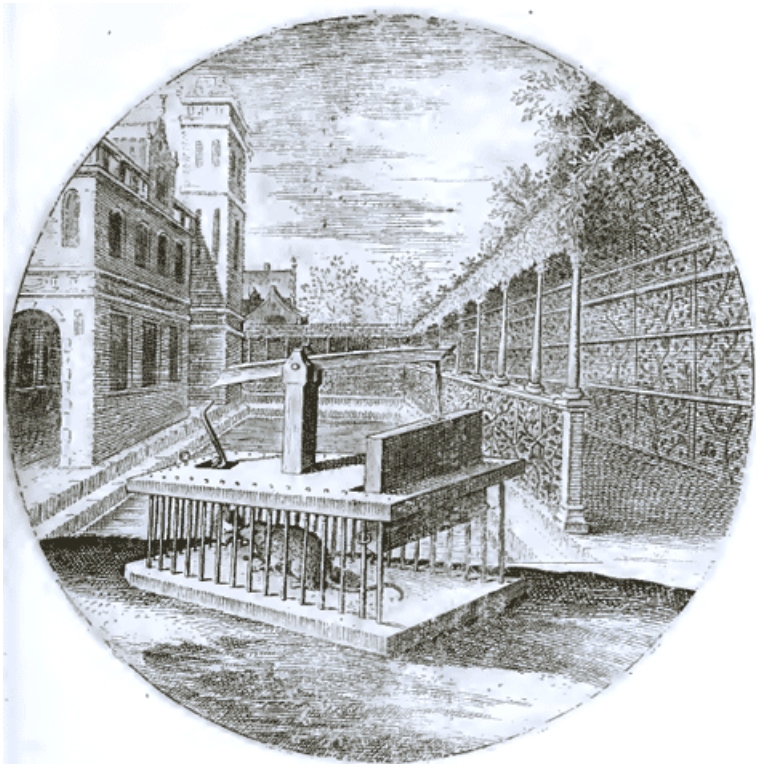

OVID.

.... Carpitque & carpitur vnà.
Suppliciumque sui est.

PLAVT. TRIN.

A*Moris artes eloquar, quemadmodum expediant, nunquam*
Amor quemquam nisi Cupidum hominem postulat in plagas
Conjicere: cupit, eos confectatur subdolè blanditur, ab re
Consulit, blandiloquentulus, Harpago.

Van Roock vverd' ick ghevoet.

MEn hout dat Venus kint coop-handel gaet aengrijpen,
Sijn waren zijn taback, dan t'gaet meest om met pijpen,
Sijn cramery is roock, roock is sijn beste vont,
Hy blaest roock uyt fijn neus, hy spout roock uyt sijn mont:
Roock is sijn rijck, vol roocx is gans het hof der minnen,
Met enckel roock en damp vertwijfelt hy ons sinnen:
Hy schenct ons roock voor dranck, roock hy ons t'eten geeft,
Heel Venus burghery niet dan van roock en leeft.

Fumos vendit Amor.

A*Erio de rore trahunt alimenta Cicadae,*
Futilis aura tibi dat, Salamandra, cibum.
Nautica plebs avido Tabaci bibit ore vaporem,
Nostra, levi fumo, pectora nutrit Amor.
Mira Puer Veneris vasto promittit hiatu:
At si perspicias singula, fumus erit:
Fumus amans, & fumus amor, mens fumus amicae est,
Et speciem fumi, quidquid amamus, habet.

Amant ton heur, n'est que vapeur.

A l'Amoureus esprit la grace de sa dame
Rapporte sa vigeur, faict revenir son ame;
Des dames la faveur n'est que fumeé & vent,
De rien, que des vapeurs, se doncq nourrit l'amant.

Fvmo pascvntvr amantes.
XII.

CIC. PRO M. COEL.

A*Mores & delitiae maturè, & celeriter deflorescunt.*

DAN. HEYNS.

O*Mnia speramus, promissaque vana fovemus*
Molliter: & faciles ad nova vota sumus.
Interea totum paupertas possidet aevum,
Caecaque voluendo somnia, vita perit.

Bly, door slaverny.

SOo lang ic was mijns selfs, en mocht rontsom gaen sweven,
Soo lang heb ick gheleyt een stil en droevich leven:
Maer sedert dat ick ben gheraeckt in liefdes dwanck,
Ontbont haer eerst mijn tong, en maeckte bly ghesanck.
Nu ben ick bly van gheest; en schoon ick stae ghesloten,
Ten heeft my noyt verveelt, gheen tijt heeft my verdroten.
O soete slaverny! ô aenghenaem ghewelt*!*
Het doet den Minnaer goet, dat ander luyden quelt.

Amissâ libertate laetior.

O*Mnibus angores*, *vni mihi gaudia portat*
Carcere secludi servitiumque pati:
Tunc, *cum liber eram*, *solâ spaciabar in vmbra*,
Moestus, inops, *tacitus, nec vigor vllus erat.*
Ex quo diâ Venus me carcere clausit Amoris,
Ex illo lepidâ garrulitate loquor,
Nunc cano, nunc vocum non est simulantior alter:
Quo mihi libertas? Sors mea ferre jugum.

Prison gaillard m'a faict.

I'Estois muet au bois, mais prisonier en cage
Ie rie, & fais des chants*;* je parle doux langage.
Chacun, fils de Venus, qui porte au coeur ton dard
Est morne en liberté, & en prison gaillard.

Amissa libertate laetior.
XIII.

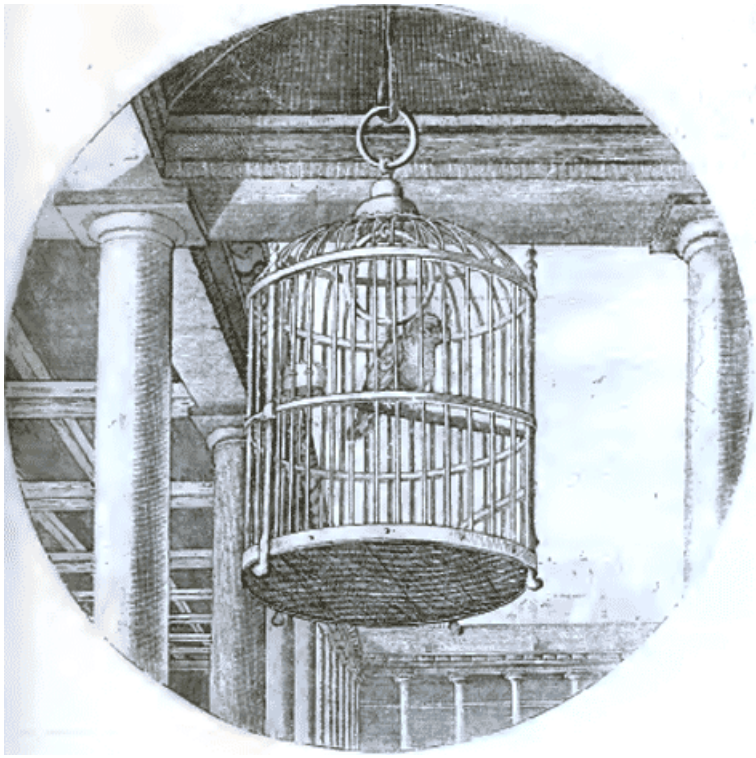

GENES. 29.20.

S*Ervivit ergo Iacob pro Rachel septem annis, & videbantur illi pauci dies, prae amoris magnitudine.*

BILL. ANTHOL. SACR.

A*Bsque jugo posita est ditionis amica vluntas,*
Qui viget affectu, non gemit imperio.

Mijn last is aen my vast.

BEgeerdy los te zijn van Venus wreede banden,
Verlaet u vader-lant, besoeckt de vremde landen,
Seyt Naso, Venus tolck, dat meepse Venus kint
Magh teghens 't reysen niet: maer, lieve, 't is al wint;
Ick heb gherotst, ghereen, gheloopen, en ghevaren,
Noch voel ick 't oude pack mijn bangen rug' beswaren,
Het cleeft my vast aen 't lijf, daer ick me werd' gheplaeght,
Ach*!* niemant can ontgaen 't geen dat hy met hem draeght.

Fugiendo, non effugit.

N*Aso viam docuit longos mollire furores,*
A patriâ, *vt valeas*, *inquit*, *Amator abi.*
Jussa secutus eram, memini, *tua doctor Amoris*,
Hoc quoque sustinui dicere, *Phylli vale.*
Jamque feror; *juga montis equo, mare puppe pererro:*
Me tamen impositum, *me tamen, vrget onus.*
Non animum fugiens, *coelum modo mutat*, *Amator.*
Quò fugis? heu! tecum, dum fugis, *ibit Amor.*

Fuir ne sert.

SOit que ie cours aux champs, ou dans la mer me baigne,
Par tout, ou que ie vais, mon mal las! m'accompagne,
Que fais-ie pauvre Amant? ie porte mon malheur,
Ie change de pais, gardant le mesme coeur.

Fvgiendo, non effvgit.
XIIII.

PROPERT. LIB. 1. EL. 30.

Q*Vo fugis ah demens? nulla est fuga, tu licet vsque*
Ad Tanaim fugias, vsque sequetur Amor.
Instat semper Amor, supra caput, instat amanti;
Et gravis ipse super libera colla sedet.

SEN.

N*Ec peregrinatione longâ, nec locorum varietatibus tristitiam mentis gravitatemque discuties: Animum debes mutare non coelum. Licet enim vastum traieceru mare, sequentur te, quocunque perveneris, vitia. Quid miraris nihil tibi peregrinationes prodesse cum te circumferas? motu ipso noces, aegrum enim concutis.*

Oock brant in zee.

DAn neemt dat oude min met reysen wert verbroken,
Can ons niet op den wegh een nieuwen brant bestoken?
De groote Zee-Lamprey* en hout gheen vaste ree,
En wert nochtans verbrant int midden van de zee.
Ghedenckt dat Venus selfs ontstaen is uyt de baren,
Sien wy 't beschubde vee niet daer soo lieflijck paren?
En crielt daer niet te hoop de vrucht van haren brant?
O*!* 't water heeft sijn vier, 't is Venus vader-lant.

Et in aequore flamma est.

D*Vm natat, & Siculis Murena*‡ *vagatur in vndis,*
Jn medio Phoebi tangitur igne freto.
Vidi ego, qui fugeret trans ęquora fulmen Amoris
Jgne vel in me dio non caruisse mari.
Vidi ego, quem flammis Cytherea recentibus vssit,
A patriâ celeri dum rate vectus abit.
Ah! *furit, & gelidis ardet Delphinus in vndis*:
Orta mari Venus est: hic quoque regnat Amor.

Et mesme l'eau a son flambeau.

QVe sert au pauvre Amant de tracasser le monde
Puis qu'on se sent brusler au plus profond de l'onde?
Murene rien ne faict que par la mer flotter,
Si est-ce qu'on la voit ce non obstant brusler.

* Desen visch wort int Latijn Murena ghenaemt, ende wort gevonden ontrent Sicilien, de welcke, te lange boven het water met den rugge swemmende, wert door de hitte der Sonne soo ghedrooght, datse niet weder onder het water en can neder sincken.

‡ Murena Piscis in Mari Siculo, secundum Martial. non valet exustam mergere sole cutem.

Et in aeqvore flamma est.
XV.

LVCRET. LIB. 1.

A*Lma Venus*, *caeli subter labentia signa*,
Quae mare navigerum, *quae terras frugiferentes*
Concelebras, per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, visitque exortum lumina solis;
Denique per maria, *ac montes* fluviosque rapaces,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem, *Efficis*, *&c*,

ALCIAT. DE AMORE. LOQVENS.
Scilicet vt terrae jura det atque Mari.

Vlam eerst ghevveken, haest vveer ontsteken.

ICk was eens vry van 't Vier, dat door my plagh te woelen,
Ick voeld' ontrent mijn hart een lieffelijck vercoelen:
Een cleyne vonck alleen wat roockend' over bleef,
Dies ick, als heel verlost, gheen cleyne vreught bedreef.
't Gheviel, niet lang daer naer, dat ick dit Vier ghenaecte;
My dacht, ten was gheen noot, als ick maer niet en raecte:
Dus nam ick maer 't ghesicht, en noch eer ick vertrack,
Een vlam uyt hare vlam viel, en my weer ontstack.

Flamma, fumo proxima.

Q*Visquis es, antiqui remoue monumenta caloris*,
A regno Dominę qui modò liber abis.
Vera nec ora vide, *moveat nec imago saliuam*;
Nec digitis gemmas, *quas tulit illa*, *gere.*
Vulnus erit, *leviter modò tacta sit*, *ęgra cicatrix*,
Ardorem revocat fomitis icta silex:
Fax extincta recens trahit, *ah*! *trahit eminus ignem*,
Et redit in flammam, quod vapor ante fuit.

Flambeau qui fume, tost se rallume.

AS tu esteint l'Amour? ne fay tant la bravade,
Sa flame, a ton flambeau iectant comme vne oeillade,
(En cas que seulement l'approches tant soit peu)
D'vn traict non apperceu te mettra tout en feu.

Flamma fvmo proxima.
XVI.

LVCRET. LIB. 6.

S*Ed fugitare decet simulacra, & pabula amoris*
Abstergere sibi, atque aliò convertere mentem.

OVID.

S*Ic, nisi vitaris quidquid revocabit amorem,*
flamma recandessit quae modo nulla fuit.

PLVTARCH.

A*Mor quamquam discedit aut tempore aut ratione victus, non tamen penitus relinquit animam remanetque in ea vestigium veluti silvae exustae aut fumantis.*

Vast, of vveest vast.

HOe nu gheslepen gast? wat coomdy by my loeren,
Om met een slimme streeck mijn eer ten roof t'ontvoeren?
Ghy lieft my, 't is wel waer, maer met verkeerde min,
En soeckt (maer te vergeefs) het eynd' in het begin.
De Rat en eet gheen speck, al heeftser naer verlanghen,
Of moet haer, dat ist slot, al vooren laten vanghen:
Die and're weghen soeckt, en heeftet niet wel veur:
Soo ghy my mint, en meent, clopt voor de rechte deur.

Hebj' in de sin
Oprechte min,
Soo coomt hier in,
Men sal u hooren:
Maer steeckj' u pin
Wt, als een Spin,
Tot quaet begin,
Soect ander slooren.
V wulpschen treck
Sou zijn mijn vleck,
En maecken leck
Eerbaerheyts schuyte:
Die speelt de geck,
En crijght sijn beck
Niet aen mijn speck,
Dus blijfter buyte.

Vt capias, capiare prius.

E*T patet ingressus, nec deficit ardor edendi.*
Nec latet, ad prędam quę via monstret iter.
Ecquid agam? recto si tramite ducar in escam,
Tristia me duro carcere vincla manent:
Sed mea libertas antro non clauditur vno,
Non ego captivus, sed satur esse velim.
Plura locuturo vox hęc mihi verberat aures:
Si cepisse juvat, fac capiare prius.

Pris dois estre, devant repaistre.

SI tu veus, Compagnon, qu'on ouvre a toy la porte,
Il te será besoing hurter d'vn autre sorte:
Va t'en au droict costé, nul est d'ailleurs admis:
Nul mange icy du lard, qui ne veut estre pris.

Vt capias, capiare privs.
XVII.

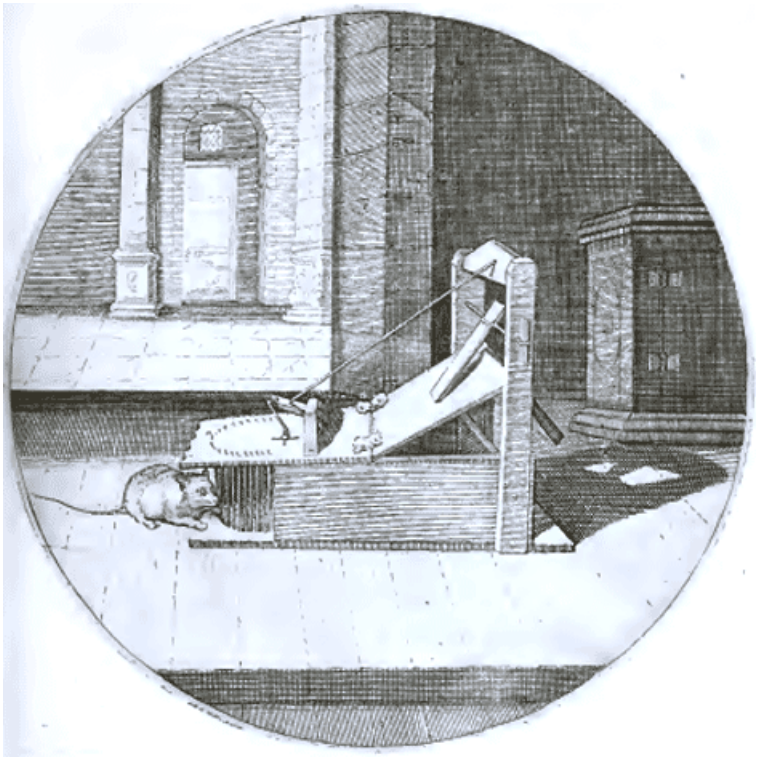

2 Reg. 13.10.

D*Ixit Ammon ad Thamar*; *veni*, *cuba mecum*, *mea soror*; *quae respondit ei*, *noli*, *frater mi*, *noli opprimere me*; *neque enim hoc fas est in Israel: Noli facere stultitiam hanc*; *sed potius loquere ad regem*, *& non negabit me tibi.*

CYPRE. TRACT. DE SPONSAL.

O*Ptimè apud Heliodorum Chariclea Theagenem monet vt a virgine suâ abstineat*, *quoad ei nupta sit & palaàm in nuptijs tradita*, *his verbis:* Φ□ιδου δ□ □αι το□τε □ γ□θε □αι φ□λατε νομ□νω λαμω τ□ν σ□ν παρθ□νον □αθ□ □πνους συγγ□νου.

Voor cleyn ghenucht, groot ghesucht, en lang gheducht.

ALs ghy ontrent dit beest siet blomme, bommen, fleuyten,
Dunct day ghy siet de vreught vã dees die niet en steuyten,
In haer oneerbaer min: Sy zijn een corte tijt
Met rooskens, als bedeckt, door wijn en spel verblijt,
Maer al dees lieve vreught en baet hem niet met alle;
Al ist beginsel soet, 't besluyt is niet dan galle.
Wel let dan hoe dit spel dien Gilt-Os wil vergaen,
Sijn lichaem wert ghestooft, sijn ziele* wert ghebraen.

Quod juvat, exiguum est.

Q*Vi pecus hîc lituosque vides, vinumque, Rosasque*,
Te faedę veneris regna videre puta:
Hei mihi! *quam levis est & quam brevis ista voluptas*,
A tergo lanius tela cruenta gerit,
Frusta coquus terret. Vos, *qui peccastis in igne*,
Mox dabitis rapido membra pianda foco;
Membra focus malesana coquat; *perit ignis in igne.*
Corpore non aliter gallica pestis abit.

Pour vn playsir.

VOy, iouvenceau, ce boeuf couvert bien de courronnes,
Mais le boucher le suit. Quant au plaisirs t'addonnes
Helas! la volupté n'est que pour peu de temps,
Et si t'en trouveras saisi de longs tourments.

* Hier dient aen-ghemerckt dat op een Zeeusch een van de beste stucken wert genaemt de ZIELE VAN DEN OS, 't welck-men naer dat den Os geslachtet is, vers braet.

Qvod ivvat exigvvm est.
XVIII.

PROVERB. 7.22.

> **S***Equitur eam quasi bos ductus ad victimam*, *& quasi agnus lasciviens, & ignorans quod ad vincula trahatur*; *donec transfigat sagitta jecur ejus.*

LVCRET. 4.

> ..... *Convivia, ludi,*
> *Pocula crebra*, *vnguenta*, *coronae*, *serta parantur*:
> *Nequicqam*; *quoniam medio de fonte lepôrum*
> *Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.*

Stil-staen bevveeght.

LIef, ghy en trect niet, nochtans werd' ick getogen*;*
Ick treck u, wat ick magh, maer ghy wert niet bewoghen:
Al treck ick, ghy staet stil; u stil-staen my beroert,
Mijn cracht niet u tot my, maer my tot uwaerts voert.
Siet*!* wat een seldsaem dinck! hoe dat ick u meer trecke,
En hoe ghy vaster staet*;* hoe ick my meer verwecke,
Om heen tot u te gaen: Ach! hoe sy stilder sit,
En coelder haer ghelaet, hoe 't hart my meer verhit.

Dum trahimus, trahimur.

H*AEc Domina est*, *medio quae surgit ęquore*, *Rupes*
Quemque vides, paruae navita puppis, ego:
Dum traho te, *mea Vita, trahor, tu tracta quiescis,*
Non trahis, *ipse sequor: te traho*, *Phylli, manes.*
Nil agis, *ast ego totus agor: nihil ipsa moveris*,
Tota sed intereà tu mihi corda moves.
Me miserum! ad Dominam veniens tractusque trahensque
Hoc magis, heu! cupio quo magis illa negat.

Ton non mouvoir, mouvoir me faict.

IE tasche t'esmouvoir, mais voycy, que j'admire,
Tu ne te bouges pas, il est tiré qui tire.
Le Rocq de ton esprit, Madame, ta rigeur
Sans s'esmouvoir en rien me faict bransler le coeur.

Dvm trahimvs, trahimvr.
XIX.

OVID. AMOR. ELEG. 19.

S*I nunquam Danaen habuisset ahenea turris*
Non esset Danaë de Iove facta parens.

DAN. HEYNS.

S*AEpe ego cum possem facilem exorare puellam,*
Difficilis mentem caepit habere meam.
.....
T*V quoque vel differ, vel ne concede, quod opto:*
Si mea jam nolis esse, petentis eris.

T'vlucht, crijghet lucht.

WAer dat dẽ Maeghdom leyt ginc Els haer voester vragẽ,
De min dacht, seg ick't niet, sy mocht daer van gewagen
Aen Ritsaert, dat's eẽ boef; die sout haer doẽ bescheyt,
Dies sprack sy, neemt dees doos, hier in de Maeghdom leyt,
(Int doosken sat een vinck.) De min was nau vertoghen,
De doos was op-ghedaen, de voghel was ontvloghen.
Ach Maeghdoms, meeps gewas! dat ons soo licht ontglijt,
Met soecken jaeght-ment wegh, met vinden wert-ment quijt.

Inveniendo, amittitur.

V*Jrgineum Caieta decus dum laudat Alumnę*,
Virginitas vbi sit, Lijdia nosse cupit,
Dum, *mage suspectum ne consulat illa, veretur*;
Exiguam nutrix pyxide claudit arvem:
Hoc cape, *Virginitas latet hîc; ait, arca repentè,*
Vt stetit in thalamo sola puella, *patet.*
Vix bene tegmen hiat, volat irrevocabilis ales,
Hei mihi virginitas, dum reperitur, abit.

Trouver, est perdre.

LOrs quant l'oiseau caché te donna ta nourice,
De curiosité vouloit oster le vice
Hors ton esprit: Margot iamais scavoir convient
A fille tout cela, qu'a fille n'appartient.

Reperire, perire est.
XX.

AMBROS DE VIRG.

> **C***Laude vas tuum ne vnguentum effluat, claude virginitatem verecundiâ loquendi, & abstinentiâ.*

HIERON. AD SALVIAN.

> **T***Enera res in foeminis pudicitia est*; *&*, *quasi flos, pulcherrimus citò ad levem marcessit auram*, *levique flatu corrumpitur, maximè vbi & aetas consentit ad vitium.*

Annaen. Robert. Lib. 2. Rej. Iud. Cap. 10.
Saepe explorando, An, & vbi virginitas sit, *virginitas amissa est.*

'T is quaet, voor die't mis-vaet:
'T is goet, voor die't vvel doet.

DEn Pieter-man is spijs, voor een die kent sijn streken,
En soo behendich grijpt dat hy niet wert ghesteken,
Dit dinck dient wel ghevat: de handeling ist al,
Want door een quade greep wert yemant dul of mal:
Ghy sult dien visch hierom den eenen hooren prijsen,
Ghy sult van dit ghedrocht een ander hooren grijsen:
Van een, en 't selve dinck lacht d'een, en d'ander schreyt*;*
De liefd' is Pieter-man: daer med'ist al gheseyt.

Laedit ineptos.

E*Xtrahitur nostro mirabilis ęquore piscis,*
(*Effuge piscator ni tibi docta manus:*)
Quem si forte rudi quis tangere sustinet ausu
Ille venenatâ cuspide laesus, *abit:*
Qui cautè tenet hunc doctaque eviscerat arte,
Mox impune coquo tradere monstra potest;
Hic quod edat, *quod lędat habet contrarius alter*,
Quid multis opus est? hoc in amore valet.

L'addroict n'a mal.

CIl qui la vive prend, & ou qu'il faut, la touche;
Appreste, quant il veut, viande pour sa bouche;
La mal addroicte main produira l'enrager,
Dy, n'est ce pas l'amour dont tu me veus parler?

Laedit ineptos.
XXI.

OVID. 1. AMAND.

A*Rte citae remoque rates veloque reguntur,*
Arte leves currus, arte regendus amor.

VEGET. LIB. 3. IN PRAEF.

Q*Vi secundos optat eventus dimicet arte non casu.*

APVL. EX AFRAN.

A*Mabit sapiens, cupient caeteri.*

Alle aen-sprekers, gheen harte-brekers.

GHy sit, als eerste Raet, in Venus gulden sale,
En wert aldaer begroet met d'aldersoetste tale,
Die minnaer heeft gheleert: Men knielt daer voor u stoel,
Men biet u lijf en ziel; maer ghy blijft even coel.
Nu isset immers waer (wel eer hiel ick't voor droomen)
Dat door de zoute zee wel vloeyen soete stroomen,
Die even-wel in als hun houden onvermengt.
Lief, ghy contgaen door 't vier en blijven onversengt.

Tangor, non frangor ab vndis.

P*Hylli Dionęis circundaris vndique turmis*,
Et Venus in venas non venit vlla tuas:
Mille proci calidis implent tibi questibus aures,
Tu tamen in medijs ignibus, igne cares.
Sic manet & Fluvio, *licet aequora vasta pererret*,
Qui fuit ante color, qui fuit ante sapor.
Vis fluvij Miranda, meę vis mira Puellę,
In circumfuso tutus vterque mari est.

Parler de bouche, au coeur ne touche.

LE fleuve, que tu vois, en haute mer se pousse;
Et, non obstant celá; son eau demeure douce.
Pourquoy t'estonnes tu? ma Dame peut autant,
Marchant par-my le feu, est froide non obstant.

Tangor, non frangor ab vndis.
XXII.

Haec tamen sunt de raro contingentibus vt bene Hieron. Lib. 3. Epist. 5.

Q*Vis fornacem regis Babilonij sine adustione ingressus est? inquit, cujus adolescentis AEgiptica domina pallium non tenuit? inter illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat. Difficile inter epulas servatur pudicitia.*

Et Bernard. in quod Serm.

P*Ericlitatur castitas in delitijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo.*

VVare hier verstant, daer vvaer gheen bant.

MOy Brechtje speelt de beest, en Ioor laet met hem gecken:
'k En can, seyt hy, mijn sin van 't soete dier niet trecken,
Ick sieder in een geest vol aerdicheyts ghetast,
Dies ben ick aen mijn Lief met stale ketens vast.
Wel Blutten, als ghy zijt, en hebdy noyt ghevonden
Een Nar, die maer en en was aen enckel stroo ghebonden,
En even-wel bleef staen, als met de boey aen 't been?
Ghy zijt, al weetjet niet, van dese gecken een.

Fac sapias & liber eris.

V*Sque rogas*, *negat vsque tibi crudelis Amica:*
Ecquid ad huc duro mens in amore gemit?
Me remorantur, ais, *formosę vincla puellae,*
Vincla vel herculeâ non soliienda manu:
Vincla genę mihi, *vincla comę*, *mihi vincla papillę:*
Hei mihi? quot vinclis corda ligatur Amans.
Stulte Puer, *Stulti vel stramine crura tenentur*,
Et, *moriar, vinclum tu nisi tale geras.*

Qui veut, il peut.

NE vistes vous iamais vn fol lié de paille
N'avoir l'entendement ny force qu'il s'en aille?
Ie vais le vous monster, voila ce sot languir
En malheureux amour, & ne s'en peut partir.

Fac sapias et liber eris.
XXIII.

OVID. 3. METAM.

S*Ed tamen haeret Amor crescitque dolore repulsae*
Et tenuant vigiles corpus miserabile curae
Adducitque cutem macies.

OVID.

D*Y faciant possis Dominae transire relictae*
Limina, proposito sufficiantque pedes,
Et poteris, modo velle tene.

DAN. HEYNS.

S*Cilicet angusto nimium concludimur orbe:*
Iudicio peccat qui sapienter amat.

Die greep, is in de neep.

DE Meeu vlieght greetich heen, om spijs voor haer te rapen;
Dies vint sy aen de strand den Oester ligghen gapen,
Sy pickt na 't lieflijck aes, en meynt te eten sat,
Mits sluyt haer d'Oester-schelp: Siet daer de Meeu ghevat.
Dit beelt sal zijn een les voor al dees wulpsche gasten,
Die plat af zijn gheneyght, al-waer wat gaept te tasten:
Wel menich open schelp, misschien, naer hun verlangt,
Maer 't wert al meest een jaght daer 't net den vangher vangt.

Qui captat, capitur.

L*AEda vagis juvenes vocat in certamen ocellis*,
Vidit, *& insidias, Nerua paremus, ait.*
Dat faciles aditus, *dat basia*, *fertque vicissim*,
Qualia vel passer, *vel dare concha solet:*
Omnia cum fervent, *dextram petit illa*, *fidemque*,
Jgne furens juvenis, *quod petis*, *inquit*, *habe.*
Ostrea non aliter rostro penetravit acuto,
Et quę captabat, *capta remansit*, *avis.*

Chasse penible, ou le veneur est pris.

VOYant ces dous appasts ie me faisois accroire,
D'aller, non au combat, mais bien a la victoire:
Mais en prenant, helas*!* sans, y penser, ie suis,
Par mon butin, que ie pensois avoir, surpris.

Qvi captat, capitvr.
XXIIII.

Plaut. Trin.

.... Da mihi hoc, *hoc Mel meum, si me amas, sodes.*
Ibi ille Cucullus; *Ocelle mi, fiat, & istud: & si*
Amplius vis dari, dabitur; *ibi illa pendentem ferit.*
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator.

Terent. Eunuch.

I*D vero est quod mihi puto palmarium*,
Me repperisse, *quo modo adolescentulus*
Meretricum ingenia & mores posset noscere
Maturè, & cum cognôrit, perpetuò oderit: Nosse omnia haec, &c.

Sy gheeft, datse niet en heeft.

GHy slijpt ons, Roosemont, en maeckt ons liefdes pijlen,
De wet-steen is u gheest, u oogskens zijn de vijlen;
V hart en gaeter niet, daer ghy het onse drijft;
V gheest en neemt niet aen, dat ghy in d'onse schrijft:
V lieffelijck ghelaet dient ons tot wreede banden,
Ghy zijt soo cout, als ijs, nochtans doet ghy ons branden.
Wat wonders can mijn Lief! Sy maeckt my staegh, sy gheeft,
En datse niet en is, en datse niet en heeft.

Dat, nec habet.

C*Os obtusa manet*, *gladijs tamen addit acumen*,
Quodque de dit ferro, *non dedit ipsa sibi.*
Cotis agunt partes in pectora nostra Puellae,
Quasque dedêre alijs, *non habuêre faces.*
Phylli, *dionęo mihi cum jecur igne peruras*,
Corda geris schyticâ frigidiora nive:
Me glacies torret, *mihi frigora causa caloris*,
Ah! calor hic tandem desinat, *vnde venit.*

Le rebouché esguise.

IVriste tu ne scais que c'est de noz affaires,
Voicy les lois d'Amour a voz lois tout contraires:
Tu dis, que, nul ne peut donner ce qu'il n'a pas,
La Pierre, que tu vois, & Phyllis font celá.

Dat, nec habet.
XXV.

Ovid. 1. Metam. de Amore loquens.

D*Equè sagittiferâ prompsit duo tela pharetrâ*,
Diversorum operum; *fugat hoc*, *facit illud amorem*;
Quod facit, *auratum est*, *& cuspide fulget acutâ:*
Quod fugat, *obtusum est*, *& habet sub arundine plumbum*,
Hoc Deus in nymphâ Peneïde fixit, *at illo*
Laesit Apollineas traiecta per ossa medullas:
Protinus alter amat, *fugit altera nomen Amantis.*
Aucta fugâ forma est.

Van voor verdriet, van achter niet.

WIlt ghy de hooghste straf van Venus vier-schaer weten?
Sy wert, in minnaers tael, een *blauvve scheen*, geheten.
Y! dit's den bitebau, en spoock daer't al voor vliet;
Maer keertet mom-tuygh om, ten is soo leelijck niet.
't Gunt dat ghy claeghlijck noemt 't ghewenschte goet te derven,
Is (soo ghy't wel bedenckt) ghemack en vryheyt erven,
Kè vrient, bedaert u wat: gheen quaet is sonder goet.
Die u de hoop ontseyt, de vrees oock van u doet.

Inverte, & avertes.

L*Arva quod est pueris*, *id amantibus esse repulsam*
Tam Puer arcitenens, *quam Cytherea jubent:*
Frons in vtrâque quidem metuenda, *sed inspice tergum*,
Aut levis hinc cortex, *aut cava pinus erit.*
Quid gemis optatae te spe cecidisse puellę?
Pristina libertas hinc tibi salva redit.
Spes sublata metum quoque sustulit: *Arrige mentem*,
Fronte quod horrendum est, *ludicra terga gerit.*

Qui le voit d'arriere, Ne faict que rire.

LE masque te faict poeur: mais, mon Amy, de grace,
Regarde, aussy le dos, non seulement la face;
Tu, qui plains grivement, ton malheureux amour
Y trouveras soulas, si prens vn autre tour.

Inverte, et avertes.
XXVI.

Plutarch. in Moralib.

V*T pueris cum terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus in inanes, vt discant non timere*; *ita conveniet adhibitâ rationeres specie errificas excutere, vt, cum viderimus non esse quod apparet, contemnamus.*
Sen. de Tranq.

S*Ciamus omnia aequè levia esse, extrinsecus diversas facies habentia, introrsus pariter vana.*

Ontcleên, Ontreên.

WIL yemant den ajuyn zijn schellen af gaen trecken,
Hem sal een droevich nat de wangen haest bedecken:
Dus soo ghy dit ghewas wilt hand'len sonder leet,
Soo speelter sachtjens med', en latet dinck ghecleet.
Men mach sick met sijn Lief in heusheyt wel vermaken,
Maer comter niet ontrent als met eerbiedich raecken.
't Gaet noch al, soot eens plach: Acteon naect verdriet,
Soo haest hy, sonder cleet, Diane voor hem siet.

Nuda movet lachrimas, vestitam impunè videbis.

S*AEpe licet tractata manu*, *non lędit ocellos*,
Dum latus inclusum cortice caepa gerit,
Hanc tenui spoliare togâ si forte iuvabit,
Protinus vda tibi lumina, *nuda dabit.*
Huc animos adverte, *puer*, *mihi cępa puella est*;
Quisquis amare voles, *fac reverenter ames.*
Ne teneram spectare iuvet, *sine veste*, *Dianam*;
Hec dea, *nuda magis*, *quam pharetrata*, *ferit.*

Qui me despouille, pleurant se mouille.

MAnie tes amours en chaste reverence,
Si tu ne veus languir de longue repentence.
Tu pourras, sans douleur, tenir en main l'oignon,
Mais, pleureras, si veus oster son cotillon.

Nvda movet lachrimas.
XXVII.

HEROD. LIB. 1.

Mulier exutâ tunicâ verecundiam pariter exuit.

Annaen. Robert. Rer. Iud. Lib. 4. Cap. 10.

N*Vditas in viro indecens, in muliere probrosa: vnde Herodotus apud Lydos ac plerasque gentes, etiam barbaras, viris indecorum fuisse tradit se nudos ostendere, nam (vt ait Cicero) hoc solum animal natum est, pudoris & verecundiae particeps.*

ADDE,

Flagitij principium esse, nudare inter cives corpora.

Naer haer vvayen, moet ick drayen.

HOe heers is Venus kint! het doet ons arme slaven
Iuyst soo me Iusfrou wil, ghedueriche gaen en draven,
Wy weenen, als sy schreyt, al zijn wy schoon gherust:
Wy lachen, als sy iockt, oock alst ons niet en lust.
Int cort', hoe cleynen wint haer uyt den mont comt wayen,
Wy flux, met lijf en ziel, al naer sy blaest, ons drayen:
Haer winck is ons een wet, in blyschap end' in rou.
Wie sweeft en beeft niet door den adem van een vrou?

Dominae quò me vocat aura.

A*D dominę nutum levis exagitatur amator*,
Quoque puella solet vergere, *vergit amans:*
Non volucris summâ quę vertitur ęnea turre
Promptius aërias itque reditque vias.
Rideat illa, *movet tristi miser ore cachinnos*;
Ploret, *amans lętas proluit imbre genas.*
Nos miseros! agimur vacuo ludibria coelo,
Abripit aura vagos, *aura redire iubet.*

Ou que spire, me tire.

LAs malheureus Amant! comme vne gyrouette
Tu tournes ça est la, voluble & sans arreste:
Bien que te soit escheu vn bien facheux humeur,
Encor faut il former a l'advenant ton coeur.

Dominae, qvo me vocat, avra.
XXVIII.

3 Esdr. 4.22. & 31.

Oportet vos scire mulieres in vos imperia exercere.

Cicer.

Q*Vam miserè seruit! Cui mulier imperat*, *cui leges imponit*, *praescribit*, *jubet*, *vetat quod videtur: qui nihil imperanti negare potest*, *nil recusare: poscit*, *dandum est*; *ejicit*, *abeundum*; *vocat*, *veniendum*; *minatur*, *extimescendum.*

Ovid.

Imponit leges vultibus illa tuis.

Hy jaeght, maer laes! verjaeght.

GHeen voordeel cond'ick oyt op Roosemont gewinnen,
Tot dat een loomen bloet haer eens bestont te minnen:
Al wast haer teghen 't hart, men wout haer raden aen;
Maer sy vloot uytte weegh, als Iorden quam ter baen.
Doen wast den rechten tijt, om op mijn stuck te letten,
'tWilt dat een ander jough, quam sick ontrent my setten.
En vreest niet, of een Cluts schoon naer u lief verlangt,
Een plompaert is een fret; hy jaeght, een ander vangt.

Fugat, non capit.

D*Vm cavalustra subit viverra, cuniculus, hostem*
Vt fugiat, celeri deserit antra pede:
Morderi metuens laqueis se tradit habendum.
Saepe, *labor socio quod negat, arte feres.*
Anxia virgo fugit, cum rusticus instat amator;
Et fruitur praedâ, *cui magis apta manus.*
Vicisti, sis capta licet, lepidissima rerum,
Nam fuit in votis, ne capiare, *capi.*

Tel bat les buissons, Qui ne prend les oisillons.

MArgot fuit Coridon, qui tasche de la prendre,
Mais elle, par despit, a Thirsis se va rendre:
La proye fuit de l'vn, a l'autre prend la retz.
Voyla*!* vn sot amant ne sert que de furet.

Fvgat, non capit.
XXIX.

Hęc Galatea apud Ovid. 13. Metam.

A*Cis erat Fauno nymphâque Simethide cretus*,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
Nostra tamen maior....
Hunc ego, *me Cyclops nullo cum fine petebat*;
Nec, *si quaesieris odium Cyclopis*, *amorue*
Acidis in nobis fuerit praestantius, *edam:*
Par in vtrumque fuit.

Dat dees verstickt, den dien verquickt.

HOe vreemt speelt Venus kint ontrent de ziel der menschẽ,
Ons sinnen gaen eẽ streeck, meest anders als wy wenschẽ,
Siet! Els loopt nae de puyt, en herbergs' in haer hant,
En wijst een, die haer bidt, aelweerdelijck van kant.
Segt, puytjen, segt, waerom en magh ick niet verwerven
Het geen u doet de doot, en my bevrijt van sterven?
Waerom ghewert ons niet dat elck van ons behaeght,
Aen u de vuyle poel, aen my de schoone maeght?

Tibi mors, mihi vita.

L*Vdis in humanis*, *lascive Cupido*, *medullis*;
Arbitrium proprij nullus amoris habet.
Nos quod amat, fugimus: quod nos fugit, *istud amamus:*
Dura proco, ranam sponte puella fovet.
Triste gelu Dominae mihi mors, tibi, rana, *calores:*
Mors tua, *vita mihi*; *mors mea*, *vita tibi.*
Te juvat ora lacu, *me virginis ore rigari*;
Ergo tibi cedant stagna, *puella mihi.*

A l'vn support a l'autre la mort.

CE que n'est que douleur au corps de la grenouille,
Gentile Margotton, me doucement chatouille:
Prens moy pour ton mignon: c'est caresser en vain
Celuy qui ne voudroit caresses de ta main.

Tibi mors, mihi vita.
XXX.

Auson.

> **H***Anc volo, quae non vult, illam, quae vult, ego nolo:*
> *Hanc amo, qui me odit: contra hanc, quae me amat, odi.*

Ovid. Amo. Eleg. 19.

> **Q***Vod licet ingratum est, quod non licet acrius vrit:*
> *Quod sequitur fugio, quod fugit, ipse sequor.*

Tusschen hant en tant Raect veel te schand.

E*Nt*, van mijn sin en min, hoe lang heb ick geswommen!
Om entlijck tot een ent van mijn verdriet te commen.
Nu sie ick dat ick wensch, en bender by terstont,
Mijn adem blaester aen, sy speelt my voor de mont.
Ey! noch een streeck s'is mijn: ick reyk', ick blas', ick hijghe,
Ick happ', ick grijp', ick vatt', ey*!* 't schijnt dat ickse crijghe:
En siet! noch glipse wegh, dies 't hart, eylaes! my berst.
Doen ick was alder-naest, doen was ick alder-verst.

Inter manum & mentum.

P*Ost varios tandem, qui me pressêre*, *labores*,
Obtigit hęc oculis pręda videnda meis:
Hanc sequor ingenti conamine, *jamque propinquo*,
Jam crepitant fauces, *jam mihi guttur hiat.*
Sed, dum capturiens vestigia proxima stringo,
Ah! *reliquum video nil mihi*, *pręter aquas.*
Somniat, heu! *vigilans*, *& se quoque ludit amator*,
Bulla, *vapor, nihil est*, *se quod habere putat.*

En Amour, en Court, & la chasse,
Chacun ne prend ce qu'il pourchasse.

MAint sot s'en va criant, ma belle se va rendre,
Mais tout est au rebours, lors quand il la veut prendre.
Le chien tout plein d'espoir croit qu'il a pris l'oiseau,
Mais, au partir de lá, ne prend rien que de l'eau.

Inter manvm et mentvm.
XXXI.

Lucret. Lib. 4.

..... Potiundi tempore in ipso,
Fluctuat incertis erroribus ardor amantum.

Ovid.

Fallitur augurio spes bona saepe suo.

Gherimpelt vel en vrijt niet vvel.

SChoon kint, mint; 't is nu tijt. dit spel sal u niet voughen,
Als sorghe sal u ziel, u lijf den rimpel ploughen.
'tVers roosken is ghewilt; maer wertet eens verlept,
Gheen bieken* sitter op: ten wert niet meer gherept.
Het bloeyen van u jeught, het gloeyen van u kaken,
Het vloeyen van u spraeck, sal snoeyen en mis-maken
Den tijt, die't al verbijt. Nu dan, schoon Bloem, ontluyckt,
V beste goet verslijt, al wertet niet ghebruyckt.

Turpe senilis amor.

F*Rondibus irriguis*, *violisque recentibus hęret*,
Perque novos flores lęta vagatur apis‡*:*
Si qua rosa est, *quę lassa comas collumquè remisit*,
Pręterit hanc, *dulces nec petit inde favos.*
Nullus amans canis dat florea serta capillis,
Dat vetulae fronti basia nullus amans.
Parcite formosę nimium diû parcere formę,
Turpe puella senex, in sene turpis amor.

Vieille fleur gist sans honneur.

IAmais voit-on l'Amour, jamais voit-on l'abeille
Aller cueillir son miel sur rose trop vieille:
Aupres la fresche fleur la mouche faict son tour.
A l'aage verdelet convient le doux Amour.

* Tis den aert van de Bien op gheen dorre Roosen of bloemen haer te setten. Plinius.
‡ Apes a marcidis floribus abstinere solent: mortuis, ait Plinius, floribus ne quidem corporibus insidunt.

Tvrpe senilis amor.
XXXII.

Sen. in Proverb.

Amare juveni fructus, crimen seni.

Eurip. Danae.

E*T nunc juvenes adhortor omnes*
Ne in senectute nuptias celebrent,
Sed in juventute potius liberos procreent,
Nihil enim voluptatis habet
Et res est amoribus contraria senex.

Sick self quaet, niemant nut.

VRijt met een lustich hart. wat crencktmen lijf off sinnen
Door al te grootẽ brant? 't Pertrijs* wert vet van minnẽ:
† Een voghelken dat sick onthout ontrent den Nyl,
Eet sat, en niet te min bedient den Crocodyl.
Wel wat een sot bestaen! dat door een heet verlanghen
Sick yemant voor de deur van zijn vriendin gaet hanghen?
Stroyt ghy daer bloemkens veur: en, soeckj' uw's liefs gerijf,
Behout een cloeck verstant, en blijft ghesont van lijf.

Sibi nequam, cui bonus.

S*Tultè aliquis nimio languet miserabilis igne,*
Stultè aliquis tigno flebile pendet onus.
Sit tibi cura tui, dum te concedis amicę;
Quid lacus, aut laqueus, quid tibi mucro subit?
*Se quoque curat** *avis, tibi dum, Crocodile*, *ministrat*;
Et perdix, veneris munere, *pinguis abit.*
Et curare cutem potes, *& servire puellę:*
Quod nimis, *vt passim*, *sic in amore nocet.*

Sois serviteur, sans crevecoeur.

VEus estre sage amant? va t'en de telle sorte
Que rien, que tout plaisir ton ame n'en rapporte:
Va suy le Roitelet, lequel est si habil,
Qu'il se repaist, alors qu'il sert au Crocodil.

* La Perdris s'engraissit a courir la femelle. Plutarch.
† Van dit Voghelken Trochilos ghenaemt siet Plin. lib. 8. cap. 25.
* De Trochilo sive avium rege Crocodilo dentes scalpente & se saginante consule Plin. lib. 8. cap. 25.

Sibi neqvam, cvi bonvs.
XXXIII.

Lucret. Lib. 4.

> **N***Ec veneris fructu caret is*, *qui vitat amorem*;
> *Sed potius quae sunt*, *sine poenâ*, *commoda sumit:*
> *Nam certè, puta est sanis magis inde voluptas*, *Quam miseris.*

Ovid. Lib. 1. de Remed. Amor. ad Cupidinem.

> *Et puer es*, *nec te*, *quidquam nisi ludere oportet*,
> *Lude, decent annos mollia regna tuos.*
> *Cur aliquis rigido fodiat sua pectora ferro?*
> *Invidiam caedis pacis amator habes.*

Draeghje doucken, VVacht voor houcken.

DEn eghel wert een cloot, om muysen te betrapen,
Maeckt van sijn muyl een hol, en blijft soo liggen gapen:
Wel aen dan springht en speelt, maer blijft in d'open lucht,
Want cruypt de muys in 't hol, dan ist te laet ghesucht.
Pleecht eerbaer min, ghy jeucht, (wech lijnckers, wech sluyp-sielẽ
Nacht-uylen, licht ghespuys, en volcxken cort van hielen)
Weest vroylijck, datment siet: speelt heus en open spel,
Geen houckx of winckels soeckt: van daer comt ons 'tgequel.

Ludite, sed castè.

M*Vribus insidias glomeratus echinus in orbem*
Dum struit, effingit, quâ locat ora, specum:
Vicinas mures saliunt impunè per herbas,
Ficta sed excurrat si quis ad antra, perit.
Nostra Venus purasque manus, & pectus honestum
Exigit, & tenebras ac vada cęca fugit.
Plectitur obscoenis qui furta tegenda latebris
Cogitat, & cujus gaudia crimen habent.

Rire sans mal-engin.

NVl mal ont les sourys, & sentent nulle peine
Iouvants au descouvert, & sautants par la pleine:
Mais les voilá perdus, en devenants fripons,
Aux ieus il faut garder d'honesteté les gonds.

Lvdite, sed caste.
XXXIIII.

Plaut. Trin.
Amor latebricolarum hominum corruptor.

Cic. pro Mar. Cęlio.
D*etur aliquid aetati*, *sit adolescentia liberior*, *non omnia voluptatibus denegentur. Dummodò illa in hoc generere praescriptio mederatioque teneatur*, *parcat juventus pudicitiae suae*, *ne spoliet alienam*, *ne probrum castis*, *labem integris*, *infamiam bonis inferat.*

Die blust mijn vlam, Dien vvord' ick gram.

WAnneer den smit met nat sijn yser gaet besproeyen,
En lesschende den brant, verdrijft het vierich gloeyen;
Het snerst, en roockt, en kist, 't is vreemt wat het bedrijft,
Het schijnt, of dat het sucht, of dattet hem bekijft.
Den minnaer claeght van brant, nochtans wil hy niet wesen
Ghetoghen uyt het vier, maer vreest te zijn ghenesen:
Al waert dat yemant cond hem nemen af de min,
Hy, blijd' in sijn verdriet, en heeft des gheenen sin.

Odit amor medicum.

F*Errea massa rubens, furuis educta caminis*
Quam faber in tepidam forcipe mergit aquam,
Sibilat, & totas implet stridoribus aedes;
Hoc indignari, vel gemuisse voces.
Omnis amans rapidis uri sibi pectora flammis
Et gemit, & Dominae saepe recantat idem:
Hunc aliquis sanare velit, subit ira: quid hoc est?
Infęlix medicam respuit ęger opem.

Qui guerit l'Amant luy faict tourment.

LE fer du mareschal, quand on le veut esteindre
En le plongeant en l'eau s'en va gronder & plaindre.
Offrir a l'amoureus santé, est tout en vain*;*
Car il se plaist au mal, & ne veut estre sain.

Odit amor medicvm.
XXXV.

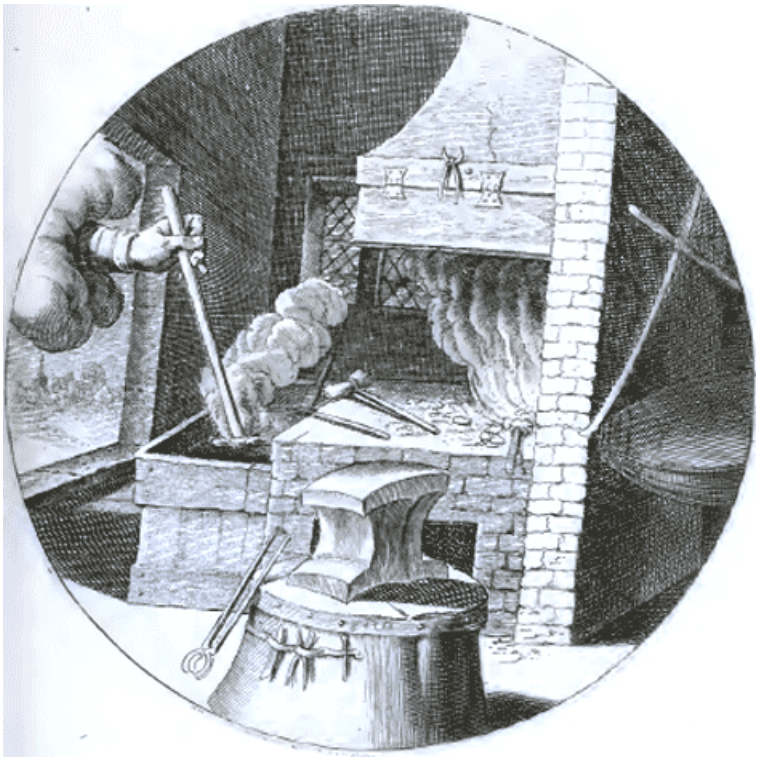

Plutarch.

Q*Vi dentibus laborant protinus medicum adeunt*, *malum exponunt*, *qui febre tenentur eundem accersunt*, *at phrenetrici* (inter quos & amantes jure quis recenseat:) *medicum nec accersunt*, *nec admittunt.*

Ovid.

Hei mihi quod nullis amor est medicabilis herbis!

Een ledich mensch, Is Venus vvensch.

DE spinne-cop en sal de slanghe niet ghenaecken,
Als sy die besich siet off neerstich vint int waken:
Maer soo de slang' haer eens, door ledicheyt, gheeft bloot
De spinne valter op, de slanghe comt in noot.
Die schouwen wil de min, off van haer sijn ghenesen,
Dient, sonder yet te doen, tot gheener tijt te wesen:
Dat cleyn vergiftich dier, dat dertel Venus wicht,
Noemt ledicheyt te zijn een wet-steen sijner schicht.

Affluit jncautis.

D*Vm prędas agit anguis, & ardua saxa pererrat*,
Ambulat innocuas, *tutus ab hoste, vias:*
Hunc improviso perstringit aranea telo,
Cum iacet, in molli gramine, fusus humi.
Lascivas abigunt tractata negotia flammas,
Quis videt intentos rebus amore trahi?
Cum vacat, *& molli colit otia pectus in vmbrâ*,
Tumpatet, *occulto tum subit igne Venus.*

Vn coeur oifif, d'Amour captif.

L'Araigne ne peut oncq attrapper la couleuvre,
Lors, quant elle est au bois empesché de quelque oeuvre,
Le coup mortel, helas! luy vient en reposant,
Rien, que le coeur oisif, le fol amour surprend.

Afflvit incavtis.
XXXVI.

Chrysost.

Definitio amoris haec est, animae vacantis passio.

Laert. Lib. 6.

D*Iogenes dixit amorem otiosorum esse negotium, quod hic affectus potissimum occupet otio deditos: ita fit vt dum otio vacant, in rem negotiosissimam incidant.*

Ovid.

Q*Vaeritur AEgistus quâ re sit factus adulter,*
In promptu causa est, desidiosus erat.

Lijden, al-eer verblijden.

ICk sprack lest met mijn lief, ter wijl sy sat en naeyde,
Ick steld' haer voor mijn smert, hoort doch, hoe sy my paeyde,
Let eens, op 't geen ick doe, (sprack sy) merckt hoe't al gaet,
Eerst maeckt de naeld' een gat, dat stopt daer na den draet.
Die, mits hem treft de wond', stracx sijn gheweer laet vallen,
En roupt om bus en salf, dient niet aen Venus wallen.
De min heeft wat ghemeens met Mars, al is hy stuer.
Niet soets en heeft yet soets, dan na voorgaende suer.

Post tristia dulcor.

A*Ssideo tenerę nuper dum iunctus Amicę*,
Dumque super nostro vulnere multa queror;
Risit &, *ô duri nimium tener hospes Amoris,*
Ni patiatur amans, non potietur, *ait.*
Hoc doctum te reddat opus (*sua lintea monstrat*)
Ecce! *subit filo cuspis acuta prior.*
Qui gemit, *& primo sub vulnere projicit arma*,
Crede mihi, *Veneri miles ineptus erit.*

Apres tourment, contentement.

VN iour ie me plaignois estant aupres ma belle
De mon penible amour, ie la nommois cruelle:
Tay toy (ce me dict-on) le linge ne se ioinct,
Si preallablement on ne le blesse & poinct.

Post tristia dvlcor.
XXXVII.

Ovid.

E*T tamen est artis tristissima janua nostrae,*
Et labor est vnus tempora prima pati.

Mich Montagn. des Essais Lib. 3. Cap. 5.

Q*Vì n'a la jouissance qu'en lajouissance, qui ne gaigne que du haut poinct, qui n'ayme la chasse qu'en la prise, il ne luy appertient se mester a l'escole d'Amour, le plaisir n'est plaisir sans amertume.*

Altijt na meer.

Veerste wensch was 't sien, de tweede was 'tghenaken,
De derd' het spreken aen, de vierde was het raken:
Doen 't geven van een kus, wat noch? ten naesten keer
Een kus van haer 't ontfaen: en noch wout ghy wel meer.
Een minnaer by sijn lief, een jagher in de velden,
Een coopman by sijn waer, in crijgh de dapper helden,
Gaen altijt voort en voort, niet een op winst en slaept.
Al crijght den hont een stuck, hy stracx na 't ander gaept.

Res immoderata, cupido est.

P*Rima quidem fuerat dominam tibi cura videndi*,
Altera, mox lateri iungere posse latus:
Jstud & illud habes, sed & hoc, *tibi lenis amica*
Blanditias molles, aptaque verba dedit.
Oscula nunc poscis, det & oscula: nonne petetur
Mox illibatae virginitatis honos?
Et vorat, *& properans ruit in nova frusta molossus*,
Quodque petat cupidus semper amator habet.

Le chien, le Ieu, l'Amour, le feu,
Ne se contentent oncq de peu.

QV'on donne au chien du pain, qu'on donne du fourmage;
Il gloute, sans mascher, & veut ia d'avantage.
Quel grand' faveur que faict la dame a son amant,
Rien ne luy oncq suffit, il va tousiours avant.

Res immoderata, cvpido est.
XXXVIII.

Sen. 19. Epist.

Q*Valem dicimus seriem causarum esse ex quibus nectitur fatum*; *Talem dicimus cupiditatem, altera ex fine alterius nectitur.*

Claud.

> **A***T sibi cuncta petens nunquam saturanda Cupido*,
> *Quae*, *velut jmmanes reserat dum bellua rictus,*
> *Expleri pascique nequit: nunc flagrat amore,*
> *Nunc gaudet*, *nunc maesta dolet, rursusque resurgens*
> *Exoritur, caesâque redit pollentius hydrâ.*

Die 't spel niet can, Die blijfter van.

TIs Venus warre-net, de web die ghy siet hanghen,
Daer menich dier in valt, maer niemant blijft ghevangen,
Als eenich cleyn ghespuys, dat moet noch cracht en heeft,
De sulcke zijnt alleen die Venus raech beweeft.
Een rustich hart can licht al dit ghespin verbreken,
Die hoogh is van ghemoet en blijft soo leegh niet steken.
Laet u in Venus net niet binden als een mug,
Off breeckter deur met cracht, of keert met cunst te rug.

Non intrandum, aut penetrandum.

H*Oc*, *quod rete vides*, *teneri sit carcer Amoris*,
Quę sedet in medio, *sit Cytherea tibi*:
Aspicis, vt culices, insectaque vilia, *muscę*
Jactentur patulis pręda retenta plagis:
Posteritas crabo acris equi per stamina transit,
Et laquei vespâ concutiente ruunt.
Rumpit & abrumpit casses cordatus Amoris;
Degeneres Veneris molle retardat opus.

Ou passe ou l' Amour chasse.

RIen que le sot amant, sans force, sans courage,
Demeure garotté en ce debil cordage,
Que Venus a filé: le brave esprit y vaut,
Ou iamais y entrer, ou penetrer y faut.

Non intrandvm, avt penetrandvm.
XXXIX.

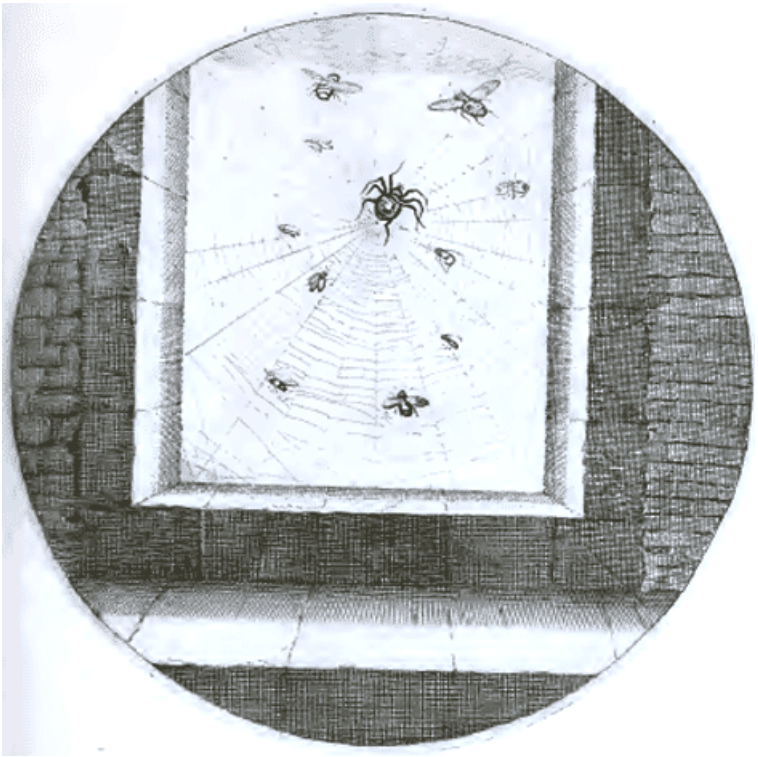

Ovid. de Art. 1.

> **H***Oc vnum moneo, si quid modò creditur arti,*
> *Aut nunquam tentes, aut perfice.*

Mich. Montagn. des Essais. Lib. 3. Cap. 5.

> *Le vice est de n'en pas sortir, non pas d'y entrer.*

V gunst, mijn leven.

GHy broet een hinnen ey, en crijght daer van een kiecken,
En segt, ô seldsaem dinck! dat doot was, roert sijn wieckẽ,
Dunckt u dit wonder zijn? lief, doet my sulcke gunst,
Ghy sult van stonden aen vernemen meerder cunst.
'tGedenckt my, doen ghy laest maer een-mael op my lachte,
Wat gheest daer jough en slough mijn aders, mijn ghedachte.
Ick ben, siet daer*!* een block, een bloet die niet en can,
Maer went u gunst tot my, siet daer*!* ick werd' een man.

Amica, amanti anima.

O*Va foves gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,*
Quid! *teneros, inquis*, *id potuisse sinus*?
Jdne stupes, *mea lux*? *res hęc tibi*, *mira videtur*
Phylli? videbis idem, me quoque conde sinu.
Mens sine mente iacet, gremio latus abde, resurget:
Si foveas, *moveor: ni faveas*, *morior*;
Vt foveas faveasque precor: pulloque mihique
Vita fovendo venit, vita favendo manet.[+]

Ta faveur, ma vigeur.

NE pense pas ce traict tant merueilleux, m'amye,
Que ta faveur a mis vn rude amas en vie;
Et que tu vois produit, d'vn oeuf, vn beau poulet,
Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

+ Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. vbi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Amica amanti anima.
XL.

Philip. Beroal.

Q*Vod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus*, *quod in mundo sol*, *hoc inter mortales amor est*; *navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur*, *mundus sine sole tenebricosus efficitur*; *& mortalium vita sine amore vitalis non est. Tolle ex hominibus amorem, solem è mundò sustulisse videberis.*

Int vvijs' int mal, 't Lief gaet voor al.

EEn minnaer ginc ter kerck om God (soo 't scheẽ) te danckẽ,
Om dat hy was verlost van Venus loose rancken,
Daer coomt hem int ghemoet een lodderlijcke meyt,
Ach! d'oorsaeck van sijn vier, (siet wat een innicheyt
Een Venus-Iancker heeft) mits sy maer op hem lachte,
Sijn yver, sijn ghebedt, 't ginck al uyt sijn ghedachte.
Den aep vergeet de maet en sijn gheschick ghebaer,
Als hy, sijn ouden wensch, de noten wert ghewaer.

..... Furentem
Quid delubra juvant?

I*Ane, Deo grates actum cum nuper abires*,
Laxa forent paphio quod tua colla jugo,
Forte Tryphoena tibi medio venit obuia templo,
Dumque venit, dulci risus ab ore fluit.
Da veniam pietas, *Dominę succumbimus, inquis,*
Relligionis amor, victus Amore, *iacet.*
Non aliter gestu saltare parata decoro,
Fertur in obiectas simia stulta nuces.

Voila de mes devotions.

RObijn guary d'amour a Dieu va rendre grace,
La veue de son feu ce bon dessein efface,
Le singe va quiter le bal, pour peu de nois.
l'Amour montant au coeur devotion n'a poix.

Fvrentem qvid delvbra ivvant?
XLI.

Sen Hippol.

.... Amor per Coelum volat
Regnumque tantum minimus in superos habet.

Ovid. de Rem. lib. 2.

F*Orte aderam juveni, dominam lectica tenebat*,
Horrebant saevis omnia verba minis;
Iamque vadaturus lecticâ prodeat, inquit,
Prodierat; *visâ conjuge multus erat:*
Et manus, & manibus duplices cecidêre tabellae
Fertur in amplexus, *atque ita, vincis, ait.*

Al vvat mint, vvonder versint.

ICk was men Roosemont onlangs gaen wand'len buyten,
Men hadd' tot ons vermaeck aldaer ghebracht twee luyten.
Ick stelde dees op die, en leyd' een stroo op d'een,
So haest den thoon geleeck het stroo dat spranck daer heen.*
Siet, Roosemont, aldus roert ghy my sonder raecken,
En treckt my sonder hant: eer ghy my cont ghenaecken
Soo werd' ick u ghewaer. Die Venus eens crijght vast,
Merckt, dat hy niet en siet: voelt, dat hy niet tast.

Quid non sentit amor*!*

D*Vm jacet in mutâ positum testudine stramen*
Saltat, vt ęqualem dat lyra pulsa sonum‡;
Chorda manu non tacta tremit, non mota movetur:
Quid mirum? quod amat, sentit adesse sibi.
Te video, mea Lux, nec te mea lumina cernunt:
Audio te, loquitur cum tua lingua nihil:
Sentio te, nec me tua dextera contigit: i nunc
Et cordi, quod amat, numen inesse nega.

Ceux qui s'entre ayment, s'entre entendent.

REmarque en ton esprit l'estrange sympathie
Des chordes de ces luths, & puis va t'en, m'Amie,
Pour contempler par lá des deux amants le coeur
Symbolisants tousiours en vn esgal humeur.

* Waer door dese beweginghe veroorsaeckt wert leest by Cardanum int 8. boeck de subtilit.
‡ Huius rei rationem acutè declarat Cardan. lib. 8. de subtil.

Qvid non sentit amor*!*
XLII.

Plat. lib. 6. de Leg.

Vetus verbum est, Similitudinem amoris auctorem esse.

Cypr. Tract. de spons. cap. 7.

E*Xperientiâ notum est arcanam quandam & occultam inter homines esse naturarum affinitatem aut odium, vel naturae quadam occultâ vi, vel astrorum influentiâ, vel, &c. Vnde fit vt aliquis ab altero toto pectore abhorreat, in alterum vero propensus sit, nec rogatus causam dicere posset cur hunc amet, illum oderit, juxta illud Catulli, Non amo te Volusi, nec possum dicere quare, hoc tantum possum dicere, non amo te.*

Maken en breken, zijn liefdes treken.

WY lesen van een beeck, daer d'Oude veel van schrijven,
Die t'vlammẽ van een toorts gewoon was af te drijvẽ,
En so dan yemant weer de toorts int water stack,
Al brandende terstont hy die tot hemwaerts track.
Dit zijn, ô Roosemont, dit zijn u eyghen streken,
Ghy dempt en temt mijn vier, wanneer ick ben ontsteken,
En weckt mijn brant weer op, als ick u schijn te cout:
'Tis doen, en weer ontdoen, dat minnaers besich hout.

Amor, tela Penelopes.

F*Lumine cum Dodona tuo fax viva rigatur*,
Stridet, &, a gelido victa liquore, *perit:*
Fer, puer, huc sine luce facem, mirabitur hospes
E medio flammas prosilijsse lacu.
Mira cano, sed Amica modo me tractat eodem;
Hanc ego vim graij fontis habere putem:
Jlla movens calidoque gelu, gelidoque calorem,
Me cupiente fugit, *me fugiente cupit.*

Alterner faict aymer.

QVant ie suis eschauffé, tu refroidis mon ame,
Quant ie suis refroidi, renaistre fais ma flame,
Donnant vn contre-poix a l'vn & l'autre humeur:
D'vne immortelle mort ainsi, helas! ie meurs.

Amor, tela penelopes.
XLIII.

Dan. Heyns. Lib. 4. Eleg. 11.

B*Afia poscebam paucissima*, *Rossa negavit*;
Nil petij, *vultus junxit Amica suos.*
Scilicet haec voto gens est contraria nostro,
Sit pacata magis, protenus ibit amor.

Terent. Eun.

Vbi velis nolunt, *vbi nolis, volunt vltro*□.

Van tvvee een, Van eene tvvee.

KE laet, ô oude Stam, u taxken met my paren;
Het sal (stelt u gherust) by my veel beter varen
Als aen u dorren tronck. Siet! 't helt doch na mijn schoot,
En 't heeft van nu voortaen noch pap, noch sap, van nood'.
Ey lieve scheyter aff, wat schroomjet noch te waghen?
Al schijnt u spruyten teer, het sal haest vruchten draghen.
'Tgaet wel: mijn lief en ick zijn nu in als ghemeen,
Om weer te werden twee, zijn wy gheworden een.

Iam plenis nubilis annis.

H*Vnc precor, ô longo, venerabilis Arbor ab aevo,*
Corpore da ramum tollere posse tuo:
Cernis, vt inclinans caput in mea vota feratur,
Vtquè meo iaceat sarcina grata sinu.
Me duce, mox poterit teneros producere foetus,
Me duce, nil succis indiget illa tuis.
Vicimus, ô mea Lux, fuimus duo, iam sumus vnum;
Quodque vnum nunc est, mox duo rursus erit.

Mariez moy bien tost, mariez.

VIeil Troncq ô laisse a moy ta ieune branche suiure,
Elle aymera plustost doresnauant a vivre
Seioincte de ton corps; n'en aye plus de soing,
Il luy faut vn mary, d'vn pere n'a besoing.

Iam plenis nvbilis annis.
XLIIII.

Horat. 1. Car. 13.

F*oelices ter*, *& amplius*,
Quos irrupta tenet copula; *nec malis*
Divulsa querimonijs
Supremâ citius soluit Amor die.

Van groot tot grooter.

MEn mach wel rechte min den crocodil toe-passen;
Dit dier is altijt groot, en nimmermeer vol-wassen,
't Neemt toe van dagh tot dagh, en wert noch meerder stuck,
Self als de bleecke doot sit scherlings op sijn ruck.
Ick dacht, al lang gheleen, hoe can ick stercker minnen?
De liefde steld' haer voet noch dieper in mijn sinnen,
En noch al storts' in my staegh meer en meer haer soch:
Ick ben op 't hooghst altijt, en altijt clim ick noch.+

Nescit habere modum.

C*Rescit in immensum phariis crocodilus in arvis,*
Jnque dies Nili maior ab amne redit:
Augendi metas non huic dedit ęgra senectus,
Morsque vel ipsa paret vulnera, crescit adhuc.
Tu genuina mei, *crocodile*, *furoris imago*,
Augetur nostro pectore semper amor.
Frigida mors calidos olim mirabitur ignes,
Cum gelidâ tanget fervida corda manu.+

Bien que grand, tousiours croissant.

LE crocodil si long temps que sa vie dure,
Sent de l'accroissement tousiours en sa stature,
Il n'est touche au vif des traicts du vray amour
A qui l'affection ne croist de jour en jour.

+ Van het gestadich wassen des Crocodils ende des selfs groote. Siet Plin. lib. 8. cap. 25.
+ Crocodilum crescrere quamdiu vivat, & excrescere ad longitudinem duodeviginti cubitorum, & alia vide apud Plin. lib. 8. cap. 25.

Nescit habere modvm.
XLV.

Ovid. 10. Metam.

Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.

Sen. Oct. Act. 1.

Amor perennis conjugis castae manet.

Auson.

V*Xor vivamus, quod viximus, & teneamus*
Nomina quae primo sumpsimus in thalamo;
Naeve sit vlla dies vt commutemur in aevo,
Quin tibi sim juvenis, tuque puella mihi: &c.

Een out man in t'ionck meyskens schoot,
Ey vvaer hy doot!

EEn sneech meysken ginck eens trouvven,
Met een ouvven loomen knecht,
Die't vry al vvat hadd' te slecht:
Ick en cond' my niet onthouvven
Van te vraghen hoe het quam
Datse desen grimmaer nam:
Men vint schrijvers die daer meenen
(Dit voor antvvoort ick ontfinck
Van dit fijn gheslepen dinck:)
Datmen van eens ezels beenen,
Als hy maer in d'aerd' en raect,
Wel de beste fleuyten maect.
Oock heb ick (dunct my) ghelesen
Van een dier ('t hiet schorpioen)
't Welck alst leeft niet goets can doen,
Maer doot zijnde can't ghenesen.
Ick terstont verliet de meyt,
Sy hadd' my ghenough gheseyt.

Ex morte levamen.

N*Vper, vbi pelago muris Flissinga resistit*,
Decrepito fuerat nupta puella seni:
Cur vetulo sociaris hero, lepidissima? *dixi*,
Hęc, *vt erat promptâ garrulitate loquax,*
Hoc mihi responsum dedit: ossibus, inquit, aselli
Cum iacet exangui corpore pressus humo,
Tibia iucundo componitur optima cantu.
Desierat; *nec me quaerere plura iuvat.*

Joye & support, apres la mort.

VN iour ie demandois a vne allegre dame,
Pourquoy qu'vn gros vieillart tenoit son corps & ame,
Ne scays tu, me dit-on, que quant vn asne est mort
De ses os decharnez fort bonne fluste sort?

Ex morte levamen.
XLVI.

Cyprae. de Iur. Connubior. cap. 9.

N*Vptias impares (ita nuncupant juristae matrimonium senis decrepiti & floridae virginis L. si maior C. de Legit. Haered.) praeter alia multa incommoda inducere votum captandae mortis, tragicus exitus non rarò docuit, hinc nuptiae Sophoclis & Alcippes hujusmodi dicterijs exagitatae leguntur:*

Noctua vt in tumulis, super vtque cadauera Bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

Verscheyden aert, dient niet ghepaert.

DEn Aep, dat coddich dier, is yders eens vermaecken,
De Schilt-pad niemants vreucht als doot daer henen leyt:
Hierom ist dat de sim de pad niet wil ghenaken,
'Tis teghenheyt van aert, dat dees twee dieren scheyt.
Lief, die soo gheestich zijt, en laet u doch niet paren
Met Floor dien tammen gast, die 't volck u gheven wilt:
Mach ick u lief niet zijn, soo wilt u noch wat sparen
Voor een, die van u gheest, min als ick doe, verschilt.

Dissidet, quod impar est.

C*Vm tardâ nequeat testudine simia iungi*,
Simia jucundâ mobilitate potens;
Simia delitię siluarum, *hominumque voluptas,*
Cernit vt invisum reptile, tota tremit.
Tu peponem, *mea Vita, tui faciasne potentem*
Nulla cui toto pectore mica salis?
Corpora, quis furor est, *conjungere mortua vivis?*
Annè tyrannorum vis scelerata redit?

Le sombre & tard, Ne duit au gaillard.

LA singe dans les bois, incessament gaillarde,
Ne se ioindra iamais a la tortue tarde.
Par tout ou la nature a desnié son lien,
Fay tout ce que pourras, aussi n'y feras rien.

Dissidet, qvod impar est.
XLVII.

E*Xtat apud SAX. GRAMMAT. LIB. 1. Insignis VLVILDAE Danorum regis filiae de impari matrimonio querela, quam meritò hîc adscribo. O miseram me! cujus nobilitatem dispar nexus obtenebrat! O infoelicem cujus stemmati rustica jugatur humilitas! O infaustam matris sobolem cujus munditiem immunditia ruralis attrectat, dignitatem indignitas vulgaris inclinat, ingenuitatem conditio maritalis extenuat, &c. QVAM quidem querelam exitus tragicus subsecutus est prout latius idem auctor prosequitur.*

Men leeft, daermen lieft.

AL scheyt ons nu en dan, zee, borgen, bossen, dalen,
Die scheyding' even-wel en deylt ons niet van een;
V hart woont, Lief, by my, mijn geest coomt by u dwalen,
De liefd' en den magneet is dese cracht ghemeen:
Want of den zeyl-steen schoon van 't yser wert verscheyden,
En of een tusschen-schot verdeylt dit lieve paer,
Noch laet den steen niet af't beminde stael te leyden:
Waer Roosemonde reyst, daer reyst mijn hert met haer.

Animos nil dirimit.

T*Actus vt & magnete chalybs* (*licet assis vtrumque*
Separet) *ad lapidis vertitur ora sui.*
Vt semel affricuit mihi blanda venena Cupido,
Totus ab occulto glutine, *Phylli*, *trahor:*
Non mare, non montes, non interualla locorum,
Corpore sejungunt pectora nostra tuo:
Semper amans peregrè est. Mea corda per omnia tecum
Tequè abeunte, abeunt: tequè manente, *manent.*

Amye, ame a l'Amant.

QVant de l'aymant l'acier a pris la vive force,
Il est tousiours tiré par ceste douce amorçe.
Depuis que c'est frotté mon coeur a ton amour,
Par tout que vais, Margot, me guides alentour.

Animos nil dirimit.
XLVIII.

Lucret. Lib. 4.

> **N***Am si absit*, *quod ames*, *praesto simulacra tamen sunt*
> *Illius*, *& nomen dulce obversatur ad aures.*

Virg. 4. AEneid. de Didone & AEnea loquens.

> *.... Illum absens absentem auditque videtque.*

Eras. Apoph. Lib. 5.

C*Ato Amantis animum dicebat in alieno corpore vivere*, *id quod hodie quoque celebratur: Animam illic potiorem esse vbi amat*, *quam vbi animat.*

Niet dan voor 't oogh.

GHy segt, mijn lief is schoon, maer 't is te veel ghepresen*;*
S'is lanck, en blanck (ick kent) maer 't feylt haer aen den gheest.
Floor, schoonheyt is vry meer als het uytwendich wesen,
'tWel leven dienter by, en daer op sie ick meest.
V lief, na mijn verstant, is als de Piramijden,
Int ooge wel soo wat, doch al maer enckel schijn.
Int kiesen van een lief set ick dit al besijden,
Die maer is schoon van huyt, en sal mijn lief niet zijn.

In ostio formosa, in recessu nihil.

I*Nsulsa est*, *quia tota patet*, *Rodopeïa moles;*
Atriaque interior nulla recessus habet.
Hanc ego formosę nego nomina vera mereri,
Purpureis tantum si qua sit apta genis;
Plura peto: deposco salem genijque lepôres,
Hac mihi prȩcipuè dote puella placet.
Vnica quicquid habet frons perspicit hora, *recentes*
Jngeniosa dabit semper amica jocos.

Belle cage, sans oiseau.

LE corps de Iaquelin n'est qu'vne Piramide,
Al'oeil galant assez, mais de scavoir tout vuide:
Statue bien que d'or, jamais mon coeur ne prit,
Rien ie n'estime beau, ou n'est vn bel esprit.

In recessv nihil.
XLIX.

Lucret.

> **N***Am divinitùs interdum*, *Venerisque sagittis*,
> *Deteriore fit vt formâ muliercula ametur*;
> *Nam facit ipsa suis interdum foemina factis*,
> *Morigerisque modis*, *& mundo corpore culta,*
> *Vt facilè insuescat vir secum ducere vitam.*

Dan. Heyns.

> **P***Lus aliquid formâ est*, *plus est oculisque genisque*;
> *Plus aliquid toto corpore, quidquid amo.*

't Besvvaert gemoet gheen min en voet.

ALs 't huys neyght totten val, dan ruymen al de muysen,
Als 's menschen lichaem sterft, verloopen vloon en luysen;
De spincop, als 't ghebou staet om daer heen te slaen,
Packt ras haer netten op, en kiest de ruyme baen.
Een lichaem vol verdriets, vol armoed', en ellende,
En wert niet aengheranst van Venus dertel bende,
Daer't vet is brant haer toorts: door weelde, gelt, en goet,
Wert Venus lust verwect, en liefdes vier ghevoet.

Cedit Amor miseris.

N*On petit exanimi de carne pediculus escam,*
Morsibus haud vexat corpus inane pulex.
Et fugiunt mures, & aranea contrahit orbem,
Si qua ruinoso culmine tecta labant.
Flebilibus lasciva casis Cytherea recedit,
Effugit è męsto lubrica flamma thoro.
Stulte Cupido iaces, ubi cor dolor anxius urit:
Ni valeant homines, stulte Cupido jaces.

Ou n'est liesse, Amour n'y presse.

L'Aragne va fuiant de maison ruineuse,
Les pous de l'homme mort. Lors quant l'ame est piteuse,
Venus n'a nul pouvoir: au corps desfaict & las
Le feu & ieu d'Amour ne s'y addressent pas.

Nemo dolens patet libidini.
L.

Ovid.

Non habet vnde suum paupertas pascat Amorem.

Sen. Oct.

V*Is magna mentis*, *blandus atque animi calor*
Amor est, juventâ gignitur, luxu, *otio,*
Nutritur inter laeta fortunae bona,
Quem si fovere atque alere desistas, *cadit*;
Brevìque vires perdit extinctus suas.

Lieven doet leven.

ICk lagh als doot int graf, ick was als sonder leven,
Eer my u Soon en Son, ô Venus, hadd' ghenaeckt:
Sijn vleughels gaf u Soon, u Son gaf my het leven;
Dies ben ick van een romp, een levent dier ghemaeckt.
Ick, die maer was een slouf, ben gheestich op-ghestreken,
Ick, die int duyster lagh, vliegh staegh ontrent het licht,
Ick, die croop, als een worm, hoe ben ick op-ghesteken?
Siet! wat al wonders doet een lodderlijck ghesicht.

Amor elegantiae, pater.

T*Runcus iners aeruca jacet, vivumque cadaver:*
Vt tamen hanc Phoebi calfacit igne jubar,
Apparet niveę mox papilionis imago,
Et coeli, volucris jam nova, *carpit iter.*
Barbarus excolitur, *facies nitet altera rerum*,
Vt gelidum flammis cor tepefecit Amor.
Ergo dioneae pectus rude trade magistrę,
Et fieri si vis ingeniosus, ama.

Coeur sans flame, Corps sans Ame.

I'Estois vn troncq n'ayant ny mouvement, ny vie,
Me voila! tout gaillart, par les yeus de m'Amie.
Petit fils de Venus, ton feu m'a faict joly,
Iamais au vray amant le coeur est endormy.

Amor elegantiae pater.
LI.

Phoedrus apud Platon.

N*Ec vllus adeo□ ignavus est quem amor non inflammet ad virtutem, divinumque reddat*; *vt par viro fortissimo evadat*; *nam quod Homerus vim furoremque a Deo quibusdam heroibus inspiratum*, *ait*, *hoc amor amantibus efficit.*

Philip. Beroal.

V*Enustè Plautinus senex Amorem Deum mundiciantem appellat*; *eumque*

nitidis coloribus ait antecellere: Da mihi hominem incultum, ab amore cultissimus efficietur; *da rusticanum*, *ab amore fiet ingeniosus*: *denique segnities omnis*, *somnus lethargicus*, *marcor*, *squallor, incuria*, *ex amoris contubernio eliminatur.*

Memini me legere lepidam descriptionem amantis Dominae suę propinquantis, quem ex Gallico quodam Auctore hic adscribere visum.

C*Eluy*, *dit il*, *qui voit de loing venir celle qu'il ayme*, *il redresse le collet de sa chemise, agence le bonnet sur la teste*, *retrouche ses moustaches*, *redresse son manteau sur les espaules*, *se leve sur la pointe de ses pieds*, *monstre vn visage joyeux*, *& semble qu'il se renouvelle de tout, pour se rendre agreable aux yeus de sa Dame.*

Orbis Atlas Amor est.
Liefde vveerelt-dragher.

Dient tot uyt-legginghe van het beelt des opschrifts staende hier vooren op het eerste blat.

D*Je de vveerelt vvil behouvven,*
En vermeeren, als in spijt
Vande doot en van den tijt,
Dat hy steden op doe bouvven:
Die vvil stichten groote steen,
Huysen maken gaet voor heen.

Die de huysen vvel van passe
Houden vvil in goeden stant,
't Huysgesin dient daer geplant:
Die vvil, dat vermeer' en vvasse
Al en yder huysghesin,
Stell' int vverck de vruchtbaer min.

Dat die minnen, die noyt minden,
Die gemint heeft, minne noch:
Smaect al vã dit groeysaẽ soch,
Minne sal te samen binden,
Met een en de selve bant,
't Aertrijck en ons vaderlant.

D*Je de vveerelt vvil afvvorpen,*
En, in eenen corten stont,
Neder-vellen totten gront,
Roeye steden uyt en dorpen:
Die vvil dempen groote steen,
Moest de huysen eerst vertreen.

Die de huysen vvil bederven,
Of van selfs haest doẽ vergaen,
Moeste 't huysghesin verslaen:
Die gheheel vvil uyt doen sterven
Al en yder huysghesin,
Neme vvech de vruchtbaer min.

Dat die minnen, die noyt minden,
Die ghemint heeft, minne noch:
Smaect al vã dit groeysaẽ soch,
Soo en sal ons niet verslinden
Noch de lanckheyt vanden tijt,
Noch de doot die 't al verbijt.

Cupido vvech-gheloopen, ende verloren.
Meest uyt Moschi *Griecksche ghedichten.*

DE Soon van Venus, 't slim ghedrocht,
Was laetst-mael op de loop gherocht;
Hy was ghegaen, men wist niet waer,
Sijn Moeder was in groot ghevaer:
Maer ofse drouve was, off gram,
Den Lecker niet weerom en quam.
Dies dede sy den cleynen Guyt,
Door 't heele landt dus roepen uyt.
  Indiender yemant is, goe lien,
Die Venus soon hier heeft ghesien,
Den vinder sal stracx zijn gheloont,
Soo haest als hy hem heeft ghetoont,
Een cus sal hy ontfaen terstont
Van Venus lieffelijcken mont:
Maer die hem siet, en met een vat,
Dies loon sal meerder zijn dan dat.
Doch, op dat ghy hem kennen sout,
Dit is zijn wesen, dat onthout.
  Hy is een cleyn, maer welich, dier;
Sijn verwe treckt, soo wat opt vier,
Sijn ooghen glimmen, als een keers,
Daer mede lonckt hy over dweers:
Van buyten bly, binn' ist verdriet,
Hy spreeckt wel schoon, maer meentet niet.

Is sacht van huyt, van harten fel,
Al lacht hy soet, 't wert catte-spel.
Sijn gheest is vol bedrochs gheplant,
Van lieghen heeft hy goet verstant,
Hy jockt wel soet'lijck, soo het schijnt,
Maer al op't lest met druck verdwijnt.
Al coomt hy tot u naeckt en bloot,
Hy draecht vergift in sijnen schoot,
Al schijnt sijn schicht te zyn vergult,
Sy snyt als stael: sijn haer dat crult,
En elck die dit ghespuys aenveert,
Die crijght oock crullen in zyn steert.
Het draegt twee vleugels als een swaen,
En nimmermeer cant stille staen,
Het flickert hier, en dan weer daer,
En coppelt menich drollich paer.
Een coker vol van pijlen hangt
Op synen rug', daer uyt hy langt
Veel schichten van verscheyden cracht,
Daer mede maeckt hy sich gheacht:
Een yder schier hy steeckt of schiet,
Ia spaert sijn eyghen moeder niet,
En maecktet dickwils wel soo bont,
Dat hy syn eyghen hart door-wont.
Vint ghy dan erghens sulcken slach,
So brengt hem haestich voor den dach:
Wil hy niet gaen, soo slater op,
Al isset cleyn, 'tis hart van cop,
En schoon het schreyt, sulcx niet en acht,
Voor al siet toe wanneer hy lacht,

En als hy u een kusjen biet,
Dan wacht u meest, en van hem vliet,
Sijn mont daer hy me kussen sou,
Is vol vergifts, en vol berou.
Soo hy u noemt syn neef, of nicht,
En seyt, ick schenck u dese schicht,
Ick sie toch wel, ghy zyt myn vrient,
Ghy hebt dit, en noch meer, verdient:
Van hem yet wes te nemen schroomt,
't Is al bedrogh dat van hem coomt,
Syn gaven zyn, geen vrientschaps pant,
Maer om te branden hart en hant.

Harders-liet.

PHyllis, met haer met-ghesellen,
Was ghecomen hier int lant,
Daerse niet veel schorr' en vant:
Sy quam van de Vlaemsche stellen,
Daermen daeghlijcx damt en dijckt,
Daermen roupt, Schaep-herders wijckt:

Daermen water maeckt tot landen,
Daer den plough weer haelt sijn haer
Dat hy hadd' ghelaten daer:
Daermen d'aerd' met menschen handen,
(Ist *Neptunus* leet of spijt)
Van des zee's ghewelt bevrijt.

Phyllis hadd' haer vee ghedreven
Tusschen *Armuy* en der *Veer*,
Daer sloegh sy haer eerst-mael neer,
Thyrsis, hare ziel en leven,
Was by *Domburgh* neer ghestelt
In dat dorre zandich velt.

Phyllis vrough op in den morghen,
Als de son noch niet te straf
Eerst den dauw' ginck licken af,
Quamen voor haer oude sorghen*;*

Sy viel in een diep ghepeys,
En dacht op haer Zeeusche reys.

Niet dat *Zeelant* haer mishaeghde,
Zeelant dacht haer vol ghenucht,
Wt wat anders quam haer sucht:
't Meeste was, dat sy beclaeghde,
Dat sy Thirsim niet en sagh,
Die by haer te weyden plagh.

Sy dreef op het gors haer schapen,
Van *Armuyden* niet seer wijt,
Datmen hiet ten *Halven-crijt.*
Daer began haer druck 't ontslapen,
Dies sy wat ter zijden af
Haer tot claghen dus begaf.

Siltich Schor ten *Halven-crijte*,
Tot u doe ick dit beclagh;
Zouter wort ghy dagh aen dagh:
Ick en can't de zee niet wijtẽ,
Want 't en is niet van de vloet,
't Coomt van mijn bedruckt ghemoet.

G'lijck de melck, int eerst van meye,
Wt een vollen elder spruyt,
Of den dauw' driupt van het cruyt,
Soo myn tranen, als ick schreye
Om u, *Thyrsi* fraeye knecht,
Rollen heen tot op de weght.

Dies wert ziltich-zout het schorre,
Want de zilte van de zee

Is noch wel ghewilt van 't vee,
Maer of ick schoon dryv' of porre,
Dat besproeyt is van myn traen,
Daer en lickt gheen schaepken aen.

Hoe gheluckich waert ghy rammen,
Doen als Thyrsis by ons was,
En by my lagh in het gras?
Als hy springen ded' de lammen,
Door het spelen op een riet,
Door het singen van een liet.

Met ghesangh ginck hy verhalen
Al de vrysters van het wout,
Al haer vryen, al haer kout:
Maer altijt (ten mocht niet falen)
Phyllis was des liets besluyt,
't Quam altijt op Phyllis uyt.

Als wy in dit eylant quamen,
Doen was ons dit gors te cleen;
Och! doe moestet zyn ghescheen:
Dies wy elck ons cudde namen,
Thyrsis was gheheel t'onvre,
Thyrsis wist niet wat hy dee.

Doenter nu ginck op een scheyden,
Wat een druck viel over my!
Thyrsis trock my wat ter zy,
Daer stont hy en ick en schreyden,
Thyrsis niet een woort en sprack,
't Scheen dat Thyrsi 't harte brack.

Maer, och-arm, ten langhen lesten
Gaf hy my syn coude hant,
Dit's (seyd' hy) myn liefdes pant;
Phylli neemt het doch ten besten,
Dat ick niet meer spreken can,
't Schynt dat ick nu ben geen man.

Mits heeft my een rinck ghegeven,
Met gheschrey en suchten swaer,
Net ghevlochten van peerts-haer,
Daer stont *Thyrsis* op gheschreven,
En daer was een hart gemaeckt,
Met een pijl, wel diep, geraeckt.

Maer my docht den geest t'ontsincken,
Als hy seyde, nu vaert wel,
Phylli, peyst om mijn ghequel:
Ick sal weder om u dincken.
Aen mijn hant een pers hy gaf,
Daer en moght geen kusjen af.

Thyrsi, ghy zijt nu vertrocken
Wel een maent dry ofte vier,
En ghy coomt niet eens tot hier,
Zijn u schapen, zijn u bocken,
Zijn u koeyen al u vreught,
Datjer niet eens af en meught?

't Is gheen bleeten van u schapen,
't Is gheen loeyen van u koen,
t' Zijn al and're diet my doen
And're zynt die u begapen:

t' Is die dertel Amaril
Daer je me zyt op den dril.

Dencktj' hoe ick dit coom te weten?
Lieve, peyst dat een die mint
Dit, en noch al meer, versint:
Al ben ick wat verr' gheseten,
Domburghs leste peerde-mart
Wees my aen mijn bitter smart.

Wesend' inde mart ghecomen
Dwalend', ick en weet niet waer,
Vraechd' ick, naer dy, hier en daer;
Niemant, 't scheen, had' dy vernomen:
Midts soo sach ick *Snel* u hondt,
Daer hy voor een deure stondt.

Snel quam my gheloopen teghen,
Snel die quispelde zijn steert,
Snel die spranck steeds vander eert:
Maer, als ick omkeeck ter deghen,
Doen wast dat ick Thyrsim sach,
Daer hy in een venster lach.

Hy was daer vry niet alleene*;*
Vlogghe meysjens, twee off dry,
Sweefden hem ontrent sijn sy:
Onder and're wasser eene,
Op-gheset (hoe-wel niet moy)
Soo wat na den steetschen toy.

Dat moet Amaryllis wesen,

Dacht ick, en het was oock waer;
Want Pol Faes, die soete vaer,
Hadse my wel eer ghepresen,
Datse was soo hups en knap
In het setten van haer cap.

Thyrsis hadd' soo veel te quicken
Met syn Lief, het was een schant,
Dan kust' hy haer cleet, haer hant,
Wonder wasser te beschicken,
Elcken kus dee my soo wee,
Als den haghel 't jonghe vee.

Hy was soo verblint int mallen,
Dat hy my niet eens en sagh;
Mits quam Faes uyt syn ghelagh,
Coomt laet ons hier med' in vallen,
Seyde Faes, en track my in,
Doch het was wel na myn sin.

Men ginck daer een dans int ronde,
Onder eenen roosen crans,
Thyrsis was niet aen den dans,
Maer hy stont vast mont aen monde
Met die dertel Amaril,
Die't (soo 't scheen) wel was haer wil.

Pan, met al u Bosch-gesellen!
Als ick sagh dit sot ghelaet,
'k Wist myn leven gheenen raet,
'k Wist niet hoe myn aensicht stellen,
't Scheen, ick ginck als in myn doot,

'k Wiert nu bleick, dan weder root.

Als nu 't volck sick ginck verstroyen,
Doen wast eerst dat hy my sagh,
Phylli, seyd' hy, goeden dagh,
En began te flicke-floyen,
Maer syn groete quam soo blau,
Dat syn antwoort was een grau.

Thyrsis acht' het niet een mijte,
Sagh oock naer my niet meer om:
Maer creegh daer een fleuyt en bom,
En hief op, als my te spijte,
Een nieu deuntje van de min,
Dat hem doen lagh in de sin.

Amaryllis was verstorven,
Soo het scheen, in synen mont,
Syn ghesicht staegh op haer stont:
Och! nu ben ick doch bedorven,
Dacht ick, nu ben icker of,
Mits soo droop ick naer den hof.

Hoe cont ghy dit in u vinden
Dat ghy Phyllis dus vergeet,
Dat ghy Phyllis dus vertreet,
Thyrsi? lichter dan de winden,
Lichter dan een dorre blat,
Dat de wint van onder vat.

Is dan nu al u begeeren
Tot dit jonghe geyle dier?

Tot dit nieu ontsteken vier?
Hebb' ick dy niet hooren sweeren,
Doenje noch in Vlaend'ren waert,
By Pans crommen geyten baert,

Datje noyt en sout verkiesen
Een soo af-gherichten meyt,
Die ontrent de steden weyt,
Datje liever sout verliesen
Heel de kudd' op een ghetye,
Danje sulcken slagh sout vryẽ?

Denckt doch nu eens op de reden,
Waerom datje sulcx doen swoert,
't Was om dat het volck soo loert
Op dees meysjens die by steden,
Niet besloten vander zee,
Weyden het ghewolde vee.

Ist niet *Domburgh*, daer het meeste
Volck, van al dees dertel steen,
Heel de somer coomt ghereen?
't Is daer kermis, 't is daer feeste,
Soo langh' als het waghen-rat,
Niet te diep en snijt int nat.

Aen dees duynen, in dees weyen,
Is u Amaryl ghebroet,
En van joncx aen op-ghevoet;
Daerom canse soo wel vleyen,
Dit, en meer, heeft sy gheleert,
Van het volck dat daer verkeert.

Sy is vol van steetsche treken:
Op een steets drilt haren ganck,
Op een steets draeyt haren sanck,
Op een steets, siet! canse spreken,
Op een steets sy pronckt, en swijght,
Op een steets sy lonckt, en nijght.

Maer wat school-gelt moetmen tellen,
Meynje, voor dees moye leer?
Nu wat kusjens, dan wat meer,
Al na 't lust die fraey ghesellen.
Die met steetsche jonghmans praet,
Steeds yet van syn veeren laet.

Ick ben op 't schorr' op-ghetoghen,
Daer sat ick alleen en keeck,
Op een slou, of op een kreeck:
Noyt en wasser maeght bedroghen,
Op een buyte-gors, of stel,
Daer noyt quam een steets-ghesel.

Daer de boomgaerts lustich bloeyen
Derwaerts de speel-waghen rien,
Derwaerts loopen al de lien;
Daer de linden veylich groeyen,
Daer dat soete mulle lant
Rontsom staet vol els gheplant.

't Is te *Domburgh* in de duynen,
Daermen wentelt in het zant;
Daer soo menich dertel quant,
Achter haghen, achter thuynen,

Doet, dat ick niet segghen derff,
Dickwils op eens anders kerff.

Amaryllis, soo ick hoore,
Heeft al dickwils me ghereen
Met de Iuffers van de steen:
Sy seyt, ick en ben gheen sloore,
Ick en ben voor Claes noch Pier,
Ick en was noyt 't mellick-dier.

Sy heeft schotels, coppen, teylen,
Van dat vremde blauwe goet,
Daers' haer soete room in doet:
Dat zijn teyckens, dat zijn peylen,
Dats' al ander kennis hout,
Als met herders van het wout.

Dunckt u dit te zijn claer schapen?
Mach dit al bestaen met eer?
Ick en loovet nimmermeer:
Vrysters die na giften gapen,
Meysjens die na gaven staen,
Spelen op een gladde baen.

Thyrsi wy zijn beyde Zeeuwen,
(Al was Vlaend'ren ons vertreck
't Was noch onder t'Zeeusche reck)
Laet diẽ slimmen hoop al schreuwen,
Wy zijn rondt, en daer toe goet,
Dats van oudts een Zeeus gemoet.

Laet ons in die rontheyt blyven,

Rontheyt dient wel totte min,
Beter als dien slimmen sin,
Laet ons 't saem' ons schaepkens dryven,
In u Ionckheyt waerje mijn,
Waerom soujet nu niet zijn?

FINIS.

Inleydinghe totte leere der Seden.
Aen Alle Roock-eters, Taback-blasers lief-hebbers der ydelheyt.

WAt suychdy 't lijf vol roockx? en vult u maech met dampen?
Wat eetj' aen lucht en wint, en ydelheyt vol rampen?
Aen spijs die niet en voet? aen cost die tranen cost?
En die, van daer sy quam, haest weder wert ghelost.
Wegh wasem sonder lijf, wegh hopen, vreesen, wanen,
Wegh vreught, vol onghenucht, daer hoest, en quijl, en tranen,
En suyselingh van breyn het spel ten lesten ent.
Kè! vrient tot vaster spijs u hart voortaen ghewent.

Desinit in lachrimas.

Q*Vid fumos*, *malesane*, *voras fluidumque vaporem?*
Quid placet, è misero qui redit ore, *cibus*?
Hoc quod amas, *dolor est*; *aut empta dolore voluptas,*
Testis erit, lachrimis quę tibi mala fluit:
Testis erit tremuli vertigo molesta cerebri,
Quaeque agitat calidum tussis anhela iecur.
Ergo mali fugiens deliramenta vaporis,
Pasce magis solido corupus inane cibo.

Au louvenceau mange-fumée, C'est a dire, Amateur de vanitez.

QVe fais tu, malheureux, ton corps, ton coeur est vuide,
Que manges tu brouillarts? viande plus solide
Te duira bien mieux; mets vanitez dehors,
Et prens, ce que te peut nourir & coeur, & corps.

't Beelt hier op passende, is den Taback-blaser.
Siet hier vooren het tvvaelfde Sinne-beelt.

FINIS.

Ad lectorem.

CVM statim post editionem hujus opusculi, Benevole Lector, bibliopolae apud me conquererentur expensas librorum, ob icones in triplici opere ter repetitas, plus aequo augeri, sumptuque superfluo emptorem gravari: adeoque imagines toties visas vix gratas, imo tędiosas videri: ideòque operis formam paulisper mutandam, ad sublevandum emptorem, contenderent; Alij vero, alijs rationum momentis, contrarium censerent. Ego, vt vtrisque satisfieret, nec minus de aliorum judicio constaret, exemplaria aliquot, quibus imagines impressae nondum forent, paulatim immutare, ac in aliam faciem redigere operae pretium putavi. Eamque ob rem, in secundâ & tertiâ operis parte, eo ipso loco, qui iconibus vacabat, brevia Monita, tum meis tum aliorum verbis & sententijs, pro re natâ, substitui; contentus Typos Emblematum in primâ parte semel lectori exhibuisse; eas tamen si aliquis, ad meliorem Emblematis captum, in lectione secundae ac tertiae partis fortasse desideret, ad primam partem recurrere, ibique sub eodem numero Emblematis iconem consulere ne gravetur; vel si cui id molestum videbitur, poterit prioris editionis Exemplaria triplici imagine illustrata pretio aliquanto maiori, si commodum videbitur, sibi comparare. Vale, mi Lector, & laborem tui sublevandi gratiâ susceptum, boni consule.

[Pars secvnda]

Slaet de hant, Daer't niet en brant.

SOO, als een brant-hout doet, heeft al ons doen twee enden,
Grijpt hier, ten schaet u niet, grijpt daer, het sal u schenden.
Die sijn vermeynt misval wel vat, en recht door-siet,
Vint vreught en herten-lust, oock midden int verdriet;
Een grijspens, die de cop staegh heeft vol muyse-nesten,
Vint dan oock claghens stof, alst gaet ten alderbesten:
Die't al swaer overweeght is noyt bevrijt van rou,
't Is best datm' alle dinck slaet in de beste vou.

Omnia in meliorem partem.

H*Jnc rubet igne sudes*, *nullis crepat inde favillis*;
Hinc poterit tangi, sauciat inde manum.
Res humana bifrons: tu, quà juvat, arripe quidquid
Te super aethereâ de regione fluit.
Damna suum lucrum, sua gaudia luctus habebit,
Excipis incumbens, *si sapienter, onus.*
Morosum nec lęta juvant, &, rideat orbis,
Quod gemat ille tamen, *quodque queratur*, *habet.*

Tout au meilleur bout.

COMme vn bruslant tison, ainsi la vie humaine,
Bien prise & mise avant, est manié sans peine.
De joye, & de bonheur, n'aura iamais defaut,
Qui bon & moeur advijs oppose a tout assaut.

Omnia in meliorem partem
I.

A*positè ad rem*, *de quâ hîc agimus*, *dixisse mihi visus est Epictetus*, *vnamquamque rem habere ansam suam*, *eâque appraehendendam esse ei*, *qui faeliciter hac vti velit*; *scire enim quorsũ quaeque res spectet*, *& quis ejus sit usus*, *non minima pars est civilis Prudentiae. Apis ex Thymo, herbâ amarissimâ*, *suavissimum mel extrahit*; *Hirudo contrà ex sano corpore vitiosum sanguinem. Sapiunt*, *meâ quidem sententiâ*, *non qui ex laetis tristia*, *sed qui ex tristibus laeta norunt elicere. Echini semper spinis involuti sunt*, *quid mirum? cum eas ex sese gignant. Magna pars hominum misera est*, *non aliâ de causâ, quàm quia querulus ipsis est animus. Melius Caesar*, *qui in terram prolapsus*, *etiam casum suum benignè interpretatus est*, *Teneo*, *inquit*, *te Terra mater*; *quodque morosior aliquis mali praesagij loco habuisset*, *ille in victoriae bonum omen*, *non minus lepidè quam animosè*, *convertit. Et Zeno omnibus rebus naufragio amissis, Iubet me Fortuna*, *inquit*, *expeditiùs philosophari.*

ALLe dinghen, seyt Epictetus, hebben hare handt-have, en diese wel handelen wil, dientse daer by te grypen. 't Recht ghebruyck der dingen wel te verstaen, is eene vande nutste wetenschappen des Burgherlijcken levens. De Bye treckt soeté honich uyt bitteren Thym, de Yle ofte Bloedt-suyger bedorven bloedt uyt een gesont lichaem. Wyse luyden suyghen soet uyt bitter, dwase bitter uyt soet: den eenen is goets moets, selfs midden in swaeticheden, den anderen claecht en knaecht hem selven, ooc dan alst hem wel gaet, souckende altijt een knoop in de biese, ende (soomen seyt) een manneken inde mane. Een Eghel draecht het lijf vol stekels, ist wonder? hy brengtse selfs voort. Veel werdender ghequelt, alleenlijck daerom, om datse een quellijcken gheest hebben. T'is moyelijck met yemant om te gaen, die alle swaricheden incropt en ter herten neemt, alle vermakelijcke dingen daer en tegen ongevoelijcken laet voorby gaen. Wech Egels, wech Ezels. Hoe veel beter dede Cęsar, als hy ter aerden neder-gestort zijnde, selfs sijnen val sich ten goeden na-duyde, Ick houde u vast, ô Aerde onser aller moeder, seyde hy, treckende tot een voor-teycken van toecomende overwinninge, dat een swaethooft ontwyffelijck als een voor-bode van ongheluck soude hebben ghenomen? Ende Zeno door Schip-breucke alle sijn goedt verlooren hebbende, my wert nu, seyde hy, ghelegentheyt gegeven om sonder beslommeringe en becommeringe naer wysheydt te trachten. Merct hoe een pack wel gevat, ende gewillichlijck gedragen lichter wert.

Ovid.

Leve fit, quod bene fertur onus.

Senec. de Tranq.

A*Ssuescendum est conditioni suae*, *&*, *quidquid habet circa se commodi*, *apprehendendum*: *invenies in quovis vitae genere oblectamentamenta*, *& remissiones*, *& voluptates. Nihil tam acerbum est in quo non aequus animus solatiũ inveniat.*

Lips. Cent. 1. ad Belg. Epist. 5.

V*T torrem semiustum è foco qui tollit*, *non eâ parte arripit & tractat*, *quâ incanduit*, *sed quâ ignem nondum accepit: sic nos decet non acerba haec & vrentia casuum tangere, sed magis benigna in ijs aut laeta.*

Vraghende moeder, clapachtich kint.

DE tegen-spraeck des wouts, die door de lucht coomt swevẽ,
Is niet ghewoon van selfs een woort van haer te gheven;
Maer coomter, dees of gheen, die dit ghedrocht wat vraeght,
Stracx maecktet een gheral, daer bergh en dal af waeght.
Soo wie tot spreken verght of clappers, of clappeyen,
Die opent haer den mont, en leertse breet gaen weyen:
Quay tonghen gaen alleen, daer haer ghesnar is lief:
't Aenhooren broet gheclap, 't aenhouden voet den dief.

Vbi percunctator, ibi & garrulus.

M*Vta sub obscuris habitaret vallibus Echo*,
Ni foret alterius garrulitate loquax:
Jlla silet, *quoties presso silet ore viator;*
Discit & à populo prętereunte loqui.
Ora loquax premeret, *nisi percunctator adesset;*
Hoc duce tentat opus livida lingua suum.
Probra creat qui multa rogat, *qui commodat aurem:*
Turpia, *si nescis*, *furta receptor alit.*

Du demandant le mesdisant.

ON n'oit jamais au bois d'Echo la resonance,
Si nul ne luy parler premierement commence.
Quant nul chez nous ne faict en demandant le sot,
La bouche du jaseur ne parle pas vn mot.

Vbi percvnctator, ibi et garrvlvs.
II.

D*Icendi modus non penes loquentem sed penes audientem est*, *inquit Stobaeus. Rem tetigit*; *Detractio enim vt percunctando excitatur*, *sic auscultando nutritur*; *nec vnquam*, *loquaxilla Dea è latibulis suis prodit*, *nisi evocata*: *vt verò aliquis interrogando auresque faciles praebendo linguacibus istis garriendi ansam dedit*, *protinus in varios molestae garrulitatis modulos latè diffunduntur*, *adeò vt*, *si vspiam, certè in istis locum habeat illud Poëtae*, Excitat auditor studium. *Si contra Prudentior animosiorvè aliquis sive seriâ increpatione*, *sive vultu ad gravitatem composito sese fabulae inserat*, *statim sermonem abruptum ejusque autorem pisce mutiorem conspicias*; *nõ secus ac si* hostilis facies occurrat & omnia turbet. *Maledicis ergo si fraenum inijcere vis*, *animi aversionem vultu exprime*, *& rem perfeceris: nunquam autem calumniatores deerunt*, *dum, cui persuadeatur, existit ait Ioseph.*

HEt veel oft luttel spreken van ymandt, hanght meer aende toehoorder als aende spreker selfs; want spreeck-lust en werdt nergens door meer gaende gemaeckt, als met veel te vragẽ, en vlytich toe te luysteren. Selden comter een Clappeye ter bane, soo sy by niemant ghevraecht en wert: maer soo haest als dit lang-ghetongde ghedierte door vraghen tot spreken een open crijcht, stracx, als uytgelaten zijnde, verspreyt het sich wijt en breet daer henẽ gelijc een overloopẽde reviere door het vlacke velt. Comter daer en tegen ymant tẽ na-ganek, die met een streng gesichte dese mondt-speelster onder d'oogen siende een snau toebyt, sy sal terstont swygen als een pisse bedde, ende stom staen, als een visch. Isser dan ymandt die een breedt-weyende tonghe wil inbinden? dat hy de teghenheydt, die hy van haer flabberen inwendich heeft, uytwendelicken metten gebare uyt-drucke, en t'salder mede ghedaen wesen.

Chrysost.

M*Alitia non docetur sermonibus*, *sed excitatur.*

Senec. Hippol.

A*Lium silere cum voles*, *prius file.*

Vlen, broen ulen.

VAn apen coomt een aep, den uyl broet niet dan ulen;
Wat brengt een ezel voort, als onbelompen guylen?
Gheen aenghenaem ghewas coomt van een wilden tronck,
Maer, naer het oude singht, soo pijpt meest al het jonck.
Vrient, soo ghy weten wilt, wat u wel mocht ervaren
Van 't meysken dat ghy mint; vraecht wat haer ouders waren.
Siet! dit's des werelts loop (al slaetet somtijts mis)
Het dochtertjen sal zijn, soo nu haer moertjen is.

Qualis mater, talis filia.

E*X asinis asinus, bubo bubone creatur*;
Et similes catulos simia mater habet:
Non leporem catulus generat, non falco columbam:
Arboris indomitę fructus acerbus erit.
Nosse cupis qualis tibi virgo futura sit vxor?
Matris ad ingenium respice, *certus eris.*
Dissimilem licet arte sui se monstret amanti,
Jn vitium tandem nata parentis abit.

Tel grain, tel pain.
De mere piteuse, fille teigneuse.

LA mere, & ses defauts, quant ie te fais paroistre,
La fille, & ses humeurs de la tu peus cognoistre:
Il n'est pas vray tousiours, mais ordinairement
Les meurs & les humeurs du pere suit l'enfant.

Qvalis mater, talis filia.
III.

N*ON corpus, non formam, non morbos tantum, sed & vitia pleraque, veluti haereditaria, a parentibus nos haurire, & rerum naturalium scriptores, & vsus docet.*

> Redit ad autores genus,
> Stirpemque invisam degener sanguis refert,

Inquit Tragicus: & contra, par est meliores esse eos, qui ex melioribus, ait Philosophus. Cum verò nullius adeò intersit in indolẽ alterius inquirere, atque illius qui individuam vitae societatem cogitare caepit, non vana cura est quibus moribus parentes ejus sint, cui animum adiecit, indagare. Formam tantùm aut lineamenta corporis, nescio quae, aliquis vt scopum hîc respiciat? nugae. Ista privatae voluptati tantum serviunt. At matrimonium non nobis solũ, sed agnatis, sed posteritati, sed reipublicae contrahendum est. Si ergo non degenerem mundi incolam, nec inficiandum saeculo nomen, vt ille ait, aliquando vixisse te posteritati testatum velu, nequaquam affinitatem contrahas neque intra domum recipias, vt Eurip. ait, malae mulieris [...]ullum; sed audi Poëtas vno ore sibi acclamantes

MEn erft van sijn Ouders niet alleenlijck goedt en bloedt, maer menichmael oock der selver uyterlijcke sieckten ende innerlijcke ghebrekẽ. Want gelijck den Poëet seyt,

> *De tacken aerden nae de stam,*
> *Van 't quade noyt yet goets en quam.*

Middeler-tijt en isser geẽ mensche so veel gelegen aen yemants aert en imborst recht te kennen, als de gene die van sinne sijn sick tẽ houwelijc te begevẽ, de welcke vooral wel hebbẽ te lettẽ op de ouders vande gene die sylieden meynen by der hant te nemẽ. Een proper neus jen, een cleen mondetjen, en gau oogje, een besneden tronijẽ, en diergelijcke vise-vasẽ sick als eẽ wit in desen voor te stellen is enkele dwaesheyt, na diẽ alle sodanige dingen u eyghen selfs en niemant anders zijn rakende, daer nochtans eẽ rechtschapẽ houwelijc niet alleen lick en behoort te sien op den genen die dat aẽgaet, maer sonderlinge mede op het geslachte, op de nacomelin gẽ, op het gemeene beste, de welcke (alst wel soude gaẽ) yder haer beschey den deel daer in behoorẽ te hebben.

Virg.

> *Sic canibus catulos similes, sic matribus hoedos.*

Iuven. Sat. 4.

> **S***I damnosa senem juvat alea, ludit & haeres*
> *Bullatus, paruoque eadem movet arma fritillo, &c.*
> *Sic natura jubet.*

Ex Eurip.

N*E vnquam affinitatem contrahas, neque intra domum accipias, malae mulieris pullum: imitantur enim mulierum opprobria. Hoc ergo considerate mihi, ô proci, bonâ filiam ex matre vt ducatis.*

Neeringhe sonder verstant, verlies voor de hant.

PAn sagh een vlam op-gaen, doen 't vier eerst was geschapen
Hy dacht, wat fraeyer dinck*!* en sonder lang te gapen
Liep haestich totten brant, en greep 't vier in den arm;
Maer als hy't hadd' ghevat, doen wast, ay my*!* och-arm*!*
Coomt u wat nieus te voor, al schijnent schoone dinghen,
Soo ghy die niet en kent, soo wilt u hant bedwinghen
Van die te grijpen aen: te grijpen metter hant
't Gunt datmen niet en kent, heeft menich man verbrant.

Ab ignotis abstinendum.

D*Vm ludit tremulis nova flamma per aëra gyris*,
Et nunquam viso plebs rudis igne stupet;
Pan furit, *& flammę miser inflammatus amore*
Oscula festinans, non iteranda, *dedit.*
Pulchra licet tibi res videatur, *& vtilis, hospes,*
Cura sit ignaras abstinuisse manus.
Discat inexpertis sapiens diffidere rebus,
Jnsidijs novitas semper amica fuit.

Fol ne croit, tant qu'il recoit.

PAn en voyant vn jour, la flame lors nouvelle,
Escrie tout rauy, o chose plus que belle*!*
Et va baiser le feu, mais bien tost s'en repent.
Tout, ce que ne cognois, ne touche brusquement.

Ab ignotis abstinendvm.
IIII.

A*Nimalcula quaedam*, *& in his apes*, *araneae*, *formicae*, *conchae*, *denique saxa & lucernae*, *tempestatem quidem praesentiunt*, *signisque non obscuris eandemindicant*; *humani verò ingenij tanta est tenuitas*, *vt non modò futura non prospicere, verum ea quae ante pedes sunt videre vix possit. Cui malo obviam euntes prudentiores mortalium ad omnia*, *quae inopina nobis obveniunt*, *non nisi pedetentìm ac lento gradu accedendum esse sedulo monent*, *cum nova omnia insignem vim nocendi habeant*, *si illotis* (*quod dicitur*) *manibus attingantur. Vti que cum bruta insolitum quiddam ac praeter ipsorum morem adgrediuntur*, *Mergi videlicet stagna aut maria fugiunt*, *formicae ova proferunt*, *lumbrici è terrâ fugiunt, futurae tempestatis judiciũ est. Sic ubi homines novum aliquid ac praeter solitum moliuntur*, *plerùmque aliquid monstri alere comperies, tibi si laqueos istos animus est vitandi, attentus suspensusque ambula &, si Senecam audis*, *nihil*, *nisi quod in oculos incurrit*, *manifestumque erit*, *crede. Prudentis enim est, ait Tacitus*, *tuta ac praesentia*, *quam nova ac periculosa malle.*

VEelderley gedierten, selfs vande geringste, als byen, mierẽ, spinnen, mossels en diergelijcke, werden het toecomẽde onweder niet alleenlijck ghewaer, maer wijsen oock het selve met eenige voor-teykens aen. Het menschelic vernuft daerentegẽ is so schrael, dat het meerendeel niet alleenlijck geen toecomende dingẽ en weet t'ondecken, maer selfs gheen saken die voor oogẽ sijn recht t'onderscheyden. Om waer in te voorsiẽ, is geraden geenderhande nieu-voor-vallende sakẽ aẽ te slaẽ, anders als met loode voeten en geoeffende sinnen, dewijle men sick aen nieuwicheden niet dan al te lichtelick en vergrijpt: alsoo onder de selve veel-tijdts een boefjen plach te schuylen. Wanneer het gedierte buyten ghewoonte yet aenrecht, dẽ duyckelaer namentlijck uyt het water loopt, de mieren haer eyers hier en daer slepẽ, de pierẽ uyt der aerden vluchten, so volchter gemeenlic quaet-weder. Oordeelt mede so van het doen der menschen, en dienvolgende, na den raet van Seneca, cruypt in geen gat, ofsieter deur.

Corn. Gallus.

Eventus varios res nova semper habet.

Horat. Lib. 1. Epist. 16.

C*Autus enim metuit foveam lupus*, *accipiterque*
Suspectos laqueos, *& opertum milvius hamum.*

't VVort 't samen groot.

DE teyckens vers ghesneen, 't zy dan in jonghe linden,
Off ander teere schors, en zijn eerst nau te vinden;
Allencxkens, eerment meent, set haer de letter uyt:
De schors wast gulsich heen, en 't schrift wast mettet cruyt.
Als 't kint siet, hier en daer, eens anders quade streken,
't Ontfanckt (al weetment niet) 't beginsel van ghebreken,
Het quade zeer eet in, en neemt allencxkens toe.
Wiens kintsheyt nam een kalf, diens manheyt steelt een koe.

Paulatim rima dehiscit.

Q*Vod peponem riguo mihi crescere cernis in horto*,
Non est quod-velit hunc nostra culina cibum:
Hîc ego, *dum tener est*, *rorantia carmina sculpo;*
Et mihi cum viridi cortice crescit opus.
Sit licet insulsus pepo ncs docet: imbibat infans
Semina nequitiae, *pessima messis erit.*
Ille, *virum facinus patrare virile videbit*,
Jn puero vitium, *qui puerile tulit.*

Coeur d'enfant, carte blanche.

VEus tu vn grand escrit dans quelque tendre escorce?
Ne taille brusquement. Il n'est besoing de force,
Le temps l'agrandira. le vice au coeur d'enfant
Avec le corps devient, sans y penser, tresgrand.

Pavlatim rima dehiscit.
V.

C*Onsuetudinem ex educatione contractam*, *quia poenè cum ipsâ naturâ exordium capiat*, *tenellumque pueri animum informet*, *in alteram naturam evadere*, *saepe compertum est. Docuit id acuta Chreia Lycurgi*, *Canis*, *inquam*, *venaticus culinae lautitijs innutritus*, *nec non catulus domesticus venationi assuetus*, *quorum neuter id quod a naturâ*, *vterque quod ab educatione hauserat*, *populo spectante & mirante*, *sequutus & assecutus est. disciplina sanè mores facit*, *& id sapit vnusquisque*, *quod didicit*, *(ait Seneca) Age igitur quisquis es qui juventuti operam debes*, *forma hanc argillam*, *dum vda est*, *ac manum sequitur*,

> Nec dictu foedum visuque haec limina tangat
> Intra quae puer est.....

Tametsi enim sit tenerae adeò aetatis alumnus tuus, *vt nec doli capax*, *nec intelligens earum*, *quae geruntur*, *nequitiarum non nemini videatur*, *tu tamẽ* non pueri contẽpseris aures, non oculos. *Nam simulatque eundem in virum vsus & aetas transscribent*, *haud dubio dehiscent rimulae teneris animis incisae. Plerumque enim in puero sola mali recordatio, glissente corruptelâ*, *in juvene vitium*, *in viro fit scelus.*

ALLe aenwentselen vande kindtsheydt inde op-voedinghe aengenomen cracht te hebben van een tweede natuere is by ervarentheyt menichmael ondervonden: Sulcx leert ons, onder andere, de aerdige verthooninge aen die van Lacedemonien ghedaen by Lycurgus haeren Wet-ghever, den welcken een Hase-winde tot de keucken, ende een huys-hondt ter jacht ghewent hebbende, dede yder vande selve volghen niet het gene sy uyt der aert, maer het ghene sy vande gewoonte ontfangen hadden, den huyshondt namentlijck naer het Wilt, de winde nae den moes-pot loopende.

> *Nae het bestieren*,
> *Zijn de manieren*

seyt Seneca. Wel aen dan wie ghy zijn moocht, die u werck maeckt vande Ionckheyt te onderwijsen, buycht dese cley ter wylen sy noch weeck is: en siet wel toe datter niet oneerlijcx om hooren of om sien, hun, die u bevolen zijn, voor en coome, maer ghelijck den Poëet seyt:

> *Weest voor al in reden cuys*,
> *Alsser kinders zijn in huys*;
> *Want niet vuyls dient voorghewent,*
> *Al waer jongers zijn ontrent.*

Cleyne pottjens (seytmen) hebben ooren. En al ist schoon dat de kinders, midts hare jonckheyt, niet met allen en verstaen watter omme gaet, of de selve al wat oneerlicx sien, evenwel nochtans is alsulcken slechten gesichte den sodanigẽ ten hoogsten schadelijck, ende sal buyten twijfel t'sijnder tijdt niet dan te veel uyt-weyken, want geheugenisse van quaet in een kindt, wort in jonghelinghen een ghebreck, in mannen een schelm-stuck.

Plaut. in Trin.

> **M***Ores mali*, *quasi herba irrigua*,

succrescunt vberrimè.

Iuvenal. Satyr. 14.

M*Axima debetur puero reverentia*,
si quid
Turpe paras, *nec tu pueri contempse-*
ris annos.

Hy meynt 't is deur, en 't is gheen scheur.

LAet duncken steect in ons, maer meest wel als wy minnen,
Men roupt 't is al ghedaen, en 't staet noch op 't beginnen.
Den specht en heeft den boom nau met sijn beck geraeckt,
En meynt, daer is een gat dwers door den boom gemaeckt.
Wy bouwen in de lucht, wy steunen op ons droomen,
Wy roupen vis int net, schier eer wy sien de stroomen:
Wy stoffen op ons doen, maer 't is al ydel pracht.
Hoe dickwils ketelt hem den dwasen dat hy laght?

Amans sibi somnia fingit.

P*Jcus*, *vt exiguo vix robora contigit ictu*,
Jam mihi, *jam*, *clamat, peruia quercus hiat*;
Rima, *diem video*, *patet, ô patet, inquit, at eheu*!
Vix patet exiguo vulnere prima cutis.
Stultus amans, *simul-ac solito minus aspera virgo est*,
Clamat, *jô, victas jam dedit illa manus.*
Intempestivum stolido canit ore triumphum,
Et sibi vana movet, *somnia quisquis amat.*

Jl n'a faict, qui commence.

LE picq voulant percer le tronq, de vive force,
A peine de son becq ayant percé l'escorce,
Va regarder a tous moments si l'arbre est creux:
Il se chatouille trop quiconque est amoureux.

Amans sibi somnia fingit.
VI.

I*Nsita est quibusdam tam ridicula Philautiae prurigo*, *vt, licet vel pepone insulsiores sint, omnia nihilominus splendida ac magnifica de sese polliceri audeant,*

Quid dignum tanto dabit hic promissor hiatu?

Sanè cum vasa vacua magis tinniant, ac aristae inanes altiùs emineant,

Parturient montes nascetur ridiculus mus.

Placet Menedemi dictum aureum, qui Athenas studiorum causâ properantes primò sapientes esse, tunc Philosophos, *inde rhetoras*, *denique rudes & omnium ignaros fieri*, *non minus lepidè*, *quam verè dixit. Valeat totum genus hoc Ardelionum. Solida*, *ac non in ventum docta mens* (*vt ille ait*) *quo diutius discit, in re plura*, *in opinione pauciora novit. Magna de seipso credere, exiguae scientię certum est judicium.*

DAer is in sommighe menschen soodanighen ketelende jeucksel van eygen liefde, datse, schoõ sy zoutelooser zijn als pompoenẽ, evenwel nochtans veel groote dinghen van hun derven beloven. Maer wat can doch sodanigen hoogen snurcker by brengẽ na de mate van sijn wijt gapẽ? Voorwaer na de mael het van outs so gheweest is, dat een wan-vat meest bomt, eñ 't ydele coren-hayr hoogst uyt-steect, so en is van het wijdt-beroemde swanger gaen der bergen, gelijc Horatius seyt, niet anders te verwachtẽ, als de geboorte van een geckelijcke muys. De Studenten eerstmael 'tAthenen commende, seydt Menedemus, zyn dappere gasten, so sy meynẽ, maer strax niet anders als liefhebbers der wijsheyt, eñ daer na leerlingẽ der reden const, eñ tẽ lestẽ, gans plomp, ende van alles onwetende. 'tGaet noch huyden ten dage soo met yder van ons, hoe-men langher leert, hoe-men in der daet wel meer, maer naer eygẽ oordeel, min wetenschap heeft. Veel van sich te dencken, coomt van weynich te weten.

Varro.

> **O***Mnes videmur nobis saperdae festivi*, *belli, cum simus copreae.*

Ovid. de Art. 3.

> **P***Rona venit cupidis in sua vota fides.*

Niet al gout datter blinckt.

WY sien een gult gevest, oock een fluweele scheede;
Maer is de lemmer goet? dat swoert ghy wel met eede,
En 't gaet nochtans niet vast. denct op des blixems aert,
Die laet de schee wel heel, en breeckt in sticx het swaert.
Ghy siet der Princen sleep, haer pracht, en haer trauwanten,
En meynt, dat het gheluck hem dient van alle canten;
Maer daer 't hooft blinckt, en klinckt; daer dwinckt en wringt den gheest,
Vrient, dat van buyten dreycht, is innerlijck bevreest.

Nescitur, vbi me calceus vrget.

F*Vlgeat vt lętis vagina coloribus extrà*,
Jntus, *iô*! *ruptus fulgure mucro latet:*
Grande satellitium miraris, *& arma tyranni*,
Et rutilum, *fuluo quod micat aere, caput:*
Exteriora vides, quid stas? & ad jntima transi;
Terreat vt facies, *mens malesana tremit.*
Calceus, egregium quem iudicat esse viator,
Afficit occulto sępe dolore pedem.

Tout n'est or que reluit, ny farine ce que blanchit.

CEluy que nous voyons, en l'action publique,
Si reveré de tous, si grand, si magnifique,
Que iuge-on heureux? souvent est le consteau
Bel a le voir, mais tout gasté dans le foureau.

Qvod dolet intvs habet.
VII.

P*Lerisque nostrûm sollenne est conditionem alterius quam maxime extollere, propriam contra deprimere. ejus rei rationem hanc puto*, *quod in his talibus ab externâ rerum facie judicia mutuantes*, *interna vix respiciamus, cumque laeta plerùmq*; *& quae magis placent maximè conspicua sint*, *duriora verò tacitè ferè conditioni vniuscujusque inhaereant, aliena nobis*, *nostra plus alijs placent*, optat ephyppia bos, piger optat arare caballus. *Opes ac majestatẽ Dionisij cum Damocle laudibus extollimus, gladium è lacunari equinâ setâ in capùt Tyranni demissum non antè videmus*, *quam ipsi eo loci simus, maximo imperio*, *ut ait Sallust. maximam curam inesse nescientes. At sanè speciosissimum aulaeum nonne saepe ad sordidiorem parietis partem obtegendam adhibetur*? *Nonne Colossi foris insignes deum saepe aliquem repraesentant*, *intrinsecus pleni luto ac sordibus*? *ita sanè. Et plerùmque vbi honor, ibi & horror*; *Et*, *vt Seneca, qui a multis timetur, multos timet.*

VEle onder ons, hebben een ghewoonte, eens anders gheleghentheydt ten hooghsten te verheffen, haer eyghen niet te achten: de reden waer van, dunckt my hier in te bestaen, dat wy ons oordeel in dusdanighe saken ghewoon zijn te gronden op de dingen die ons int ooghe loopen, op inwendige ende verborghen saken onder tusschen ofte niet lettende, ofte de selve niet wetende: ende nademael het ghene dat vermakelijck is in yemants gheleghentheydt, meest altijdt blijckelijck is, ende dat de beswaerlijckheydt van de selve daerenteghen veel-tijdts van binnen schuylt ende bedeckt is: Soo ghebeurtet dat de gheleghentheydt van andere luyden aen ons, de onse aen andere luyden, beter schijnt:

Den os wil voor een rijt-peirt strecken,
Den hengst wenst om den plough te trecken.

Wy prijsen al, met Damocles, den glans ende voortreffelijcheyt van Dionysius, om datse ons int ooge loopt: het sweert daerentegens, dat met een peerts-hayr over 't hooft van den Tyran hangt, en sien wy niet eer voor wy selfs in sijn plaetse zijn. Ey lieve! hoe dickwils is een schoone tapijtserye ghespannen voor een vuyl stuck muyrs. De nieuste schoenen dwinghen meest. De ghegoten beelden der af-goden, hoe wel sy van buyten vergult zijn, werden van binnen vol slickx ende vuylicheyts bevonden. Die van vele gevreest wert, seyt Seneca, vreester vele. Noyt Heer osf eer, sonder seer:

Boëtius.

Q*Vos vides sedere celso*
Solij culmine reges,
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit arctas
Dominos ferre catenas.

Tacit. 6. Annan.

S*I tyrannorum mentes recludantur, possint aspici laniatus, & ictus: Quando, vt corpora verberibus*, *ita saevitiâ, libidine*, *malis consultis, animus dilaceretur.*

Rijkende cruyden, stinckende luyden.

GHy neemt ghepleckt satijn (wy sien u loose kueren)
En, daer de vlecken zijn, bedeckt ghy't met bordueren;
Siet dus bedrieghtmen 't oogh: men siet niet een ghebreck,
En even-wel, daer 'tgout meest blinckt, daer schuylt de vleck.
Veel worter schoon gheacht, diet niet en zijn; men vinter
Die blosen als een krieck, oock midden inde winter:
Maer wie daer even schoon tot alle stonden blinckt,
Is leelijck; meesten-deel die steeds wel rijckt die stinckt.

Non bene olet, qui bene semper olet.

Q*Vem situs infecit Phyllis tegit arte colorem,*
Quod micat aurato stamine, menda fuit.
Quid picti fictique iuvant mendacia vultus?
Hanc natura fugit, *quae petit artis opem.*
Crimen habet formosa nimis: quę spirat odores,
Crede mihi, *vitium quod tegit, ore gerit.*
Non natiuus honos, *sed picta videtur imago*,
Semper vbi roseo vernat honore cutis.

Dessoubs la couverture, se trouvera l'ordure.

LEs fautes du satin cacher par artifice
As bien appris Margot: ou l'or est, gist le vice.
Tout que te semble beau plus qu'ordinairement,
De n'estre beau par tout tu trouveras souvent.

Non bene olet, qvi bene semper olet.
VIII.

I*N solita omnia meritò suspecta esse*, *prudentiores monent. Nunquam, nisi gravi de causâ*, *in sordido splendorem, in prodigo parsimoniam*, *in hoste amicitiam aliquis expertus est*; *nunquam gratuita in superbo comitas, in avaro liberalitas fuit. Nota est pistoris dulciarij frequens fallacia*, *cui ambustam placentae partem densiori saccharo tegere*, *nota acu-pictricis puellulae fallax solertia, cui pannum*, *parte quâ decolor aut maculosus, auro obducere moris est. Nunquam bonâ fide (ait Seneca) vitia mansuescunt*; *submittunt feritatem, magis quam exuunt*, *&, quum minus exspectaveris, exasperantur*; *torvitas mitigata citò in naturam suam recidit. Acutè*, *vt omnia*, *Tacitus*, *certissimum saevae cogitationis indicium est*, *inquit, in irato homine, irae occultatio. Tu*, *cui haec eveniunt*, *cave canem*; *& hostem veterem difficulter amicum*, *amicum veterem non facilè hostem fieri certò tibi persuade.*

T'Is een streeck van voorsichticheyt alle onghewoone dinghen voor verdacht te houdẽ. niemant en heeft oyt, sonder merckelijcke oorsaken, besetheyt in een slouff, sparicheyt in een op-snapper, vriendelicheyt in sijn vyandt ghesien: noyt en werter heusheyt by den trotsen, mildicheyt by den gierighen te vergeefs gepleecht. Daer de taerte meest verbrant is, stroyt den pastey-backer het meeste suycker: daer het Satijn meest geplect is, vougt den borduer-wercker het meeste gout. De ghebreken der menschen en werden noyt ter goeder trouwẽ getemt, seyt Seneca, sy houdẽ veel eer harẽ aert en wreetheyt in, alse die afleggẽ, en alsmen der minst op verhoet is, so breken sy weder uyt, en wandelen den ouden karre-pat. Wanneer een gram mensche, seyt Tacitus, sijn gramschap incropt, let dan vry op u stuck, want 't is een gewis teyken van een wreet voornemen.

Iuvenal.

> **S***Ed quae mutatis inducitur, atque fouetur*
> *Tot medicaminibus*, *coctaeque siliginis offas*
> *Accipit, & madidae*; *facies dicetur, an vlcus?*

Tertul. de cultu Foemin.

Q*Vantum a nostris disciplinis aliena sunt*, *faciem fictam gestare*, *quibus simplicitas omnis indicitur: effigiem mentiri quibus linguâ non licet! appetere quod datum non sit*, *quibus alienis abstinendum! speciem exercere*, *quibus studium pudicitiae est*; *edite mulieres Christianae*, *quomodo praecepta Dei custodiatis, lineamenta non custodientes.*

Is 't oogh verrast, 't beest is in last.

SOo ghy den fellen leeu en sijne cracht wilt dwinghen,
'Tis dienstich, voor het eerst, sijn ooghen te bespringhen:
Want soo ghy maer een cleet hem werpen cont om 't hooft,
Ghy sult den leeu van cracht en wreetheyt sijn berooft.
Wanneer men slaet int velt, men siet de helden pooghen
Om eerst ghewelt te doen aen hun vyanden ooghen:
Want die in sulck gheval het oog verwinnen can,
Door eenich oorloochs-treck, verwint wel licht den man.

Primi vincuntur oculi.

V*Incere si sęuum cupis*, *& vincire leonem*,
Fac oculos vincas, *& leo victus erit.*
Dum vocat in pugnam validas tuba rauca cohortes,
Ferreaque horrendo fulminat ęre seges,
Dux oculos visu, dux murmure territat aures
Hostibus, & pavidos excitat arte metus.
Jn pugnis oculi primùm vincuntur, *& aures:*
Lumina qui potuit vincere, *victor abit.*

OEil gaigné, corps perdu.

L'oeil au lion perdu, pert aussi tost sa vie:
Le chef d'armée ainsi faict poeur a sa partie,
Par monstres non cognus, ou quelque aspect hideux.
Il gaignera le coeur, qui a gaigné les yeux.

Ocvli primo vincvntvr.
IX.

M*Ovent ac turbant homines non res*, *sed*, *quas de rebus habent, opiniones*: *primae istae notiones mirum est quantum valeant*; *nec animos semel praejudicio occupatos facilè quis in integrum restituat. Novum imperium inchoantibus vtilem esse clementiae famam; invisumque principem seu benè seu malè facta premere*, *prudenter notat Tacitus. Valet hoc sanè etiam in rebus privatis. Recèns cõjugatos dissidia*, *ut scopulos*, *vitare jubet Plutarchus*, *ne videlicet simultas praematura animos*, *antequam coaluerint*, *dissoluat. Qui amoris scita tradidêre*, *amanti*, *primis praesertim alloquijs*, *vt Dominae oculis ac auribus blandiatur*, *vehementer incumbendum putant. Scivit id*, *ac in vsum deduxit Venus*, *apud Virg. quid enim Dea nescit Amoris? ideòque* AE*neam suum primo aspectu Didoni* os humerosque Deo similem *videndum exhibuit. Eodem stratagemate Iuditha primo vigiles*, *mox Imperatorem ipsum Assyriorum Holofernem circumvênit. Vt vidit, vt perijt*, *vsque adeo*

DE menschen werden voor het meerendeel geleyt, niet soo seer door de dingen selfs, als door de inbeeldinge diesy vãde selve int hooft crijghen. T'is te verwonderen wat den eerstẽ inval by yder een van ons al vermach, want soo haest wy eens zijn ingenomen, en connen wy nauwelijcx, om yet anders te gevoelen, gebracht werden. Voor een Prince, seydt Tacitus, die eerst aen t'rijck comt, ist oorboir voor een genadich en goedertierẽ vorst, by den gemeenen roup, gehoudẽ te werden. Voor een man die nieuwelijcx een jonghe vrouwe getrout heeft, seyt Plutarchus, ist gheraden alderley scherpheyt te schouwen, om de inbeeldinge van haer teer gemoet t'hemwaertste trec ken. Die vande liefde handelẽ, schrijvẽ het eerste gesichte en ontmoetinge sonderlinge cracht toe om harten te stelen. Met desen treck heeft Venus de ooghen van Dido, inde eerste verthooninge van haren AEneas, Iudith het ghesichte van Holofernes t'haerder eerster ghesichte vervoert eñ ingenomẽ. Letter op diet aẽgaet.

Tacit. de Morib. Germ.

P*Rimi*, *in omnibus praelijs*, *oculi vincuntur.*

Lips. Doct. Civil. lib. 6. cap. 16.

C*Lamor repentinus aliquis*, *aut imago, aut aspectus fugâ saepe exercitum implevit: & haec talia magis*, *quam gladijs*, *consternunt hostem*, *videbisque militem vanis & inanibus magis*, *quam justis formidinis causis moveri.*

Rijp ooft, haest gherooft.

SOo yemant van een boom wil groene vruchten plucken,
Die moetse met ghewelt als vande tacken rucken,
Soo tay is ionck ghewas. Maer siet! de rijpe peer
Sijcht van een cleyne wint, nau aengheroert, ter neer.
Dus gaetet in zijn werck, wanneer wy menschen sterven,
Een Ionghelinck die stelt sich teghens het bederven,
Voert oorlooch mette coorts, en worstelt mette doot:
Maer laes! den ouden mensch valt vande minste stoot.

Maturum vel sponte cadit.

P*Oma*, *sub autumnum curvos onerantia ramos*,
Jn calathos, *digito vix bene tacta*, *fluunt:*
At movet, *& totam quatit aspera villica matrem*,
Dum pyra pręproperâ vellit acerba manu.
Vix luctantem animam, *post vulnera multa, resoluit*
Cum petit imberbes mors inopina genas.
At tremulo vix Parca seni fatalia tangit
Stamina, *& ille suum labitur in tumulum.*

La meure pomme, vn vieil homme.

VEus tu voir la façon du trepasser des hommes?
Mets tes yeux au jardin ou que lon cueille pommes,
Le fruict se tient au bois quant il est verdelet,
D'vn petit chocq du vent la meure pomme chet.

Matvrvm vel sponte cadit.
X.

I*L m'est advis que bien a propos se peut icy appliquer vn bon mot francoys*, *dont faict mention le Sieur du Vair au traicté des Responses d'Epictete (pour l'amour duquel je parleray francoys pour ceste fois)* Vn homme, vne pomme, *dict il*, *y adjoustant ce verset*,

> Noz corps, comme les fruicts aux arbres attachez,
> Ou meurs tombent en terre, ou verds sont arrachez.

In modo itaque moriendi homo pomo non absimilis est. *Et me semble que la dicte comparaison est propre & vive pour exprimer la façon de mourir*, *& d'vn robuste jou venceau*, *qui est encore en la fleur de son aage*, *& d'vn bõ vieil hom. me*, *qui já va penchant vers la terre.* Omnia quę secundum naturam sunt (ait Philosophus) sunt habẽda in bonis: *Mais tout ce que nous adviẽt au revers du cours de la nature*, *est ordinairemẽt fascheux. Ciceron semble ceste mesme façon de parler avoir emprunté d'Epictete*, *de laquelle il s'est servi au livre de la Vieillesse*, *mais en termes plus aigus & eslevez. entendez doncq parler ce grand Orateur en sa propre langue.*

> **T**'*Gaet metten mensch*, *als met de peer*,
> *De dees is rijp*, *en sijgt ter neer*;
> *De geen*, *noch groen*, *dient niet gepluckt*,
> *Wert lijckwel vanden boom geruckt.*

Dit is een spreuke Epicteti, door de welcke hy ons aerdichlick af-beelt het onderscheyt tusschen het sterven van een jonghelinck, noch groen en tay sijnde van jeucht, en tusschẽ een oudt man, alreede na der eerden hellende, en metten hoofde wijsende werwaerts hy haest henen moet.

Welcke maniere van spreken Cicero van Epicteto schijnt ontleent te heb ben. De Jongelinghen, seyt hy, sterven, gelijck als het vier door cracht van water wert uyt-geblust; de Oude gelijck een vier dat van selfs verteert zijnde, begraeft sick onder d'asschen, en vergaet: Off wel ghelijck boom-vruchtẽ de welcke groẽ zijnde werden vanden boom gheruckt, rijp zijnde druypen van selfs daer henen. Alsoo, seydt hy, sterven de jonge door ghewelt, de oude als van rijpheydt.

Cic. lib. de Senect.

A*Dolescentes mihi mori sic videntur vt aquae multitudine flammae vis opprimitur. Senex autem*, *sicut*, *sua sponte nullâ vi adhibitâ consumptus ignis extinguitur: & quasi poma ex arboribus*, *cruda si sint*, *vi velluntur*, *si matura & cocta, decidunt. Sicut vitam adolescentibus vis aufert*, *sic senibus maturitas.*

Naer langhe loopen, moetment becoopen.

WEl eer, och-arm! wel eer ginck ick al waert my luste,
Ick rees, ick daeld', ic clam, int woelen was mijn ruste;
Mijn 't huys was over al: want holen had' ick veel,
Ick pluckte rijp, en groen, ick mochte graen en meel.
Ten laetsten, als ick hier dit lieflijck aes sach hanghen,
Quam icker lecken aen, en strax was ick ghevanghen;
Hier sitt' ick nu en kijck, en spou van spijt mijn gal:
De muys die langhe loopt, raeckt eyntlijck inde val.

Nimia libertas fit seruitus.

L*Jber eram*, *memini*, *per amoena vireta ferebar;*
Nec mihi grata quies, nec satis vna domus:
Polline distento prę polline grana placebant,
Saepe merum pepulit, *saepius vnda sitim.*
Huc tandem nidore novo me pellicit esca,
Quam, *miser! vt cępi lingere*, *captus eram:*
Libertas nocuit. fit stulta licentia carcer,
Omnia dum lustrat musculus antra, perit.

A la fin, se prend le fin.

MA bouche auparavant n'estoit que trop friande,
Voulant, par chasque fois, eschanger de viande;
Me voila pris en fin: i'ay maintenant ma part?
Maint pert sa liberté, helas! pour peu de lard.

Nimia libertas, fit servitvs.
II.

P*Ecudes*, *quae vel è stabulo vel vinculis emittuntur*, *maiori cum impetu evagantur*, *quam quae nunquam alligatae*, *aut inclusae fuerunt. Id adolescentibus saepe vsu venisse compertum est*; *ij enim*, *vt ferulam timere desiêrunt*, *a labore proclives ad libidenem*, *in omnem ferè lasciviam erumpunt*;

> Imberbis juvenis, tandem custode remoto,
> Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine
> campi,
> Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
> Vtiliũ tard[9] provisor, prodigus eris,
> Sublimis, cupidusque, & amata relinquere pernix.

Tales, vt tandem lascivire desinant, *in vincula nuptiarũ conjiciendos*, *& pedicis nuptialibus alligandos ab legentij*, *quibus ista cura incumbit*, *rebus ad hoc ita prudenter dispositis, vt casu magis*, *aut ipsorum facto*, *quam parentum consilio*, *eo delati videantur. Idque eo modo aliquandò factitatum memini, non optimo semper successu. Quanto melius erit si ij*, *qui dimissi a paedagogis suo relinquũtur arbitrio*, *non objiciant imperiũ*, *sed mutent principẽ*, *& loco Paedagogi* (*vt prudenter Plutarch.*) *rationi in posterũ pareant*? *Vtinam id agat juventus nostra*, *animoque infigat aureum illud Senecae*,

> Minimum debet libere, cui nimium licet.

HEt vee, dat lange gesloten of gebonden heeft gestaen, plach, vry wat onbesuyselder henen te loopen als andere, t'welck de vryheyt ghewoon is. T'gaet veeltijdts soo mette jonge-luyden, de welcke soo saen sy haer hant de placke ontogen hebb, ghemeenlijck terstont in alle wulpsheyt uytbersten.

> *Een jonck ghesel los vanden dwang*,
> *Rijt*, *jaecht*, *en vlieght*, *en gaet sijn gang*;
> *Licht om verleyden*, *stuer, en quaet*
> *Op elck die hem ten besten raet.*
> *In nutte dingen gansch onvroet*,
> *Op snapper van sijns Vaders goet.*
> *Gansch moedich*, *vol van sotte waen*,
> *Vol lusten*, *die terstont vergaen.*

De sulcke tijdelijck ten houwelijck te besteden, en (soomen seydt) een block aen t'been te doen, is den raet van sommige, maer sulcx en geluct niet altijt ten besten. T'ware daerom te wenschen dat de Ionckheydt, nu zijnde uytten dwanck der Scholen, de redẽ voor hare school-vrou woude aennemẽ, want, gelijc Seneca seyt,

> *Die meest mach doen sijn eygen sin*,
> *Die dient hem meest te binden in.*

Teren. Adelp.

> *Vxorem duxi*, *libertatem perdidi.*

Plutarch. de Educat. Lib. in fin.

D*Anda est opera vt*, *qui voluptatibus nimis dediti sunt, & reprehensionibus minus obtemperantes*, *matrimonio devinciantur*, *quod tutissimum juventutis vinculum est.*

Fy! die roock eet, en beter vveet.

DEn salamander suyght spijs' uyt de lucht en winden,
Den crekel weet sijn aes, int nat des daus, te vinden;
Damp van taback maet-roos en vreught, en voetsel gheeft,
Den hovelinck, voor al, niet dan van roock en leeft:
Roock is der Princen gunst, als roock coomt op-gheresen,
En wasemt door de lucht, het schijnt wat vreemts te wesen:
Maer alsment wel door-tast, dan ist niet dat het schijnt,
Roock, en der Princen gunst, rijst haest, en haest verdwijnt.

Aula vapor levis est, fumi venduntur in aulâ.

S*Tellio semper hians ventis nutritur, & aurâ*;
Colligit è liquido rore cicada cibum:
Ore trahit fumum tabaci, quem naribus efflat,
Nauta, procellosum dum mare lintre secat.
Aula vapore suis alimenta clientibus affert,
O miseros! *procerum futilis vmbra, favor.*
Aula vale, mihi caula placet, nemorumque recessus;
Cultor ego hîc sanctę rusticitatis ero.

Mieux mestier, qu'Espreuier.

LE matelot est gay, quand du tabacq peut prendre*;*
Et le fumeux broillard attire jusqu'au coeur:
De l'air se resiouit, & paist la salamandre,
Pour tous le courtisan ne vit que de vapeur.

Avla, vapor.
XII.

F*Vmus*, *quem excitant ij qui Hyoscyamo Peruviano (Tabacum vocant) vtuntur*, *gyris tortuosis in aërem emissus*, *spectanti vt magnum ac delectabile aliquid primò quidem in oculos incurrit*, *mox tamen propiùs astanti foedum odorẽ incutit*, *lachrimas excutit. Hoc aulicae vitae artibus non ineptè fortasse aliquis per similitudinem applicet*; *in quâ multa specie amica & magnifica*, *re non futilia modò*, *sed noxia interveniunt. Saepe ibi aliquis palam laudatus (quo incautior decipiatur) secretis criminationibus infamis*, *licet omnia caveat*, *tamen per ornamenta ferietur*, *inquit Taci tus*, *artium aulicarum minimè ignarus*, *enixè leporem à vulpeculâ coram leone laudatum*, *referunt fabulae*, *sed à teneris ac lautis ipsius carnibus*, *quae praeconia trepido animali mox in pernitiẽ cessêre. talis*

Fraus sublimi
Regnat in aulâ.

Benè ergo

DEn damp, die de meester-Taback-blasers met door-den-anderen-spelende swieren in de lucht weten uyt te wasemen, schijnt aen de om-standers voor 't eerste vry yet sonderlings ende vermakelijx te wesen, maer corts daer na drijft de selve en stanck in de neus, en tranen uyt de oogen. Dit soude misschien niet qualijcken passen op soodanighe hoofsche streken, die nu en dan in den schijn wel soo wat aensienlijck, ende oock vriendelick haer laten aensien, maer eyntelijck in der daet niet alleenlijck ydel ende beuselachtich, maer oock gants schadelijck werden bevonden. In de hoven (seyter een geslepẽ hoveling) wertmen dicwils (om te beter op den thuyn gheleyt te werden) int openbaer ten hooghsten ghepresen, ende middeler tijdt op het vinnichste int heymelijck bedraghen, ende vermaeckt: in voughen datmen, hoe nauwe men oock op sijn stuck letten mach, eyntelijck even-wel, selffs met schijn van vereeringhe, deerlijck werdt mishandelt. Den vos placht den haes int by-wesen van de leeuw wel som-wijlen seer te prijsen, maer dien loff wiert daer op alleenlijck ghenomen, dat den haes cort ende smakelijck van vlees was. Hoe den armen haes soodanich prijsen becomen can, is by yder een lichtelijck te dencken.

Dat zijn streken, *dat zijn rancken*,
Die in Princen hoven wancken.

Seneca Thyes.

S*Tet quicunque volet,*
Aulae culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies,
Obscuro positus loco
Leni perfruar otio,
Nullis nota quiritibus
AEtas par tacitum fluat.

Lips. lib. 3. Civil. Doct. ex Tacit. 3. Annal.

A*Ncipitem omnem potentiam in aulâ esse*, *multi ibi speciem magis in amicitiâ principis*, *quam vim retinent.*

Dvvanck leert sanck.

DE papegay en sou van menschen tael niet weten,
Noch, uyt eens princen hant, de lecker beetjens eten,
Oock niet het vorst'lijck hof en hoogh-verwelfde sael
Verheughen door haer sanck, doen clincken door haer tael,
Indien sy waer altijt int woeste wout ghebleven,
En hadd' aldaer gheleyt, een vry, maer beestich, leven.
Die met een hoogh ghemoet souckt eer, en tracht na staet,
Begeve sick in dwanck, en wulpsche vryheyt laet.

Magistra virtutis, disciplina.

S*I foret in silvis per devia rura vagatus*,
Nec caveâ viridis clausa fuisset avis;
Non, *regum conviva dapes, non ore falernum*
Gustet, *& aurato non recubet thalamo:*
Nec lepidos daret ore sonos, *nec amabile murmur*,
Nec domino posset dicere, *Cęsar ave.*
Fraena det ingenio, *juvenilibus imperet annis*
Optati ingreditur quisquis honoris iter.

Poeur, grand inventeur.

SI i'eusse mon plaisir suiuy au verd bocage,
Ma langue n'eut iamais parlé humain langage,
Me voila bien appris par supporter tourment;
Sans estre assoubiecty nul ne devient sçavant.

Qvae nocent, docent.
XIII.

N*Vllus equus rectè sessori paret, nisi arte domitus*; *nullum ingenium non ferox*, *nisi probâ educatione*, *& pręceptis cicuretur. Qui assiduè in rebus prosperis ac laetis versati sunt*, *eos vix sapere prudentiores censent*; *quos vero sors adversa aliquoties exercuit, magis ad prudentiam ac cautionẽ compositi putantur. Nec immeritò; vt enim aspectus à circumfuso aëre lumen accipit*, *sic animus ab imminentibus calamitatibus. Cum Romanis*, *inquit Hannibal, bonis malisque meis bellare didici. Mihi*, *clamat Mithridates*, *Fortuna*, *multis rebus ereptis*, *vsum dedit benè suadendi. Ad omnia necessitas naturam instruit, illa simias decorè saltare*, *elephantes doctè digladiari*, *picas ac psittacos distinctè loqui docet. Quid multa? res dura bestias ad actiones humanas, homines ad divinas erigit.*

GEen peert en voucht hem wel onder den man, ten sy al vooren door const afgericht. Alle verstandẽ hebben als een wildicheyt, indiense door geode onderwijsinge niet getemt en werden. Veel cloucke meynen datter niemandt recht clouck en can zijn, diet altijdt wel gaet. Met schade en schande wertmen wijs, seyt ons spreeck-woort: tegẽspoet maect gheoeffende sinnen, want gelijck de ooghe haer licht schept uyt de omswevende lucht, soo treckt den geest des menschen de dapperheydt uyt voorvallende swaricheden. De noot is een cunst-vinder, door hulpe vande selve leeren de bavianen danssen, de elephanten schermen, de exters clappen, om cort te maken, dwanck en goede bestieringe verheft beesten tot menschelicke werckingen, menschen tot Goddelijcke oeffeningen.

Door vallen en weer op te staen,
Leert menich man te Roomen gaen.

Hort. in Art. Poët.

Q*Vi studet optatam cursu contingere metam*
Multa tulit fecitque puer sudauit, *& alsit*,
Abstinuit Venere & Baccho. Qui pythia cantat
Tibicen didicit prius extimuitque magistrum.

Bernhar. Epist. 113.

O *quàm compositum reddit omnem corporis statum*, *nec non & mentis habitum disciplina. Cervicem submittit*, *ponit supercilia*, *componit vultum*, *ligat oculos*, *cachinnos cohibet*, *moderatur linguam*, *fraenat gulam*, *sedat iram*, *format incessum.*

Als ick spring, soo vvaechtet al.

DIe in zijn boesem heeft, al wat hy heeft, begrepen;
Geẽ storm bestormt zijn hart, geẽ zee maect hem benepen:
Al reyst hy buytens slants, met onweer en ghedruys,
Hy draeyt niet eens sijn oog na sijn verlaten huys:
Hoe wel den nacht-dieff poocht sijn huys-muer te doorgraven,
En of den moorder schoon int bosch hem na coomt draven,
Hy blijft, hoet hem oock gaet, goets moets en onbevreest:
Geen dief berooft den mensch wiens schat leyt in den geest.

Omnia mea mecum.

O*Mnia qui secum portat sua, non vada salso*
Horreat in fluctu, non freta vasta tremat:
Non tristi miser ore domos, molesque relictas
Respiciat, parvâ dum rate vectus abit:
Jngruat ense latro, grassentur ad ostia fures,
Aut canit, aut placido membra sopore levat.
O secura quies! ô paupertatis amicae
Commoda! fęlices qui tua dona colunt.

Seurement va, qui rien n'a.

TOut ce que m'appertient tousiours chez moy ie porte,
O joye, & ô bonheur de non vulgaire sorte!
Ce que le monde fuit, c'est ma foelicité?
O quel plaisir comprend vn' docte pauvreté.

Omnia mea mecvm.
XIIII.

M*Iles non timet*, *inquit Lampridius*, *nisi vestitus*, *calceatus*, *armatus*, *& habens aliquid in Zonulâ*; *contrà*

Cant abit vacuus coram latrone viator.

Sollicitum reddunt hominem divitiae, non aliâ de causâ, *quam quod eripi*, *& ab eo auferri possunt. Separabile vtique sluxumq*;, *ac mobilè est*; *quidquid externum est. Opes alijs donari*, *honores in alios transferri*, *nobilitas ad haeredes transmitti potest*; *Virtut verò ac doctrinam affixam adeò & infixam homini scimus*, *vt ab eo nullo modo avelli aut separari possit. Statuamus ergo*, *cum sapientibus*, *omne id quod aut datum nobis*, *aut in nos translatum*, *aut ad nos transmissum est*, *proprium nobis ac verum bonum non esse. Dicamusque cum Cicer. contentũ rebus suis esse*, *certissimas esse divitias. Etenim si isti callidi rerũ aestimatores prata ac areas quasdam magni aestimant*, *quod ei generi possesionum minimè quasi noceri possit: Quanti est aestimanda virtus*, *quae nec eripi*, *nec surripi potest*, *neque naufragio*, *neq*; *incendio amittitur*, *nec tempestatũ, nec temporis permutatione mutatur? quâ praediti qui sunt*, *soli sunt divites*; *soli enĩ possidẽt res & fructuosas*, *& sempiternas.*

DEn lans knecht en vreest niet dan als hy wel ghedost is, seyt Lampridius; en in teghendeel van dien, ghelijck den Poëet seyt,

Die cruys noch munt heeft in sijn tas,
Past op de stroopers niet een bras:
Want hy, *wiens teir-gelt is een Niet*,
Betaelt den roover met een liet.

Den rijckdom maeckt den mensch bevreest, uyt gheen andere redenen, dan overmidts de selve hem can afgenomen werden. Al wat van ons afghesondert en verscheyden is, wert haest en licht verganckelic. adel wert de nacomelingen na-gelaten. Rijckdom can andere ghegeven werden: eere verwandelt op ander by opghedracht. Maer deucht en wetenschap zijn aenden mensche soo vast gehecht, datse van hem in gheenderley manieren en zijn af-te-sonderen. Laet ons dan met de verstandige, besluyten, dat alles wat ons off ghegeven, off op-gedragen, ofte wel na gelaten can werden, ons eyghen ende ware goet niet en sy: laet ons trachten soodanigen goet na te jagen, dat uyt brant en schip-breucke met ons can ontvluchten.

Laërt.

M*Onebat Anthistenes ea paranda bona quae cum naufragio enatent.*

Sen. de Tranq.

A*Vt ego fallor*, *aut regnum est inter avaros*, *circumscriptores*, *latrones*, *plagiaros*, *vnum esse cui noceri*, *cui eripi nihil possit. Habiliora sunt corpora pusilla quae in arma sua contrahi possunt*, *quam quae superfunduntur*, *& vndique magnitudo sua vulneribus objecit.*

Liefde is leeu.

WATs dit, weet-gierich hart? u eertijts lieve boecken
Staen nu, verrot, vermot, bestoven inde hoecken,
V leer-sucht heeft ghedaen, ghy drinckt niet meer den stroom
Van Castalis de beeck, maer legt als in een droom:
Ick sie nu watter schort, Murena ginck door-gronden
De diepten vande zee; nu leyt hy als ghebonden
Ghetroffen vande son. Die liefdes strael verbrant
Wijst boecken, les, en school, zijn ouden lust, van cant.

Colit otia saucius igni.

M*Agne natator vbi es? tu regna per invia ponti,*
Perque sinus vitrei marmoris ire soles:
Nosse labor fuerat Delphinas, & horrida Cete,
Quidquid & in vasto gurgite Doris alit:
Nunc sine mente iaces, nunc pectora sole perustus
Non potes a radijs solis abire domum.
Si quis amore calet, consueta negotia cessant;
Cedit acidalię Castalis vnda faci.

d'Amour captif, devient oisif.

MOy, qui soulois souvent passer la mer a nage,
Ne fays rien maintenant, qu' a mon soleil homage.
L'amour est vn tyran*;* il veut le coeur entier,
Par là tout amoureux, oublie son mestier.

Colit otia savcivs igni.
XV.

S*Apientes etiam de Amore loquuntur*, *scribunt*, *judicant. Neque spes*, *neque cura (ait Xenephon) reperiri alia jucundior facilè potest*, *quam amoris occupatio*, *nec invenire supplicium gravius in proclivi est*, *quam*, *si rerum expediendarum curâ quis ab amoribus suis arceatur. Ita me Deus amet! eos qui oestro hoc perciti sunt Loton gustasse dixeris*, *ita amoribus suis*, *tanquam scopulis Sirenum affixi, Spartam*, *quam nacti*, *pror sus deserunt. Protinus vt in gremio Dalidae quiescit Samson*, *feriantur Philistaei*: *ut Iudithae blanditur Holophernes*, *non oppugnatur Betulia. Dum Thamarae insidiatur Ammon*, *in lectulo est. Tarquinius*, *vt Lucretiâ potiatur*, *castris excedit*, *Antonius vt Cleopatram salutet; tribunal deserit. Graphicè omnia in Didone expressit Virgilius*,

.... Qualis conjecta cerva sagitta,
Quam procul incautã nemora inter cressia sixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius; illa fuga silvas saltusque pererrat
Dictaeos, haeret lateri laethalis arundo.

Quid plura? cui amore calet pectus, frigent caetera.

DAer en is (seydt Xenephon) niet cortwyliger, als liefdes soete besicheydt; niet quelliker, als door eenighe voorvallende saken inde vermakelijckheydt zijnder liefde belet te werden. D'ervarentheyt leertet, soo haest yemant van dese wespe gesteken is, dat hy dadelijck alle saken achter rugghe stelt, selfs daer hy te voren seer toe gheneghen was.

Dido, *mette min bevaen*,
Denckt niet als om spelen gaen;
Wandelt daerom hier en daer,
End' en neemt voortaen niet waer
Al de nieu-begonnen wercken,
Daers' haer stadt mee wil verstercken.

Soo haest Samson het hooft nederleyt inde schoot van sijn Dalida, soo ist lavey by de Philistinen. Ter wylen Holophernes Iudith lieve-coost, wert Betulia niet bestormt. Gheduerende dat Ammon op Thamar loert, leydt hy in sijn bedde. Tarquinius verlaet den leger om Lucretia: Antonius den rechter-stoel om Cleopatra. Waer toe veel woorden? die in liefde verhit, vercout in alle andere saken.

Virgil.

V*Ritur infoelix Dido totâque vagatur*
Vrbe furens, *&c.*

Idem.

N*On ceptae assurgunt turres*, *non arma juventus*
Exercet, *portusque aut propugnacula bello*
Tuta parant: *pendent opera interrupta*, *minaeque*
Murorum ingentes aequataque moenia coelo.

Eens ghebrant, haest ghevlamt.

HOe licht ontsteeckt een licht dat lichter lay' eens brande!
Die eens was licht van aert, hoe licht raect die in schande
Een doove cool ontfonckt, soo haest sy 't vier maer rijckt,
Den tintel wert tot vier, door 't geen nau vier ghelijckt.
Die eenich sijn ghebreck eerst onlangs is ontweken,
Hoe haest vervalt dien mensch weer tot sijn oude streken*!*
De sonde dient vermijt; en al wat daer op treckt,
Of, van een cleyne vonck, wert weer een vlam verweckt.

De facili natura recurrit.

A*Vsa vapore levi tremulis alludere flammis*
Fax extincta, novo protinus igne calet:
Pierijs fomes sua lumina reddit alumnis,
Vix bene scintillam cum dedit icta silex.
Jn veterem flecti quàm cerea corda figuram!
Crimen in antiquum pectora sponte fluunt:
Dum veteris scintilla mali modo parva supersit,
Semper ad ingenium mens malesana redit.

En vertu nouice, rechet bien tost en vice.

SI tu viens de chasser le vice de ton ame,
O ne t'approche pas a ta vieille flame;
Car, bien que t'estre esteint te semble ce flambeau,
En l'appochant du feu, il brusle de nouveau.

De facili natvra recvrrit.
XVI.

L*Egem olim ab Atheniensibus latam fuisse in nautas, qui Athenis Salaminam transmitterent, memoriae proditum est. Eâ cautum erat, vt ei, qui semel infoeliciter navigasset, tanquam naufragio infami, navigatio in posterum interdiceretur. Et quidem ejus Plebesciti ratio inter alias, haec dari, solet: Homines quam facillimè in cundem impingere lapidem, ac in antiquum redire: cum plerumque, ex regulâ iuris, qui semel malus, semper praesumatur malus in eodem genere delicti. Id ob vnicum lapsum Atheniensibus si ita visum decernere; quid de ijs tandem statuendum erit, qui crebrâ vitiorum repetitione consuetudinem peccandi contraxisse, & peccata in naturam transtulisse videri possunt? tales (tametsi aliquandò per intervalla melioris frugis spem de sese praebere videantur) non levi de causâ in bonorũ numerum transscribendos censent oculatiores. Remanet plerumque concussio aliqua, etiam post febrim. Mare post tempestatem etiã dum agitatur. qui diu in vinclis fuerunt, etiã soluti claudicant. Vitijs diu assueti, etiam cum ea deserunt, quaedam retinent vestigia, ac in eadem facilè recidunt.*

Daer zijn voormaels in Griecken-lant sekere keuren geweest, over de Veer-schepen tusschen Athenen en Salamijne, mede brenghende dat alle schippers, die eenmael bevonden wierden hun schip omgheseylt te hebben, dadelijck souden vervallen zijn uyt het Schippers gilde, ende de vryheden van dien. Inghevalle de Atheniensers een eenighe misgrepe soo hooghe hebben op-ghenomen, wat sullen wy ghevoelen vande ghene, die door menichfuldighe feylen, als een ghewoonte van quaet doen hebben aenghenomen? Voorwaer schoon de sulcke by horten somwylen eenighe teykenen van beterschap schijnen te thoonen, soo en machmen op de selve evenwel niet staen. De Zee oock dan als den storm al ophoudt, blijft evenwel swalpende, en dijnende. Men ghevoelt noch al wat huyveringe naer de cortse. Die langhe in banden gheseten hebben, hincken veel-tijts oock los ghelaten zijnde. Menschen die eenighe slimme ghebreken eens hebben aenghehanghen, schoon sy haer oude rancken verlaten, selden isset datse niet eenige overblyfsels daer van en behouden, waer door sy lichtelick tot haer voorighe patten comen te vervallen.

Een beest met cunste tam gemaeckt,
En dient niet al te veel geraeckt;
Want schoon het nu al duyct, en swijgt,
Wanneer't sijn oude parten crijgt
Soo isset weer al even fel,
En quetst sijn eyghen meester wel.
Die goet van quaet wort metter vaert,
Vervalt licht tot sijn ouden aert.

Iuvenal. Satyr. 13.

.... Ad mores natura recurret
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Paul. in L. si vnus vers. Pactus ff. de Pact.

Res de facili redit ad suam naturam.

Die noten vvil smaeken, die moetse kraken.

HEt aes lacht u wel toe, 't speck eten waer u leven,
Maer ghy wilt in de val u selven niet begeven,
Ghy hout u buyten schoots, en geeft u nergens bloot:
Maer sonder groot gevaer en werter niemant groot.
Gheen coren sonder hayr, gheen note sonder schellen,
Soo yemant pluckt een roos, de prickels gaen hem quellen.
Al die wat sonderlings, wat groots wel geerne wou,
Wat staet hy slecht en siet? de hant moest uyt de mou.

Aude aliquid.

E*Sca quidem placeat*, *sed te metus arcet ab escâ*,
Nempe latent blandis vincla propinqua cibis:
Quid te vincla fugant? quid carceris impedit horror?
Quem labor absterrent, *prȩmia nulla manent.*
Grana latent paleis, *dura nuce nucleus haeret;*
Et rosa tangenti pungit acuta manum.
Qui facinus forti memorabile pectore versat,
Audeat, ille nihil, *qui nihil audet, habet.*

Jamais paresse, ne fit proüesse.

LE rat voyant le lard, souhaite de le prendre,
Mais toutefois pourtant captif ne s'y veut rendre.
Nul homme vient au bout de son contentement,
Qui n'a premier souffert du mal & du tourment.

Avde aliqvid.
XVII.

E*st quoddam genus hominum adeò timidae inertisque desidiae*, *vt*, *etiamsi rerum bonarum spem affulgentem satis conspicuè videant*, *nihilominus tamen*, *nescio quid mali prae sagientes*, *ad omnia suspiciosi ac timidi manum operi admovere nunquam ausint. Proprium certè ignaviae est, periculorum praetextu segne otium velare: vidit id*, *& lepidè expressit hebraeus Sapiens*; *Prov. 22.13. Leo in trivijs grassatur, inquit otiosus*, *vereor ne me devoret. O fungos*! *manus cũ Minervâ movẽda est: dij facientem adiuuant. Semper aliquid Fortunae permittendum est*, *ait ille, quoties ad praeclaras actiones accingimur: frustrâ putamus nihil agenti in sinum devolaturã victoriam*, *aut Fortunam esse. Non votis*, *neque supplicijs muliebribus auxilia Deorum parantur*; *vigilando, agendo prosperè omnia cedent*; *Dij omnia laboribus vendere*, *monet proverbium. Difficultas aut eventus anceps te terret*?

> Audentes Fortuna juvat, timidos-
> que repellit,

ait ille: *& vt omnis aër aquilae penetrabilis est*, *sic difficultas forti.*

MEN vint menschen van soo weynich bedrijfs, en leuyen aert, dat de selve (hoe wel merckelijck voordeel voor handen siẽde, evenwel achter gehoudẽ werdende door, k en weet niet wat, gevaer dat sy haer in-beelden) de handt aen den plouch niet en derven slaen. 't Is van ouden her-comen altijts gheweest een rechte eyghenschap van alle slap gezoutene, haer vatsicheyt met een deck-mantel van ghevaer te beclceden, gelijck al in sijnen tijdt ghesien, ende aerdichlijck uyt-ghedruckt heeft de Wijse-man in sijn spreucken, Prov. 22.13. De leuye spreeckt, Daer is een leeuwe buyten, ick mochte verworght worden op der straten. Wech met dese soet-voerighe sachteboters. Niemant en can yet bysonders uytrechten, sonder in eenighen deele sich het ghevaer t'onder-werpen. Yder helpe sich selven, soo helpt hem God. 't Is niet te dencken dat yemant, sonder yet daer voor te doen, Segen ende gheluck in den schoot sullen comen neder storten. Niet met bloot wenschen, off vrouwelijck ghekerm, maer met dapper in de weir te zijn, vercrijght-men de Goddelijcke hulpe, in het uyt-voeren van treffelijcke saken. 't Is van outs een seg-woort by de Griecken, dat by God alle dingh om arbeydt te coopen is. Hem die het goede souckt, weder-vaert wat goets, seyt Salomon, Prov. 11.2. Wat maect u vertsaecht de moeyelijckheydt ende onsekere uytcomste van u voornemen?

> *Die clouck van moed' is*, *volcht geluck*;
> *Een swaer-hooft blijft altijt in druck*,

Segt den ouden Poëet: Daer en is geen lucht die den Arent niet en door-dringt, geen swaricheyt daer den dapperen niet door en coomt.

Claudian. in Nup. Honor.

> **N***On quisquam fruitur veris honoribus,*
> *Hyblaeos latebris nec spoliat favos*,
> *Si fronti caveat*, *si timeat rubos:*
> *Armat spina rosas*, *mella tegunt apes.*

Plaut.

Qui è nuce nucleum esse vult, nucem frangat oportet.

In voorspoet siet toe.

DEn Os gaet achter straet, verciert met roose cranssen,
De fleuyt en trommel gaet, de kinders om hem danssen;
Hy schuym-beckt inde wijn, en pruyst van enckel vet,
Maer denckt niet om de byl, die op hem is gewet:
Eylaeys! den slagher volcht den gilt-os op sijn hielen,
Die sal dat moedich beest wel haest doen neder-knielen.
Let, vrienden, op u stuck, en houttet voor verdacht,
Als eenich groot gheluck u troutelt en belacht.

Fortuna vitrea est, cum splendet frangitur.

S*Ordidus aut foeno nuper vel stramine taurus*
Cincta triumphali cornua fronde gerit,
Et lavat effusum palearia crassa falernum
Et strepit argutis tibia festa sonis:
Jt pecus, & laetis mugitibus ęthera complet,
Nec stringi cultros in sua colla videt.
Sit suspecta tibi nimio sors lęta favore,
Jlla fovet multos, *vt magis inde premat.*

En prosperité, n'y a seurté.

LE beuf, couvert des fleurs, se brave par la rue
Au son du tabourin; mais le galant, qui tue,
Va tout ioignant a luy. quand grand bonheur te rit,
Cela te soit suspect, car le malheur te suit.

Hev! Mala svnt vicina bonis.
XVIII.

S*ummè bona valetudo (secundum Hippocratem) summè periculosa est. Plerumque magnis gaudijs dolores adhaeres cunt. Magis periculosa navigatio est, cum, vento secundo, modò in hanc, modò in illam partem lascivit anceps velum, quam cum adverso turbine sinus obliquat gubernator. Solet Fortuna, inquit Caesar, quos pluribus beneficijs ornavit, ad duriorem casum reservare. Effusiorem risum lachrimae plerumque claudunt. Omnis enim felicitas dubia est, nec beatissimorum facilè vllus dixerit quamdiu talis futurus sit: Nam quod regnum est (inquit Seneca) cui non parata sit ruina, & proculcatio, & dominus, & carnifex? nec magnis illa intervallis divisa; momentum interest inter solium, & aliena genua. Quis enim ignorat magnas arbores diu crescere, vnâ horâ exstirpari. Quisquis es fortunam reverenter habe; non enim melius res secundae perdurant, quam si animus continens eas gubernet: potentia vtique mediocriter vsurpata omnia bona conservat, ait Dio.*

GAnsch ende al wel-varende te zijn, is forgelijck, ende dient voor verdacht gehouden te werden, seydt Hippocrates. Een schip is in meerder gevaer, om door een sterckẽ voor-wint omgeslaghen te werden int gijben: als door een tegen-wint int laveren. Wt muytende toe-vallen van gheluck hellen veeltijdts tot sware veranderinghen, seydt Cesar. Het onmatich ende uyt-schetterende lachen werdt veeltijts met tranen besloten. Alle voorspoet is wanckelbaer: in voughen dat selfs de aldergeluckichste niet en weten hoe lange hun welstandt dueren sal. Wat heerschappije isser, seyt Seneca, de welcke niet den val, de vertredinge, den heerscher, iae den beul op de hielen na en gaet? En dickwils isser niet veel spelens tusschen d'een en d'ander. Op een Coninclijcke stoel verheven te zijn, ende selfs een voet-val te doen aen andere, is somwylen nau een ure tijdts verscheyden. Wie en siet niet dat hooghe boomen langhe wassen, en dickwils op een ooghen blick uyr-geroyt werden? Het is dan best t'elcken als ons het Gheluck toelacht, op ons hoede te zyn: op dat wy met het bedriechlijck lock-aes, ghelijck een domme visch, niet wech-gheruckt en werden.

Voor al u saken wel besint,
Wanneer u schip zeylt voor de wint:
Want die int gijben eens misdoet,
Verliest wel licht'lijck lijff en goet.

Sen. 28. Epist.

A*D omne fortuitum bonum suspiciosi & pavidi stare debemus, & fera, & piscis spe aliquâ oblectante decipitur: munera ista fortunae reputamus? Insidiae sunt.*

Pet. Armil. Lib. 8.

E*ffusam saepe laetitiam tristes & advcrsae res excipiunt.*

Ovid. 4. Pont. 3.

T*V quoque fac timeas, &, quae tibi laeta videntur,*
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Den trecker vvort ghetooghen.

DEn rotz-steen, die ghy siet, is 't richtsnoer van ons leven,
Den noot-dwanck van ons doen, van God ons voorgheschreven:
Matroos, die met ghewelt, en nae sijn eyghen wensch,
Den rotz-steen trecken wil, dat is den dommen mensch.
Gods schickinghe staet vast, gheen mensch can die beweghen,
Wat spertelt ghy, ô dwaes, wat worstelt ghy hier teghen?
Wort wijser, al die u hier in wel eer vergreept,
Die gaen wil, wert gheleyt: die niet en wil, ghesleept.

Adtrahens, abstrahor.

S*Jt fatalis apex, scopulus quem conspicis*, *hospes*,
Esto tibi parvae navita puppis, homo:
Aspicis, vt vastam convellat homuncio cautem,
Inque levem satagat ducere saxa ratem;
Jlla suo stant fixa loco, *nec tracta sequuntur*,
Qui trahit, intereà se videt ipse trahi.
Fata reluctantes rapiunt, *ducuntque sequentes*;
Cedere qui non vult sponte, *coactus abit.*

A malheur & encombrier,
Patience est le vray bouclier.

POurquoy ta foible main tirer ce rocq s'avance,
Qui toy & tout le tien, sans se mouvoir, eslance?
Or, ton fatal destin apprens, homme, en ce rocq,
Lequel, tirer si veus, toy mesme auras le chocq.

Adtrahens, abstrahor.
XIX.

L*A priere laquelle Epictete nous commande tousiours avoir a la bouche (de laquelle faict mention le Sieur du Vair au Manuel d' Epict.) me semble plus haute que d'vn Philosophe*,

> Mon Dieu conduise moy, parla
> voye ordonnée,
> Je suivray volontiers, de poeur que
> vn fort lien
> Ne m'entraine meschant, ou en homme de bien
> Je pourrois arriver, suivant la De-
> stinée.

Quid luctemur homulli? calcitrones & refractarij equi hoc consequuntur, *vt verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum*, *ait ille*: *hominum enim in rebus gerendis sententias non minus fatum*, *quam calculos fluviorum limus obruit* (*Pausan in menip*) *nec enim consilio prudenti, nec remedio sagaci divinae providentiae fatalis dispositio subverti potest*, *clamat vel ipse Apulejus. Optimum igitur est pati (inculcat Seneca) quod emendare non possis*, *& Deum (quo auctore omnia eveniunt) sine murmure comitari. Malus ille miles qui imperatorem suum gemens sequitur*; *nihil autem ita plagas coërcet*, *vt patientia.*

HEt ghebedt dat Epictetus ons beveelt altijdt inden mondt te hebben, verhaelt by de Heer President du Vair, dunckt my vry al wat hoogher te gaen als de leere vande Heydensche wijs-gierighe:

> *Leydt my door dijn bestemde baen*
> *Mijn God, soo sal ick willich gaen*
> *Daer ick*, *ghelijck een eerlijck man*,
> *Naer u beschicking comen can:*
> *Off anders werd' ick, als een wicht*,
> *Ghesleept nae mijn bescheyden plicht.*

Wat worstelen wy dwerghen hier teghen? een aerselende ende achter-uyt-slaende peert doet met sijn steecheydt gheen ander voordeel, als dattet zyn lijf vol slagen crijcht, en moet niet te min het gareel draghen, en den plouch voortrecken. Den raedt ende besluyt der menschen wert vande beschickinghe Godes immers soo lichtelijck beloopen ende gheheelijck bedeckt, als de keyen aen den oever ligghende, door het opgeworpen slijck ofte zant vande overloopende reviere, seydt Pausan. Godes eeuwige voorsienicheyt en can noch door wysen raedt, noch clouck verstant van s'menschen vernuft eenichsins verhindert werden, seydt selfs den goddeloosen Apulejus. 't Is dan best geduldelick te verdraghen 't ghene men noch beletten, noch versetten can: 't Is best God, door wiens macht alles beleyt wert, sonder tegen-knorren ofte morren in te volghen. Ten is geen rechtschapen lansknecht, die met onwillicheyt eñ al suchtende sijn Velt-oversten na volgt. Daer en is niet dat plaghen en slaghen meer versacht, als lijdsaemheyt.

Sen. Oed.

> **F***Atis agimur, cedite fatis*:

Non sollicitae possunt curae
Mutare rati foedera fusi,
Quidquid patimur mortale genus
Quidquid facimus, *venit ex alto.*

Seneca.

N*Ecessitatis non aliud effugium est*, *quàm velle, quod ipsa cogit.*

Een open mont thoont 's harten gront.

MEn heeft ghemeynt, soo lang dit doosken bleef gesloten,
Dat fraeyheyt, sonder ent, hier binnen lagh ghegoten,
Soo schoon wast int gesicht; maer, als het open ginck,
Doen was den heelen schat niet anders als een vinck.
Pier scheen een dapper man, eer dat hy hadd' ghesproken,
Sijn zouteloos gheral heeft al sijn lof verbroken.
Die niet te wijs en is, en niet wil schijnen geck,
Die spreke niet te veel, soo heelt hy sijn ghebreck.

Silendo stolidus sapienti par est.

H*Ac, dum clausa fuit, sub pyxide mira latere*
Regalesque tegi quisque putavit opes;
Mox, *vt aperta fuit*, *spectacula ludicra vulgo*
Prębet, & è capsâ parua volavit avis.
Dum silvit tua lingua, *virum te*, *Basse*, *putavi*,
Testatur puerum te sine mente sonus.
Qui loquitur, *populo se prębuit ille videndum,*
Vel fatuus, *presso dum silet ore*, *sapit.*

Sans langage, le fol est sage.

TOut semble bel & bon, quant ceste boite est close,
Mais quant vn malotru ouverte la propose,
Le ieu est tout gasté, le monde voit que c'est;
Pour sage on tient le fol, si long temps qu'il se taist.

Silendo stolidvs sapienti par est.
XX.

M*Vltis praeclarum videtur bene loqui, prudentioribus appositè tacere. Quoties enim, cxtra notam simulationis, aut ignorantiae, tacere fas est, silentium, non loquacitatem, hominem cordatum judicare cordati judicant: nec quanta quis, sed qualia loquatur; nec verborum molem, sed pondus attendendum esse. Vt moneta illa optima est, quae pretij plurimum habet in paruâ mole, sic sermo qui sensus, ait prudens vir, & confidenter addit; Quid visurus sim nescio, sed verbosos valdè & vnà sapiẽtes nondum vidi. Cor fatui (inquit Salom.) eructat stultitiam. Aut nihil igitur, aut accuratè loquendum; ne lingua, quae in humido ac lubrico est, (vt Antiqui dicebant) alibi titubet, aut vacillet; nec enim turpe adeò pede, quam mente labi, ait Stobae. Concludo, & cum Maximo silentium optimum atque tutissimum rerum administrandarum vinculum esse definio.*

VEel achtent een groote saecke wel te connen spreken: wyse luyden houden meer van wel te connen swijghen, jae oordeelen dat soo menichmael ymandt swygen mach, buyten verdachtheydt van onwetentheydt ofte gheveynstheydt, dat het swyghen, en niet het spreken een waer-teycken is van een rechtsinnich verstant. Niet hoe vele, maer hoedanighe reden dat yemandt voorbrenght, niet de menichte, maer het ghewichte der woorden, is bedenckelijck: Ende ghelijck dat voor het beste ghelt wert ghehouden, t'welck in weynich stoffe, groote weerde vervat: so moeten oock de redenen, die weynich woorden, en veel sins in hebben, hoochst gheacht werden. Ick en weet niet, seyter een geleert man, wat ick noch sien sal, maer tot noch toe en hebbe ick noyt veel-sprekenden mensche wijs ghevonden. T'schijnt stout gheseydt te zijn, doch Salomon selfs is al mede van dat ghevoelen: waer veel woorden zyn, seyt hy, daer hoortmen den sotten. Ghelijck het metael door zyn clanck, soo wort den mensche door sijn reden onderscheyden, seydt Quintilianus. Het is daerom oorboir ofte gheene, ofte wel-voughende redenen voort te brenghen, op dat de tonghe, die in t'natte en gladde haer woon-plaetse heeft, (ghelijck de Oude seyden) niet erghens in en glibbere, want ten werdt niet soo quaer ghehouden metten voeten, als mette tonghe, te struykelen.

Martialis.

C*Vm te non nossem, dominum regemque vocavi:*
Cum bene te novi, jam mihi Priscus eris.

Erasm. in Apot.

Est aliqua sapientiae pars, silentio stultitiam tegere.

Alciat. ex Graeco.

Q*Vum tacet, haud quidquam differt sapientibus amens,*
Stultitiae est index linguaquè voxquè suae.
Ergo premat labium, digitoque silentia signet,
Et sese pharium vertat in Harpocratem.

't Is kunst te leven.

DEn desen vangt een visch, en schenter aen sijn handen;
Den genen lachter om, en wetter op sijn tanden:
Dit sietmen alle daegh. Den pieterman heeft dat,
Hy is, of goet, of quaet, al nae hy wert ghevat.
't Wel leven is een kunst, en dat niet van de minste,
Dat quaet beleyt verbrot, brengt goeden raet tot winste:
Een dinck heeft dien verrijckt, en genen uyt-gheput;
Dat elck is even nae, is elck niet even nut.

Non omnibus, omnia.

P*Ascitur ille cibo, depascitur iste veneno;*
Jnque pari causa quod gemat, alter habet.
Res eadem quare juvet hunc, cur troqueat illum
Quaeritis; in causâ est lęva, vel apta manus:
Apta manus festos & tristia vertit in vsus,
Jpsa vel evertit gaudia laeva manus.
Artis opus vita est, non omnibus omnia quadrant:
Quod nocet huic, illi commoda sępe tulit.

Deux mendians a vn huis,
L'vn a le blancq, & l'autre le bis.

DEux touchent vn poisson, dont l'vn est mis en rage,
Et l'autre estant joly, s'en rit de bon courage.
Tout n'est pas propre a tous; dont l'vn faict son profit
Vn autre pert ses biens, & creve de despit.

Non omnibvs, omnia.
XXI.

N*Ec satis clavus' nec satis est fraenũ, nisi adsit qui arte moderetur, nõ satis cythara, nisi qui scit è moduletur. omnia non pariter rerum sunt omnibus apta. Egregiè, vt caetera, Arist. tantum, inquit ad vnumquemq; foelicitatis pervenit, quantũ cuique virtutis ac prudentiae. priscis mortalibus ferae damno fuêre, vtpote identidem ab eis laesi; posteriores etiã in suum commodũ vertere coeperunt, carnibus vesci, pellibus vestiri, felle mederi. Nam quemadmodum vnius & ejusdem herbae apis florem sequitur, capra fruticẽ, sus radicẽ, bos foliũ, aves semẽ, ita quisq; pro ingenij modo vtilia aut futilia ex re quapiam colligit. Aqua maris inutilis est potui, sed alit pisces, ac servit navigãtibus. Ars vtentis rerum vsum distinguit, & sapiẽs, vt ait comicus, fingit fortunã sibi. longè aliter Penelopen Vlisses, aliter Eurimachus spectabat, aliter solẽ Pithagoras, aliter Anaxagoras; ille vt Deum, hic vt lapidem prospectabat, virtutẽ denique ipsam non eodẽ modo Socrates atque Epieurus, Socrates quidẽ tanquã beatitudinis, Epicurus tãquã voluptatis amator sequebatur. Quid tandẽ? Peregrinemur vt apes, non vt araneae, &, quod in quaq; re commodi est, id excerpamus.*

NOch het roer aen het schip, noch den toom aen het peert baten yet, sooder niemandt en is diese wel bestiere. Luyt ende Cyther zyn vergheefs, sonder goede meester dier op spele. Alle dinghen staen alle man niet even wel ter handt, maer yder een treckt soo veel voordeels uyt eenich dinck, als hy wijsheydt heeft. De wilde dieren zyn in oude tijden byde onervaren menschen schadelijck geacht geweest, midts sy-lieden telcken daer van ghequetst wierden: De naecomelinghen daerenteghen hebben uyt de selve groot voor-deel weten te trecken, als der selver vleysch tot spyse ghebruyckende, de vellen tot cleedinghe, de galle tot ghesontmakinghe: Want ghelijck aen een ende het selve cruyt de Bië na de bloeme tracht, de geyte na de spruyte, het vercken nae de wortels, den os naer het blat, den vogel na het zaet: alsoo plach een yegelijck, nae den inval van zyn vernuft, uyt een en de selve sake den eenen nutte dingen, den anderen niet dan beuselinghen te trecken. Een purperen cleedt sal den mensche verheugen ende tot vreuchde verwecken, ende den stier doen woeden. Het Zee-water en deucht niet tot dranck, is evenwel bequaem totte vischerie, eñ de schipvaert. De conste des gebruyckers onderscheyt de dingen, ende een vernuftich mensche can sijn eygen geluck smeden. De deucht selfs en wert niet op eene wyse by Socrates en by Epicurus betracht, want den eenen volgt dese om der ghelucksalicheyt, den anderẽ om der wellust wille, Voor besluyt, laer ons handelen eñ wandelen als byen ende niet als spinnen, op dat wy uyt alle dingen het beste verkiesen.

Theodoret.

N*Eque ensis caedium causa est, sed is qui ense malè vsus est, neque divitiae & paupertas, aliaeque vitae prosperitates & adversitates reprehendi & accusari merentur, sed qui vnoquoque eorum praeter leges vtuntur.*

Elck zijn goetje.

DE Outheyt maeckt ghewach van wonderbaer rivieren,
Die met een soeten stroom door't zoute diep gaen swierẽ;
Maer, of de zee al schoon speelt met het soete nat,
Het een en deelt nochtans niet van des anders schat.
Dus *houtmen* huydensdaechs (men macht wel houwen noemen
Want yder *hout* zijn goet) wie can van liefde roemen
Daer yemant, eermen trout, bespreeckt zijn goet alleen?
Fy! van bysonder goet daer't lichaem is ghemeen.

Corpora communia, sed non pecunia.

P*Er latices*, *Neptune*, *tuos diffunditur amnis,*
Cui remanet totus, *qui fuit ante*, *color*:
Mixta nec vnda mari, *mare nec miscetur in vndis*
Fluminis, *& proprius piscis vtrique manet.*
Heus vbi sancta fides? *vbi dulcia foedera lecti?*
Vtraque sepositas arca reservat opes:
Corpora sunt nobis communia, lege iugali,
Cum mihi te dederis, *cur tua*, *Phylli*, *negas?*

Chacun son cas apart.

LE fleuve, que tu vois, bien par la mer se roule,
Mais son eau, ny poisson, hors de son sein ne coule.
Lors, quant les mariez ont mis leur biens apart,
Ou est, dy foible Amour, ou est ton feu & dart?

Corpora commvnia, sed non pecvnia.
XXII.

Q*Vid hoc rei est! Fluvium per medium maris labi*, *in sinum*, *& velut in amplexus cani istius Patris ruere*, *& suam nihilominus vndam*, *colorem, pisces, sibi servare! Monstrum hoc aliquis in mari, aliud nos in terrâ miremur. Patrum nostrorum aevo*, *cum adhuc exstarent veteris vestigia recti*, *vna ferè erat & simplex matrimonij ineundi ratio*, *vt simul cum ipsis nuptijs omnium bonorum societas inter conjuges contracta videretur. Nunc vero mutata tempora*, *mutati adeò vnà hominum mores*, *vt conjugij Sacrum in commercium abijsse*, *& res mancipi facta videatur*; *quotque hodie matrimonia, totidem sordidae ferè pactiones*, *de bonis in communionem non conferendis, interveniant. Quid dicam*? *stultè parentes filiam in matrimonium collocant ei*, *cui dotem diffidant. Stultè mulier marito ejusmodi se dat, cui sua negat. Vt humida miscentur omnibus partibus*, *sic inter conjuges nihil separatum, nihil singulare*; *non corpus*, *non bona, nec cogitationes quidem, velim.*

DE ondersouckers der nature hebben voor een groote vreemdicheydt aenghemerckt sekere reviete midden door dee Zee vlietende, sonder nochtans haer visch en water mette Zee gemeen te maken. T'is (mijns oordeels) immers so selsaem datmen hedensdaechs, int maken van houwelijcken, ghemeynschap van lichamen volcomelijck ende sonder tegenspreken toelaet, ghemeynschap van goederen, daer en tegen gansch verwerpt. Ist niet groote dwaesheydt een teere maghet, u eygen vleesch en bloet, inden schoot van desen of genen onbesuysden jongelinck slechtelijck heen te legghen, om nae sijn welgevallen met de selve om te moghen springhen, een handt vol gelts daer en tegen, of soo wat eerde cluyten in dier vougen vast te maken, dat hy daer niet aen en can? ist niet dullicheydt sijn dochter te betrouwen aen yemant, diemen het houwelijckx goet niet betrouwen en derf? Sekerlijck de weerdicheyt des houwelijckschen staets werdt, door dese vreemdicheden, veel te cort ghedaen: want voorwaer, alster wel soude gaen, soo behooren de ghehoude niet alleenlijck in lichamen, maer oock in goederen, iae in ghemoederen en ghedachten gemeen, en in alle haer deelen immers so seer vermenght te wesen ghelijck wijn en water als het onder den anderen gegoten is.

> *Waer twee gheworden zijn tot een*,
> *Maeckt daer gemoet en goet gemeen.*

Horat. Sat. 1. Lib. 1.

> **M***Iraris cum tu argento post omnia ponas*
> Si tibi non pr*a*esto, *quem non meraaris amorem.*

Plutarch. in Pręcept. Matrim. ex vers. Amiot.

P*Laton escrit que la cité est bien heureuse ou on n'entend pas ces mots*, cela est mien, cela n'est pas mien, *mais ces paroles là doivent bien encore plus estre bannies hors du mariage.*

Der dvvaesen bant, is onverstant.

WAt rechtmen daeg'lijckx aen in landen, dorpen, steden,
Dat niet met al en sluyt*!* en soo ghy vraecht de reden,
Men seyt, 't is so 't gebruyck; en daer med' gaetet heen:
Maer wat een slecht bescheet, welck een waenbacken reen!
Moet dan een eerlijck man, niet anders als de honden,
Iuyst pissen, al waer pis eens anders wert ghevonden?
O dwaesheyt! die sich voecht naer ander luy ghebreck,
Laet, aen een enckel stroo, sich binden, als een geck.

O Demens*!* ita servus homo est*?*

M*Vlta quidem totam patrantur inepta per vrbem*,
Cumque petis causam, *mos iubet ista, ferunt.*
Annè igitur stolidi nos stringat opinio vulgi?
Regula num vitae factio plebis erit?
Stamine sic fragili, *vel stramine morio vinctus*
Vah! sibi compedibus crura sonare putat.
Serviles vilesque sumus: *prô vincimur*, *imò*
Vincîmur miseri, *causaque nulla subest.*

Ce que me lie, c'est ma follie.

FOrce actes, que faisons, sont pleines de bestise,
Demandez en raison, on vous les autorise
Pas la costume, helas! vn fantastique lien,
Le fol se tient lié, & que le tient, n'est rien.

O demens! Ita servvs homo est.
XXIII.

S*Ensus morbi*, *& origo ejus detecta initium sanitatis est. Magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis, plerumque non bonae, impressa nobis auctoritas. Vivimus plerique ad exempla, &*, *non quid rectum, sed quid vsitatum sit*, *inquirimus. Quis nostrum lautitiarum aut superflui sumptus si culpetur*, *non statim recurret aa antiquam illam*, *& nõ probam excusationem*, *Non ego sumptuosus sum, sed mores*, *vt hodiè sunt, tantas impensas exigunt? Ne nos lepidi sumus! Sumptuositatem excusando, dementiam culpamus. Nihil peccati antiquitas*, *nihil errantium multitudo nos moveat. Mala consuetudo*, *vetustas erroris est*, *dixit Theologus. non exemplis*, *sed legibus judicandum pronuntiant Iurisconsulti. non consuetudine*, *sed ratione vivendum clamant Ethici. Concludo antecedentium gregem sequi*, *pecudum esse*, *non hominum. Nec enim bene currere potest, cui cura est alienis vestigijs pedem infigere.*

EEn ingebeelde groot-achtinghe vande gewoonte des volcx, is als een spring-ader van alderley misgrepen. Vele van ons leven alleen maer na exemplen van andere, niet ondersouckende wat recht, maer wat ghebruyckelijck is. Wie doch berispt sijnde over onmaticheydt van spijse in maeltijden, en gaet niet terstont sijn toevlucht nemen tot de oude, doch ondeugende, uyt-vlucht, T'is so de maniere? ist niet wat frays? met ons te willen verontschuldigen van costelickheyt, beschuldigen wy ons inder daet van dwaesheyt. Niemant bedriege sich selvẽ: noch de outheyt vande misbruyckẽ, noch de menich te van die hun misgrijpẽ, can immermeer dat slim is, recht makẽ. Quade ghewoonten zijn oude dwalinghen. Men moet na wettẽ, niet naer exemplen wijsen. Men behoort na reden, niet na gewoonte te leven. Slechtelick sijn neus volgen, en, de gene die voorgaẽ, na te loopen, is beestẽ, geẽ menschen werck. Niemandt gaeter wel die sijn voetẽ geduerichlick wil vougen na eens anders voetstappen

Sen. Epist. 51.

N*On ego ambitiosus sum*, *sed nemo aliter Romae potest vivere. Non ego sumptuosus*, *sed vrbs ipsa magnas impensas exigit. Non est meum vitiũ quod iracundus sum*, *quod nondum constitui certum genus vitae*, *adolescentia haec facit. Quid nos decipimus?*

Idem Epist. 58. in Fin.

I*Nter causas malorum nostrorum est*, *quod vivimus ad exempla nec ratione componimur*, *sed consuetudine abducimur. Quod pauci faciunt, nolumus imitari: quum plures facere coeperunt*, *quasi honestius sit quia frequentius*, *sequimur*, *& recti apud nos locum tenet error*, *&c.*

Konst van bevvaren, gaet voor 't vergaren.

DE meeu is wel ('t is waer) in d'oester-schelp ghenepen,
De vanck is goet, ick kent, de voghel is ghegrepen;
Maer noch ist niet ghenough: de meeu stelt haer ter weer,
Sy spertelt, slaet, en tiert; sy springt noch op en neer:
Den oester wert ghesleurt; dies wert de vanck hem teghen,
Sijn goet is hem een pack, hy staeter med' verleghen.
Schoon yemant, by gheluck, vol rijckdoms wert ghetast,
Ghebreeckt hem goet beleyt, soo ist hem maer een last.

Fortunam citius reperias, quam retineas.

T*Egminibus patulis jacet ingens littore concha*,
Dum petit hanc, *rostrum pressa tenetur avis*;
Capta quidem premitur volucris, *sed capta repugnat*,
Et salit, *& pennis ostrea dura quatit:*
Concha, diu luctata, *nequit retinere volucrem*,
Dumque fugit, *clamat, pręda molesta vale.*
Parta per incertos numerosa pecunia casus,
Aut perit, *aut onus est*, *ars nisi servet opes.*

Vn fol ou beste
Faict bien conqueste,
Mais bon mesnage
C'est faict du sage.

BIen que l'oiseau, soit pris, ce non obstant le huistre
N'en a que du travail, & n'en a nul honneur:
Bien, par cas fortuit, acquis par vn belistre,
Ne faict jamais du bien a son lourd acquereur.

Fortvnam citivs reperias, qvam retineas.
XXIIII.

I*ngentia & ramosa cornua cervis magis oneri*, *quam adiumento esse*, *cum ijs vti nesciant*, *facilè perspicimus. Parum est*, *opibus affluere si desit ars vtendi.* J Francesi, *inquit Guicciardin.* sono piu prompti a acquistare, che prudenti a conservare. *Id omnibus in vniversum hominibus ferè accidit. Multi sunt quibus aut regna*, *aut opes*, *summo labore ad quisitae*, *postea defectu providi regiminis e manibus elabuntur. Magnae opes non tam multa capiendo*, *quam haud multa perdendo quaeruntur, ait Dio. Excellentibus ingenijs, inquit Liv. citius defuerit ars quâ civem regant*, *quam quâ hostem superent. Rationẽ acutè tangit Zonaras*, *tueri quaesita*, *inquit*, *difficilius est quam adquirere*, *quoniã in adquirẽdo ignavia possidentis saepe plus confert*, *quam propria virtus. Tueri autem, quaesita sine propriá virtute*, *nemo potest. Bene igitur ille, qui malle se dixit virum pecuniâ*, *quam pecuniam viro indigentem filiae in maritum dare.*

DE hooch-ghetackte hoornen zijn voor de Harten veel eer beswaerlijck, als behulpsaem, uyt oorsake dat de selve geen handelinghe en hebben om die wel te connen ghebruycken. Ten heeft niet veel om t'lijf treffelijck gegoet te zijn, indienmen geen bequaemheyt en heeft om sijn middelen wel te besteden en te bestieren. Den Fransman, seyt Guicciardijn, is veel handigher en gauwer om yet te winnen, als voorsichtich om t'ghewonnen re bewaren. T'gaet bynaest so met alle menschẽ, hooghe en leege. Men vinter die met een sekere happicheytden eenen treffelijcke heerlijckheden, den anderen schoone goederen, by den anderen geraept hebben, aen de welcke nochtans, by ghebreck van goet beleyt, alles naderhandt door de vingheren is ghedropen. Wtmuyrende verstanden, seyt Livius, sal veel eer de wetenschap onbreken om hare burgerie wel te bestieren, als om haer vyanden haestelijck t'overwinnen. De redene hier van wert aerdelijck verclaert by Zonaras, te beschermen, seyt hy, het ghene dat ghewonnen is, valt beswaerlijcker als het winnen selfs; overmits dickwils, tot het vercrijgen van eenich ding, meer helpt de laffe onachtsaemheyt vanden genen die het sijne slechtelijck hem laet ontfutselen, als u eyghen clouckheydt: maer t'ghene dat eens gewonnen is, en can sonder eyghen goet beleyt niet bewaert, off recht gebruyckt werden. Hy dede dan wijfelijck die sijn dochter liever te besteden hadde aen een man die goet onbrack, als aen goet dat een man van doene hadde.

Ovid.

> **N***On minor est virtus*, *quam quaerere*, *parta tueri:*
> *Casus inest illis*, *hic erit artis opus.*

Sen. lib. 1. Epist. 2.

I*Mmodicae divitiae sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt*, *qùam regunt: cum habeant irritam copiam*, *& noxiam nimietatem.*

Ghemeenlijck een vervvaende geck,
Straft in een ander sijn ghebreck.

AL is de wet-steen plomp, en onbequaem tot snijden,
Soo wil hy even-wel aen 't mes gheen plompheyt lyden.
'T ghebreck, daer yemant selfs sich mede voelt besmet,
Is veel-tijts d'eerste stoff, daer hy sijn tant op wet.
Hoe wel weet menich mensch een yder 't sijn te gheven,
Die midd'ler-tijt niet eens let op sijn eyghen leven?
Maer, vrient, wat batet u, te maken yders staet,
Soo door u slecht beleyt, u huys verlooren gaet.

Peccans peccata corrigit.

C*Os acuit tritas, obtusior ipsa*, *secures*,
Et redit a scabro splendidus axe chalybs.
Si quis in alterius sua crimina pectore sensit
Hei mihi! quàm saevas exerit ille manus?
Dum vitijs agitur, conuitia spargit in omnes
Zoylus, *& crimen quod petit, intus habet.*
Claude domi tua vota, *foris quid eernis acutùm*?
Crede mihi, sibimet qui sapit, *ille sapit.*

Mets ta main en ton sein,
Et ne mesdiras a ton prochain.

LA pierre que tu vois, agu le fer veut rendre;
Et iamais a trancher ne peut soy mesme apprendre.
Qui chastier pretend ès autres leur defaut,
Ses fautes redresser premierement luy faut.

Peccans peccata corrigit.
XXV.

D*E Augusto traditur, cum esset luxuriae serviens, fuisse tamen ejusdem vitij severissimũ vltorem; idque ferè vniversis hominib*[9] *mali moris est, ut acres sint in vlciscendis vitijs quibus ipsi vehementer indulgent. ea utique est fatalis ingeniorum scabies (ut ille ait) vt omnes reprehendere ac disputare malint, quam vivere. Nemo docendi, nemo discendi stu dio vnquam in calumniae hunc malignũ campum descendit. Sed quemadmodum cum aestate, vt Plinius ait, vehementiùs tonuerit, quam fulserit, ventos denũtiat; ita, vbi quis vehementer in aliorum vitia inclamat, ipse, vitae non sat probae, indiciũ est animi magis ambitionis vento tumescentis, quam solidè pij. Apagè mihi cum nasutis istis. Placet illud Poëtae,*

> ..... Non sic inflectere sensus
> Humanos edicta valent, quam vita
> loquentis.

Quanto amabilius erit si in omni vitâ cum Plauto dicamus?

> Eya Lyde! leniter qui sęviunt, sapiũt
> magis.
> Minus mirandum est, aetas si quid illorum facit,
> Quam si non facit: feci ego isthaec in
> adolescentiâ.

MEn schrijft van Augusto, hoe-wel hy sijn geyle lusten vry wat veel was toegevende, dat hy even-wel die vuylicheden in andere, met alle strengicheyt, plach te straffen. T'is by naest een ghemeen gebreck in alle menschen, dat schier yder een alderley feylen in sick selven vleyt, ende lieve-coost, in andere daer en teghens heftelijcken bestraft. T'is als een aengheboren schurfte van onse verstanden, dat een yder liever heeft scherpelijck een ander te berispen, als selfs wel te leven. Men sal even wel bevinden dat menschen, die haer werck maken van ander luyden ghebreken soo plichtelinghe ten thoone te stellen, ende als te schavotteren, sulcx noyt en bestaen, noch om andere te onderwijsen, noch om selfs onderwesen te werden: Maer ghelijck als stercken donder niet weynich blicxem voor een teyken van windrich weder wert ghehouden, soo is oock het uytschetterende geluyt van een schampere tonghe (soo daer gheen stichtelijck leven by en sy) meer een teycken van een winderighe eergiericheyt, als van eenighe oprechte vromicheyt. Wech dan met sulcke scherp-gheneusde cackelackers.

> *Geen woort soo seer de feylen breeckt,*
> *Als doet, het leven van die spreect:*
> *Dus, die een ander stichten wil,*
> *Dient hem soo lang te houden stil,*
> *Tot dat sijn leven metter daet,*
> *In 't goed' een ander vooren gaet.*

Aurel. Vict. Histor. August.

H*Omines in vlciscendis vitijs, quibus ipsi vehementer indulgent, acres sunt.*

Plaut.

Q*Vi alterum incusat probri, se in-*
tueri oportet.

Horat. Serm. lib. 1. Sat. 3.

C*Vm tua pervideas oculis malè lippus inunctis*,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens epidaurius.

Diet vvel besiet, vint gheen verdriet.

GHy siet het momme-tuych de cleyne guyts verjaghen,
Om dat sy 't selfd' alleen maer van d'een sijd' en saghen,
Maer al die dit ghespoock van d'ander sijd' oock sien,
Die lachen met de gheen die soo becommert vlien.
Soo haest den mensch yet vreemts bejegent in zijn saken,
De broeck staet hem soo ront dat hy nau weet wat maecken,
Het quaetste valt hem in; maer die op als wel let,
Vint dickwils maer een schim, daer door hy was ontset.

Pessimus interpres rerum, metus.

H*Orrendo pavidas hinc territat ore puellas,*
Jnde cavo risum cortice larva movet.
Deterior vero rerum succurrit imago,
Et falsâ miseros anxietate premit:
Auget homo proprios animo plerumqùe dolores,
Jnque suam mens est ingeniosa necem.
Eia age terribilem rebus, *miser*, *abripe larvam*,
Ludicrus error erit, quod modo terror erat.

De vaine crainte, injuste plainte.

LE masque, regardé au front du faux visage,
Aux jdiots enfans abbat tout le courage,
Mais qui voit l'autre bout, y trouve moins que rien,
Nous n'aurons point du mal, si nous le prenons bien.

Pessimvs interpres rervm, metvs.
XXVI.

T*Imiditas est corruptio judicij, ajunt Philosophi. Meticulosos vtique non res, sed de rebus rumores, etiam incerti, & rosae (quod dicitur) vmbra quandoque terret. saepe opinione amplius laboramus, quam re, ait Seneca, & quemadmodum aves inanis fundae sonus territare solet, ita nos non ad actum excitamur tantùm, sed ad strepitum. Infirmi animi est, antequam malis opprimitur, queri; Propriumque est miserorum facilè id credere quod minus volunt: vtque corpora per nebulam, sic per metum res vidẽtur majores, adeò vt multi, rem quam metuunt, ipsi-met anticipent:*

> ... Multos in summa pericula misit
> Venturi timor ipse mali.

Reperti sunt qui dum in navi periclitarentur, nõ exspectatâ navis submersione, in mare sese praecipites dederunt. Miserum est mori ne moriamur. optimè Sen., quid dementius quam angi futuris, nec tormento se reservare, sed accersere sibi miserias?

Vreesachticheyt bederft het oordeel, want soo haest als yemant den schrick int lijf crijcht, een blase met boonen (somen seyt) ia de schaduwe van een roose, soude hem den brouck rontsetten. D'inbeeldinghe (seyt Seneca) ontset ons gemeenlijcken meer, als de sake selfs: en gelijck het gesnor van eẽ ledigen slinger het ghevoghelte vervaert maeckt, en doet opvliegen; so verschricken wy ons niet alleenlick vande slach, maer ooc vant gedreun. En gelijck de gedaenten der lichamen grooter thoonen in mistich weder, so doen oock alle dingen door de vreese: in vougẽ datter veel door vreese vã in gevaer te comen, dadelijck in het uytterste gevaer sijn vervallẽ. Men heeft menschẽ gevonden, die, t'schepe in noot wesende, hun selven uyt vreese van verdrencken, buyten boort hebben geworpen, verdrenkende also, om niet te verdrenckẽ, en stervende om niet te stervẽ. Wat isser geekelicker, seyt Sen. als met toecomende swaerheden sich selven te quellen? &c.

Seneca.

A*Dhibe rationem difficultatibus, possunt & dura molliri, & angusta laxari, & gravia scité ferentes minus premere.*

Plutarch. in Mor.

T*Error absentium rerum ipsâ novitate falso augetur, consuetudo autem & ratio efficit, vt ea, etiam quae horrenda sunt naturâ, terrendi vim amittant.*

Soo haest men dit ghevvas ontcleet,
Als vvast eerst lief het vvort dan leet.

EEn waterlansche Trijn sat laest ajuyn en schelde,
En claechde, dat de lucht haer ooghen seer ontstelde,
En rechts te voor (sey sy) heb icker me ghespeelt,
En doen ter tijt en heeft dit dinck my niet verveelt.
Dus gaetet, lieve moer (ginck Fijntje daer op segghen)
Met dese, die soo haest haer spillen 't samen legghen,
'Tis goet soo lang' men vryt, maer 't rocxken is nau uyt,
Een reuck daer 't oog aff loopt verneemtmen van de bruyt.

Dos est vxoria lites.

V*Estibus indutum nil caepe nocebit ocellis*,
Tegmina tollenti fletibus ora fluunt.
Caepe quod est nobis, *teneris hoc vxor ephoebis;*
Cum verbis agitur, tum bene constat amor:
Jntret Hymen thalamos, sit zona soluta puellę;
Jbit demissis vir novus auriculis.
Mira vides, vxor quem nunc iubet esse maritum,
Vah! *puer est*, *sed vir*, *cum puer esset*, *erat.*

Apres la feste, on grate la teste.

L'Oignon lors faict pleurer, quant on le deshabille,
Lors quant vn jouvenceau espouse belle fille
Pour assouvir le feu de ses brutaux amours,
Pour quelques bonnes nuicts a force mauvais iours.

Simvl ac nvdata, dolebis.
XXVII.

E*Os, qui ex incitato juvenilium affectuum impetu foelices matrimoniorũ successus augurantur, toto plerumque caelo errare, dicere non abhorreo. Leves enim istos ac fluctuantes juvenum ardores, & stabile hoc ac venerandum matrimonij Sacrum mutuas sibi operas tradere, vix vnquam comperi. Longè quippe alius lascivi istius amoris, alius sanè sedati conjugij scopus est; magisque contraria illa inter sese, quã cognata aut cõjuncta non abs re quis dixerit. Prudẽtes vtique vsuqùe edocti, & inter eos Vives, inconsultũ putant eam matrimonio sibi copulare, cui quis in amoribus nimis sese submisit, quamq; Dominã, Heram, Lumen, votorumque suorum finem, non minus, impiè quam stultè appellare, alijsque amatorijs ac hyperbolicis ineptijs extollere solitus est. Iudicãt enim viri prudentes nimiã istam demissionẽ efficere ut mariti dignitatẽ, contracto tandem matrimonio, malè providus adolescens sustinere non possit; Quid tandem? fit facetus iste amator, ridiculus maritus, vt lepidè noster* Heynsius.

SY vergrypen hen grootelijcx, die daer meynen dattet nootelijck een goet houwelijck moet zyn, alser twee gelievekens, die met hittige genegentheyt malcanderen aenhangen, te samen comen. Men heeft selden ghesien dat schielijcke invallen vande calver-liefde den gesetten standt ende bandt des houwelijckx eenich behulp hebben aenghebracht, maer menichmael het tegendeel. Een ander oog-merck heeft den echten en hechten staet, een andere de swevende en bevende minne. Veel ervaren mannen ont-raden een Ionckman in houwelick te versamelen mette gene aende welcke hy sick door quistighe beleeftheydt van vryagie al te seer heeft verpandt. Want hoe ist mogelijck (segghen sy) dat yemandt de selve, die hy recht te vooren heeft verheven tot sijn Meestresse Princesse jae Goddinne (en wat een vleyende tonghe, vervoert door dwase minne-stuypen, meer weet by te brengen) dat (seggen sy) hy de selve terstont daer nae, als hooft en voocht, sal connen ofte derven heeten en ghebieden? en off schoon hy sulcx al derfde bestaen, soo en is niet te vermoeden dat sy, die in soo vollen besit is van over al het hoochste woort te voeren, sulcx sal willen lijden off ghedooghen, in vougen dat, de dese haer oude vryheyt, den genen sijn nieu-vercreghen recht pooghende voor te staen, uyt sulcx niet anders en staet te verwachten, als van een al te beleefden Vryer, een al te geckelijcken Man.

Sen. Oct.

I*Vvenilis ardor impetu primo furit, Languescit idem facile, nec durat diu In Venere turpi; ceu levis flammae vapor.*

Ovid. lib. 2. de Remed. Amor.

> **T***Vrpe vir & mulier, juncti modo,*
> *protinus hostes.*

Arist. lib. 2. Rhet.

I*Vvenes ex corporeis voluptatibus, venereis potissimũ dediti, earumque impotentes sunt, & inconstantes; resq;, quas concupiverunt, fastidiunt: Valdè concupiscunt, sed*

protinus conquiescunt; *quia acutas habent voluptates*, *non longas*, *vt aegrotantium fames, & sitis.*

VVervvaerts God vvil.

EEn wispeltuerich hart, 't welck draeyt naer yder blasen,
Dat machmen (ick bekent) wel stellen by de dwasen;
Maer die, steech als een muyl, gaet horten teghen God,
Verschilt van d'eerste feyl, soo veel als dul, van sot.
Maeckt van den noot een deucht, ten helpt geen teghenstreven:
Waer ons den hemel drijft, daer moetmen henen sweven,
Ghevouchelijck te zijn, naer Godes hant ons leyt,
Al ist verandering', het is ghestadicheyt.

Quo nos numen agit.

P*Erpetuò varians mens est inimica quieti*,
Sint procul in gyrum quos levis aura rapit.
At nunquam varians mens est inimica saluti,
Ah valeant, *quibus est pectore nata silex.*
Mutandum est cum fata jubent, *quid stulte lacessis*
Astra? *gigantęus quò tibi fastus abit?*
Quo te cunque polus vocat, hâc, *mortalis, eundum est,*
Vertere consilium, *nec levis esse*, *potes.*

Changer propos est du vray sage
En temps & lieu le droit vsage.

A tous les accidens le sage coeur se trousse,
Allons, amys, allons, ou que le ciel nous pousse:
L'opiniastre coeur n'est que facheux tourment,
On peut changer d'advys & demeurer constant.

Qvo nos nvmen agit.
XXVIII.

D*Anda est opera, ex consilio Senecae, nequid inviti faciamus: nec enim qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus. Animum itaque sic componamus, vt, quidquid res exigit id velimus. Nil grave, quod sponte ferimus. Nil durũ, quod sponte facimus. Vt igitur acerbi tates multas ac molestias evitemus, consilia ad eventus ac tempora flectenda sunt. Oportet enim tanquam in talorum jactu, ad id quod ceciderit, res suas accommodare, inquit Plato, & quocunque modo ratio id optimum esse dixerit. Tem pori enim cedere, ait Cicer. id est necessitati parere, semper sapientis habitum est. Vltinum enim ac maximum telum necessitas, nec aliud ejus effugium est, quam velle quod ipsa cogit.* AE*quum est, mi homo, vt tibi placeat, quidquid Deo placuerit. Concludamus, & dicamus cum Poëtâ,*

Periand. per Auson.

> Faxis vt libeat, quod est necesse.

SIet wel toe dat ghy geen dinghen bedwongen en doet, seyt Seneca, want niet den genen die yemant gehoorsaem is, maer wel den genen die tegens sijn danck yet doet, is ongheluckich. T'is gheraden, als de saken haer nac ons niet schicken en willen, dat wy ons schicken na de sakẽ. Ons en can niet moyelijck vallen, soo wy t'geerne doen. Ghewillighen arbeyt was noyt pijn: gewillige last woech noyt swaer. Al ons voornemẽ dient geboogen te werden, na de voorvallende gelegentheyt. En gelijckmen int verkeer-bert (seyt Plato) nae den loop vande steenen, de schyvẽ moet uytsettẽ, en sijn spel aenleggen; also moet onsen handel en doen nae den loop onses levens beleyt, en t'elckẽ over nieuwe voorvallẽ, nieuwe raet slagen genomen werden. Sick nadẽ tijt te vougen, dat is, de noot plaetse te geven, is wijse luydẽ werck: want Noot en is niet t'ontwijcken, dan mette willen datse ons ghebiet. 't Js billick, ô mensche, dattet dy behage, dat Gode behaeght heeft.

Terent. Hec.

> **I***Stud est sapere, qui vbicunque opus sit, animum possis flectere.*

Virgil.

> **N***Ate Deâ quo fata trahunt retra-huntque sequamur.*

Plut. in Lacon.

L*Eotychilas a quodam, quasi minus constans esset notatus, mutor, inquit, sed pro temporum ratione, non vt vos. Prudentis enim est, pro re natâ mutare consilia: sine causâ autem subinde alium fieri inconstantiae vitium est.*

Souckers van kunsten, vinders des bedelsacx.

ALS 't fret 't verborghen wilt gehaelt heeft uytter eerden,
Een die'r niet toe en doet, gaet het conijn aenveerden.
Den Alchymist ('t is waer) heeft ons veel goets ontdeckt,
Maer wie van hen wort rijck, van 't voordeel dat hy treckt?
Hy blaest, en raest altijt, doch sijn bestoven keuken,
Al roocktse dach en nacht, gheeft niet dan vijse reuken:
Den man verstooct sijn brouck, het wijf verblaest haer keurs,
Een ander heeft het nut, en hy de leghe beurs.

Artis tristissima janua.

D*Vm cogit viverra feras exire latebris*,
Mox aliquis praedam, qui nihil egit, habet.
Jngenio penetras imę per viscera terrę,
Dum malè quaerendo, *Chymice*, *perdis opes*;
Multa quidem nobis non contemnenda dedisti,
At, miser, hoc nunquam, *quod tibi quaeris*, *habes:*
Jgne licet caleat, *caret, ah! nidore culina;*
Pyxida tu vacuam, *cętera vulgus habet.*

D'invention neuve, point de gain a qui la treuve.

QVe sert croupir par tous entrailles de la terre,
Et faire tous les iours aux mineraux la guerre?
Ou rien ne trouveras, ou n'auras point de gain*;*
Vn autre a le profit, & tu la vuide main.

Artivm tristis ianva.
XXIX.

SIc vos non vobis fertis aratra boves,

Et reliqui ejusdem sententiae versiculi in vulgus Chymicorum non ineptè dici poterunt, si ea, qua ex officinâ istius artis indies prodeunt, consideremus. Ea verò sitne Chysopoeia, id est, ad aurum faciendum efficax, Item anne exemplis probari possit verè aliquandò hac arte aurum factũ esse, nec ne, non est nostri instituti hîc inquirere. haec si quis velit cõsulat Auctorem Mag. Disq. lib. 1. cap. 5. Illud tantum hîc dicam, Chymicos quidẽ multa egregia, humanoque generi planè vtilia incidẽter, & veluti aliud agentes, in vsum mortalium protulisse, plurimos tamen eorũ, non modò nihil ex arte istâ compendij fecisse, sed omnibus exhaustos prope cladibus, omniũ e genos *facultates suas in fumo, situ, ac pulvere, miserè assumpsisse; idque ipsi Alchymiae autores & fautores, Geber, Lullus, & alij satis indicant, cum suos monẽt ne animis destituantur, quoties oleum & operam perdidisse sese non rarò animadvertunt; sed ex integro Philosophari incipiant, (ita isti studium Chymium satis superbè tanquã per excellẽtiã, nuncupant.) Quid dicam? frustra sapit, qui sibi non sapit.*

INdienmen recht wil insien watter daghelijcx uyt de smisse der Alcumisten voorcomt, men sal aen de selve dese veerskens van Virgilius wel moghen toe-passen,

Dat het Schaepjen wolle gheeft,
Dat de By' om honich sweeft,
Dat den os uyt-ploughen gaet,
Comt dees beesjens niet te baet.

Ick en wil hier niet treden inde bemerckinge of dese cõste warachtich gout can voortbrengen, dan niet: an dere hebbẽ daer van wijt en breet ge schreven. Dit wil ick hier alleenlijck aenwijsen, dat wel waer is, dat de Alcumisten wel veel nutte dingen, als in 't voor-by-gaen, hebben ondeckt: maer de nutticheydt daer van comt de vinders der selver minst te passe, also meest al wat by henlieden ghevonden is de vinders soo diere heeft gecost, dat vele van henliedẽ in stof, roock, en stanck haer middelen verblasen hebbende, eyntelic totte uytterste armoede zijn comen te vervallen, ende door het onnoodighe te soeckẽ, het noodige quyt gewordẽ sijnde hebbẽ also vrouwe en kinderen naect en bloot of op den dijc, of voor het gasthuys henen gestelt.

Mart. Delrio. Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5.

A*Rtem Chymicam, quà medicinae adminiculatur, sanè laudo, & veneror, vt physiologiae foetum praestantissimum: inventricem auri potabilis: spiritus enim subtilissimos ex metallis, plan tis, gemmisq; educens, quo subtiliora hoc puriora; & quo puriora, hoc efficaciorare media praebet, &c. Interea tamen haec ars non convenit nisi opulentissimis; multi enim hac arte depauperantur, & in causâ sunt vt vxores & liberi cogantur indigno quaestu se sustentare, idque vel ipsi chymici scriptores testantur: nam Geber nõ ergo, inquit, haec scientia egẽti & pauperi convenit, sed potius est illis inimica.*

Onder vrientschap schijn, het quaetste fenijn.

WEl maecht! u warme hant maeckt dat dees puyt dus cranck is,
En 'tis de rechte streec, die huydens-daechs in swanck is,
Ghy biet aen d'arme vorsch u vrientschap, soo het schijnt,
Maer laes! ghy touftse soo, dats' in u hant verdwijnt.
Geen vier brant sonder roock, gheen huys valt sonder craken,
Den hont bast eer hy bijt: merckt hoet de menschen maken,
Hun lach is dreyghement: door heusheyt stortmen bloet,
Int groeten, schuylt een vloeck; wie can zijn op sijn hoed'?

Inimicus amicum cum simulat, inimicissimus est.

V*Na fovetque necatque manus, num virginis hoc est?*
Perfida sit, fidei quę modo pignus erat?
Pręvia sunt flammę, sunt praevia signa ruinę,
Ante nec offendit, quam latret, ore canis:
At perimit, dum mulcet homo, ridendo minatur;
Blanda salutantis dextera, virus habet.
Quis vigil, aut sapiens humana pericula vitet,
Cum nullam hîc faciant pręvia signa fidem?

Le pire tour, soubz pretext d'amour.

CRUelle doucement tu couves la grenoüille,
Mais ceste traistre main d'vn meurtre, las*!* te soüille.
O l'homme malrusé! en tout qu'il faict il ment,
Menace quand il rit, & tue en caressant.

Inimicvs amicvm simvlans, inimicissimvs. XXX.

F*Raus illa longè acerrima & maximè nocua, quae bonae fidei aut amicitiae spe cie sese insinuat*: *Multos ea perdidit*, *olim & nunc*, *exemplorumque plena omnia. Illud insigne*, *apud Guicciardinum*, *Petri Medicaet*, *inquam, simulatione & astu Alexandri sexti miserè circũscripti*, *de quo hoc tantum dicam*, *cum eodem auctore*, *& ipsius verbis*; era nato commune proverbio, nella corte di Roma, ch'il Papa non faceva mai quello che diceva, & il Valentino non diceva mai che faceva. *Periculosum*, *meherculè*! *genus hominum*, *natum exitio generis humani. Audacter Machiauellus*, *in saeculi dedecus*, si vede per experientia *(inquit)* ne nostri tempi, principi haver fatto grand cose, chi della fede hanno tenuto poco conto, & chi hanno saputo con astutia aggirare i cervelli de gli homini, & a quello, chi ha saputo meglio vsare la volpe, è meglio successo. *Falleris Machiavelle. Platonẽ audiamus qui Fidem fundamentum societatis humanae*, *perfidiam verò ejusdem pestem esse dixit*; *& Ciceronem*, *majores eum qui sociũ fefellisset*, *inquit ille, in virorum bonorum numero*, *habendum non putârunt.*

T'Js t'alderschadelickste bedroch dat onder het dexel van vrientschap weet in te sluypen. T'vergif is aen niemandt beter in te gheven, als aen die ghene die het selve voor een genees-dranc aennemen. Van openbare vyanden is te wachtẽ, maer wat raet tegens dese, die met een gedaente van vrientschap vermomt, ons aencomen? t'was licht voor Alexander de seste, Paus wesende, en vrientschap veynsende, Pieter de Medicis te bedrieghen, sonderlinghe de wyle van hem geschreven wert, *dat hy noyt en dede*, *t'gene dat hy seyde*, en van den Valentiner, *dat hy noyt en seyde*, *t'gene hy dede.* Dit is een sorchelijeken hoop, gheboren tot verderf van t'menschelijck gheslachte: en evenwel derf Machiavel wel segghen, dat de Princen van sijnen tijdt, die door veynsen aen andere het hooft hebben weten te verbinden, best gevaren zijn. T'is raes Machiavel. hoe veel beter spreeckt Plato! Trouwe (seyt hy) is t'gront-stuck vant borgherlijck leven: maer het bedroch loont eyntelick sijn meester.

Plin. lib. 31. cap 2.

P*Ericulosiores sunt fontes*, *qui lympidis aquis blandientes*, *oculis tamen pernitiem afferunt: minus formidandi qui ipsâ specie testantur aquas esse fugiendas: ita difficilius vitantur mala' quae boni praetextu fallunt.*

Diog. Laert

N*Vllae sunt occultiores insidiae*, *quam hae quae latent in simulatione officij*, *aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum qui palàm est adversarius*, *facile cavendo vitare potes. Troianus equus ideò fefellit*, *quia formam Minervae mentitus est.*

Ydele hoop, vvakenden droom.

HEt wilt-braet dat ick jaech, vervolg' ick met verlanghen,
En dencke staech, daer med', daer med' heb ickt gevangen,
Daer med', daer med' ist mijn: ick sie't als voor my staen;
Ick hygh', ick happ', ick hoop', ick hebbet, 't is ghedaen.
Dit dunckt my telcken weer, maer, alst coomt op het grijpen,
Dan ist een hant vol wints, dan zijnt al leure-pijpen:
'K siet nu 'k heb te vergheefs, mijn tijt, mijn goet, verquist,
Ick meynd', ick haddet Al, maer siet! 'tis *al-ghemist.*

Spes chymica, vigilantis somnium.

D*Vm volucrem sequitur, dum spe iam devorat escam,*
Dum canis in prędam feruidus ore ruit,
Guttura latrantis, nil tale timentia, fallit,
Seque paludoso gurgite mergit anas:
Ergo miser, prędam studio qui captat inani,
Ora refert solis plena molossus aquis.
Sit canis hîc, fictâ sub imagine, chymicus, hospes,
Spes cui semper adest, res cui semper abest.

Jl y à difference, entre espoir & avoir.

LE chien qui semble avoir pris le canart a nage,
Le voit aller au fond, plein de despit & rage;
Pendant que l'Alchymiste espere tout avoir,
Helas! rien ne retient qu'vn fol & vain espoir.

Spes chymica, vigilantis somnivm.
XXXI.

S*Pei alumnus si quisquam, certè Chymicus, sive Alcumista, nuncupandus est. Nam, si cui vnquam verba dedit lubrica illa Dea, id huic hominum generi contingere, vsus docet. Spem enim magis ipsam, vt Livij verbis vtar, quã spei causam intuentur. Nam quamvis plurimi eo rerũ sese pervenisse constanter aliquandò assererent, vt jam jam emersurum foetum illum aureum, Lapidem, inquam, Philosophicum pleno ore inclamarent; nihilominus, potiundi tempore in ipso, tanquam corvi hiantes delusi, viderunt, non sine aliorum risu, ac suo luctu, collapsam in cineres facem: Idque licet illis iterum atque iterum contingat, ab incepto nihilominus non dimoventur, sed indies novâ spe inescati, identidem eandem serram reciprocare non desinunt. quid mirum? cum propositi istam tenacitatem in principijs artis ponat Geber, proposito laborum praemio, ex Augurelli testimonio, vt vel minimâ lapidis parte,*

> ... Argentum modò vivum si foret aequor,
> Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

Dicamus cum Polibio, non esse sapientis praefidere constanter in ijs, qua aliter evenire nata sunt.

INdiender erghens een Voester-kindt van Hope te vinden is, sekerlijck den Alcumist moet voor sulcx ghehouden werden: want aen memandt en heeft oyt dese glibber-gladde Goddinne soo seer den honich om den mondt ghestreken, als aen dese soorte van menschen, de welcke, schoon sy-lieden hun ten diepsten menichmael in-beelden tot het hoochste van haren wensch gecomen te zijn, en allen oogenblick dien wonderbaren Steen, in sijn geheele volcomentheyt, voor haer meynen te sien: even wel nochtans, alst op een toegrijpen comt, soo verliest sick veeltijdts haer groote in-beeldinghe als tusschen handt en tant, doch wederom, geketelt door (ick en weet niet wat) nieuwe hope, gaen weder en weder aen, nae de lesse van haren Geber, die voor een grondtstuck van dese conste stelt een onvermoyelijcke hals-sterckicheydt, belovende tot loon van alles dien wonderbaren Steen, daer haeren Poëet Angurellus aldus van schrijft,

> *Schoon heel de zee Quick-zilver waer,*
> *En dat ghy, in haer diepten, maer*
> *Een stucxken Steens eens werpen wout,*
> *De gantsche zee waer' enckel gout.*

T'is beter, met wijse luyden, sich niet te seer te verlaten, op dinghen, die ghemeenlijck altijdt anders, als men meynt, uyt-vallen.

> *Als ghy naer een dingen tracht,*
> *Hoe de hoop u meer belacht,*
> *Hoe de spijt u dieper bijt,*
> *Als het hopen u ontglijt.*

Cicero 3. de Orat.

O*fallacem hominum spem, fragilemque fortunam! & inanes nostras contentiones! quae in medio spacio saepe franguntur & corruunt; & ante in ipso portu obruuntur, quam portum contingere potuerunt.*

Francis. Guicciard. Hist. lib. 4.

P*Lerumque hominum proprium est, quod ratione difficile cognoscunt, id sibi cupiditate & spe facilè fingere.*

Gheen dorre blom, is vvelle-com.

WAnneer eẽ versche roos haer blaykens gaet ontluycken,
De biekens, cleyn en groot, het coomter al in duycken;
Maer als haer purper-root verslentst daer henẽ sijght,
Dan staetse daer alleen, en gheen besouck en crijght.
Wanneer een stadt of Staet vervalt, en gaet beswijcken,
(Een mensch heeft sijnen tijt, soo doen oock selfs de Rijcken)
Een yder wijckter af, die haer wel eer verkoos,
Vrient, soo ghy honich souckt, vlieght na de versche roos.

In caducum parietem non inclinandum.

A*Rcanas procerum technas*, *& principis artes*,
Juraque regnandi nosse putantur apes:
Floribus hae nitidis, *violisque recentibus hęrent*,
Languida si qua rosa est, *incomitata jacet.*
(*Sceptra superba labant*, *sunt & sua funera regnis*,
Non homini tantùm stat sua fixa dies.)
Quid tibi cum miseris? foelicia foedera quęre;
Languida, *crede mihi, nil rosa mellis habet.*

De rose flestrie nul se soucie.

LA rose qui ià chet, la mouche à miel ne touche;
Mais la gaillarde fleur baisotte de sa bouche;
Voila vn traict d'estat: l'àbeille nous apprend
Que ioindre ne se faut au prince declinant.

Ne in cadvcvm parietem.
XXXII.

H*Omines Politici cum*, *de foederibus ac societatibus principi vel reipublicae quaerendis ac ineundis*, *deliberant*, *eodem ferè modo*, *quo Photinus coram Ptolomaeo contra Pompejum*, *ratiocinari solent*,

> Dat poenas laudata fides, cum sustinet, inquit,
> Quos fortuna premit. Fatis accede, Deisque,
> Et cole foelices, miseros fuge.

Orientem solem adorare solet Maxima Belluarum; *sic & Magnates. In caducum quippe parietem si quis inclinet*, *& ipsum ruere, & parietem evertere mutuâqne sese ruinâ conficere saepè compertum est. Certè tam in publicis*, *quàm in privatis negotijs*, *quocunque se fortuna*, *eodem etiam favor hominum sese inclinat*, *ait Trogus.*

> Nulla fides vnquam miseros elegit amicos.

In quam domum, *inquiunt*, *vespillones veniunt*, *signum est funeris*; *reipublicae labentis*, *ad quam fulciendam adhibentur socij debiles*, *ac miseri; quaerunt ij*

> Qua cum gente cadant.

Societatem autem civilem jam ab initio vtilitas concivit, *& continet. ait Philosoph.*

STaets-luyden, soo wanneermen in bedencken leyt wat verbonden ende vrientfschappen voor Princen geraden syn, oft niet: plaghen veeltijts te reden-cavelen ghelijck Lucanus schrijft dat Photinus, inden Raedt van Ptolomeus Coninck van AEgipten, teghens Pompeium ghedaen heeft, aldus sprekende,

> *Wildy helpen dees off gheen*,
> *Die t'gheluck nu stoot daer heen*,
> *En vermenghen uwen Staet*
> *Met een*, *die het qualijck gaet*,
> *Hout voor seker dat sijn val*
> *V me nederrucken sal*,
> *Dies u aen die syde stelt*,
> *Daer t'gheluck, en God naer helt.*

Den Elephant is niet ghewoon anders, als een rijsende Sonne aen te bidden: de Groote volghen den aert van dar groote Ghedierte. T'is sorchelijck op een wanckelbaren muer te steunen, midts men lichtelick den muer soude doen vallen, en selfs daer onder blijven. T'sy in ghemeene, t'sy in bysondere saken, werwaerts t'geluck, derwaerts draeyt en neycht haer oock de gunste der menschen. Niemant, die vrientschap souckt, voucht hem by den ellendighen. Om onderlinghe nutticheydts en voordeels wille woonen de menschen by malcanderen: de eene handt wast de andere, om datse selfs schoon soude werden: den man neemt de vrouwe, de vrouwe den man, yder om eyghen ghemacx, wille. Ende hier in bestaet den bant des Burgerlijcken levens, seydt Aristotel.

Lucan. lib. 8.

> *.... Fatis accede*, *deisque*;
> *Et cole faelices*, *miseros fuge.*

Lips. Civil. Doct. lib. 6.

S*Ocios legi suadeam qui vtibiles & viribus, & loci opportunitate, esse possint: nam infirmis aut miseris quid te jungas?*

Onder vrientschaps schijn, besorght hy 't sijn.

ALs 't conincxken met vlijt ontrent de Nylsche stranden,
Bedient den crocodil en peutert hem sijn tanden,
Wat meendy dat het souckt des crocodils ghemack?
Neen, 't heeft wat anders voor; het vult sijn eyghen sack.
Veel roupter hoogh en luyt, *Diane van Ephesen*,
Maer, soo ghy't wel door-siet, het sal wat anders wesen.
Neemt hier op u ghemerck: die slockt ghelijck een struys,
En sorght niet voor 't ghemeen, maer voor sijn eygen huys.

Publica praetexuntur, privata curantur.

A*Egipti cum pinguis ager*, *tibi bellua Nili*,
Nilus & ipse pater prandia bina dedit,
Regulus vt dentes curet tibi, guttura lustrat;
Scilicet: at saturo ventre recedit avis.
Fana licet jactet Demetrius alta Dianae[*],
Nil nisi privatas pectore versat opes.
Res agis ipse tuas, *bone vir*, *dum publica tractas*,
Jdque patet, *redeas cum gravis ęre domum.*

A la court du roy, chacun pour soy.

RObijn faict grand devoir, tout pour la republique,
Ainsi le dit il, mais remarquez sa practique,
Vous touverez en fin qu'il soit vn vray Trochil,
Lequel s'est engraissy servant au crocodil.

* Actor. 19.35.

Non id agis, qvod agis.
XXXIII.

P*raestat tales*, *inquit Tacitus*, *reipublicae adhibere qui pares negotijs*, *neque suprà sunt*, *hebetiores enim*, *qùam acutiores*, *vt plurimùm*, *melius rempub. administrare*, *multis creditum est.* (*Tucyd. lib. 3*) *Obrationes*, *inter alias*, *quia multiplici cautione (si malâ fide eos agere contingat) nimisque callidè artes suas tegant*, *&*, *specioso reipublicae praetextu*, *suas res agant*; *adeò vt vel emunctissimae naris homines aut fallaciam non discernant*, *aut impedire non possint. De talibus Guicciardinus*, *chi da il consiglio*, *inquit*, se non è molto fidele, per ogni piccolo suo commodo, per ogni leggier occasione, drizza spesso il consiglio a quel fine, che piu gli torna a proposito, o di che piu si compiaci. *Dic*, *quaeso*, *Trochilum dentes Crocodili sedulò*, *vt videtur*, *curantem*, *ventri suo consulere quis credat? ingenui autem isti*, *& paulum modò supra vulgus*, *stratagemata hujusmodi vel omninò non ten tant*, *ingenio suo diffisi*, *vel non tam cautè*, *quin facilè detegantur. Bona hîc ergo Tiberiana cautio*, *ille nec eminentes virtutes sectabatur*, *& rursus vitia oderat*; *ab optimis periculum sibi*, *a pessimis dedecus publicũ metuebat*, *inquit Tacit.*

T'Is best, seydt Tacitus, de soodanighe in dienste vanden Lande te ghebruycken, die wel mans ghenouch zyn om haer saken te verrichten, evenwel nochtans niet al te grooten over-vlieghers: want, ghelijck Tucydides meynt, ronde ghesellen die maer eenen derm en hebben (ghelijckmen seyt) en die recht uyt, sijn immers soo dienstich totte beleydinge van s'Landts saken, als dese spits-vinnige hayr-clyvers. de redẽ daer van is, onder andere, dat dese scherp-voghels, alsse qualijck willen, al te veel cromme spronghen ter handt hebben, om haer loos en boos voornemen voor de oogen vande Gemeente te bewimpelen, als wetende soo behendelijck haer eyghen voordeelen metten deckmantel van t'ghemeene te becleeden, dat selfs de sneechste van allen niet en connẽ mercken, waert vast is. Daer, in tegendeel van dien, dese effene en eenvondighe verstanden ghemeenlijck ofte gheen slimme streecken en derven aenrechten, ofte wel sulcx bestaende, werden lichtelijck achter-haelt, en betrapt. Soo is dan best het ghevoelen van Tiberius, die en hielt niet van uytmuytende deuchden, hatende oock soo danighe ghebreken: vreesende vande beste eyghen ghevaer, vande quaetste ghemeene schande.

Men vint veel fijn-geslepen gasten,
Soo aff-gericht om toe te tasten,
Dat al hun doen schijnt voor 't Ghemeen,
En siet! 't is maer voor hun alleen.

Lips. de Const. lib. 1.

V*Idimus agrestes saepe trepidare*, *& concurrere*, *& vota facere*, *cum calamitas ingruit aut tempestas*; *sed tu*, *cum desaevijt*, *eosdem sevoca & examina*, *reperies vnumquemque timuisse duntaxat segeti & agellulo suo (& jnfra) Mundus vniversus exercet histrioniam (ait Arbiter) comoediam*, *ô boni*, *luditis*, *& velati personâ patriae rem privatam curatis.*

Mich. Montagn.

Q*Velque personage que l'homme joue*, *il ioue tousiours le sien parmy.*

Het cleyn verdraghen, om 't groot te beiaghen.

DEn egel, als een cloot, leyt cort in een ghedronghen,
Maer laet een open hol*;* de muys coomt aen-gesprongen,
En huppelt op en neer ontrent des eghels lijf;
Het schalcke dier leyt stil, al waeret doot en stijf.
Al wat de muys oock doet, men sietet niet beweghen,
Maer cruypt de muys int hol, dan nijptets' eerst ter deghen.
Een schalckaert lijt, en mijt; tot dat hy crijght gheloof,
En raeckt hy dan ter slaeghs, soo maeckt hy't al ten roof.

Parua patitur, vt magnis potiatur.

F*Jt globus*, *inq́ue globi medio caput abdit echinus*,
Et vafer in paruum contrahit ora specum:
Tegmina mus spinosa, *peti se nescius*, *ambit*;
Et vagus impunem fertq́ue refertq́ue gradum;
At cęcas ineat latebras, &, non sua, *lustra*;
Tum demum in prędam promptus echinus erit.
Vt fallat tunc, *cum pretium putat esse laboris*,
Prędstruit in paruis fraus sibi magna fidem.

Supporter peu, pour emporter tout.

QVant l'herisson les sauts de la soury supporte,
Ce n'est, que pour ouvrir a ses desseins la porte.
Au fin regnard, quitant de son droit quelque bout,
Iamais ne fie, car c'est pour ravir le tout.

Parva patitvr, vt magnis potiatvr.
XXXIIII.

A*ppositè ad aevum quod vivimus, ad rem quam tractamus*, *dixisse mihi visus est Guicciardinus*, Niuno piu facilimente inganna gli altri, che chi è solito, & ha fama, de non gli ingannare. *Nemo, inquit, facilius fallit, atq*; *ille, qui in famâ est nõ fall□di. Idem, sed aliter, Cicero, Totius injustitiae nulla capitalior, quam eorum, qui, cum maximè fallunt, id agunt, vt boni videantur. Scorpius, si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliquá caudâ ferit. Qui dolos à dolis incipit, simplex veterator est. Fallacioribus solenne est bonae fidei actus aliquot praemittere, mox laedere. Qui aucupantur, aut venantur, faciliùs fallunt aves, aut feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agros colẽtes id faciant. In capiendis hominibus, idem est. Multis, inquit Cicero, simulationum involucris tegitur, & velis quibusdam obducitur mens hominis fraudulenti; frons, oculi, vultus, persaepè mentiuntur, oratio verò saepissimè. Vigor ingentibus negotijs par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostentat, Inquit Tacitus. Cave, cave Vulpiones istos.*

NIemant (seyt Guicciard) bedriechter lichtelijcker een ander, als den genen die den naem heeft, van niet te bedrieghen. De Schorpioenen by yemant gehandelt werdende, schijnen eerst wat te spelen, maer terstont daer na geven sy een doodelicken steeek. Die sijn bedroch, met bedroch begint, en is in verre nae den slimsten bedriegher niet. Andere, die hier op meer afgheveerdicht en gheslepen zijn, senden eenighe handelinghe van goede trouwe als vooren uyt, ende spelen daer na eerst haer personagie. Voghelaers ende Iaghers vangen dan best en meest, wanneerse, als maer slechtelijck voor-by-gaende, ofte eenich lants-werck schijnende te doen, t'ghedierte onverhoets op het lijf vallen. Int verstricken van menschen, ist al het selve. De meeste schalcken trachten eerst te wege te brengen, door eenigen schijn van trouwicheydt, datmen hun gheloof gheve, en dan ens haer open siende, ende haren slach waernemende, tasten int vet tot aen de kneukels toe. Int corte, hoe een bedriegher voor min bedriechelijck wert aengesien, hoemen door hem meer bedroghen wert.

Is eenich mensch voor goet vermaert,
Die midd'ler tijt is quaet van aert,
Den sulcken, door sijn slimmen geest,
Bedrieght de weirelt alder-meest;
Want op een lincker, diemen kent,
Heeft yder een het oogh gewent;
Maer daer is niemant die hem wacht
Voor een die deughtsaem wert geacht.

Pers Satyr. 5.

P*Elliculam veterem retines, & fronte politus,*
Abstruso rapidam gestas sub pectore vulpem.

Livius.

F*Raus in paruis fidem sibi praestruit, vt, cum operae praetium est, cum mercede magnâ fallat.*

'T zijn stercke beenen, die vveelde draghen.

ALs 't yser leyt, en gloeyt, int midden vande colen,
Bevochten van de vlam, en onder 't vier verholen;
Dan buychtment soomen wil: maer soo ghy't lest int nat,
Strax heeftet, met ghewin, sijn hardicheyt hervat.
Hoe dwee is ons 't ghemoet als druck en pijn ons pranghen!
Neemt God sijn roede wech, wy gaen ons oude ganghen:
De weelde leyt ons heen tot onsen eersten staet,
Des menschen ziel is wel, alst hem niet wel en gaet.

Superba foelicitas.

S*Vnt humiles animi rebus plerumque sub arctis*,
Et rigidos mores fata sinistra fugant:
Res vt lęta redit, mens ebria surgit in altum:
Optima sors homini pessima corda facit.
Anne vides? chalybis mitescit in igne metallum,
Dum fornax rapidis follibus acta gemit:
At faber hunc tollatque foco, *mergatque sub vndas*;
Maior erit subitò, *quam fuit ante*, *rigor.*

L'office & la somme, monstrent quel soit l'homme.

LE fer est doux au feu, mais hors de la fornaise
S'endurcit de-rechef. Quant l'homme est en desaise,
Le voilà tout mollet; mais retrouvant son heur,
Tu le vetras soudain tout esleué de coeur.

Svperba foelicitas.
XXXV.

Q*Vi necessitate magis, quam voluntate ad vitae temperantiã accedunt, quoties nihil est quod prohibeat, relabuntur ad ingenium, ait Halicar., eaque genuina humanae naturae descriptio est: nam sanè bona opera, ait Agathocles, ita demùm necessitate cogente degustamus, quamdiu metus premit*; *& contrà, ex sententiâ Iosephi, solet insolentia ferè crescere rebus quietis. Vidimus pueros, dum saevit tempestas, sub arbores confugere, ibique quietè sese continere*; *serenitate verò subsecutâ aufugientes ramos arborum per lasciviam avellere: ita & nobis rebus afflictis ad Deum perfugium est, vitia devovemus, vitae sanctimoniam praeferimus: at vixdum afflictio desaevit, lascivimus ingrati in Deum, imò & injuriosi, verissimumque fit illud Poëtae*,

> Rarae fumant faelicibus arae.

DEgene die meer door noot, als door wille een matich leven ter handt trecken, soo haest den dwangh, wech is, gaen weder den ouden carre-pat in: (seyt Halicar.) sulcx is de rechte af-beeldinghe vanden aert der menschen: want, ghelijck Agathocles seydt, wy doen soo langhe wel, als wy in anxt zyn: en in tegendeel van dien soo de saken weder beginnen wel te gaen, terstont weyckt de dertelheyt weder uyt. De kinderen, ter-wijlen het onweer raest, loopen onder de boomen schuylen, ende onthouden hun daer in stillicheydt: maer soo haest alst moy weder werdt, scheurense de tacken, van de boomen af, en loopen daer henen. Den mensch plach in teghenspoet sijn toevlucht tot God te nemen, t'hooft te laten hangen, als een biese: maer so haest alst hem beter gaet, het hooft inde wint te steken, ende als voren sijn oude gangen te gaen. T'is midtsdien waer t'ghene aen Poëet seyt,

> *Soo lang den mensch is fray en clouck*,
> *Soo leyt den Gods-dienst in den houck*;
> *Maer alsmen valt in tegen-spoet*,
> *Dan heeftmen God als by de voet.*

Virg.

> **N***Escia mens hominum fati sortisque futurae*
> *Et servare modum rebus sublata secundis.*

Terent. Heautont.

> *Nam in metu esse hunc*, *illi est vtile.*

Die niet ontsiet, vvort haeft te niet.

WIe sou de cleyne spin doch eenich leet aenbringhen?
Wat soud' de groote slang' door haer vergif niet dwinghen?
De spincop velt nochtans de slang wel doot daer heen;
Ghy vraecht, hoe dat gheschiet: aen-hoort doch eens de reen
De slang leyt inde son en luyert, op den acker,
Niet passend' op de spin: de spinne clouck en wacker
Treft met haer strael het breyn van 't sorgheloose beest,
Vreest, Vrienden, voor een mensch, die niet een mensch en vreest.

Periculum venit, cum contemnitur.

I*Mbelli noceat cui mollis araneus ictu?*
Et quis non rigido tactus ab angue cadat?
Huic tamen incumbens victrix dominatur arachne,
Et vastum tenui perforat ense caput.
Vnde fit, *vt coluber parvo cadat ictus ab hoste?*
Languebat serpens, & vigil hostis erat.
Quam facilè est struere insidias nil tale timenti!
Est, *quod ei metuas*, *cui metus omnis abest.*

Crains ton ennemy, bien que petit.

L'Araigne, bien que soit foible & petite beste,
Rompt neantmoins par fois au grand serpent la teste,
Qui ne redoute rien, est aisement attaint,
Crains pour vn tel, Amy, qui rien iamais ne craint.

Ex secvritate cvra.
XXXVI.

M*Ajores interdum copiae sternuntur a minoribus, potentiores a debilioribus*, *ait Halicar. nihil est tam firmum*, *cui periculum non sit*, *etiam ab invalido*: *& leo ipse aliquandò minimarum avium fit pabulum, inquit Curtius. Vis rationem? securitas*, *tam in publicis quam privatis*, *certissimum calamitatis initium est: Solutè viventes vndique patent*, *& oportuni injuriae multas occasiones praebent insidiantibus*, *ait Philosophus. Saepe etenim & contemptus hostis cruentum certamen edidit*, *& inclyti populi regesque*, *perlevi momento*, *victi sunt*, *ait Livius. Inimicum sanè quamvis humilem*, *docti est metuere*, *ex consilio Senecae. Metus quippe prudentiam docet*; *quique insidias timet*, *haud facilè in eas impingit Timor securitatis dux*, *periculorum praesumptio: metuendo quippe sapiens vitat malum. In ipsâ igitur securitate animus ad difficilia sese praeparet*, *vt contra injuriam fortunae inter beneficia firmetur. Timidi matrem non flere*, *vetus adagium est.*

MEnichmael werdẽ groote heyrcrachten van cleyne, machtige, van swacke geslagẽ; seyt Halicarnas. Niet en isser so vast, dat geen gevaer en lijt, ooc van het swacke. De Leeu wert oock selfs wel tot aes van het cleynste gevogelte. Wildy hier van de reden weten? Sorgeloosheyt, soo in gemeene, als eyghen saken, is een seker beginsel van on-heyl. Die sonder achter-dencken leven, staen als open, en zijn onder-hevich om gehoint te werden. Verachte vianden hebben menichmael een bloedigen slach veroorsaect, en machtige vorsten en volckeren haestelijck t'onder ghebracht, seyt Livi. En hierom is een vyandt (hoe geringe hy oock zy) altijt te duchtẽ. Vreese leert wijsheyt, en die voor lagen beducht is, wert selden betrapt. Achterdencken leyt tot gerusticheyt, onvoorsichtigen hooch-moet tot ghevaer: al sorgende ontgaet den wijsen het quaet. Latet ons daerom houden met ons oudt spreeck-woordt, Die niet en sorcht, en heeft gheen eere.

Iuvenal. Sat. 6.

> **N**Vnc patimur long*ae* pacis mala, *saevior armis*
> *Luxuria incubuit*, *victumque vlciscitur orbem.*

Seneca Agam.

> *Victor timere quid potest? quod non timet.*

Baud. Dissert. de Induc.

> **N***Vlli facilius opprimuntur*, *quam qui nihil timent*,
> *Et imparati sunt ad resistendum.*

Oordeelt niet, off 't eynde siet,

SOo daer een plompaert quaem, en sagh dees nette dieren
Met constich naelde-werck het linnen douck vercieren,
Hy souder stracx in slaen sijn zouteloosen beck,
En roupen overluyt; ghewis de meyt is geck.
Want meynt, nadien hy maer alleen siet op het steken,
Niet op den draet die volght, dat sy den douck wil breken.
Elck die van schamper jock sijn saken wil bevrien,
Een half-voltrocken werck laet aen gheen gecken sien.

Ex fine, iudicium.

M*Jlle foraminibus dum linthea virgo decorat*,
Filaque distinctis inserit ordinibus;
Rusticus ista videns, *vah stulta puellula! clamat*,
Candida ferratâ lintea perdis acu.
Vulnus vt infligat tetricâ cum fronte notâris,
Vulneris auxilium, *rustice*, *nonne vides?*
Materiam fatuo risus dedit ille popello,
Qui, *cui summa manus deficit*, *edit opus.*

Ne reprens, ce que n'entents.

LOrs quant Margot piquoit le drap de son esguille,
Damaetas luy cria! que tu es sotte fille,
D'ainsi gaster le drap: car il ne scait que c'est,
Ne monstre pas au fol vn oeuvre my-par-faict.

Ex fine ivdicivm.
XXXVII.

I*N omni re judicandi, ac consulendi principium est, nosse id, de quo consilium institutum est, aut totâ viâ aberrare necessum est, ait Plato. Multa enim quotidiè incidunt in vitam mortalium, quae, si obiter tantùm inspiciantur, & prout primâ fronte in oculos incurrunt, facilè quisvis damnaturus est; & contrà penitiùs eadem consideranti, ac scopum agentis intuenti, bona ac justa videbuntur. Finis omnia discriminat. Ecce! supplicia quantum a saevitiâ abeunt? sanguis enim vbertim effunditur. Tributa ab avaritiâ? pecunia avidè congeritur. Censura a rigore? fraenum & modus invitis imponitur. Ab omnibus igitur, cum Lactantio, humanitatis jure postulamus, vt non prius damnent, quam universa cognoverint; igitur vt ait ille, in omni re*

> Judicium suspende, scopus dum
> notus agentis.

VAn alle raetslagen, diemen voor neemt, is het beginsel, recht te verstaen de saken waer over men gesint is raet te plegen, seyt Plato; of andersins moetmen nootelick gans en al mis tasten. Daer vallen dagelicx in dit leven veel dingẽ voor, de welcke van buyten af, en als in het voor-by-gaẽ alleen bemerct zynde, verwerpelie schijnen, maer nader ondertast, eñ het oog-mere van dẽ genẽ diese beleyt, wel beseft wesende, werden goet en loffelic bevonden. Wat verschilt doch straffe van wreetheydt? nadien-men in beyde bloet vergiet. Wat schattinge van giericheyt? naedien mẽ in beyde gelt vergaert. Wat bestraffinge van hardicheyt? nadien men door beyde de wederspannighe een ghebit inden muyl werpt. Seker lijck het eynde ondeckt het onderscheyt van alle dinghen. Wy vereyschen daerom van alle menschẽ, met Lactantio, na het recht der menschelijckheyt, dat niemandt yet en verwerpe voor hy het selve ten vollen heeft leeren kennen.

L. 24. ff. de ll.

> **I***Ncivile est nisi totâ lege perspectâ, vnâ aliquâ particulâ ejus propositâ, judicare vel respondere.*

C. Majores de Baptism.

> *Non debet separari cauda a capite.*

Staech na vvat nieus.

WErpt aen den hont een stuck, hy salt terstont op-rapen,
En slockent in sijn lijf, en naer een ander gapen:
Hy proeft niet eens hoe't-smaect, ten glijt maer door sijn keel,
Hy loert altijt na meer, al coomter noch soo veel.
Vreck, onversaed'lijck hart, wat goets doen u dijn schatten,
Mits ghy staech besich zijt om na wat nieus te vatten?
Elck die na vers ghewin ghedverich snackt, en haeckt,
Van dat ghewonnen is, niet soets met al en smaeckt.

Ad nova semper hians.

I*Eiuno dominus cerealia frusta molosso*
Objicit, hic avido devorat ore cibum;
Et stat hians, aliamque oculos intendit in offam,
Semper & acceptis vberiora petit.
Nos molitur idem; nam si cui numine dextro
Eveniant nummi, prędia, census, agri,
Omnia conduntur, petitur nova pręda, futuri
Sic desiderio prodiga vita perit.

Plusieurs ont trop, nul n'a assez.

QVel bien peut avenir a la chiche avarice?
Tout, n'est pour assouuir, mais pour nourir le vice.
Iette au chien affamè, soit tant friant morceau,
Il gloute sans mascher, & cherche du nouveau.

Ad nova semper hians.
XXXVIII.

E*st sapientia magnitudinisque animi*, *ait Cicero*, *quid amiseris*, *oblivisci*; *quid recuperaveris*, *cogitare. In vtroque contrarium plerumque faciunt homines; parta enim sine voluptate ferè demittunt*; *amissa autem veris & spirantibus lachrimis deplorant. Pueri, lusoria plurima ijs licet dederis*, *si vnũ atque alterum modò auferas*, *reliquis omnibus*, *per iram ac indignationem abiectis*, *plorant. Idem plerisque hominum solet accidere*; *vel vnum aliquod dispendium magna commoda injucunda ac insipida solet reddere. Mobilis ac inquieta est mens hominis*, *nunquam se tenet*, *ait Seneca. Optat libertatem servus*, *civitatem libertus*, *civis divitias*, *dives nobilitatem*, *nobilis regnum*, *rex in Deorum numerum referri vult, tonare propemodùm ac fulminare cupiens: adeò ejus*, *quod semel transierit modum*, *nullus est terminus*, *ait Epictetus. Optimè Hebraeus sapiens*, *justus sumit cibum*, *& replet animam suam*; *venter autem impiorum insatiabilis.*

TJs wijsheydt en groot-moedicheyt (seyt Cicero) watmẽ verloloren heeft te vergeten, watmen gewonnen heeft te gedencken. Dẽ gierigaert doet in beyde regel-recht het tegendeel; want verliest hy maer een cleyn deel van t'gene hy alreede gewonnen heeft, hy schreyt tranẽ met tuyten; niet onghelijck in sijn doen met de kindereẽ, aẽ dewelcke schoon mẽ veel poppe-goet en speel-dingẽ heeft gegeven, indienmen maer yet wes haer af en neemt, sy stellent op een cryten, en werpent al daer henẽ. Indien daeren tegens den gierigaert staech in winste is, noch ist al niet. Want gelijck een hont met eẽ open kele ontfangt, het broot datmẽ hem toewerpt, en t'selve terstont, geheel en sonder smaeck, inslickt, en na het nieuwe loert; insgelijcx al wat hem t'geluck toesent, sluyt hy cnap in sijn coffers; wachtẽde al weer op het toe comẽde. Elendige mẽschẽ! de rechtveerdige (seyt Salom. Pro. 13.25) eet dat sijn zicle sat wert, maer der godloosen buyck heeft nimmermeer ge noech. T'is conste versaet te werdẽ.

Martial. lib. 12. Epig.

> **H***Abet Africanus millies, & tamen captat,*
> *Fortuna multis nimis dat, nulli satis.*

Sen. lib. 1. Epist. 2.

Q*Vid refert quantum illi in areâ*, *quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si non quaesita, sed quaerenda computet*, *non enim qui parum habet, sed qui plus petit, pauper est.*

Gregor. in Moral.

Ars magna est, satiari.

Te vvijde net, is staech ontset.

WAnneer de spin int ront spreyt uyt haer broose netten,
En gaet haer vliech-getou gansch wijt en breet uytsettẽ,
Hier swiert een horsel in, daer vliecht een vogel deur,
En elders valt een steen, en maeckt noch grooter scheur;
Daer is staech dit off dat ghebroken off ghereten,
En midd'ler tijt ontgaen de vlieghen deur de spleten.
Al die van ongheval en druck wil zijn bevrijt,
Die matighe sijn net, en spannet niet te wijt.

In vulnus maiora patent.

D*Vm laxos gracili pede tendit aranea casses,*
Et nimium latè futile pandit opus;
Aut laqueos tecto lapsi rupêre lapilli,
Aut citò prętеriens retia findit avis,
Et modò crabo plagis, modò turbidus ingruit auster,
Sic aliquâ semper parte lacuna patet.
Armamenta suę nimiùm qui pandere sortis
Aggreditur, semper quo feriatur habet.

Qui trop embrasse, peu estraint.

L'Araigne largement va ses fillets estendre,
Mais voila dechirez ses lacqs, au lieu de prendre.
Qui, haut en ses desseins, ses rets trop a ouvert,
En s'ouvrant au malheur, au lieu de gain il perd.

In vvlnvs maiora patent.
XXXIX.

F*Ortunam*, *velut tunicam*, *magis concinnam proba, quam longam, ait Apul. Magni quippe animi est magna contemnere, ac mediocria malle*, *quam nimia, ait Seneca*; *illa enim vtilia vitaliaque sunt, haec, co quo superfluunt*, *nocent. Segetem nimia sternit vbertas. Rami pomorum onere franguntur*, *& ad maturitatem non pervenit nimia foecunditas. Idem animis humanis evenit*; *eos quippe immoderata foelicitas rumpit, quâ non tantum in aliorum injuriam, sed etiam in suam vertuntur: sitque ijs, quod exiguis statuis solet*, *quibus imperiti artifices magnas bases subdidêrunt, ex quibus magis conspicua redditur earum exiguitas. Pusillo sanè animo munus amplum*, *aut opes ingentes additae, magis imperitiam, animique fatuitatem produnt. Stultus gubernator est, qui totos adeò sinus explicuit, vt, si tempestas ingruat, expeditè armamenta contrahere non possit.*

VAN Rijckdommen (seyt Apuleius) moetmen oordeelen als van kleederen, ende voor beter houden die ons recht wel passen, als die, te groot zijnde, ons wijt en sloffich om 't lijff hanghen. 't Betaemt een groot ghemoet (seyt Seneca) groote dinghen te versmaden, ende liever te verkiesen dat middelmatïch is, als dat te veel is: 't eerste is handtsaem en nut, het andere is onschickelijck door sijn groote. Door te gulsighen veylheyt werdt het groene coren legerich, ende en can niet rijpen. Door gewichte van vruchten scheuren de boomen. T'gaet even soo mette ghemoederen der menschen, onmatighen voorspoet is oorsake van haer qualijck-varen, sulcx dat sy niet alleenlijck aen haer selven, maer oock aen andere hinderlijck werden, niet onghelijck sijnde de beelden die den eenen ofte den anderen onverstandigen Ambachtsman op een al te grooten voet ghestelt heeft, waer door haer cleynte des te meer uyt-muyt. Ti's seker dat cleyne verstanden tot groote ampten ghevordert, dies te meer haer onverstant aen den dach brengen. T'is een slecht schipper die t'seyl in voor-wint soo seer uyt gheviert heeft, dat hy t'selve, als het noodt doet, niet een reefjen en can inswichten.

Senec. Agamem.

> **C***orpora morbis*
> *Majora patent,*
> *Et dum in pastus*
> *Armenta vagos*
> *Vilia currunt,*
> *Placet in vulnus*
> *Maxima cervix.*
> *Modicis rebus*
> *Longius aevum est.*

Seneca de Tranq.

Q*Vi multa agit saepe fortunae potestatem sui facit, cogendae in arctum res sunt, vt tela in vanum cadant. Angustanda sunt patrimonia nostra, vt minus ad injurias fortunae simus expositi. Magna armamenta pandentibus multa ingruant necesse est.*

VVt de reden, kent de zeden.

V dochter, soo ghy segt, neemt dickwils haer ghenuchte
In eyers uyt te broen, en seyt dan, voor een cluchte,
Siet vader, dit's mijn kint, hier ben ick moeder van:
Ghy vraeght wat dit beduyt; u dochter wil een man.
Let vry wel op dat *broen*, denckt om dat *moeder noemen*,
Het een' is enckel hitt', het ander is verbloemen
Van, ick en weet wat, lust. Wel, hout u dochter uyt,
Off seker 'twert een vrou, oock eerse wert de bruyt.

Ex signis futura.

O*Va fovet volucrum, tenerisque inserta papillis*
Lydia bombycum semina parua gerit:
Hinc veniunt foetus, hinc se vocat illa parentem,
Hei mihi! *ludendo nomina vera petit:*
Re cupit esse parens, quae matris imagine gaudet.
Si sapis, ô pater, hęc signa reconde sinu:
Quin age, quemque voles habeat tua nata maritum,
Quem noles, generum vel dabit illa tibi.

Par les meurs cognoit-on les humeurs.

MArgot ayant au sein couvé vn oeuf, fretille,
En mere se nommant. Iean marie ta fille,
Vn gendre, qui te plaist, bien tost te faut choisir;
Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

Ex signis, fvtvra.
XL.

P*Atri*, *annè nupturiat filia, secum deliberanti*, *testimonijs longè petitis neutiquam opus est*; *oculi*, *supercilia*, *vultus denique totus, sermo quidam tacitus mentis est*, *ait Cicero*, *&*, *vt Poëta*,

> Ex tacito vultu scire futura licet.

Posthumia, *virgo Vestalis*, *de incestu caudam dixit*, *ob suspicionem elegantioris cultus, ingeniumque liberius*, *quam virginem deceret. Vt Livi. & Plutarch. testantur. Ex vultu*, *ex cultu*, *ex incessu*, *imò & sermone, qui saepe incautis excidit*, *praejudicialem de moribus totâque vitâ quaestionem Veteres instituisse, satis patet: Loquere, inquiebat Socrates ad puerum, vt te videam; speculum enim animi*, *sermo est. Concludam*, *cum Hieronimo, pro signo, inquit, interioris hominis sunt verba erumpentia; libidinosum*, *qui sua vitia callidè celat*, *interdum turpis sermo demonstrat. Vultu & oculis dissimulari non potest conscientia*, *dum luxuriosa ac lasciva mens elucet in facie*, *& secreta cordis*, *motu corporis ac gestibus indicat. Plura de indicijs filiae ad nuptias properantis*, *vide in quinto ac sexto Emblemate Libelli nostri de Officio Virginis in cast. amor.*

Een vader willende ondersoucken of sijn dochter het hooft na t'hou wen begint te hanghen, en behoeft de bewijs-redenen van sulcx by stoelen en bancken (soomen seyt) niet te gaẽ soecken, hy en houft maer te letten of den doeck nae de vryer begint te staen, dat is, hy en dient maer acht te nemẽ op haer manierẽ van doẽ. de oogen, woorden, ende het wesen selfs sijn als geduerige boden, en stilswijgende getuygẽ des hertẽ, seyt Cicer.

> *Wt het trecken van de mont*
> *Kent men dickwils 's herten gront.*

Ovidi. Posthumia, een vande Nonnẽ vande God dinne Vesta, is van oneere verdacht en beticht gewerdẽ, alleenlie om haer geestige cleedinge wille, en overmits sy wat vry moediger vã gelaet was, als sodanigen maecht wel betaemde. Eenige vãde oude hebbẽ uyt ymants uytterlijck gelaet, en insonderheydt uyt sijn woorden, over des selfs gheheele leven wel derven vonnis strijcken. Spreect seyde Socrates tot den Iongeling, op dat men sien mach wat gy voor een zijt. S'menschen reden, is een spiegel sijns harten. Siet hier van het 5. en 6. Sinnebeeldt in onsen Maechde-plicht.

Lucret.

> **V***T bibere in somnis sitiens cum quaerit*, *& humor*
> *Non datur*, *ardorem in membris qui stinguere possit*,
> *Tum laticum simulacra petit*, *frustràque laborat.*

Contr. 8. lib. 6.

A*Pud Senecam virgo vestalis*, *quia hunc versiculum scripsisset,* Foelices nuptae*!* moriar, nisi nubere dulce est: *incesti postulatur: & in eam sic dicitur:* Foelices nuptę, *cupientis est.* Moriar nisi, *affirmantis.* Dulce est, *quam expressa vox! quam ex imis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, quae stuprum cupit.*

Al setm' een puyt hoogh op een stoel,
Sy springt al vveder na de poel.

TEr wijl den aep recht op, bycans met menschen schreden,
Ginck op de maet van 't spel heel deftich henen treden,
Wierp yemant by gheval wat noten in den hoop,
Den aep, met dat hy't siet, tijd' haestlijck op de loop,
En oft den meester speet, en oft hem heeft verdroten,
De sim loopt vanden dans, en grabbelt naer de noten.
Wat batet offmen schoon vuyl volcxken brengt ter eer?
De simme blijft een sim, en gaet haer ouden keer.

Semper in antiquum sordida corda ruunt.

S*Jmius è silvis mediam perductus in vrbem*,
Ad cytharam choreas ducere doctus erat:
Jamque salit, comitesque simul, *spectante popello*,
Jn medios sparsę cum cecidêre nuces:
Jlle videns quod amat, frustra indignante magistro,
Jn sua vota ruit, *deseruitque chorum.*
Nequidquam viles animę tolluntur in altum,
Simia, *quidquid agas, simia semper erit.*

Au vilain, honneur en vain.

LE singe au lieu d'aller au bal, & la cadence,
Courir apres des noix se vilement avance.
Fay grand, tant que voudras, vn gueux ou vil cocquin,
Il panchera tousiours a son vieil chemin.

Vsqve recvrret.
XLI.

Ij, *quibus de administris principi eligendis diligens tractatus est*, *inter caetera, bonos bonis prognatos*, *honestâque familiâ oriundos praecipuè assumendos inculcant. Fortes quippè fortibus creari, melioresque melioribus propagari*, *secundùm naturam putant*; *Animi vilis in viro principe inditium esse*, *viles sibi adhibere*, *inclamant. Magnos libertos certissimum non magni principis argumentum esse*, *confidenter pronuntiat Plinius. Quid ita? quia fortuna*, *vt inquit ille*, *non mutat genus*; *& difficile omninò insitam homini naturam honoribus superare. Erepent*, *imò erumpent haud dubiè etiam in medijs saepe splendoribus agnatae aut innatae sordes, & identidem aliquâ parte sese exeret plebeia humilitas. Asellum*, *licet exuvijs leonis bestiam hinc inde deligenter obducas, nunquam tam exactè velabis*, *quin alibi identidem emergent infames auriculae. Bene ergo Poëta*,

DIe haer werck maecken van de Princen voorte schrijven, wat voor dienaers de selve ontrent haer behooren te ghebruycken, meynen datmen niet dan goede en van de goede ghecomen, daer toe behoort te voorderen: oordeelende dattet natuerlijck is, datter vroome van vrome hercomen; en dattet een teyken is van een leech ende onvorstelijck gemoet, slecht en gering volcxken ontrent sick te lijden. Ten moet geen groot-moedich Prince wesen, die een hoop vry-ghelaten slaven groot maeckt (seyt Plinius) En waerom dat? groote staten en veranderen niemandts geslachte*;* den ingeboren aert en wert nimmermeer door eerampten wech-genomę, de vilsicheyt sal altijdt hier off daer, selfs dickwils alsser meest eere te cavelen sal zyn, ergens uyt-puylen, ende haer laten sien*;* want, schoon ghy een ezel met een leeuwen huyt wel ter keure om en d'om poogt te bedecken, hoe behendelick ghy dat oock sult meynen te doen, soo salder noch evenwel hier off daer een ezels oore uyt kijcken.

Horat.

> **N***Aturam expellas furcâ*, *tamen vsque recurret*,
> *Et mala perrumpet furtim vestigia victrix.*

Menand.

> *Natura omnibus doctrinis imperat.*

Bly metten blijden.

EEn welghestelde luyt wert, als met vreucht, bewoghen,
Wanneer een ander snaer soo hooch wert op-ghetoghen,
Als hare snaren zijn. Wert yemant, soo als ghy,
Verciert met goet off eer*;* weest met u naesten bly:
En, sijdy recht van aert, wilt tot u wel ghenoeghen,
Wanneer't is tijt en stont, behulpsaem handen voeghen;
Oock dickwils dees off die, van selfs, u dienst aenbiet.
Fy blyschap! die ontstaet uyt ander lien verdriet.

Gaudendum cum gaudentibus.

A*Pta chelys tremulo testatur gaudia motu,*
Vt socię similem sentit inesse sonum.
Barbarus est, si quis mortalia corda flagellat,
Alterius lętâ conditione, dolor.
Disce tuas lachrimas lachrimis miscere sodalis,
Quisquis es, *alterius gaudia disce sequi;*
Nec satis hoc, *sed sponte iuva*, *sed provehe coepta*,
Et facilem placidis vultibus adde manum.

Au jour de feste, ne fay la beste.

TV verras resiouir du luth la chanterelle,
Lors quant vn autre luth en son s'accorde a elle.
Soyez joyeux au coeur, prestez la bonne main
A la commodité & joye du prochain.

Cvm gavdentibvs gavdendvm.
XLII.

N*Ihil magis inhumanum est, quàm ex malo alterius boni aliquid sibi augurari, & nunquam, nisi ex luctu alieno, gaudium sentire. Nihil magis aequum quàm alterius gaudio affici; nihil justius, quàm hominem gaudere si benè agi cum homine videat: nihil magis humanum, quàm iniquis hominum casibus homines ingemiscere. Vtque sinistrarum partium ictus redundãt in dexteram, ita nos civium nostrorum, commodis & incommodis oportet affici. Congratulandum est, inquit Libavius, amicis, cum praeclarè cum ipsis agitur; contrà condolescendum est, si dolore afficiantur: nam quibus infortunia civium voluptati sunt, non intelligunt fortunae casus omnibus communes esse.*

> O miseros! quorum dolor est, alienа voluptas:

O miseros! inquam, quibus

> Risus abest, nisi quem visi movêre dolores.

DAer en is niet min menschelijck, als, uyt eens anders quaet, yet goets te verhoopen, en uyt eens anders droefheydt, blyschap te scheppen. Daer en is niet heuscher, als verblijdt te zyn in eens anders blyschap, niet beleefder, als dat een mensche sick verheughe, wanneer het een ander mensche wel gaet: niet menschelijcker, als het suchten vanden mensche, als het een ander mensche tegenloopt. Want ghelijck een slach inde slincker syde ontfanghen, oock de rechter syde des lichaems ontset, Soo behooren wy beweecht te zyn, met den voorspoet off teghen-spoet van ons even mensche. En dat soo verre (ghelijck Bernard. seydt super Cant.) dat wy ons meer behooren te verblyden, als onsen naesten een groot, dan als ons selfs een cleyn voordeel aencomt. Het welck naedemael betracht moet werden, hoe verre een redelijck ghemoet van haet en nijt moet afwijcken, can yder een, uyt t'gunt voorschreven is, lichtelijcken af nemen.

Ach! hoe ellendich is den man,
Die nimmer vrolijck wesen can,
Dan als een ander is beducht,
Off in benautheyt leyt en sucht,
Ach! hoe ellendich is den mensch,
Die als een ander crycht zijn wensch,
Van spijt, zijns herten-bloet verteert.
O Heer! dees plaeg' doch van ons weert.

Bernard. in Cant. Serm. 49.

G*Audendum in bono alieno magno, magis quam in proprio parvo. Id cum agendum sit, quam procul a livore debeat recedere aequus animus, facile quivis colliget.*

In s'Princen hoff, vvort gout tot stoff,
En stoff tot gout, vvee! die'r op bout.

DOdon' u seltsaem nat door, ick en weet wat, streken
Can blussen uyt dat brant; dat niet en brant, ontsteken.
Seght doch eens, mijn Vernuft, en helpt ons uytten droom,
Leert watter voor een leer, onstaet uyt desen stroom.
Dees coninclijcke* beeck beelt aff de vreemde rancken,
Die veel-tijts, soomen siet, in Princen hoven wancken:
Hier maectmen glans van damp, een Ioncker van een guyt:
En, die eerst schoone blonck, die gaet sijn keersjen uyt.

Fons Dodonae, aula.

M*Jra tuis* (*ita fama canit*) *Dodona scatebris*
Prosilijt graio lympha sacrata Jovi,
Haec solet accensos extinguere fontibus ignes,
Nec minus extinctas igne ciere faces.
Regis habet genium, *Regi sacra lympha deorum,*
Dodonae procerum limina fonte madent.
Clara tenebrosis, illustribus aula tenebras
Mutat, *& alternas gaudet habere vices.*

A la court du Roy, grand desarroy.

VEus tu scavoir, Amy, que c'est l'eau de Dodone,
C'est ce que font couler les Princes de leur throne.
Le roturier vilain splendide tost devient,
L'illustre cependant son lustre ne retient.

* Ick spreke also, overmits dese beeck Iupiter den Coninck der Goden (so de Poëten schrijven) toe-gheeyghent.

Fons dodonae avla.
XLIII.

Q*Vinaturae arcana scrutati sunt, Asinas per omnem vitam gignere tradiderunt, nec vnquam provectae adeo aetatis fieri*, *quin partui partum identidem accumulent. de homine ambitioso simile quid dici posse*, *nemini*, *cui id vitij innotuit*, *obscurum est. Adepti aliquid inexperti boni (ait Tucyd.) semper*, *propter praesentẽ ex inopinato prosperitatẽ, plura sperantes, majora concupiscunt. Notantur hanc ob causam plerique principum*, *quod nimis effusè*, *& celeriù*, *quàm par est*, *honores*, *in eos quibus favent*, *conferant*, *quos non nisi carptìm ac paulatím depromere*, *magis consultum est*: *idq*; *duplici ratione, primò, ne merces totius diei summo manè, wel circa meridiem exsoluta, reliquum lucis non justo labore, sed ignaviâ*, *consumendi occasionem praebeat. Secundò*, *ne quis exquisitis honoribus tempestiviùs decoratus*, *identidem ad altiora enitens (prout mores sunt ambitionis) tandem majora*, *quam par est*, *audeat*, *& res novas moliatur. Corrumpuntur enim homines magnitudine honorum*, *nec cuiuslibet est*, *in rebus tam prolixis*, *magnam fortunam concoquere*, *inquit Dio.*

DE ghene die de geheymenissen der natueren ondersocht hebben, schrijven dat d'Eselinnen (hoe ont sy oock zijn moghen) altijdt noch jongen voortbrengen. (En vraechter noch yemant van waer al de Ezels comen?) Van eergierighe menschen yet sulcx geseydt te connen werden, weten alle de ghene, die den aert van dit ghebreck bekent is. Elck (seyt Tucyd.) die eenich onverwacht geluck aencomt, is gheneghen altijt nae meer te trachten. Hierom verloopen hun veel Princen, midts de selve ghemeenlijck te grooten weerdicheden al te schielijck, en veel te vrouch, aen haer Troetel-kinderen toe-voughen: de welcke veel beter allenxkens en met tusschen-val van tijde dienden uyt-ghegheven. Om verscheyden redenen ende dat eerstelic, op dat den loon des geheelen daechs des morgens vrouch betaelt zijnde, het overighe vanden dach in luyernie niet deurgebracht en soude worden. Ten tweeden, op dat niemandt te vrouch al te hooge gheset zijnde, en altijt (naer de wijse vande eergierighe) verder willende gaen, eyntelijck niet hooger dant betaemlijck is, en soude opstijgen, en nieuwicheden ter handt trecken. De menschen (seydt Dion.) werden veeltijdts door te groot en eere diemen hun aen doet, buyten de palen van hun schuldighen plicht wech-gheruckt, want voorwaer ten is alle mans werck niet, grooten voorspoet en uyt-muytende eer-ampten te connen verdouwen.

Senec. Agamem.

I*Vra pudorque*
Fugiunt aulas,
Sequitur tristis
Sanguinolentâ
Bellona manu;
Quaeque semper
Vrit Erynnis,
Tumidas semper
Comitata domos,
Quas in plano
Quaelibet hora
Tulit ex alto.

Salust. Iugurt.

R*Egum volunptates vt vehemẽtes*, *sic mobiles sunt*, *saepe sibi ipsi adversae.*

Pierr. Math. lib. 2. Nart.

I*L faut a la court*, *comme en pais d'ennemy*, *avoir l'oeil par tout*, *tourner la teste a tout ce qui se remue: jamais on y est sans batement de coeur.*

Heefts' een man, soo scheyter van.

ICk heb, door soete min, mijn lief tot my ghetoghen,
Ick voughde my tot haer, sy quam tot my gheboghen:
Dies zijn wy twee nu een, en daer en schort niet meer
Als van den ouden boom te scheyden metter eer.
Dees teere spruyt heeft selfs om wegh te zijn verlanghen,
Nu swangher, van de vrucht uyt mijnen schoot ontfanghen,
Kè laet ô oude stam ('t is tijt) laet ons nu scheên,
Ick mercket, jonck en out en dient niet langh by een.

Vxor in mariti domicilium transeat.

C*Jngat iô myrtus, tegat ô! mea tempora laurus,*
En! cubat in nostro dulcis Amica sinu:
Jlla meo tandem cum pectore pectora junxit,
Eq́ue meo gremio pignus amoris habet.
Aspice! *quę caris comes vsq́ue parentibus haesit,*
Jam patriâ mecum vellet abire domo:
Da veniam genitrix; alij placuêre penates,
Non bene cum senibus lęta juventa manet.

Jeunes gens, a leur despens.

VOicy*!* ces deux sont vn*;* dont ceste ieune branche,
Desià du troncq vieil voudroit bien estre franche,
Gens d'aage sont chagrins, le ieune coeur gaillard,
Il faut a chacun d'eux laisser leur cas apart.

Sit nvpta mariti.
XLIIII.

T*Ametsi & nuptialis festivitas intervenerit*, *& factum sit quod novae nuptae fieri solet*, *aliquid nihilominus deesse sibi novi conjuges putant*, *quamdiu è laribus paternis in domum sponsi nova nupta deducta non sit, ibique, quod Veteres dicebant, dominium inceperit: Mulierẽ enim, nisi domo patris exiverit, in mariti potestatem non venire multis creditum est*; *idque apud plurimas nationes ita observari, testatur Cypraeus tract. de spons. cap. 5. Cum verò plerumque juveniles blanditias recèns conjugatorum aegrè ferant morosi senes*, *non mirum est*, *si ad plenam matrimonij quasi-possessionem maritus novus aspiret, & vxorem (ipsâ minimè repugnante) à parentibus vindicet*, *inque domicilium suum transferat. Cui si fortè repugnent*, *vt fieri solet, novae nuptae parentes, lepidè pro sese hunc juris textum inducet:* Arbor eruta, & in alio fundo posita, vbi coäluit, agro cedit: nam credibile est, alio terrae alimento, aliam factam. l. sed si meis tabulis. vers. arbor. ff. deadquir. rer. domin.

OF al schoon de bruyloft-feest ghehouden is, en dat de Bruydt haer morghen-gave ontfanghen heeft, even-wel nochtans soo schijnt het, als off de Nieu-ghehoude yet wes noch onbraecke, soo langhe de Bruydt van haer Ouders niet ghescheyden, en in des Bruydegoms huyshoudinghe niet over ghegaen en is. Want, ghelijck den quelliken ouderdom der Ionge-luyden soeticheden en sot ticheden niet wel en can verdraghen, Soo en ist niet vreemt dat de Gelieveren haer hoff liever op haer eyghen handt soecken te houden. Veel wijse luyden oordeelen sulcx, uyt goede huyselijcke bedenckinghen, oock verre het beste te zijn, op dat de selve in het huywelijck getreden zijnde, vanden beginne aen, de handt aenden plouch souden leeren slaen, en poot aen (soomen seyt) souden leeren spelen. Siet van dit Macrob. 1. Satur. cap. 15.

Soo u dochter dese daghen,
Is gheworden yemandts vrou,
Wilt u niet te seer beclaghen,
Soo u swagher comt ghewaghen,
Dat hy wel verhuysen wou.
Laet de nieu-ghehoude teeren,
Op haer eyghen cost, en dis;
Dat is doch al haer begheeren;
En sy sullen rascher leeren
Wat den aert van t'huw'lijck is.

Macrob. 1. Satur. cap. 15.

P*Rimus dies*, *inquit*, *nuptiarum*, *reverentiae datur, postridiè autem nupam in domo viri dominium incipere portet.*

Beust de Matr. cap. 66.

M*Aritus potest de jure vxorẽ suam, quae sit alibi quam in domo suâ*, *vindicare*, *& ad hoc officium judicis implorare.*

Le Proverbe Francois dit:

N*Id tissu & acheué,*
Oiseau perdu & avolé.

Noyt groot ghenough.

DEn crocodyl (hoe wel maer uyt een ey ghecomen)
Wast tot eẽ grousaem beest, en doet de menschẽ schromen,
Rooft, slockt ter zee, te lant, en wert ghestadich groot,
Tot dat den slocker in-gheslockt wert van de doot.
Dit is den rechten aert van gierich, en eer-gierich*;*
Den desen haeckt na staet, den dien is altijt vierich
Naer gelt en goet, tot dat hem treft de laetste pijn:
Hoe yemant grooter is, hoe hy wil grooter zijn.

Non modus augendi.

C*Vm*, *crocodile*, *tibi pręcordia vasta replevit*
Pręda petita solo, *pręda petita salo,*
Crescis, *& exiguo quamvis progressus ab ovo*,
Exsuperat cubitos bis tua forma novem:
Jncrementa tibi non sistit anhela senectus,
Finis & augendi vix tibi funus erit,
Ambitiose tibi, tibi convenit istud Avare;
Scilicet augendi nescit vterque modum.

Chiche jamais riche.

LE corps du crocodil, bien que la mort le presse,
De devenir plus grand, du iour, en iour, ne cesse.
Qui ont l'ambition ou l'avarice au coeur,
Ne trouveront iamais vn accomply bonheur.

Avgendi modvs omnis abest.
XLV.

P*Olybius aulicos assimiles dixit calculis abacorum*, *qui & secundum voluntatem calculatoris modò obolum aeneum*, *modò talentum valent: cum plerumque*, *vt videmus*, *superiores calculi*, *si latiùs sese extendant*, *ilicò in inferiorem locum redacti*, *nullo ferè sint numero. Gaudent plerique principum summos imos*, *imos summos reddere*, *& solo nutu quoslibet aut miseros*, *aut beatos efficere. Tota sane aulica haec comitia affectus dirigit, & fato quodam, ait Tacitus, ac sorte nascendi, vt caetera, ita principum inclinatio in hos*, *offensio in illos est, & saepe vnius causae diversi, imò contrarij eventus. Alexander pyratam*, *quod liberius in eum dixisset, a consilijs sibi esse voluit. Ramirus Hispaniarum rex vndecim viros nobiles*, *eâdem fere de causâ, gladio percunti jussit*, *addito elogio*; Nonsabe la volpeia, con quien trobeia. *Passus ergo hîc lubricus*, *& ad lapsum pronus: quid remedij? nullum aliud nisi Veterani istius*, injurias ferre, gratias agere.

DE Hovelinghen werden van Polybio verghelcken met reken-penningen, die naer de wille vanden rekenaer, somtijdts ponden, somtijdts penningen, somtijdts maer mijten en doen, en veeltijtds als de hoochste legh-penningen by hem wat re breet uytgeleyt zijn, soo cort hy die weder op, en leytse in een leegher plaetse neder. Voorwaer gheheel dese hoofsche verheffinghe hanght gansch en al aen den inval vande Princen: Want door seker heymelijck geluck, oft ongeluck valt der selver genegentheyt op dese, en hun onwille op de gene en menichmael uyt een en de selve oorsake rijsen verscheyden jae strijdige, werckinghen. Alexander maeckte een Zee-roover tot sijn raedts heer, om dat hy vry uyt, en leppich genoech op hem gesproken hadde. Ramirus daer en teghen dede, om ghelijcke oorsake, elf Edel-luyden vande beste des landts, de cop af-houwen, een quinck-slach daer by voughende, *t'Vosje en weet niet met wie het speelt.* seyde hy. T'is dan op dese padt gansch slibberich om gaen, gansch sorchlijck om te vallen. Wat raedt hier teghens? Gheen andere, als die vanden ouden hovelinck, den welcken gevraegt zijnde, by wat middel hy tot een selsaem ding (te weten tot ouderdom) te hove gecomẽ was, gaf voor antwoorde: *met onghelijck te lijden, en danck hebt toe te segghen.*

Boët. de Cons. lib. 2.

Q*Vis tam compositae foelicitatis vt nõ aliquâ ex parte cum status sui qualitate rixetur? Anxia enim res est humanorum conditio bonorum, vt quae vel nunquam tota perveniat, vel nunquam perpetua subsistat.*

Senec. Trag. 4.

> **Q***Vod non potest vult esse, qui ni-*
> *mium potest.*

Horat. Od. 24. Lib. 3.

> *.... Scilicet improbae*
> *Crescunt divitiae, tamen*
> *Curtae, nescio quid, semper abest rei.*

Spaert, manneken, spaert,
Datter een ander vvel af vaert.

SOo lang'den ezel leeft, wert hem den rugh' versleten,
Door daeghelijckschen last, wat distels is sijn eten:
Maer steeckt hy eens de moort, sijn been wert tot een fluyt,
Dat levendich was stom, maeckt, na zijn doot, gheluyt.
Als Vaertjen heeft ghespaert, het Soontjen coomt ten lesten,
Dat schinckt, dat drinckt, dat klinckt, dat gheeftet al ten besten,
Dat singt, dat springt, dat vingt, dat voghelt, jaecht en vist,
Ontijdelijck verspaert, onnuttelijck verquist.

Avarum excipit prodigus.

D*Vm tibi vita manet, miserandę sortis aselle,*
Non intermisso membra labore gemunt:
Jntereà tribulis & amarâ vesceris herbâ,
Vixque datur gelido fonte levare sitim:
Sed morere, infoelix, mox tibia festa sonabit,
Et tua pastor ovans ducet ad ossa choros.
Quaerat avarus opes, iam prodigus imminet hęres,
Qui malè congestas dilapidabit opes.

De pere gardien, fils garde-rien.

TEs iambes, par travail, te craquent, pauvre beste,
Et peu apres ta mort serviront a la feste,
Des flustes & haut bois. D'vn pere espargneur,
Sort ordinairement vn fils trop gaspilleur.

Avarvm excipit prodigvs.
XLVI.

A*Lutarium piscem coenum fodere memorant*, *Sargum autem piscem, qui eum sequitur*, *excitatum pabulum devorare, vix aliter in vitâ humanâ sese res habere notatum est: homines nimirũ attentos ad rem*, *qui coenũ fodiendo*, *id est*, *vilissimis quibusque ac laboriosissimis ministerijs indies operam dare solent*, *Sargos sequi*, *id est*, *liberos vel haeredes plerumque habere ignavos ac prodigos*, *qui opes*, *multo cum sudore vix vnciatìm collectas, celerrimè diglutiant*, *nec rarò in vnius scorti marsupium effundant, atque ita vt Sen. verbis vtar) quidquid longa series multis laboribus*, *multâ Dei indulgentiâ struxit*, *id vnus dies spargit*, *ac dissipat*,

> Longique perit labor irritus anni.

Bene igitur Sapiens Eccl. 2.18. Detestatus sum, *inquit*, *omnẽ industriam meam*, *quâ sub sole studiosissimè labor avi*, *habiturus haeredem post me*, *quem ignoro vtrum sapiens an stultus futurus sit. Estne quidquam tam vanum? & tandem concludens*, *Nonne melius est*, *ait*, *comedere & bibere*, *& ostendere animae suae bona de laboribus suis? hoc etenim de manu Dei est.*

DEn Seem-visch is ghewoon het slick om te wroeten, maer den visch Sargus (die hem veeltijts volgt) isser cnap by, en sloct het aes, dat een ander opgejaecht en bearbeyt heeft, gierichlijck int lijf. Het gevalt veeltijts so onder den menschen, dat nae een slick-wroetende Seem-visch, dat is, na een deunen en wreckigen spaer der, die uyt vuylheyt sijn goet te samen heeft gheraept, volcht een verteerende Sargus, dat is, een quistigen op-snapper, die het verspaerde goet, onnuttelijck door de billen slaet, en dickwils t'eender reyse inden schoot van een hoere off haer dochter uytstort, al wat met moeyte en commer in veel jaren by den anderen is versamelt. Den Wijse-man heeft dan wel gheseyt, Eccl. 2.18. *My verdroot alle mijns arbeyts*, *die ic onder de sonne hadde*, *dat ick dien eenẽ mensche laten moefle*, *die na my sijn soude*, *en wie weet of hy wijs of dul zijn sal?* Eyndelick besluyt hy, seggende *isset dan een mensch niet beter dat hy ete en drincke*, *en dat hy sijn ziele wel doe van sijnnen arbeyt? ja sulcx sach ick dat van Godes hant comt.*

Horat. Lib. 2. Od. 14.

> **A***Bsumet haeres caecuba dignior*,
> *Servata centum clauibus*, *& mero*
> *Tinget pavimentum superbo*,
> *Pontificum potiore coenis.*

Idem.

> **S***Ed quia perpetuus nulli datur vsus*, *& haeres*
> *Hae redem alterius, velut vnda supervenit vndam*,
> *Quid vici prosunt*, *quidue horrea*, *quidue calabris*
> *Saltibus adjecti lucani?*

Licht en svvaer, en dient gheen paer.

DEn aep, die niet en dient als om de geck te scheren,
Gaet met een teghen-aert, de schilt-pad van hem weren,
En schout dat sedich dier, dat staech blijft in sijn huys,
Om dattet niet en loopt, als ander wilt ghespuys.
Een maecht eerbaer en stil, bevalt gheen wulpsche gilde,
Ten is, gheen gheestich dier (seyt hy) soo ick wel wilde:
Maer hoort, ghy Venus wicht, en vry dees les onthout,
Die soetst zijn om te vrien, en dienen niet ghetrout.

Apud leves, gravitas vitium est.

S*Jmia saltatrix, & quę solet vsq́ue vagari*,
Non secus ac pestem te, domiporta, fugit.
Lascivi iuvenes mores odêre modestos,
Castaque vesanus respuit ora puer:
Si qua puella loquax minus est, *ea torva vocatur;*
Et pudor, *heu*! *nomen rusticitatis habet.*
Stulte puer; *petulans*, *audax, vaga, garrula virgo*,
Sit licet apta foro, *non erit apta thoro.*

Grave & leger ne loge ensemble,
Chacun requiert, que luy ressemble.

TV as en grand' horreur les meurs de la tortue,
Le singe est a ton gré, qui ioue par la rue*;*
Mais dames, mon amy, trop douces en amour,
En cas de marier ne trouvent pas leur tour.

Apvd leves, gravitas vitivm est.
XLVII.

A*Dolescentes*, *vt hodie sunt mores*, *animum ad nuptias applicare occipientes*, *nihil ferè minus in puellis*, *quas ejus rei causä adeunt*, *requirere solent*, *quàm ea quae in convictu vsui futura sunt. Plerismque enim prae caeteris placere solet*, *si qua aut scitè canere*, *aut feslivè garrire*, *aut denique belle se comere noverît. Nec mirum*, *cum enim fervore aetatis lasciviant & ipsi juvenes*; *in habentibus symbolum*, *vt ait ille*, *facilior fit transitus: Et tamen juvenilia ista omnia*, *post annum vnum atque alterum*, *cum liberi alendi*, *aliaque onera matrimonij sustinenda sunt*, *statim evanescere*, *ac prorsus diversa*, *imò & contraria*, *non sine molestiâ ac dispendio rei familiaris*, *addiscenda esse*, *docet vsus. Quantò melius*, *mi Adolescens*, *oculos animumque dirigeres in virginem modestam*, *ac rei domesticae, melius quam saltandi*, *peritam? quae licet hoc tempore fortassis juvenilibus affectibus non tam arrideat*, *atque vna aliqua alterius istius generis*, *sanè tu brevi aliter censeas. Eos*, *qui in alias terras iter instituunt*, *vestem non pro more regionis*, *in quâ sunt*, *sed in quam abeunt*, *consicere nunquid vides? fac idem*, *& Vale.*

DE domme Ionckheydt, haer ten houweijck stellende (nae dat nu den loop des werelts is) en vereyst schier niet min inde dochters, die sy-lieden ten dien cynde be wandelen, als het ghene dat hun inde huyshoudinghe meest van noode is; alsoo dat veeltijdts die best singhen en springhen, spelen en quelen, toyen en ployen can, meest van allen wert aenghehaelt, sonder op het vorder eenichsins te letten. Vlen vliegen met ulen, seyt ons spreckwoordt: sy selfs door hitte vande jeucht ydel en licht zynde, vergapen haer lichtelijck aende ghene die hun hier in alder-naest by comen. En even wel nochtans soo haest de opvoedinge der kinderen, ende andere lasten des houwelicx hun op den hals vallen, raeckt ghemeenlijck de Clave-cimbel, en al dat getéuier aen d'een syde: en al watmen meest gheacht heeft, comt minst te passe. Waret niet beter, ô soete Ieucht, dese dinghen in wat naerder bedencken te nemen? en hier in te doen, gelijck een voorsichtich man die een reyse nae vreemde landen aenvangt, die sijne cleedinghe niet en maeckt nae de maniere van t'landt daer hy nu is, maer van t'ghene daer hy haest meynt te comen? Letter op.

Die een meysjen, *om haer singhen*,
Om haer springhen, *heeft ghetrout*;
't Zijn voor eerst wel moye dinghen,
Maer als Noot begint te dringhen,
Is de liefde haest verkout.

Horat.

O*Derunt hilarem tristes, tristemque jocosi*;
Sedatum celeres, *agilem gnarumque remissi.*

Hoe datment deckt, het vvert vervveckt.

ALs 'tstael eens heeft gevat des zeyl-steens wonder crachten,
Het roert dan (want het schijnt op desen steen te wachten)
Naer datmen roert den steen; dees cracht oock niet en flout,
Al steltmen tusschen beyd' een schot van eyken hout.
Wat pooght ghy u Gheweet int duyster te versteken?
Sy is, ô mensch, sy is, met Godes hant bestreken:
Daer is gheen schuylen aen; 't is hier van dat ghy drilt,
Oock, als ghy zijt alleen; oock, als ghy niet en wilt.

Amota movetur.

V*T tactus magnete fuit* (*licet assis vtrumque*
Separet) *in gyrum flectitur vsq́ue chalybs.*
Nec Deus est, fateor, nec habet mens conscia numen,
Huic tamen ętherę portio mentis inest.
Hanc aliquis caecas pro tempore condat in vmbras,
Qui penitùs possit tollere, *nullus erit.*
Pectora nostra chalybs, *divina potentia magnes*;
Stare loco nescit mens, *agitante Deo.*

Cacher ne sert.

L'Aymant est Dieu, l'acier de nous la conscience
Laquelle n'est pas Dieu, mais du ciel la semence:
Empesche qui voudra, son cours pour quelque temps,
Dieu la tire au travers de tous empeschemens.

Amota movetvr.
XLVIII.

Q*Vid hoc monstri est? scit nocens facinus in solitudine, semotis arbitris*, *in solum aliquem a se commissum: scit cadaver hominis a se occisi altâ terrâ obrutum scit animũ multis simulatio num involucris ab oculis humanis remotum*; *& ecce! tremit tamen*, *angitur*, *pallescit*; *& conscientiâ mentẽ anxiã vastat. Vnde hoc? a Deo*, *inquam*, *a Deo, est cui peculiare, obstacula removere, mentem movere. Egregiè Imperator in l. vlt. C. ad l. Iul. Majest. ex quo sceleratissimum quis consilium coepit*, *exinde quodammodò suâ mente punitus est.*

Continuò templum, ac violati nu-
minis aras,
Et quod pręcipuis mentem sudori-
bus vrget,
Te videt in somnis.....

Mala conscientia tuta est aliquandò, *secura nunquam*, *ait Seneca. Interest*, *imò inest, non actionibus modò hominum*, *sed & animis Deus*; *&*, *ut numisma impressam habet principis imaginem*; *ita homo Dei*: *eaque*, *si vspiàm*, *certe in conscientijs hominum quàm maximè elucet*,

Enanimum ac mentem! cum quâ
Dij nocte loquuntur.

IS T niet gansch vreemt ende seltsaem dat een misdadigen, wetende dat sijn rabauerie erghens in een bosch ofte op een heye, ende midtldien buyten de oogen van alle menschen, by hem is begaen gheweest, wetende dat het lichaem by hem vermoort, wel diepe onder de aerde is gheser, wetende dat hy sijn ghedachten in een besloten boesem draecht, Dat hy (seg' ick) evenwel t'elcken op alle voorvallen sittert en beeft, en by naest op het ruyschen van elck bladt het innersle van sijn ghemoet voelt ommeroeren, en grondelijck beweghen? Van waer comt dit? ontwyfelijck van niemandt, als vande hant Godes selfs, aen de welcke eygen is door alderley beletselen henen te dringen, ende het binnenste des menschelicken gemoets rontsomme te keeren, en crachtelijck te beroeren. So haest (seyt den Keyser Iustinianus) yemant voorghenomen heeft een schelm-stuck aen te rechten, soo haest heeft hy alreede, in sijn eyghen ghemoet, sijn straffe beginnen te dragen.

Wie daer heeft een quaet ghemoet,
Slaept hy, *waeckt hy, wat hy doet*;
't Quade feyt, by hem begaen,
Coomt ghestadich voor hem staen.

Een quaet-doender (seyt Seneca) can somwylen wel vry zyn, maer nimmermeer vrymoedich. God is by ende aen den handel ende herren der menschen, en gelick der Princen gedaente gedruckt is op het ghelt, so Godes beelt in s'menschen ghemoet.

Wanneer een mensch alleen vertreckt,
Off op sijn bedd' leyt uyt-gestreckt,
Dan wort hy dickwils seer bevreest,
Want God spreeckt dan met sijnen geest.

Tertullianus.

C*Onscientia potest adumbrari*, *quia non est Deus*, *extingui non potest*, *quia a Deo est.*

Senec. Epist. 96.

Q*Vid prodest recondere se*, *& oculos hominum auresque vitare? bona conscientia turbam advocat*, *mala autem & in solitudine anxia est.*

Soo 't quam, soo 't voer.

ALs Rodope, wel eer AEsopi med'-slavinne,
Had gelt en goet by een gheraept, door geyle minne,
Ginck doen een pyramid' oprechten groot en hoogh,
Een costelijck ghebou, maer niet, als voor het oogh:
't Quam al van 't ydel oogh, 't oogh haddet al ghegeven;
't Oogh nam het weder al, 't oogh heeftet al verdreven;
Dat qualijck is vergaert, vergaet meest sonder vrucht:
Soo, als den rijckdom coomt, soo tijd' hy op de vlucht.

Malè partum, malè dilabitur.

C*Orpore cum Rodope*, *graijs invisa puellis,*
Turpiter immensas accumulasset opes;
Quid tandem? è quęstu fit pyramis, *ardua moles*,
Alta cui vastus sidera lambit apex,
Sola viatori sed quę modo lumina pascat,
Nec recreat positis corpora lassa thoris.
Per scelus immensas quid opes cumulasse juvabit?
Turpiter è manibus res malè parta fluit.

De meschant gain, thresor est vain.

L'Insensé bastiment d'vn haute pyramide
A Rodope en fin rendoit la bourse vuide,
Laquelle avoit remply vn dishoneste gain*;*
Le bien en vanité conquis, se pert en vain.

Male partvm, male dilabitvr.
XLIX.

V*T aër, qui summo manè praecociter absorbet nebulam, ferè ingentem pluviam a prandio solet emittere; ita is qui celeriter rem fecit, ac levi brachio lucrum, praesertim injustum, corrasit*

> Nunquam divitias nigrantibus inferet antris,
> Nec tenebris damnabit opes...

At contra:

> Praeceps illa manus fluvios superabit iberos
> Aurea dona vomens....

Certissima enim videtur illa juris regula, vnumquodque vt colligatum est, ita dissolui. Idque vel in publicis, & rebus principum locum sibi vindicare, tradunt pragmatici. Nulla quaesita scelere potentia diuturna est, inquit Curtius. Nec quisquam imperium flagitio quaesitum bonis artibus exercuit, addit Tacitus. nec abludit Machiavelli illud, Le cose, che si acquistano con l'oro, non si sanno diffendere col ferro.

GElijck de lucht wanneerse smorgens vrouch de mist in haest intreckt, veeltijdts op den dach grooten regen placht uyt te geven: alsoo mede yemandt, die eenich onrechtveerdich ghewin als in haest heeft ingeslockt, plach het selve veeltijdts onnuttelijck door de vingheren te druypen, en tot gheen deech te ghedien. T'is een sekeren reghel inde rechten, dat alle dinghen ontbonden werden op de wijse gelijckse t'samen geraept zijn. En dese opmerckinge soo in s'landts als in huys saken veeltijts plaetse te hebben, leert d'ervarentheyt. Gheen macht doorschelmerie vercregen can langhe dueren, seyt Curtius. Een rijck by yemandt door oneerlijcke rancken becomen, en wert noyt by den selven eerlijck bedient, seyt Tacitus. Het slaet hier op dat Machiavel seydt, het gene yemandt met gout verrijckt, en is met yser niet wel te beschermen.

Plaut*:* Poenul.

> *Quod malè partum, malè disperit.*

Le Proverbe Francois dict.

> **B***Ien acquis par mauvais mestier*
> *Ne va point au tiers heritier.*

Condy niet gheven, soo hebdy gheen neven.

ALs ons de huyt van vet, van bloet de aders swellen,
Dan comen luys en vloo 'tghesonde lijff versellen*;*
Maer als het lichaem sterft, off wel in cranckheyt sucht,
Al dat gheselschap tijd in haesten op de vlucht.
Veel maegschap vindy wel en vrienden als met hoopen,
Soo lang' als het gheluck en kanse met u loopen,
Maer laet van teghen-spoet eens hooren het ghedruys;
Dan is de vrientschap uyt, dan isser niemant 't huys.

Viri infortunati procul amici.

D*Vm distenta cutis pinguedine*, *sanguine vena*,
Sunt comites homini vermis, *& atra pulex*;
At simulac lentum mors congelat aegra cruorem,
Neuter adest; nec enim, *quo foveatur*, *habet.*
Blandus adulator nitido comes haeret amico,
Lenis honoratam dum vehit aura ratem:
Hunc videas, *piceis cum sors tonat atra procellis*,
Jn medio socium deseruisse mari.

Aux pauvres gens, amys ny parents.

LEs pous s'en vont de nous, prevoyants la ruine
De nostre corps; helas*!* noz gens font pauvre mine,
Quant le malheur nous prend, & laissent nostre huys:
Les malheureux par tout ont guere des amys.

Viri infortvnati, procvl amici.
L.

M*Vres ruinam domus naturali quodam instinctu praenoscere, moxque solum vertere re ipsâ Melampum comperisse*, *&*, *ipsorum beneficio*, *salvum abijsse*, *memoriae proditum est. Cujus rei fides sit penes auctores. Nobis satis est*, *similitudine à muribus desumptâ*, *vulgarium amicitias lectori hîc depictas exhibuisse*, *quas haud dubiè*, *cum spe questus ac emolumenti factae sint*, *vtilitas commutata dissoluit*, *vt ait Arist. Facilè*, *ait idem*, *amicitia ob vtilitatem comparata dirimitur*, *nam vtile non idem permanet*, *sed aliud aliàs efficitur*: *At ea ne nomine amicititae quidem digna est*; *detrahit enim amicitiae majestatem suam*, *qui illam parat ad bonos casus*, *ait Seneca: nam sincerae fidei amici praecipuè in adversis rebus dignoscuntur*, *in quibus quidquid praestatur*, *totum a constanti benevolentiâ proficiscitur*, *ait Val. Max. Divitiae*, *inquit Salomon Proverb. cap. 19.4.*, *addunt amicos plurimos*, *a paupere autem & hi*, *quos habet*, *separantur.*

Dat de muysen, door seker heymelijck ingeven vande nature, den val van de huysen, daer sy in sijn, con nen gewaer werdẽ, verhalẽ de schrijvers eenen Melampum metter daet bevonden te hebben*;* want sieck te bedde liggende, en siende de muysen met groote hoopẽ verhuysen, wiert daer door beweecht mede pack en sack te makẽ, eñ van daer te vertrecken, ontgaende also den val, die hem andersins, so 't scheẽ, soude getroffen hebben. Watter van sy, des gedragen wy ons totte waerheyt, genoech sijnde dat wy by de gelijckenisse vande muysẽ, die wankelbare en vervallige huysen mijden, af-beelden de vrienschappen vanden ghemeenen hoop des werelts, de welcke op hope van voordeel begonnẽ wesende, terstont alst anders gaet, gewoon sijn op te houwen. Goet maeckt veel vrienden, seyt Salomon, Proverb. 35. vers. 4. Maer den armen wort van sijne vrienden verlaten. Doch de sulcke en zijn den naem van vrienden niet weerdich, want (ghelijck Seneca segt) hy doet de weerdicheyt van de vrientschap te cort, die de selve maer in voorspoet en gebruyckt.

Lucan.

> **N***Vlla fides vnquam miseros elegit amicos.*

Plutarch.

M*Vscae in popinis non manent, si desit nidor: Et vulgares divitum amici non perseverant si non sit vtilitas.*

Coomt niet tot yet, 't is elcx verdriet.

SOo haest de risp heeft af-geleyt haer swarte vellen,
Vlieght door geheel het huys, en gaet de menschen quellen,
Coomt ongenoot te gast, en om de lichten swerft,
Gaet nestelen in 't bont, en menich cleet bederft.
Als eenich slecht gesel tot eeren wert verheven,
Strax steect hy 't hooft om hoogh: elck dient voor hem te beven,
En denct niet wie hy was; maer steygert in de lucht,
Een die van cleyn, wert groot, maeckt sick te seer geducht.

Stultitiam patiuntur opes.

Q*Vae nigris ęruca diu fuit obsita pannis,*
Ecce! *novę formam papilionis habet:*
Qiu prandebat olus vili modò vermis in horto,
Atria nunc regum per laqueata volat;
Jnfestatque dapes, *funaliaque ipsa lacescit*,
Jnque togis procerum sordida blatta cubat.
Ex humili fortuna jocans quem tollit in altum,
Omnibus elatâ fronte molestus abit.

Jl n'est orgeil, que de pauvre enrichy.

CE papillon estant n'a guere vn ver de terre
Aux vestemens royaux se maintenant enserre.
Iamais ne trouverez vn si facheux humeur,
Que d'vn petit galant monté & grand honneur.

Stvltitiam pativntvr opes.
LI.

D*E Bucephalo Alexandri Magni equo memoriae proditum est*, *eum, cum nudus esset, equisonem*, *nihil reluctando*, *admittere solitum*; *regijs verò phalaris ornatum*, *neminem*, *nisi Regem ipsum*, *ferre voluisse*; *in reliquos saevijsse. eodem modo plurimos hominum affici*, *prudentiores notant. Plerumque videas foelicitatis ac moderationis dividuum contubernium esse*, *ait Valer. Difficilius est reperire virum*, *qui bona pulchrè ferat*, *quam qui mala: illa enim luxuriam & impotentiam multis*, *haec verò moderationem adferunt, ait Xenephon. pauci*, *qui multùm vini ferant*; *pauciores qui*, *dulci fortunâ ebrij*, *non labantur. Magnae foelicitatis est*, *inquit Curtius*, *a foelicitate non vinci. Da mihi circumspectum virum*, *tamen inter multa obsequia fortunae*, *non satis cauta mortalitas. Novi ego duos*, *quorũ alter mendicum in famulum*, *alter ancillam in vxorem sibi assumpserat*, *vt memoriâ scilicet beneficij magis obsequentes experiretur*: *falsus est. Ille*, *quod proprium mendicorum est*, *ventre curato*, *nihil curabat*; *illa*, *protinus fit foetâ truculentior vrsâ*; *at miser ille dum*

Ancillam voluit ducere, duxit heram.

EEn landt (seyt Salomon Pro. 30.21.) wert dryderley onrustich, en het vierde en cant niet verdraghen: een knecht wanneer hy Coninck wert, Een zot wanneer hy broodts te sat wert, &c. Een boose vrouwe wanneer die ter echte ghenomen werdt, een dienst-maecht wanneer die haer vrouwen erfghenaem werdt. Men schrijft van Bucephalo, het peert van Alexander de groote, dat het, alst slecht en ongeciert uyt den stal quam, de stal-knechten toeliet op hem te climmen: maer als het selve met het Coninckklijck cieraet costelijck omhanghen was, en mochter niemandt ontrent comen, als den Coninck selfs. Dusdanich is den aerdt by naest van alle menschen, arm zijnde, zijn sy cleyn in haer eygen oogen, maer so haest sy wat beter vermogen, werden sy als onverdraechelijck, ende en willen haer slechte vrienden niet kennen. Ick hebbe wel eer twee luyden gekent, den eenen nam eenen bedelaer vande strate, en stelde hem over sijn saken: den anderen troude sijn meysen: beyde omghewilligen en nederighen dienst van hun te trecken. Wat wasset? den bedelaer sijnen buyck besorcht hebbende, liet voorts fiolen sorghen, ende soo haest hem de cruymen begosten te steken, speelde dapperlijck de beest. Het meyssen des nachts de vrouwe zynde, en wilde voor al des daechs het jonck-wijf niet wesen: en steldet soo aen dat den goeden man sijn hooft cloude.

Soo yemant brengt een Sloir ter eer,
Sy speelt de Iuff vrou al te seer.

So qualijck connen geluck en maticheyt te samen woonen.
Claud.

Asperius nihil est humuli, cum surgit in altum.

Seneca.

Fortuna nimis quem fovet, stultum facit.

Kinder-spel ghedvyt *tot* sinne-beelden, Ende leere der zeden.

+ **A**LS ghy aensiet dit Kinder-spel,
Gy lachter om, en doet seer wel;
Maer, lieve vrient, en mercje niet
Dat ghy u selfs hier med' in siet?
En datje, buyten u ghedacht,
V eyghen dwaesheyt med' belacht?
Al schijntet spel, het is een beelt
+ Van al datm' in de werelt speelt;
Al 's menschen woelen, en gherel
Is jock, is geck, is kinder-spel.
Niet een hier opter aerd' en leeft,
Die niet sijn kintsche grepen heeft:
+ Wie kenter doch soo wysen man,
Die niet ghekoot heeft, nu off dan?
Nu laet uw' ooghen omme gaen,
V kinder-spel sal oock hier staen:
En om te grijpen recht den sin,
Wel aen, ick wil u leyden in.

+**P***Lerique, cum stultis malè dicunt, ipsi sibi convitium faciunt.* Sen.
Si quis fatuo delectari se velit; non est ipsi longè quaerendus, se rideat.
Ex eod.

+**A***Vriculas asini quis non habet?*
Nullum ingenium magnum sine mixturâ dementiae fuit.

Sen. ex Aristot.
Gall. Proverb.

+**N***Vl n'est si sage,*
Qui parfois ne rage.

Kinder spel gheduydet tot Sinne-beelden ende Leere der Seden.
Ex nvgis Seria

't Kint dat daer op een stockjen sit,[+]
Hout, soo het meynt, 't peert by 't ghebit.
Veel meynen, door haer hooghen moet,[+]
Sy rijden*;* en gaen maer te voet.

Den jonghen, die daer bobbels blaest,[+]
Let eens, hoe seer hy staet verbaest,
Om dat sijn spel coomt tot een val,
Alst wesen soud' op 't best van al.
Den bobbel, als die meest opswelt,[+]
Berst dan, en valt als quijl op 't velt:
Die haest'lijck climt tot grooten staet,
Op 't hooghst' hy dickwils t'onder gaet.

Die daer hun voeten steken op,[+]
En staen op d'aerde metten kop,
Zijn wy, die van ons sin berooft,
In d'aerde wroeten met het hooft;
En gheven aen het hoochste goet,
Schier niet, als 't hol van onsen voet.

Het Coten-spel seyt oock al wat,
Indien-ment naer behooren vat.[+]
De coot aen niemant vreucht en gheeft,
Soo langhe-tijt den osse leeft*;*
Maer als den os sijn leven laet,[+]
Dan wert de coot' een spel op straet.
Een carich mensch bewaert sijn goet,
Soo, dat het niemant goet en doet,
't Leyt als begraven in sijn schoot,
Maer 't gaeter anders naer sijn doot;

[+]**O***Mnes videmur nobis saperdae.* varr.

[+]**S***Tercus cuique suum bene olet.*

[+]**Q***Vidquid in altum Fortuna tulit, Ruttura levat.*
Sen. Agamem.

[+]**F***ortuna vitrea est*, *cum splendet, trangitur.*
Sen.

[+]

P*Rò Superi quantum mortalia pectora caecae*
Noctis habent!
Os homini sublime dedit

Ovid.

[+]**A***Varus*, *nisi cum moritur*, *nihil rectè facit.* Sen.

[+]**I***N nullum avarus bohus est*, *in se pessimus.* Idem.

Want dat den spaerder groef in d'eert,
Dat wort dan ruyterlijck verteert.

+ De kinders die op stilten gaen,
Dees zyn de menschen vol van waen,
Die gheerne thoonden hoogher schijn
Als sy wel inder waerheyt zyn.

+ Den huysraet van dit poppe-goet,
Verheucht der meyskens sacht ghemoet,
Al is het best maer loot off eerd',
Sy achtent al van grooter weerd';
+ Smaect u een duyf als een patrys,
Eet ghy de grut soo lief als rys,
Streckt u een eent voor een capoen,
Wat hebdy met veel goets te doen?
Al ist ghering', 't gunt datmen heeft,
Die sich vernoucht in vreuchde leeft.

Als 't knechjen met den knicker schiet,
Die liep, die blyft*;* die stont*;* die vliet;
+ Als eenich prince, lant, off stadt,
Syn tyt van wel-stant heeft ghehadt,
Een ander coomter stooten aen,
En siet*!* dan ister me ghedaen.
Dat stont, verdwijnt uyt ons ghesicht,
En wert als uyt het spel ghelicht:
Aldus gaet alle dinck int ront,
Het rijst, dat lach*;* het valt, dat stont.

Let op de vliegher van papier,
Gheresen tot den hemel schier,

+

O*Ptat ephyppia bos.*

Horat.

+**C***Vi cum paupertate benè convenit dives est.* Sen.

+

A*Nimus aequus optimum aerumnae condimentu.*

Plaut.

+**E***Rit hic rerum in se remeantium Orbis quamdiu erit ipse orbis: Omnia abeunt in nascendi pereundique gyrum.*
Lips.

Die, soo den ionghen lost de coordt,
Noch gaet ghedverich voort en voort.
Een die met eer-sucht is besmet,[+]
Hoe hooch dat hy oock wert gheset,
Hy wil noch altyt verder gaen,
Syn hert wert noyt ghenoech ghedaen;
Het windrich hooft climt, draeyt, en went,
Tot dattet, 'k weet niet waer, belent.

Den top draeyt omme knap en vlug',
Soo lang' de sweep cleeft aen zyn rug',[+]
Maer nauw' en laet den gheessel off,
Hy leyt, ghelijck een block, int stoff;
Wy hebben God als by den voet,[+]
Soo lang' wy zyn in teghen-spoet,
Maer als de roed' is vanden eers,
Dan hout de duyvel weer de keers.

Al is de muss' los vanden bant,
Sy keert weer na de ionghens hant,[+]
En dit al om een weynich aes;
Veel menschen zyn soo dom en dwaes,
Dats' om een schotel moes off cruyt,
Haer vryheyt geven als ten buyt.

Het coorde springhen leert den vont,[+]
Om wel te vatten tyt en stont,
Soo ghy cont springhen op de maet,
Niet al te vroech, niet al te laet,
Niet al te traech, niet al te snel,[+]
Soo sydy meester van het spel.

[+]**C***Vpiditas accipiendorum*, in homine ambitioso, *oblivionem facit acceptorum.* Sen.

[+]

N*Am in metu esse hunc*, *illi est vtile.*

Terent.

[+]**A***Dversa corporis*, *remedia sunt animae.* Isidor.

[+]

S*Erviat aeternum qui paruo nesciat vti.*

Horat.

[+]

I*N tempore ad eam veni, quod rerum omnium est primum.*

Terent.

[+]

T*Emporibus medicina valet.*

Ovid.

+ Het kint dat mettet houpken speelt,
Verthoont als van den tijt een beelt;
Den houp loopt om, door nat en drooch,
Dat onder was, dat ryst om hooch,
Dat boven was, valt weer beneen,
Soo gaen de snelle jaren heen.
Wanneer de Winter is gheent,
Dan coomt ons aen de soete Lent,
Den Somer volcht, en dan den Herft,
Tot dat den mensch ten lesten sterft.
+ Maer off den houp schijnt wel te gaen,
Den ionghen hout niet op van slaen.
Hoe wel den tijt ons heeft gheset,
Noch wil-men op een ander bedt.

+ Wanneer ghy siet de ieucht, die daer
Den eenen voor, den anderen naer,
By beurten op de bane glijt,
Dat is te segghen, *elck zijn tijt*;
Den eenen coomt, den and'ren gaet,
Den eenen valt, den and'ren staet,
Den eenen daelt, den and'ren climt,
Als dees verbetert, dien verslimt.

Den ionghen, die daer spelen gaet,
+ En hout een mus ken by een draet,
Wanneer de mus te hooghe schiet,
+ Roept over-luyt, bey! hoogher niet,
En schoon de mus haer stelt ter weer,
Hy rucktse met den draet ter neer,

+

T*Empora sic fugiunt pariter*, *pariterque sequuntur*,
Et nova sunt semper: nam, quod fuit antè, re-
lictum est:
Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta
novantur.

Ovid.

+**N***Emo facilè cum fortunae suae conditione concordat, inest enim singulis quod inexpertus ignoret*, *& expertus exhorreat.* Boët.

+**T***V surge*, *in cade*; *tu impera, ta servi*; *tu occultare*, *tu emerge.*
Longaeuum aliquid in hac machinâ nihil aeternum.
Lips.

+**E***T pace & bello cunctis stat terminus aevi.*
Sil.

+

C*Erto veniunt*
Ordine Parcae,
Nulli jusso
Cessare licet,
Nulli scriptum
Proferre diem.

Sen. Herc. Furent.

Wat wil-men vlieghen verr' en hooch,
't Is dwaes en ydel ons ghepooch,
Al staet ons open zee en velt,
Een yder is sijn pael ghestelt,
En als ons lijntjen is ten end,
Dan ist om niet al watmen rent.

Nu 't is ghenoech, dies ick besluyt,
Treckt, Leser, selfs wat goets hier uyt,
Soo sal niet al verloren gaen
Den tijt, die ghy hier hebt ghestaen;
Dan 't dunckt mischien u al te slecht,
Door kinders te zyn onder-recht;
Neen, neemt gheen dinghen soo verkeert,
Wt zotheyt men wel wysheyt leert.[+]
De Kinder-spelen zijn wel eer,
By wyse lien ghebruyckt tot leer,
En Christus selfs heeft die niet wel,[+]
In ernst ghebruyckt het kinder-spel?[*]

Dan op dat ick u niet belet,
Gaet uwes weechs, en draecht wat met*;*
Acht niet te kints het Kinder-spel,
Maer denckt wat hoogher, en *vaert vvel.*

[+]**I**'*Oij journellement dire a des sots de mots non sots.* Montagn.

[+]**P***Ittacus Mytilenus*, *ex graeciae Sapientibus vnus*, *ad pueros, non nisi cum paribus ludere volentes, remisit juvenem quendam de vxore ducẽdâ ipsum consulentem.* Diog. Lart.

[*]Math. 11.16. Luc. 7.32. **L***Vsus pueriles non omninò contemnendos esse, & pondus aliquando habere Romulus & Cyrus*, *in lusu a pueris reges creati, Septimius Severus iudex assignatus, & alij (quos refert Muret. Var. Lect. Lib. 2. cap. 9.) luculenti testes esse poterunt. Quid plura*, *mi Lector? omnia humana ludicra & lubrica, nam & ipsa*, *vt videmus*, Ludit in humanis Divina potentia rebus.

FINIS.

[Pars tertia]

Ierem. 21.8.
Siet ick legghe u voor een vvegh ten leven, ende een vvech ten dooden.

ALs t'Brant-hout leyt aen t'vier, het een eynd' sietmẽ gloeyen,
En die daer slaet sijn hant, ghewis moet sick verschroeyen:
Het ander Eynd', waer aen gheen vlam en heeft ghecnaecht,
Men sonder pijn al-om, ghelijck men wil, verdraecht.
Siet daer*!* ghy Menschen kint, God heeft u voor-gheschreven
Het Goet, en oock het Quaet, de Doodt, en oock het Leven*;*
Wel aen, ter wijl ghy meucht, het goede neemt ter hant,
Met Loth naer Zoar vlucht, ter wijl dat Sodom brant.

Qva non vrit.

P*Ars Sudis igne caret, rapidis calet altera Flammis;*
Hinc nocet, illaesam calfacit inde manum.
Ecce! Bonum Deus, Ecce! Malum mortalibus offert,
Quisquis es, en tibi mors, en tibi vita patet.
Optio tota tua est, licet hinc, licet inde capescas;
Elige, sive iuvet vivere, sive mori:
Quid tibi cum Sodomâ? nihil hîc nisi sulphur & jgnis,
Quin potius placidum, Loth duce, Zoar adi.

Eccleciastiq. 15.16.
La vie & la mort, le bien & le mal sont en la presence des hommes.

TA Vie est vn Tison, d'icy le pourras prendre,
Sans te Brusler*;* de lá, seras reduit en cendre;
Prens le costé, ou Dieu est gracieus & doux,
Ne touche pas l'endroit, ou brusle son courroux.

Qva non vrit.

I*N peccatoris conversione tria requiriri satis decisum est, Verbum nimirum, Spiritum Dei, & Voluntatem hominis. Nec enim vt passiva tantùm voluntas humana consideranda est, sed actionis nonnihil eaedem, in primâ animi mutatione, abscribendum esse credimus. Quoties enim aliquis convertitur, Deus opus illud non in invitum, sed in volentem exercet: Atque eo ipso quidem momento, quo fit conversio, Dei gratiâ mediante*, *conversionem suam vult, is qui convertitur. Hinc rectè August. Serm. 15. de Verb. Apost.* Qui te creavit sine te, *inquit,* salvare te non vult, sine te. *Et rursus*; Voluntatem nostram, vt bonumaliquod opus benè faciamus, requiri certum est; atqui eam ex nobis, nostrâ potentiâ, non habemus; voluntatem quippè in nobis operatur Deus. *Ecce enim! eo ipso tempore, quo gratiam Deus largitur, hoc ipsum quoque nobis confert, posse velle, & actu velle recipere.*

IN de bekeeringhe des sondaers dry dinghen van noode te zijn, te weten, het Woordt, Godes geest, ende den Wille des menschen, wert by God-salighe mannen in deser; ougen toe-gestaen: te weten, Dat des menschen wille niet slechtelick als lijdende, maer oock als eenighe werckinghe in haer hebbende, in de eerste veranderinge des gemoets, haer verthoont. Want soo wanneer de mensche bekeert wert, God de Heere en werckt op den selven niet teghens danck vanden selven, ende als onwillich, maer met sijn danck, ende als gewillich: in vougen dat, dien selvẽ oogen-blic dat de bekeeringe aengaet, den genẽ, die bekeert wert, by middel van Godes genade, sijne bekeeringe selfs ooc wil. En hierom seyt Augustinus seer wel, Ser. 15. de verb. Apost. Den ghenen die u gheschapen heeft sonder u, en wil u niet salichmaecken sonder u: ende wederom, Onse wille van noode te wesen om een goet werck te doen, is gans vast en seker. Maer dese selve wille en hebbẽ wy nochtans door eyghen macht niet, noch uyt ons selven: maer de Heere werckt dit selve willen. Want siet! ter selver stondt dat God ons sijne ghenade schenckt, soo gheeft hy ons met eene dat wy connen willen, en dat wy het willen metter daet connen aennemen.

Wy zijn te vooren doot en stil,
God geeft ons 't roeren en den wil.

D E V T . 30.19.

T*Estes invoco hodie coelum & terram quod proposuerim vobis Vitam & nortem, benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam, vt & ta vivas & semen tuum.*

P R O V E R B . 14.16.

L*E Sage craint, & se retire du mal*; *mais le fol s'escarmouche, & se tient seur.*

Lvc. 11.9.
Bidt en u sal ghegeven vverden, soeckt en ghy sult vinden, clopt en u sal op-ghedaen vvorden.

WIlt ghy des Bosch-Goddins vrou Echoós stem verwecken[?]
En van haer zijn gehoort, en Antwoort van haer trecken[:]
  En veeselt niet daer heen, maer maect een hel geclanck,
  Soo suldy, door het Wout, vernemen haren sanck.
Die wenst te zijn verhoort, moet hart en stem verheffen:
Gheen flau Ghebedt en can tot aen den Hemel treffen,
  Niet climter op tot God, dat maer wast inden mont:
  Soo wie dan bidden wil, die bidd' uyt s'hartsen gront.

Psalm. 33.
Clamaverunt justi & Dominus exaudivit eos.

I*Ntensis opus est clamoribus, vt sonet Echo;*
  Dum strepis exiguo murmure, Nympha silet:
Nympha tacet tacitis, sed surgat ad aethera clamor,
  Mox responsa tibi, vel geminata, dabit.
Vota quid effundis summis innata labellis?
  Ad tepidas cęli non patet Aula preces:
Tende latus clamore, Deus responsa remittet;
  Hîc pia mens, Hîc vox feruida, pondus habent.

Iaqv. 5.16.
La priere du iuste faicte avec vehemence, est de grande efficace.

QVI d'vne basse vois Echó la Nymphe appelle,
(Qu' attend il dans les bois?) n'aura response d'elle;
  Celuy aupres de qui le zele n'a nul lieu,
  Et prie froidement, n'est exaucé de Dieu.

Ora et dabitvr.

V*Ocem (quam alij aliter describunt) ego, vt admirandum diuniae potentiae opus, Deo Opt. Max. imprimis dandam, dedicandam*, *censeo. Tametsi enim, solo mentis ad Deum assensu, pios non rarò Deum alloqui satis compertum sit, majori tamen energiâ animus fervens, ope vocis, sese exserit, ac in caelum, vt ita loquar, impetum facit; quam si tacitâ solũ cogitatione Deo preces offerat. Quidni enim orationem & rationem (quâ vtrâque immensa Dei bonitas caeteris animantibus praestantiores nos neddidit) gratum Deo sacrificium offeramus? Praesertim verò cum nostra ipsius vox, auribus hausta, animum magis moveat, & (si languor fortè aut diversio) ad Deum veluti reducat. Tria igitur*, *ad preces rite offerendas, merito requirimus*, *Animum praeparatum, nec aliud agentem*; *Corpus submissum, & ad humilitatem compositum; & Fructum labiorum, id est, Vocem imo cordis penetrali emissam. Quae si conjungamus, exaudiet procul dubio nos munificus ille Parens, si non ad voluntatem, saltem ad salutem.*

DE stemme (die den eenẽ aldus, en den anderen also beschrijft) oordeelẽ wy, als een by sonder werck Godes, sonderlinge aenden selven toe-gheeyghent te moeten werden. Want al ist soo dat veel god-salighe alleenlijck door het opheven des ghemoets, ghewoon zyn tot God te bidden: evenwel nochtans salmen een vierich gemoet, door hulpe vande stemme, met meerder cracht voelen uyt-bersten, en met grooter ghewelt tegens den hemel als een uytval doen, dan off yemandt alleenlijck door den ghedachte sijn gebeden Gode op-droughe. En waerom doch en souden wy niet met alle de wercktuygen so des lichaems, als des gemoets, den Schepper van beyde, ten besten wy connen, vereeren? waerom en souden wy niet beyde die dinghen, waer door wy van God sijn verheven boven andere ghedierten, hem eerbiedelijcken opdraghen, te weten woorden en ghedachten? waerom en sullen wy niet den gheheelen mensche Gode op-offeren? sonderlinge na dien ons eyghen stemme, ter wylen wy bidden, van ons ghehoort zynde, daer toe dienstich is, om ons sinnen meer op te wecken, en t'elcken als die schijnen te willen gaen dwalen, wederom als tot God te brenghen Wy houden daeromme datter dry dingen noodich zijn, om wel te bidden, te weten eerst, een wel bereyt Gemoet, ledich vã alle andere becommeringe: tẽ tweedẽ, een Lichaem gansch en al ghestelt tot nedericheyt: eñ ten derden de vrucht onser lippen, dat is, een Stemme uyt het binnenste onser herten crachtelijck uyt-gedreven. Welcke drie dingen indien wy in ons gebet te samen vougen, soo en isser gheen twyffel aen te slaen, of God wil ons gewisselijck verhoorẽ, indien niet na onsen wille, immers t'onsen besten.

PSALM 144.

> ***P****Rope est Dominus omnibus invocantibus eum in Veritate.*

BERNARD.

Q*Vando fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, caelum, haud dubio, penetrabit, vnde certum est quod vacua redire non possit.*

1 Petr. 4.8.
Liefde bedeckt veel sonden.

DE Sim ghevoelt in t'hart een lieffelijck ontstellen,
Als sy besiet haer Ionck off een van haer Ghesellen;
Gheen ingheblooghen neus, gheen lichaem sonder steert
Vertraecht haer soete min: T'is haer al lief en weert.
Dit prijs ick inde Sim, t'is van haer beste streken.
Wech met dat schamper Volck! dat ander Luy ghebreken
Gaet kauwen inden mont, en braken achter straet:
Die God met ernst bemindt, zijn naesten niet en haet.

Delicta operit charitas.

G*Audia pertentant tacitum tibi, Simia, pectus,*
Dum gremio Catuli membra pudenda foves;
Arcet ab amplexu non te sine crinibus aluus,
Non simę ante oculos crimina naris habes.
Displicet in multis, placet hac mihi Simia parte,
Ach! niger est, si quis pandere crimen amat.
Livida lingua sile; Vitium tegit ille sodalis,
Jmbuit aethereus, si cui pectus, Amor.

Proverb. 17.9.
Qui cele le mesfaict, cerche amitie.

LE Singe son Petit, combien que laid, ne laisse,
Mais, sans s'en offenser, l'embrasse & le caresse.
Si de Chrestien le nom ne veus porter en vain,
Couvrir tousiours te faut les fautes du Prochain.

Delicta operit charitas.
III.

P*oenè è Christianae charitatis penu ductum mihi videtur dictum istud Senecae;* Secretè amicos admone, lauda palàm. *Plerosque tamẽ homines in contrarium affici videmus, & ex animo dolemus. Laudant secretè*, *damnant palã*; *vix enim duos tresve homines simul colloquentes audias, quin statim recensendis aliorum vitijs operam locasse dixeris, ita strenuè*, *in calumniae campũ hunc Martiũ, vt ita dicam, descendunt. Rationem acutè tangit D. Hieronimus,* Malorum, *inquit,* solatiũ est, bonos carpere; dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorũ. *Agedùm quisquis es, qui maledicendi hoc studium tibi insitum sentis, interroga conscientiam tuam, quid te moveat, verissimam Viri pij sententiam* (*nec dubito*) *invenies. Vetus malum est*; *malus bonum malum esse vult, vt sit sui similis. Nolite judicare, inquit benevolus Servator, & non judicabimini. Tribus modis pravum hoc judicium instituitur, cum bonum alicujus factum in malam partem trahimus, cum malum in pejus, cum dubium in deterius. Ah fuge! & Sapientem audi, Prov. 4.24. Plura vetat cartae angustia.*

Soo ghy een vrient berispen wilt, doet sulcx heymelijck: soo ghy een vrient prijsen wilt, doet sulcx int openbaer, seyter een Heyden, ende sulcx comt de Christelijcke sachrmoedicheydt al seer na by: dan het meerendeel doet schier reghel recht het teghen-deel: prijsen sy yemandt, sy doen het int bysonder: laken sy yemant, sy doen't ten aenhooren schier van een yder. Men hoort nauwelick twee ofte drie menschen te samen spreken, of het schijnt datse haer selven tot het ophalen van eens anders ghebreken als verhuert hebben, met soo vollen mondt spreken sy daer van: De redene van dit heeft den Out-vader Hieronimus seer wel bemerct: T'is, seyt hy, den boosen een vermaeck den goeden een cladde na te werpen, en (soomen seyt) met haer slippen in d'asschen te sitten, meynende dat, om de menichte der gener die misdoen, hun misdaet cleynder is. T'gaeter veeltijdts so, de gene die quaet zyn, wenschen dat de goede quaet mochten werden, om datser haers gelijck souden veel vinden. De koeye, alse vuyl is, slaet gheerne haren steert rontsom, om de andere te maken, dat sy is. Dese genegentheyt spruyt uyt een quade wortel, en dient misdien wel uytgeroyt te werden, ende in plaetse van de selve de liefde des naesten, gheplant. Oordeelt niet, op dat ghy niet gheoordeelt en werdt, seyt onsen sachtmoedigen Salichmaker. Dit verboden oordeel wert dry-sins ghevelt, als men t'goede ten quadẽ duyt, als men t'quade tot slimmer trect, alsmen t'wijfelachtighe ten erchsten uyt-leyt. Hebdy een Christelick gemoet, wacht van so te oordeelen, en liever laet in alle geleghentheyt, nae den raedt Salomons, den lastermont verre van u zyn. Prov. 4 24.

1 CORINT. 13.5.

Charitas non praesumit malum.

TRIVER. SERM. 2. IN ESAIAM.

SI matres erga foetus tanta caritate afficiuntur, *multo magis oportet nos erga proximum simili caritate affectos esse*; *nam spiritus nexus calidiores vehementioresque sunt*, *quam naturae.*

PROVERB. 17.9.

QVi cele le mesfaict cerche amitié.

1 Corint. 7.5.
Dat u de Satan niet en versoecke, om uvve omma[t]icheyts vville.

HEt moest u zijn ghenoech, Pan, by het vier te wermen;
Waerom quaemt ghy te na? en perstet in u ermen;
Al is de liefde goet, te veel baert ongherief;
Men can oock Wijf, en Kindt, wel hebben al te lief.
De maet van Echte Min sy, niet de lust, maer reden,
T'is vuyl, het reyne bed in wellust te besteden:
Die sich onmatich draecht int houwelijckx bedrijff,
Vervalt in hoerery, oock met sijn echte wijff.

Ne qvid nimis.

P*AN, satis est, modico caleat si corpus ab igne,*
Quid, miser! *in flammas & tua damna ruis?*
Omnis amor vehemens, malus est; *nimis Vxor amari*,
Et Puer, & Genetrix; *& Pater ipse, potest.*
Omnis in alterius (*procul hinc praetextus Amici*)
Jn propriâ nimius Coniuge sordet Amor.
Ni modus, & ratio iuvenilibus imperet ausis,
Quisquis es, in propriâ Coniuge moechus eris.

Et choses bonnes ont leur exces.

AProche toy du feu, mais touche pas la flame;
L'exces d'amour n'est bon, non mesmes en sa femme:
Qui se comporte au lict plus mollement, que faut,
Au milieu d'vn Amour sacré se faict Ribauld.

Ne qvid nimis.
IV.

R*Es naturâ suâ optimas solo abusu malas fieri, non solum ratio, sed & vsus docet. In re conjugali (vt alia sileam) vereor ne, juventutis lubrico prolapsi, plurimùm peccemus*, *& in ipso matrimonij opere a matrimonij scopo quam longissimè aberremus*; *Idque specie (vt ait ille) Virtutis, & vmbrâ. Porrò cum Deum, id est spiritum purissimum, auctorem matrimonij laudemus, vel eo admonemur, non esse id intemperantiâ ac dissolutâ libidine conspurcandum. Hanc pe tulantiam Ambrosius gravi quidem, sed non indignâ censurâ notavit, cum vxoris adulterum vocavit eum, qui in vsu conjugali verecundiae rationem non habet. Sed & aliud esse amasium, aliud maritum agere, etiam ij notârunt, qui Vxorem non voluptatis, sed dignitatis nomen esse voluerunt; Romanos & Ethnicos dico, quorum vel Comici veteres eâ de re sanè judicant, eorum vnus,*

..... Quae mulier suum virum (ait)
Volet sibi obsequentem esse, atque diutinum,
Modicè ac parcè ejus serviat cupidines.

Lepidè Erasmus noster, Non provocare, matronae est; *comiter negare, pudoris; obstinatè recusare*, *perfidiae.*

DE redene ende ervarentheydt leeren ons, dat oock de aldernutste dinghen, door het misbruyck alleen, gansch en al schadelick werden. T'is te beduchten dat wy inde sake des houwelijckx (om andere dinghen te verswijghen) door de hitte des Ionckheydts ons dickwils vergrijpen, ende van het eynde des Houwelijckx, int werck des Houwelijckx selffs, al-der-verst aff-dwalen. Wy erkennen God (dat is een gantsch reyn Gheestelijck Wesen) voor den insetter van dien staet, en daer door al leene dienen wy afghemaent te werden van het selve met onmatighen lust te besoetelen. Ambrosius heeft de gene die haer hier in verloopẽ, door eẽ scherpe, nochtans eygene, maniere van spreken, overspeelders van haer eygẽ vrouwen genaemt. De naem van Huys-vrouwe is voor eẽ naem van weerdicheyt, eñ niet van wel-lust, selfs by de Romeynen, altijdts ghehouden gheweest: haer Poëten hebben dies aen-gaende goede vermaninghen gegeven, eene van henlieden seyter aldus,

Vrou, wildy deegh van uwen man,
Ghy dient u soo te stellen an,
Dat u begeiren, en sijn lust,
Noyt t'eene-mael en zy gheblust.

De Ghehoude en moeten hun dan niet laten voorstaen, dat hen tegens malcanderen alles geoorloft is, maer een yder handele de Sijne matelijck, eñ met een sekere vriendelijcke stemmicheyt, besittende also sijn vat in heylicheyt, na den raet des Apostels.

Hieronim. Contra Iovian. Lib. 1. Cap. 30.

Refert Seneca cognouisse se quendam hominem ornatum, qui exiturus in publicum fasciâ vxoris pectus colligabat, & ne puncto quidem horae presentiâ eius carere poterat, potionemque nullam sibi, *nisi alternis tactam labijs, vir & vxor hauriebant. Alia deinceps non minus inepta facientes, in quae improvida vis ardentis affectus*

erumpebat. Origo quidẽ amoris honesta erat, *sed magnitudo deformis*; *nihil autem Interest quam ex honestâ causâ quis insaniat.*

Gal. 4.19.
Allenxkens, *Tot dat Christus eenghedaente in ons crijghe.*

HEt geen ghy in de Schors der Boomen plaeght te snijden,
Can u ghedien tot leer, ten valt niet al besijden:
Dit schrift is teer int eerst, maer toeft een cleyne tijt,
De Schors, en met de schors de Letter, open splijt.
Als God-eerst, met sijn Woort, ons harten comt beschrijven,
Men voelt daer in terstont gheen vast gheloof beclijven:
Maer, siet*!* een swack begin wert onghevoelijck sterck,
Allenxkens, en met tijt, voltreckt den Geest sijn werck.

Tenera Pietatis principia.

I*Ndimus arboribus, tenui dum cuspide, carmen*;
Vix teneram signat parua litura cutem:
Incrementa tamen, vix intellecta, videbis,
Dum peragit tacitis passibus annus jter.
Enthea non hederam Pietas imitatur Jonę,
Ferre cui patulas nox dedit vna comas:
Parua fides primò, crescit sensim, & sine sensu,
Paulatimque sacrum Spiritus implet opus.

Ephes. 4.13.
Peu a peu, jusques a ce que croissions a la perfection d'homme en Christ.

SI tu fais vn escrit sur l'abre, ne te haste,
Bien qu'il te semble estroit, le temps l'escrit dilate.
Vertu n'est point d'vn jour, & l'oeuvre de l'Esprit
En l'ame peu a peu de l'homme s'accomplit.

Tenera pietatis principia.
V.

N*On confuse*, *sed ordinatè in haec inferiora agit Deus*, *nec ab vno extremo ad alterum festinè*, *sed sensìm*, *progreditur. Non repentino fulgore dies terrarum tractus pervadit*, *sed*, *praemisso dubiae lucis crepusculo*, *paulatim*

..... Medium Sol aureus orbem
Occupat, & iadijs ingentibus omnia lustrat.

Non statim, *ex intenso frigore*, *in ardores Syrij praecipitamur; sed*, *Vere, ac tepentis Favonij flatu intermedio*, *paulatim ad aestivos calores deducimur. Spirituales fideliũ progressus planè hujusmodi. Nunquam*, *è medijs peccatorum sordibus*, *ad statum gloriae suos evehit Deus*, *sed gratiam mediam interiacit. Vix vllus*, *ex vitâ insigni scelere contaminatâ*, *subitò in vitam Christiano nomine dignam immediatè erigitur. Pictura*, *inquit ille*, *caepit primò ab vmbris & lineis*, *deinde Monochromata*, *mox accessit lumen vnàcum colorum varietate*, *donec ad summam artificij pervenit admirationem. Idem de homine Christiano jure quis dixerit. Ne igitur animo distituatur Pia mens*, *si lento*, *dummodò continuo*, *gradu ad vitae renovationem*, *efferatur. Omne incrementum*, *etiam latens*, *credenti salutare est.*

GOD gaet niet onschickelijcken, maer met order te werck in alle dese nederighe dingen, niet schielicken van het eene uyterste tot het andere vervallende, maer door middelwegen allenxkens, en als by trappens, van t'eene tot het andere gaende.

Den doncker van den swarten nacht
Wert niet terstont tot licht ghebracht,
Den Daghe-raet en morghen-stont
Verthoont voor-eerst haer roodẽ mont;
Dan rijst de Son, *des weirelts oogh*,
En climt allengskens meer om hoogh;
Tot dat ten lesten het ghesicht
Ons schemert, *door haer crachtich licht.*

Het gaet met den Gheestelijcken voort-ganck vande God-salighe ten naesten by mede alsoo. God en plach niemandt uyt den stanck der sonden, regel-recht tot heerlijckheyt te verheffen, maer sijn Ghenade, als middelaer, tusschen beyde te stellen. Selden werter yemandt, uyt een gansch rau en rouckeloos leven, op een sprongh over-gheset in een gesette en Christelijcke sedicheydt. De Gods-salicheydt en verthoont haer van stonden aen niet in hare volmaeckdtheyt, maer wert door daghelijckschen aen was allengskens tot haer volcomentheydt opghetoghen. Een verslaghen Herte en heeft daerom den moet niet verlooren te geven, om sijn lanckxsaemen voortganck inde God-salicheyt, soo die maer staech ende geduerich en sy. Alderley aenwas (oock den ghenen die ons onghevoelijcken aencomt, en diemen eer gewaer wort gheschiet te zijn, als te gheschieden) gedijt een Christelijck ghemoet ter Salicheydt.

2 C O R I N T . 3.3.

E*pistola estis Christi scripta non atramento*, *sed Spiritu Dei Vivi: non in tabulis Lapideis*, *sed in tabulis cordis.*

P S E A V M . 92.15.

LE iuste s'avancera comme la Palme &
croistra comme le Cedre du Liban,
Estant planté en la mayson de l'eter-
nel, &c.

Proverb. 3.7.
Laet u niet vvijs duncken.

DEn Specht wil met sijn beck dẽ Eycken boom doorbooren,
Dies loopt hy gins en weer, nu achter en dan vooren,
En siet, naer elcken pick, of t'gat mocht wesen deur,
En, alst al omme comt, dan vint hy reet noch scheur.
Kè Specht! u doen is slecht, en weerdich om begecken.
Die t'werck hout voor ghedaen, can t'selve noyt vol-trecken:
Groot-achting van sich selfs verdwijnt meest al met rou,
Die meynt dat hy't al is, en wert noyt dat hy sou.

Arrogantia, Profectus obstaculum.

N*Vm penetrent morsus in singula vulnera quaerit*,
Dum nimium rostro Martia fidit Avis.
Peruia ligna forent, *nisi peruia*, *Pice*, *putasses*;
Dum ruis hûc illûc, *tempus inane volat.*
Quî poterit, *doctum qui se putat esse*, *doceri?*
Quî sapiet, *qui se jam putat esse sophum?*
Semper inanis erit mens, *qui sibi plena videtur:*
Doctus erat, *doctus ni sibi quisque foret.*

Eccles. 3.24.
La praesumption a deceu plusieurs.

LE Pic auroit bien tost la fin de son ouvrage,
Si de son bec n'avoit conceu trop grand courage:
Vn coeur praesumptueux ne fera rien du bon,
Puis qu'il á de son faict trop grand' opinion.

Arrogantia, profectvs obstacvlvm.
VI.

M*Agis decorum est juvenem discere, quam docere; Seni docere, quam discere. Melius tamen est provectioris aetatis hominem serò discere, quàm in ignorantiâ perpetuâ versari. Nunquam hominem tam exactae cruditionis vspiam exstitisse, vt amplius nihil addiscere potuerit, ratio demonstrat. Non in vitâ solum, sed & in ipsâ morte, imò ex ipsâ morte, est quod discatur; praesertim homini Christiano. Odi homines ignavâ operâ, philosophâ sententiâ, aiebat ille. Indocilis sanè est, qui mavult doctus videri, quam esse: Vanus & arrogans, qui aut magna sibi vindicat, quae ipsi non insunt; vel majora, quam quae insunt. Vtinam hoc animis omnium insitum! De alijs nunquam malè, de sese nunquam benè loqui, primum Christiani, alterum Sapientis est.*

HEt vougt een Jongelinck beter onderwesen te werden, als andere te leeren; voor een Out man daerentegens passet beter eẽ ander te onderwijsen, als selfs onderwesen te wer den; en evenwel nochtans isset beter in sijn ouderdom te leeren, als altijdt onwetende te blijven. Noyt en isser yemant so volcomen ofte in geleertheyt, ofte in ervarentheyt geweest, of hy en heeft noch altijt yet in wetenschap connen toenemen. Men en can niet alleenlic in dit levẽ, maer in, en uyt de dootselfs, onderwesen werdẽ, voor al en sonderlinghe een Christelick gemoet. Ick hate alle menschen van veel seggens, en van weynich bedrijfs, seyder eene vande Oude*;* Hy en is niet leersaem, die liever heeft gheleert te schijnen, als inder daet te wesen, seyde Bion. Hy is trots en ydel, so wel dẽ desen, die sie dingẽ toe schrijft dewelcke hy niet en heeft, als den genen, die sick grooter dingen vermeet als hy can. T'ware goet datmen van andere nimmermeer qualic, van sich selven nimmermeer wel en sprake: die het eerste doet handelt Christelijck, diet het tweede doet, handelt wijsselijck.

C O R I N T . 8.2.

***S**I quis existimat scire se aliquid, nondum cognovit quemadmodum eum scire oporteat.*

***I**Ndocilis est, qui mauult doctus videri quam esse. Bion. apud Laërt. Lib. 4. Cap. 7.*

P R O V E R B . 26.12.

***A**S tu veu vn homme qui cuide estre sage? il y a plus d'esperance d'vn fol, que de luy.*

V E R S . 16.

***L**E paresseux s'estime estre plus sage, que sept qui baillent sage conseil.*

Buycht, oft Breeckt.
Pet. 1.5. *VVeest met ootmoedicheyt verciert vvant God vvederstaet den Hooveerdighen.*

O Blixems selsaem cracht! Het Sweert springt, als in duygen,
De Scheê blijft heel en gaeff, om datse weet te buygen:
Het harde been, dat breect, het vleys is niet ontstelt,
De Beurs is onghequest, in brysels springt het ghelt.
Den Blixem is Gods Schicht, des Hemels wonder wapen:
God werckt, soo als dit Vier, in ons zijn aertsche knapen,
Op een verhart ghemoet sijn gramschap hart ontsteect;
Wat onder Godes hant niet buyghen wil, dat breect.

Flectere, vel frangere.

S*AEpe vel intactâ nummi periêre crumenâ*,
Fractus &, illęso tegmine mucro, fuit.
Sępe cutis totos ruptis tegit ossibus artus,
Cum Deus ex alto Tela Trisulca jacit.
Mollibus indulget, *durisque ferocius instat*
Fulmen, *& ipse facit Fulminis Auctor jdem.*
Flecte genu: quicunque Deo non flectitur, *ille*
Plectitur, *elatos Numinis ira premit.*

Aux humbles gratieux, dur aux orgeilleus.

CEs Iavelins de Dieu, la Foudre & la Tonnerre,
Au Doux ne sont du mal, au Dur ils font la guerre.
Homme humilie toy, baissant ton haut desir,
Nul est, qui ne s'y rompt, qui ne s'y veut flechir.

Flectere vel frangere.
VII.

S*I quis me interroget (inquit Augustinus) quodnam primum, hominique Christiano maximè necessarium requisitum sit, Humilitatem dicã. Si, quid secundum, idem respondebo. Si de tertio quaerat, dictum repetam. Indicat vir Pius basim ac fundamentũ totius philisophiae Christianae in hoc praecipuè consistere, vt debellatâ omni elatione ac superbiâ, ex verâ sui cognitione, vnusquisque sibi vilescat, Deoque creatori sese submittat. Cum enim superbiae veneno primi Parentes afflati ac inflati, totam posteritatem nefando contagio infecerint; humilitate eam restitui, &, vt in morbis, contraria contrarijs curanda esse, Deum non obscurè testatum voluisse, satis constat. Nec mirum, cum & sentinam malorum superbiam esse, etiam exjudicio naturali, Antiqui judicaverint. Tarquinium hominem libidine praecipitem, avaritiâ caecum, immanem crudelitate, furore vecordem, vocaverunt Superbum, & putaverunt sufficere convitium, ait ille. Concludamus cum Nilo, & operam demus ut sit nobis vita excelsa, spiritus humilis. Nihil altũ vult Deus, praeter se; propriũ illi est eresta dejicere, dejecta erigere.*

SOo my yemandt vraecht (seyt Augustinus) wat de eerste ende noodichste deucht sy voor een Christen mensche, ick sal hem antwoorden, Nedericheyt; wat de tweede Nedericheyt; wat de derde, Nedericheyt. Willende den God-salighen Man daer mede te kennen geven, dat het geheele grondt-stuck des Christelijcken levens insonderheyt daer in bestaet, dat den mensche in sijn ghemoet uyt-gheroeyt hebbende alle trotsheyt en hoogmoet, eñ daer door gebracht sijnde tot ware kennisse en verachtinghe van sick selfs, hy sick inde leechste dweemoedicheydt voor God verootmoedige. Want naedien't onser aller Voor-ouders, door haren verwaenden hoochmoet in voortijden t'onsen verderve leelijck hebben laten ligghen. Soo heeftet den goeden God belieft, op de wijse vande ervaren Medecijnen, dese sieckte door strijdighe ghenees-drancken wech te dryven. Laet ons dan trachten nae een hemelsch en hooch leven, maer naer een nederighen geest. De Heere der Heeren en wil niet groots, als sijne heerlijckheydt, want t'is hem eyghen, de hooghe nederich te maken, de nederighe te verheffen. Den dach des Heeren seydt Ies. 2.12. sal gaen over alle het hoochmoedige ende hooghe, ende over alle het verhevene, op dat het vernedert werde.

Ghy, die een Christen zijt ghenaemt,
Vraegt, welcke deugd' u best betaemt.
D'antwoort is cort: Voor eerst, en lest,
Is Ned'richeyt u alder-best.

P E T R . 1.6.

H*Vmiliamini sub potente mauu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis.*
P R O V E R B . 28.14.

O que bien heureux est l homme! qui se donne frayeur continuellement: Mais celui qui endurcit son coeur tombera en calamité.

Iacob. 1.12.
Salich is den man die versoeckinghe verdraecht, vvant als hy beproeft sal zijn, sal hy de croone der heerlijckheyt ontfanghen.

AL gaet ghy t'wit Satijn door-steken en doorkerven,
Schoon Maghet, even-wel en wilt ghyt' niet bederven,
Want, siet*!* soo haest u hant van steken haer onthout,
De wond' is gaeff en heel, de Steke blinckt vant gout.
O mensche, wie ghy zijt, en toont u niet t'onvreden,
Als God doorwont u hart met druck en swaricheden,
T'is niet tot u verderff: Siet Godes wonder hant
Gheneest, oock alsse quetst*;* vercoelt, oock alsse brant.

Sanat, quod perculit.

N*On tibi fert animus tua Serica perdere*, *quamvis*
Mille foraminibus Serica, Virgo, notes:
Quod laceravit acus, rutilo mox splendet in auro,
Pulchrior ex ipso vulnere Tela redit.
Quos premis, Alme Deus, *non opprimis*; *arrige mentem*,
Qui gemis ętthereâ vulnera facta manu:
Perfer, erit sanâ cute pulchrior ipsa cicatrix;
Et dabit haud dubiam vulneris Auctor opem.

D'vn costé Dieu oingt, de l'autre il poingt.

TV fais au blancq Satin dix mille trous, m'Amie,
De tout celá pourtant ton coeur ne s'en soucie;
L'ouvrage en est plus beau. Dieu par son chastiment
Guarit le coeur humain, sa playe sains nous rend.

Sanat, qvod percvlit.
VIII.

Q*Vod in bysso Virgo acu. pictrix*, *id in nobis agit Deus. Quem*, *precor*, *vnquam honoravit magnus ille Opifex*, *quem non antè oneravit? Quem vnquam è suis aut gratiâ spirituali imbuit*, *aut honore corporali egregiè decoravit*, *nisi praemissâ, in vtroque*, *insigni aliquâ calamitate? Non antè Patriarcha Iacob opulentus*, *& ingenti famulitio*, *tanquam exercitu*, *stipatus ad suos redijt*; *quam solus bacillo innixus in exteras regiones profugus abijsset. Non antè Iosephus regali splendore emicuit*, *quam carceris squallore sorduisset. In spiritualibus*: *non antè Paulus impios a morte revocavit*, *quam in piorum mortem consensisset*; *Ecclesiam non propugnavit, quam eam oppugnasset*; *lucem denique Evangelij*, *nisi caecus, non vidit. Quid multa? vtiles sunt fidelibus afflictiones*, *etiam animi. Si quando ergo affligi te contigerit, ô Mens pia*, *corpore*, *siue animo*, *in solatium tui hoc, aut simile*, *argumentũ deprome*, *Deo est propositum me honorare*, *infamiâ enim afficior*: *me firmare, quippe debilitor*: *divitijs me cumulare*, *in paupertatis angustias detrudor: gaudio me afficere*, *doloribus cruciandum me tradidit. Nam vt ait*

GHelijck een Maghet met haer borduyrwerck, soo handelt de goede God metten mensche. Wie heeft hy oyt vereert, die hy te vooren niet belast en hadde? Wie vande sijne heeft hy oyt tijdelijck off gheestelijck gesegent, die hy te voren in beyde niet en hadde besocht? Den Oudt-vader Iacob en is niet eer met vrouwen, kinderen, knechten, maechden, en vee, als met een heyr-legher om-ringhelt, totte sijne ghekeert, voor hy met een staff alleene inde handt velt-vluchtich was vertrocken. Ioseph en is niet eer tot coninckklijcken glans verheven gheweest, voor hy in t'duyster des kerckers was neder-ghelaten. In gheestelijcke saken: Paulus en heeft niet eer de goddeloose uyt den doodt ghetoghen, voor hy inde doodt vande God-salighe hadde bewlllicht: hy en heeft voor Godes kercke niet eer ghestreden, voor hy die wel heftelijck te vooren hadde bestreden: hy en heeft het licht des Evangeliums niet ghesien, dan doen hy steke-blindt geworden was. Om cort te maken, den God-saligen strecken selfs hare swaericheden, t'sy in ziele off in lichame, gansch en al ten goede: ende daerom mach een Christelijck ghemoet wel sekerlijck aldus reden-cavelen: de Heere wil my tot eeren verheffen, en waerom doch? want my werdt oneere aenghedaen. Hy wil my verstercken, want ick ghevoele mijne swackeydt. Hy wil my verrijcken, want hy besoect my met armoede: hy wil my verblijden, want hy treft my met droefheden. Siet daer! een seltsame, doch een vaste, maniere van reden-cavelen vande kinderen Godes.

AVGVST. SVP. PSALM 21.

I*Ntelligat homo medicum esse Deum*, *& tribulationem medicamentum esse ad salutem*, *non poenam ad damnationem, sub medicamento positus vreris*, *secaris*, *clamas: Non audit medicus ad voluntatem*, *sed audit ad sanitatem.*

Percin. Tract. de Spir. Desert.

D*Ei gratia incipit*, *creseit, perficitur*, *vt plurimum*, *per contraria.*

APOCALIP. 2.10.

NE crain rien des choses que tu as à souffrir: Sois fidelle jusques a la mort: je te donnerai la couronne de vie.

Jacob Cats, *Silenus Alcibiadis, sive Proteus*

Math. 6 23.
Indien u ooghe boos is, soo sal u gheheele lichaem duyster vvesen.

T'Is met de Leeu ghedaen, soo ghy maer cont ghewinnen
Het ooghe vande Beest. Den Duyvel dwingt ons sinnen,
Wint hy maer ons ghesicht*:* de stadt is vol van moort,
Indien des vyandts heyr wort meester vande poort.
T'ooch is der sonden deur; door t'ooch comt inghestreken,
Nijt, Eer-sucht, Vuyle lust, en duysent quae gebreken:
Dus yder die met ernst zijn gheest opstijcht om hooch,
Van ydelheydt te sien bewaer zijn dertel ooch.

Psalm. 11.9.
Averte oculos meos ne videant vanitatem.

Q*Vi modo liber erat, victis leo servit ocellis:*
Quisquis es, a victo lumine, victus eris.
Credite, peccati sunt lumina nostra fenestrę,
Hâc & Avarities, & levis intrat Amor.
Pande fores, subit hostis, & omnia cęde cruentat:
Pande oculos, Satanas cordis in arce furit.
Cura sit, ô, teneri tibi ne capiantur ocelli,
Ni seruum vitijs subdere pectus ames.

Lvc. 11.35.
Regarde que la lumiere qui est en toy, ne soyent tenebres.

LE fin-rusé veneur le grand Lion attrappe,
En luy gaingant les yeus, d'vn voile de sa cappe;
Combien des braves gens sont par leur yeux frappez*!*
Noz yeus, helas*!* nous sont fenestres de pechez.

Neqvitiae dvces, ocvli.
IX.

S*Erpenti*, *loco angusto insinuare sese dum conatur*, *si caput modò vspiam detur immittere*, *protinus integro corpori facilis est transitus. Anguis istius mystici caput*, *id est*, *primam peccati suggestionem*, *si admittamus*, *ilicò ad ipsa cordis penetralia malum procurret. Hic*, *& alibi principijs obstandum est: nam quemadmodum scalas quasdam Iacobaeas exstare novimus*, *quibus*, *tanquam per gradus*, *in coelum enitimur: ita via est quaedam declivis ac prona*, *quâ lubrico lapsu in perditionem ferimur. Nil adversario nequius*; *quoties aliquem in scelus aliquod*, *pellicit*, *non statim formatum*, *ac suis depictum coloribus id ipsũ proponit*, *sed à paruis ferè initijs*, *non tam malis*, *quam ad malum insensibili quodam modo vergentibus*, *rem orditur*, *atque ita sensim vlterius progrediendo*, *id quod intendit*, *patrat. Nemo repentè fuit turpissimus. Davidem in homicidium propellere dum vult*, *si rectà eò tendat*, *horrebit vel nomen sceleris bonus rex Otiũ*, *itaque primò suggerit*, *ac torporem*, *mox oculum nequam*, *hinc adulterium*, *denique*, *istis praemissis*, *vt necessarium infert homicidium. Omne peccatum superbum est*, *amat asseclam.*

ALS haer de Slanghe door een enge plaetse wil indringen, can sy maer het hooft daer in crijgen, het gheheele lijf sal lichtelijck volghen. T'gaet even soo met de Oude Slanghe, den Duyvel, den welcken ons soo verre open vindende, dat hy maer de begintselen der sonde daer in can vesten, hy sal lichtelijck alderley grouwelen daer by vougen. Daer is wel een Iacobs-ladder, om op-waerts ten hemel te climmen, maer daer is mede een neder-hellenden wech, leydende ten verderve Den Duyvel, uyt zynde om yemandt te verlocken, ghebruyct gansch cleyne, en nauwelick yet van het goede afwijckende begintselen, glydende alsoo, ongevoelijcker wijse, allengskens dieper. Hy, willende den David tot een doodt-slagher maken, berijt hem voor eerst met het sacht toomken van ledicheyt, maer verweckt daer by in hem, een crielen sin, vuylen lust, overspel, en ten laetsten dẽ doots lach selfs, schier als een nootwendich gevolg vant voorgaende. De sonde is trots van aert, sy en wil niet alleen gaẽ, sy moet t'elcken den eenen laquay of den anderẽ achter haer steert hebben. Elck dan, die alle sonden niet en wil inlaten, moet elck vande selve van eersten af wederstaen. T'is ghevouchlijcker, seyt den Borgher, een moetwillighen gast de deure voor t'hooft te sluyten: als, ingelaten sijnde, hem uyt te jaghen. T'is voorsichtelijcker, seyt den Chrijgsman, des vyandts inganck te beletten, als binnen landts met hem te oorloghen. T'is wijsselijck gedaen, seydt den Medecijn, de sieckten in haer begintselen te bejeghenen. T'is goet, seyt den Lantsman, de schapen voor den dam te schurten. Het beste van alle is, seyt den Christen, de Sonde al in hare gheboorte den necke te breken.

LVC. 11.34.

L*Vcerna corporis tui, est oculus tuus*; *si oculus tuus fucrit simplex*, *totum corpus lucidum erit*, *si autem nequam fuerit*, *etiam corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebrae sint.*

NILVS IN SENTENT.

C*Ohibe oculum: cum enim non attenderis*, *circum voluitur. Munito aures & oculos per illa enim ingrediuntur omnia tela malitiae.*

Philip. 1.23.
Ick begheere te verscheyden vanden lichame, ende met Christo te zijn; vvant dat is verre het beste.

WAnneer den Hovenier slaet aen de Peer sijn handen,
En voelt, dats' aen dẽ Boom hangt als gehecht met bandẽ,
Maeckt stracx een vast besluyt uyt dees soo stegen jeucht,
Dat hare smaeck is wrang, en tot gheen spijs en deucht.
Die, als de doot sijn Ooft, het menschen vleesch, comt plucken,
Niet volghen wil; maer laet sick als met cracht af-rucken,
Roept, door sijn bangheyt, uyt de wrangheyt van sijn hart.
Een wel-bereyde Ziel verhuyst als sonder smart.

Quod crudum, idem & pertinax.

V*Jllicus irrigui dum munera colligit horti,*
Prodiga maturum sponte dat Arbor onus:
Si qua legi renuunt, ramisque tenacibus hęrent,
Scilicet ingrati poma saporis erunt.
Corpora Mors hominum manibus cum vellit avaris,
Mens Bona, ne sęvi; sponte sequemur, ait.
Qui negat avelli se posse, Deoque resistit,
Exhibet, heu! crudi pectoris ille notas.

Eccles. 41.4.
Ne crains point la sentence de la mort.

SE tient fort aux rameaux quant meure n'est la Pomme;
Le Fruict doux a manger bien aisement s'assomme.
Qui resiste au Destin, & de la Mort a poeur,
Cognoistre faict, qu'il a mauvais humeurs au coeur.

Qvod crvdvm, idem et pertinax.
X.

F*Eram avem caveâ inclusam non opus est vt aliquis abigat*, *vel exire compellat, sed*, *simulatque cavea aperta est*, *statim in liberiorem campum avolat. Corporis ergastulo inclusi sumus miseri mortales, purum & apertum aërem, in morte, nobis recludit Deus: quid stamus? Nunquid*, *cum naulum exigitur*, *signum est nos in portu esse? Solem oriri quotidiè & occidere videmus*, *nec turbamur*, *quia assuevimus*, *& naturae hunc ordinem scimus. Quidni idem de vitâ ac morte judicamus? Quid vspiam delectabilius quam animo securo*, *vel cum Simione dicere posse*, Nunc dimitte servum tuum Domine? *vel cum Paulo*, cupio dissolui, & esse cum Christo? *Taedio vitae tamen mortẽ optare*, *quia vel adversa corporis vel animi patimur, nec animosum foret*, *nec commẽdabile. Timidus aequè habendus est*, *& qui mori non vult*, *cum opus est*, *& qui vult, cum non oportet*, *ait Ioseph. Agedũ ergo*, *mi Christiane*, *nec tantus sit dolor*, *qui in mortẽ te impellat ante tẽpus moriẽdi*, *nec tãta voluptas*, *quae te detineat*, *cum est tempus mo riendi. Non eripitur haec vita*, *sed interrumpitur*, *vt meliori reddatur*; *non consumitur*, *sed mittitur ad certiora spiritus*

T'Is onnoodich eenen wilden voghel, die in een hutte opghesloten is, uyt de selve wech te dryven: want, de hutte maer open zynde, sal van selfs ghenoech wech vliegen. Wy menschen zyn in dit lichaem, als in een muyte, ghevanckelijck henen geset: God heeft ons de doodt, als tot een ontsluyter van desen kercker, toebereydet. Wat schricken wy, als dẽ verlosser tot ons comt? Het afeyschen van veerschat, is dat niet een teycken dat wy ontrent die haven zijn, daer wy henen poochden? Wy sien de Sonne dach aen dach rijsen en ondergaen, sonder dat sulcx ons eens verschrict, en waerom dat? overmidts dat wy weten dat sulcx den gemeenen loop der naturen is. Waerom en oordeelen wy mede soo niet, van ons leven en sterven? Daer en is (mijns oordeels) niet heuchelijcker als, met vollen mont en met een bereyt gemoet, te mogen seggen oft met den ouden Simeon, Nu laet Heere uwen knecht henen gaen in vrede: ofte met Paulo, Ick wensche ontbonden te zyn, om met Christo te wesen. Door verdriet nochtans des levens, ofte om teghenspoet, t'sy dan inden lichaem ofte gemoede, en waret noch clouckmoedelijc, noch prijselijc om de doot te wenschen. Hy is even vrees-achtich ende den genen die schroomt te sterven, als hy sterven moet, en den ghenen die sterven wil, als hy niet en moet. Wel aen dan, wie ghy zyt, ghy Christelijck gemoet, laeter gheen weedom zyn, die u ter doot dringhe, eer het tijdt is, laeter geen wellust wesen die u voor de doot doe eerselen, wanneer uwe tijt ghecomen is.

Ons lichaem wert ons ghenomen, om een beter te gheven. Onsen gheest wert niet uyt-geblust, maer herstelt.

AVGVSTIN.

Q*Vi cupit dissolui & esse cum Christo*, *patienter vivit & delectabiliter moritur.*

CHRYS. SVPER MATH. 10.

M*Ors, munus necessarium est Naturae jam corruptae*, *quae non est fugienda*, *sed potius amplectenda: Vt fiat voluntarium*, *quod futuram est necessarium.*

Offeramus Deo pro munere, quod pro debito teneamur reddere.

Op eene stont, Comt straff, en sond'.

SOo haest als maer de Rat het Speck heeft aen-ghegrepen,
Soo haest sluyt oock de Val, daer staet de Rat benepen:
Al heeftet snoode beest den roof al in den beck,
Het sluyten van de Val beneemt de smaeck vant speck.
T'is niet ghenoech gheseyt, dat straf volght na de sonde,
Want wie wat quaets begaet, strax en ten selven stonde,
Dien eyghen ooghenblick, dat hy de boosheyt doet,
Crijght, een ghedurich Grief, een knaghende ghemoet.

Poena, comes sceleris.

A*CH quoties falsę nos ludit imaginis error!*
Mus sibi dum fingit prandia, carcer adest.
Et vorat, & capitur; *nec erit mihi dicere promptum,*
Quid prius eveniat num sapor, *anne dolor.*
Mus peccator homo est; *Quisquis mala gaudia carpit*
Corpore, quod pectus mordeat, *intus habet.*
Poena voluptatis comes est, *dolor ipsa voluptas*;
Jmpurus nunquam gaudia pura tulit.

Proverb. 11.2.
L'orgueil est il venu? aussi est venue l'ignominie.

SI tost que la Soury ronger le lard s'avance,
La voilá prinse au corps, tout a la mesme instance.
Le Croeve-coeur est prest a l'homme qui faict mal:
La peine & le pesché marchent d'vn pas esgal.

Poena, comes sceleris.
XI.

O*Mnes*, *quas mundus propinat*, *voluptates apibus non dissimiles esse*, *non immeritò dixerim*, *fronte blandiuntur*, *posticâ pungunt. de sese judicent alij*, *ad me quod attinet*, *non memini quidquam mihi vnquam accidisse*, *cui voluptatis nomẽ meritò tribuendũ censeam. Vnicus sanè dolor corpus magis afficit*, *quã voluptates mille. Quid mirum? semper aliquis dolor voluptati*, *dolori nulla voluptas inest. Nullum mortalibus gaudium purum est: Tormentum autem*, *totum tormentum est. Id si verum in doloribus hisce temporalibus ac momẽtaneis*, *quanto magis id locum obtinebit in aeternis. Haec si vera*, *cum particula aliqua corporis affligitur*, *quanto veriora si corpus vniversum: si dolor vnius articuli*, *vt putadentis*, *intolerabilis nonnemini videatur*, *quid de exquisito animae simul ac corporis supplicio cogitandum est? statuamus igitur nullam hic voluptatem puram esse*, *vel si vspiam aliqua, certè*, *nisi in cõscientiae puritate*, *non inveniri*; *Nam quemadmodum corpus voluptatum capax non est*, *nisi benè temperatum*, *ita nec animus nisi conscientiâ ritè purgatâ.*

TEn is niet ongherijmt, de wereltsche wellusten metten Byen te verghelijcken: also de selve beyde de soeticheyt inde mondt, de bitsicheyt en bitterheyt inde steert draghen. Yder oordeele van sich selven, wat my belangt, ick derf segghen dat my noyt yet bejeghent is, dat te rechten den naem van wel-lust mochte gegeven werden. Een eenighe droefheyt, gaet ons veel dieper in, als duysenderley ghenuchten. Ist wonder? daer en is gheen vreucht, die niet altijts wat onsoets ontrent haer en heeft: weedom daer en teghens en heeft nimmermeer een soete bete, maer is over al haer selfs gelijck. Het welcke indien plaetse heeft in tijdelijcke pyne, wat salt zyn vande eeuwighe? Indient plaetse heeft, in een gedeelte des lichaems, wat salt zyn, daer het gheheele lichaem te lyden sal hebben? Indien de pyne van een tant, ofte ander cleyn lit, onlijdelijck wert geacht, wat salt zyn daer lijf en ziele ghesamentlijck inde uyttersten weedom sullen liggen? daer en is dan hier gheen blyschap te verwachten, die recht suyver en onvermengt is*:* ten ware in een oprecht ghesuyvert ghemoet: want, ghelijck een onguer en onghesont lichaem niet bequaem en is, om wellust te pleghen, en in de selve smake te vinden, soo mede niet ons Gemoet, indien het niet gesuyvert en sy, van doodelijcke wercken.

GENES. 2.17.

D*E ligno autem scientiae boni & mali ne comedas*, *in quocunque enim die commederis ex eo*, *morte moriêris.*

PROVERB. 11.21.

D*E main en main le meschant, ne demeurera point impuny.*

1 Timoth. 6.8.
Cost en cleederen hebbende, vvy sullen ons daer mede laten ghenoughen.

WAnneer Maetroos maer heeft een pijp Taback gedronckē,
Hy suysebolt, en swiert, al waer hy wel beschoncken;
Den Salamander leeft alleenlijck vanden wint,
Den Krekel inden dan zijn voetsel soeckt en vint.
Een weynich spijs, en dranck, can ziel en lijf vermaken:
Elck heeft ghenoech, die maer zijn gierich hart can staken*;*
Die meest begeert, heeft minst: des wildy zijn gherust,
Vermeerdert niet u goet, maer mindert quade lust.

Sapientis facilis victus.

N*Autica Pleps titubat, credas mera vina bibisse*;
Quodque bibit, Tabaci nil nisi fumus erat.
Stellio se ventis, se rore Cicada saginat;
Nec minus in siluis hic salit, *illa canit.*
Quam modico contenta cibo mens ęqua quiescit!
Rapa triumphales pavit adusta Viros.
Non augenda tibi res, *sed minuenda cupido est*,
Delitijs animum si saturare velis.

Coeur content, grand Talent.

LE Matelot est gay beuvant de la fumeé,
La Sauterelle au bois se paist de la rosée,
Ton coeur, ton foible corps sera tost assouvy,
Les desreglés desirs si tu mets en oubly.

Natvra, pavcis contenta.
XII.

S*aepe, vt stupendum diuinae providentiae opus*, *tacitus mecum miratus sum diversam alimentorum rationem*, *quam Deus*, *pro re natâ*, *mortalibus dispensat. Non rarò operi rustico aut mechanico intentum aliquem*, *non minori delectatione quam stupore*, *intuitus sum atrum panem cum additamento vilis alicujus obsony vorantem*, *tantamque*, *imò longè majorem*, *non dico voluptatem inde percipere*, *verùm etiam multo validiorem a frugali isto prandio consurgere*, *atque inflatus aliquis*, *& se vix capiens venter ab innumeris gulae irritamentis redire solet. Nonne indiès videmus tenuiorum liberos contra injuriam aëris satis malè instructos*, *parco insuper victu nutritos*, *pingues esse ac nitidos? Lautionum contrà filios molliter*, *& cum curâ*, *habitos*, *dubiae plerumque valetudinis*, *cum medicorum pharmacis indies conflictari? Haec contemplatus, quis non exclamet non pane*, *sed Dei potentiâ vivere hominem? & propterea superfluum esse tanto apparatu corpusculum hoc saginare*, *cui enim id bono*, *nisi ut mox vermes pinguviori escâ pascamus?*

ICK hebbe menichmael, als een sonderlinghe werck van Godes goedicheydt, in mijn selfs overleyt de bysondere maniere van voetsel, die des selfs milde handt, yder na zyn gelegentheyt, bescheydentlijck uyt-deylt. Wie en sieter niet met een verwonderende vermaeckelicheyt hier een Landts-man van sijn plouch, daer een Ambachts-man van sijnen hant-werck aflaren, ende een stuck casen-broodt, ofte andere slechte spijse inde hant nemen, ende daer van, niet alleenlijck soo meugelijck eten, als off den smaeck van alle leckernien daer in verborghen laghe, maer selfs veel beter gehart daer van opstaen, als dese, die van alle costelijcke spijse de volheyt voor hun hebbende ghehadt, door het opspannen van haren buyck, beyde kelder en spinde haer ampt schijnen ontnomen te hebben. Wie en sieter niet, met ghelijcke bedenckinghe, der schameler luyden kinderkens dunnekens ghecleet, met harde cost ghespyst, rontsom een couden heert ghenoechelijcken spelen, ofte vet en wel-ghedaen daer henen springhen, daer middeler tijdt de kinderen van de rijcke luyden, met groote cost en sorghe sachtjens en wermkens op-ghetoghen, als onder-gheblevene quele-balcxkens deerlijck op den hals werden heen ghedraghen? Moeten wy, dit siende, met vollen monde niet segghen, dat den mensche alleene uyt den broode niet en leeft, maer uyt, ende vande rijcke handt Godes? En t'selve alsoo zynde, waerom soo seer op den mont ghepast, anders dan om de wormen een vetteraes voor te legghen? De bedenckinghe des doots, ghelijckse andere ghebreken inbint, soo canse oock stichtelijck ghebruyckt werden tot betoominge vande gulsicheyt.

BERN. DE CONS.

S*I*, *quod Naturae satis est*, *replere indigentiam velis*, *nihil est quod Fortunae affluentiam petas*: *paucis minimisque natura contenta est, cujus satietatem, si superfluis velis vrgere*, *aut injucundum quod jnfuderis*, *fiet*, *aut noxium.*

PROVERB. 27.7.

A *L'ame qui a fain*, *toute chose amere est douce.*

Rom. 6.20.22.
Dienst-knecht der gherechticheyt is vry van sonde.

ALs ick int woeste wout hier voormaels sat verborghen,
Het drillen van een blat bracht my in duysent sorghen*;*
En schoon mijn wilden loop was vry en onbepaelt,
Noch schroomd' ick hier of daer te werden achter-haelt.
Nu ben ick, soo het schijnt, en soo ghy meynt, ghevanghen*;*
Maer neen, het gaet my wel*;* 'ken heb niet eens verlanghen
Te worden dat ick was, mijn gheest is nu recht bly,
Die sich ghevanghen gheeft aen God, is dan eerst vry.

Bonorum servitus, libertas.

A*D strepitum solij, trepidum me silva videbat*;
Ne caperer, *timido pectore semper eram*:
Carcere nunc claudor, sed an hoc sit carcere claudi?
Janua sępe patet, *nec iuvat ire foras.*
Vincla placent, mihi dulce iugum, *mihi carcer amoenus:*
Ach! dum vita foret libera, *servus eram.*
Libertas servire Deo est, huic subdere discat,
Qui tibi servari libera colla velit.

A Dieu servir, est regner.

BIen que ie sois captif, si ne suis miserable*;*
I'ay pris congé des bois, prison m'est agreable:
Sauvage vie a Dieu, tu n'as faelicité:
S'assuittir a Dieu, est vraye liberté.

Bonorvm servitvs libertas est.
XIII.

S*I quis mundi voluptatibus etianmum immersus*, *fidelium mores ac tetricam (vt videtur) vivendi rationem inspiciat; nil praeter aerumnas, dolores*, *ac veluti ergastuli angustias*, *meramque captivitatem eam esse facilè pronuntiabit. Quippè*, *ex sese conjecturam faciens*, *nil nisi quod oculis*, *quod auribus*, *ac abdomini blandiatur*, *in bonis habendum putat. Aliter censet animus verè pius*; *ei enim ex dolore gaudium*, *ex fletu plausus*, *ex captivitate libertas*, *tanquam è lympido fonte*, *scaturire videtur: Ille in quavis conditione servitij, liber est (inquit Ambrosius) qui amore non capitur*, *metu criminis non obligatur*, *quem non terrent praesentia*, *qui securus exspectat futura. Servit contrà*, *quicunque vel metu frangitur*, *vel delectatione irretitur*, *vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur*; *vel maerore dejicitur. Omnis passio servilis est.*

YEmant inde wellusten des werelts verwerret zynde, die zyn oogen slaet op het doen vande God-salighe, ende haer strenge maniere van leven, (soo hy meynt) insiet, laet hem duncken dattet al ongeval, druck ende hertenleet wesen moet, daer in dese luyden haren tijt besteden: ia dat de selve als in eeuwige gevanckenisse ghehouden zyn. Want, nae zyn eygen herte oordeelende, meynt datter niet vermaeckelijckx en can ghevonden werden, dan dat de oogen, ooren, en den buyck aengenaem is, en wel bevalt. Een Godsalighe ziele gevoelt hier van geheel anders, want die weet blyschap uyt droefheyt, hertenlust uyt weedom, vermakelijckheyt uyt tranen, en vrydom uyt slavernije te trecken. Den desen, seyt Ambrosius, is vry, oock in alderley manieren van dienstbaerheyt, die met geẽ malle liefde beseten en is, die met den bant van giericheyt niet gebonden en is, die door vreese van sijn quade daet, t'elcken niet wech gheruckt en wert, dien het jeghenwoordighe niet en verschrickt, het toecomende niet bevreest en maeckt. Hy is daerenteghens een rechte slaeff, die door vreese ontset wert, die door wellusten vervoert wert, die door begeirlickheden herwaerts en derwaerts getogen wert; die, off door gramschap wert verbittert, off door droefheydt wert neder-ghedreven. Int corte, elcke quade gheneghentheyt, is als een nieuwe slavernie.

2 COR. 3.17.

VBi Spiritus Domini, *ibi libertas.*
AVGVST. IN IOHAN.

VIs vt serviat caro animae tuae: Deo serviat anima tua: debes regi vt possis regere.
ECCLECIASTIQ. 6.24.
MOn enfant esconte, *recoi mon propos & ne refuse point mon conseil.*
25. Mets tes pieds dedans ses ceps & ton col dedans son carquant.
30. Et ses ceps te seront comme vne place forte & ses carquants pour accoustrements honnorables.

Iohan. 8.34.
Die sonde doet, is der sonden dienaer.

WAer heen belast ghemoet? ghy meucht u loop wel staken,
Denckt niet dat ghy u selfs met vluchten los sult maken*;*
Waer ghy u henen keert, waer ghy u leyt, off set;
V last is aen u vast, ghy voert u kercker met.
Wiens hart is overstolpt, met ongheschicte lusten,
Draecht een ghedverich pack, hoe soud' hy connen rusten?
Al wort hy schoon ghedient, al is hy Prins of Graef,
Al maeckt hy and're vry, soo blijft hy doch een slaef.

Impius, & in libertate, seruus est.

I*Mpia quę proprio mens pondere pressa laboras*,
Quò fugit in nullâ pes tibi fixus humo?
Nil fuga profuerit, *nam quod fugis, instat eunti:*
Impia perpetuus mens sibi carcer adest.
Cui corpus, cui corda regit malèsuada cupido,
Colla licet, jactet libera, *seruus erit.*
Nil juvat, heu! latebras animo quaes îsse nocenti,
Hunc, licet effugiat carcere, *carcer habet.*

Qui mal vit, son mal le suit.

VA t'en, ou tu, voudras*;* ce non obstant sans cesse
Ta charge te poursuit, & ton fardeau te presse
Coeur plein d'Impieté: Encores que tes pas
Sont pleins de liberté, esclave tu seras.

Impivs, et in libertate servvs est.
XIIII.

C*ervus sagittâ saucius citato quidem cursu huc illuc vagatur, ac nemora pererrat, At intereà*

Haeret lateri letalis arundo.

Solent mercatores, rebus pessùm euntibus, rationum libros plerumque seponere, omniaque removere quae aeris alieni molem ipsis refricant; Sed nec minus mentem excitam curae lancinant. Vidi aliquando graviter saucios, qui chirurgum tamen admittere recusarent, ne scilicetvulnus tentaret, ac inspiceret; cũ vndaret interea omni ex parte cruor. Multi quidem conscientiam vino immergére, jocis fallere, vel peregrinando excutere tentavêre. Frustrà. Vt enim is, qui spinas habet in pedibus, vbique spinas calcat; ita isti animum noxium ac inquietum secum circumferunt, eumque differunt quidem, non tamen auferunt. Vmbra corpus, peccata animum sequuntur, inquit Basil., & manifestas facinorum repraesentant imagines. Quid agitis Miseri? aegra mens curanda, non occultanda est.

E*EN Hinde met een pijl gheraeckt,*
Waer datse loopt, hoe dats' et maect,
Hoe datse rent, door bergh en dal,
Eylaes! 't en baet haer niet met al:
De schicht, die haer aen-doet de smert,
Blijft vast gehecht dicht onder t' hert.

Veel Coopluyden, welcker saken qualijck staen, schicken wel hun boecken aen d'een zyde, om daer in haren soberẽ staet niet te sien, maer wat batet? sy wetent al van buyten, en draghen den hert-zeer al-reede in haren boesem. Sommige zyn gequetst, en wetent wel, nochtans (door, ick en weet niet wat, cleyn-herticheyt) en willen sy geen wonde-meester onttent haer lyden, connen ooc niet verdragen dat haer wonde getent werde, om (quansuys) niet te weten hoe diepe die sy; en onder en tusschen loopt haer bloedt daer henen. Even so isset ghestelt met een quade Ghewisse, men wiltse verberghen, maer men en can niet. Veel zynder die met herwaerts en derwaerts te reysen, met gaen en keeren, met vrolijck geselschap te ghebruycken, die soecken als af te slyten, immers in slaep te wiegen, ofte wel inde wijn als te verdrencken, maer, ocharmen! te vergheefs, het ghene dat hun quelt, is te diepe in hun geplaetst. Die doornen in sijn voeten heeft, waer hy ooc gaet, hy treter op, en gevoelt over al de pyne. de schaduwe volgt het lichaem, de sonde het gemoet, seyt den Out-vader Basilius, de Gewisse doet een yder sien een af-beelt, van t'ghene hy bedreven heeft. Wat soecktmen doch een sondich ghemoet hier off daer te verbergen? en (soomen seyt) achter stoelen en bancken te steken? Een ongesonde ziele dient genesen en, niet versteken te zyn.

Augustin. Lib. 4. de Civit. Dei.

B*Onus, etiamsi serviat, liber est. Malus, etiamsi regnet, seruus est: nec vnius hominis, sed, quod gravius est, tot Dominorum quod vitiorum.*

Hieron. Epist. ad Simpl.

Stulto imperare servitus est: &, quod pejus est, quo paucioribus praesit, pluribus dominis & gravioribus servit. Servit enim proprijs passionibus, servit suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die, fugari potest; quia intra se dominos habet, intra se servitium patitur intolerabile.

Iohan. 8.12
Ick ben het licht der vveerelt, vvie my naevolcht, die en sal inde duysternisse niet vvandelen.

ICk was eens glibber-glat, ick ginck ghemeenlijck schuylen,
Int grontsop vander zee, off diepe Modder-cuylen:
Maer doe des hemels glans my crachtelijck bescheen,
Dien ouden vuylen slijm terstont in my verdween.
Nu drijv' ick op den stroom, nu staeck ick al de tochten,
Die ick eens plach te doen met d'ander zee-ghedrochten:
Die van Gods heylich vier ter deghen is ghetreft,
Sijn hert uyt t'aertsche slijm en leeghe slijck verheft.

Igne vetor mergi.

C*Vi modo turpe lutum, modo futilis alga tegebat,*
Et modo foedabat vilis arena caput;
Cui modo phoca comes, conchisque rigentia cete,
Quantaque sub vitreo gurgite monstra latent,
Ecce! sacrę tumidis ope Lampadis efferor vndis;
Perque fretum, salso tutus ab imbre, feror.
Fluctibus eripitur, mergi nequit, altior vndâ est
Percaluit sancto cui semel igne iecur.

Pseavm. 27.1.
L'eternel est ma lumiere & ma delivrance: de qui aurai-ie peur?

LA fange de la mer m'alloit dessus la teste,
I'estoys environné de maint' hideuse beste*;*
Mays puis que le soleil m'a faict nager si haut,
Du goufre de la mer me maintenant ne chaut.

Igne vetor mergi.
XV.

S*Olenne est filijs hujus seculi actionibus suis nebulas offundere, ac multis ambagum involucris, densisq; tenebrarum vmbraculis, quidquid agunt, involuere; id rei perversae probabile plerumque sigum est: nam malè agentes lucem odisse, Veritatis elogium est. Contra mens pura ac innoxia nihil tegit, imò testes actionibus suis advocat, & Iobi exemplo, vitae rationem publicè edere, & veluti humeris, expositam omnibus, ferre non veretur; omnes Menandros ac diverticula refugit, omnes tenebricones ac latebricolas odio habet, &, vt generosus ille Romanus, domum in edito colle, ut ab omnibus non conspici modò, sed & inspici possit, aedificari sibi velit. Si quis ergò, vespertilionum more, nocte intempestâ, operisque tenebrarum (vt Scriptura loquitur) sese adhuc delectari sentit, verae Lucis radijs necdum illustratũ sese esse, non abs re, suspicari poterit: vt verò ab isto vitae genere abhorreat, audiat imprecationem Esaiae (cap. 29.15.) & rebus suis applicet; vae (inquit ille) qui profundi istis corde; vt a Domino abscondatis consiliũ, quorũ opera sunt in tenebris, & dicunt quis videt nos? Danda potius opera ut cũ Paulo honestè ambulemus, prout in die.*

T'Is een algemeen gebruyck in t'bedrijf deses werelts, dat t'elcken alsser eenige slimme en door-trapte rancken voor handen zyn, men de selve onder dẽ duym eñ ter smuyck soeckt te beleyden: in voughen dat de duysternisse schijnt als een vast merck-teycken te zyn, van dinghen die niet recht en gaen. Die quaet doet, haet het licht, seyt het Licht des werelts: een oprecht ghemoet daer en teghens is open, ende recht uyt: roupt als ghètuyghen tot alle zyn doen, ende is te vreden het bouck zyns levens openbaerlijck met Iob, als op zyn schouderen te draghen, haet alle sluyp-sielen en haer linkerijen: wenst met dien recht-schapen Romeyn, dat sijn huys, voor de oogen van een yder open soude staen, en als doorluchtich sonde wesen. Isser dan ergens yemant, die noch in sick voelt de genegentheyt om sijn saken in het duystere te beleyden, en niet, als by nachte en ontijde, te vliegen, als den nachtuyl, ofte vledermuys, dat hy hem voorseker houde, niet ghemeens te hebben, met de claer-schijnende stralen der warachtiger Sonnen: maer veel eer met dat drouve Wee t'welc den Propheet Esaias op de sulcke uyt-spreect cap. 29.15. Wee, seyt hy, die verborgen zyn willen voor den Heere, haer voornemen te verhelen, en haer doen in t'duyster te houden, en spreken wie siet ons? Laet ons liever, met Paulo, eerlijck wandelen als in den daghe, Rom. 13.13.

Die staegh int duyster leyt en wroet,
Dat is een Lincker, off een Bloet.

August. Tract. 106. in Iohan.

***C**REdere verè, est credere inconcussè, firmè, stabiliter, fortiter: vt jam ad propria non redeas & Christum relinquas.*
IONAS 2.4.6.

***L**Es eaux m'ont environné iusques a l'ame, l'abisme m'a enclos tout a l'entour, la rosiere s'est entortillee a mon chef.*

Mais tu as fait remonter ma vie hors de la fossé ô eternel mon Dieu.

Esai. 42.3.
De glimmende vviecke en sal hy niet uyt-blusschen.

DOor swackicheyt des vleeschs leyt dickwils in ons leden
Gansch yverloos t'ghemoet, gansch lau zijn ons ghebeden*;*
Een droeven roock bewalmt gheheel des hemels vier,
En gheen beweging meer des Gheests en voelt-men schier:
Maer als wy t'helder licht van t'Godd'lijck woort ghenaken,
Den roock verkeert in vlam, den Gheest begint t'ontwaken.
Hoe goedich bistu God*!* al zijn wy meeps en sieck,
Dijn hant en blust niet uyt d'half-uyt-ghebluste wieck.

Dum spiras, spera.

D*Vm mihi fax tenuem vix spargit in aëra fumum,*
Fax, *decor ille mei pectoris*, *alma fides*;
Ad verbi, Pater alme, tui iubar ora reflecto,
Eque tuâ supplex lumina luce peto:
Sponte tui nobis venit obvia flamma favoris,
Flamma, *vel extinctas docta ciere faces.*
Quanta tua in miseros clementia, *Rector Olympi*,
Qui moribunda novâ lumina luce beas!

Math. 5.6.
Bien heureux sont ceux qui ont faim & soif de iustice: car ils seront raisasies.

BIen que la chair ait faict a ma foy grande bresche,
Tu n'esteins pas, mon Dieu, la my-esteinte mesche:
Quant ie regarde a toy, mon iá debil flambeau
S'esclaircit derechef d'vn lustre tout nouveau.

Dvm spiras, spera.
XVI.

C*um vitae nostrae decursus continuam peccatorũ seriem praese ferat*, *nihil miseris solatij restare facilè colligimus*, *nisi Deus quispiam nobis adsit*, *cui vita continuâ benevolentiae scaturigine placi dè decurrat. Talis autem in omni rerum naturâ solus tu*, *mitissime Iesu*, *cujus ani mum ab omni asperitate alienum quoties intueor*, *toties extra spem positus sperare tamen audeo. Moysen miracula edidisse legimus*, *sed* AE*giptum afflixisse: Eliam, sed coelum clausisse; Elisaeum*, *sed belluas in pueros evocasse: Petrũ*, *sed homines morte multasse: Paulũ*, *sed Elimae visum ademisse. Tu verò, qui mel merum, aut piscium multidinem in retia egisti*, *ut cibus largior homini suppeteret*; *aut aquam in vinum mutasti*, *vt potus liberior sufficeret: Tu motũ paraliticis*, *visũ caecis*, *sermonem mutis*, *sanitatẽ aegrotis*, *munditiem leprosis*, *mentẽ sanam daemoniacis vitam mortuis reddidisti: In nullum tu durus*, *nisi in Ventos*, *sed quia ij in homines duri*: *nisi fortè in Ficum*, *sed quia fructum non ferret*: *nisi fortè in Discipulos*, *sed cum poenas cogitarent. Licet ergo Conscientia*, *peccatorũ mole*, *ingruat*, *nunquã me desperatio ad laqueũ*, *semper poenitentia ad Christum evocabit.*

NAdemael ons geheele leven niet anders en is, als een gestrecte keten van alderley sonden*:* So hebben wy billicklijcken te dencken, dat voor ons geen troost voor handen en is, ten sy wy eenich Goddelijck wesen opsporen, wiens gheest in teghendeel niet anders en sy als geheel ghenade en goeder tieren theyt. Ende nadien sulckx by dy alleene te vinden is, Heere Iesu, Soo willen wy op dy alleene hopen, oock dan, als wy buyten hope zyn. Want siet! niet en is by dy oyt gedaen, off geseyt, als tot voordeel der menschen. Moyses heeft (t'is wel waer) wonder-wercken gedaen, maer AEgypten geplaecht. Elias, maer den hemel ghesloten. Elisaeus, maer kinderen doen verslinden. Petrus, maer menschen gedoot. Paulus, maer Elimam met blintheyt geslagen. Maer du, Heere Iesu, hebtst dyne wonderdaden als van melck en honich doen overvloeyen: Hier hebdy menichte van visschen inde netten besloten, tot volheyt van spyse: daer, waterin wijn verandert, tot overvloet van dranc. De geraecte hebdy beweginge, de blinde het gesichte, de stomme de sprake, de siecke gesontheyt, de melaetsche reynicheyt, de besetene goede sinnen, de doode het leven geschoncken. Over al sydy dan goedertieren geweest, nergens straff, behalven tegens de Winden, maer om dat die straf waren teghens der menschen. Behalven teghens den Vyghe-boom, maer om dat die de menschen gheen vrucht en gaf, behalvens tegens uwe Iongheren, maer om dat die de menschen wilden straffen. Niemandt is dan uwe vyant, als die vyant is vande menschen. Midtswelcken, hoe groot mijn misdaden zijn, Soo en sal my noyt de wan-hope totten bast, maer altijdt de hope tot Christum afleyden.

E S A . 9.

H*Abitantibus in regione vmbrae mortis*, *lux orta est.*

B E R N . S E R M . 7.

S*I insurgant adversum me praelia*, *simundus saeviat*, *si Fremat malignus*, *si ipsa caro adversus Spiritum concupiscat*, *in te sperabo*, tu arundinem quassatam non franges.

2 Timo. 2.5.
Gheen verblijden, als naer lijden en strijden.

DE Rat waer geern aen t'Speck, sy heeft naer t'aes verlanghen,
Maer wil niet inde val, van vrees te zijn ghevanghen,
Soeckt een verkeerden wegh, schout arbeyt en ghevaer,
Maer eyndelijck, och-arm, gaet hongherich van daer.
Wy wenschen wel, t'is waer, met God hier naer te leven,
Maer wie wil in den dwanck van Godes wet sich gheven?
Wat ketlen wy ons selfs? al die begeeren heeft
Te leven als hy sterft, moet sterven als hy leeft.

Ni patiaris, non potiéris.

E*Sca quidem placeat, sed proxima vincula muri*,
Si caveam subeat, *triste minantur iter.*
Ergo stat, & praedâ tuto parat ore potiri;
At miser impranso musculus ore gemit.
Optat homo velletque thoris accumbere divûm,
Difficili sursum sed piget ire viâ.
Quid salebras, quid vincla times? moriatur oportet
Dum vivit, *moriens vivere si quis amat.*

Marc. 8.34.
Quiconque veut venir apres moy qu'il renonce a soy mesme & charge sa croix sur soy & me suive.

CHacun desire és cieux heuresement a vivre,
Ains du chemin estroit la route ne veut suivre,
En vain doncq, ô Soury, esperes tu du lart,
Puis que de la prison ne veus aussy ta part.

Ni patiaris, non potieris.
XVII.

N*Vnquam eximium quid facili negotio quis adipiscitur*; *scientiam laboribus honores periculis Deum vendere*, *& difficilia plerumque esse*, *quae pulchra sunt*, *monet vetustum*, *ac venustum adagium: &*, *vt Plato censet, id quod facilè est*, *in magnis ac singularibus rebus minimè numerandum est. Quantò vtiq*; *res melior*, *ac magis excellens*, *tantò impensius in adquisitione illius illaborandũ est. Quid ergo? Christum sperare ausi sumus*, *& in ipso Summum Bonum*, *laborem autem ac aerumnas subire detrectamus? Acuit in multis adipiscendi cupiditatẽ obtinendi difficultas*, *quidni & hîc? montes superamus*, *rupes pervadimus*, *valles transsilimus*, *vt feras aliquot*, *sese mutuò insequentes* , *videamus:*

..... Manet sub jove frigido
Venator tenerę conjugis immemor.

Maximilianum Caesarem tanto ardore feram in venatione insecutum memorant, *vt currendo rupem assenderit*, *vnde posteà*, *nisi ab accolis adjutus*, *descendere non potuerit.*

Vt corpus valeat ferrum patiemur, & ignes:

ferimus secari nos, *ac vri*, *vt miseram hanc vitam paululum protrahamus*; *Et aeternae faelicitatis praemium*, *vllo dolorum generè redimere ambigimus?*

SElden becomt yemant uyt-nemende dingen sonder groote moeyte: God vercoopt wetenschap voor arbeyt, eere voor gevaer, en al wat yet bysonders is heeft al tijt sijn moevelijcheyt, seyt het oude spreeck-woort: En hierom meynt Plato, dat gemackelijcke dingen selden yet voortreffeljckx in haer hebben. Het welcke alsoo zijnde, waerom sullen wy ons dan voor laten staen, dat wy Christum sullen ghewinnen, ende in hem het opperste Goet, ende dat als op ons gemack, en sonder slach off stoot? In veel dinghen werden wy opghescherpt, om yet des te vierigher te begeeren, alleenlijck om dat ter qualijcken te becomen is, waerom en zyn wy, ten aensiene vanden Christelijcken wandel, mede niet soo gheneghen.

Een Wey-man op de jaght ghesint,
En denckt niet eens om wijff off kint.

Men schrijft, dat Keyser Maximiliaen op een tijt, met sulcken viericheyt een Wilt na jaechde, dat hy int vervolch van t'selve, sich eyndelijck vont op een hooghe ende steyle rotze, vande welcke hy, eyndelick tot sijn selven gecomen zynde, gheen middel en sach om af te geraken.

Dẽ mens ontsiet noch vier noch sweirt,
Om hier te blijven op der eirt,
Men saegt hem aff sijn been en hant,
Sijn aders werden toe ghebrant,
Men giet hem vuyle drancken in,
Vergifticht met een slang off spin;
Wat druck, *wat eruys*, *wat teghenspoet*,
Sal dan verschricken ons ghemoet,
Wanneer men in sijn herte prent,

Dat hooghste Goet, dat niet en ent?

2 TIMOTH. 2.5.

***Q**Vi certat non coronabitur nisi qui legittimè certaverit, primum laborantem agricolam oportet de fructibus percipere.*

BERNARD. IN QVOD. SERM.

***J**N hoc mundo, quasi in campo certaminis, positi sumus: qui hîc dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in futuro inglorius apparebit.*

Voor cleyn ghenucht, groot ghesucht.

SIet herwaerts, wulpsche Ieucht, wat macht den gilt-os baten,
Dat hy een corten tijt gheleyt wert achter straten,
Met bloemkens opghepronckt? dat hy met soet gheclanck
Ghetroutelt wert? nadien hy wert gheleyt ter banck.
Hoe cort is s'weerelts lust*!* hoe langh des hels bederven*!*
O lust berooft van rust! ô doot, ontbloot van sterven*!*
Wat ramp*!* wat gaet ons aen? hoe is ons treck soo groot
Tot corte vreucht, waer van de nae-smaeck is de doot?

1 Iohan. 2.
Mundus transit, & concupiscentia eius.

T'*Aure quid eximijs te cornua nexa corollis*?
Quidue iuvant agili tijmpana pulsa manu?
Mox lanius rigidâ feriet tibi colla securi,
Paruaque perpetuâ gaudia nocte lues.
Quid rosa, *quid litui tibi, quid, homo*, *blanda libido*
Proderit? & vasto quidquid in orbe placet?
Heu! *levis & brevis est mundi*, *vel summa*, *voluptas,*
Et premit emeritum mors sine morte iecur.

De court plaisir, long repentir.

QVe sert au pauvre boeuf qu'on des fleurs l'environne,
Puis qu'vn sanglant boucher de si pres le talonne?
Qu'attens tu coeur charnel des voluptez confort?
Helas! de lá ne vient qu'un' immortelle mort.

Post gavdia lvctvs.
XVIII.

O*rbis terrarum homini tanquam theatrum est*, *vnusquisque ibi nostrûm scenae servit*, *comicam hic*, *tragicam ille personam sustinet: Comicam certè vir bonus*; *quocunq; enim ille exordio Actum incipit*, *lepido vtique ac festivo fine vitae fabulam claudit. Tragico cothurno indutus prodit homo nequam: nec personã ponit*, *nisi cruentus: Actus enim postre mus nunquam illi alius*, *nisi funestus ac tristis. Quotiescumque igitur hunc aut istum improbum initio Satrapae personam sustinere*, *ac magnum aliquid spirare videbis*; *contine te*, *ac suspende paulisper judicium*, *dum tragico boatu Scena claudatur. Finis distinguit fabulam. Quis bovem nitidum in pratis luxuriantem dum videt*, *securim non cogitat? quis taurum sub jugo gementẽ dum conspicit*, *macello haud destinatũ concludit? concludamus & nos*, *Impiorumque faelicitate nihil miserabilius*, *Bonorum afflictione nihil foelicius esse statuamus*, *nec enim vnquam principia impiorum tam invidenda*, *quam exitus deplorandus*; *nunquam piorum principium tam triste*, *quam finis est placidus.*

DE werelt, (seyter een) is aen den mensche als een thoneel, yder een heeft daer, als zyn rolle, te spelen, den eenen, in een Blyendich-spel, den anderẽ, in een Treur-spel. Een vroom mans leven heeft de eygenschap van een Comedie, want hoedanich zyn begintsel oock wesen mach, soo maeckt hy altijt een vroylijck eynde: Den goddeloosen daer en teghen is een recht Traghedy-speelder. Wanneer ghy daeromme eenich werelts kint, ten eersten aenvangen, in heerlijckheydt hooge fiet uyt-muyten: schorst u oordeel een weynich op, ende let op het eynde: noyt en hielter Treur-spel op, alleenlic met eẽ Wtcomen, de eygenschap vande Spelen, is meest gelegen in het besluyt, let daerom wel op het laetste: op t'scheyden vande mart (seght ons spreeck-woordt) kentmen de Coop-luyden. Wie sieter een vetten Os in een wel-begrasde weye, die niet en denckt datse tegens de byle opwast? Wie sieter daer en tegens eẽ beest suchtẽ onder het jock, die niet en merct, dat t'selve niet en is voor het vleesch-huys? Laet ons dan besluyten, en segghen datter niet ellendigher en is, als het gheluck vande goddeloose; niet gheluckigher, als den teghenspoet der vroomen. Het begintsel van een booswicht en wordt nimmermeer soo seer benijt, als zyn eynde beelaecht werdt. De begintselen vande God-salighe en zyn nimmermeer soo verdrietich en beswaerlijck, als haer eynde is sacht en liefelijck.

AVGVST. IN MATH. 27.

S*I haberes sapientiam Solomonis*, *pulchritudinem Absolonis*, *fortitudinem Sampsonis, longaevitatem Enoch*, *divitias Craesi*, *felicitatem Octaviani*; *quid prosunt haec cum tandem datur caro vermibus & anima daemonibus?*

PROV. 7.21.

E*LIe l'a fleschi par la force de ses douces paroles & l'a enduit par les mignardises de ses leures.*

Il s'en va apres elle incontinent comme le boeuf s'en va a la tuerie.

Psalm 18.3. Act. 17.25.
God den onbevveechden Rotsteen, bevveecht het al.

O*!* Welck een sware last ist, van Gods aert te schrijven,
Voor ons, die als een damp hier opter aerden drijven?
Doch, t'wijl ons kintschen mont hier soo wat stamert off,
Het sy, ô grooten God, het sy, met dijn verloff.
Du bist de Rots die dit groot Al daer heen cont voeren,
Besorcht ons, sonder sorch, beroert ons, sonder roeren,
Raeckt alle dinck, en reckt alleenlijck uyt dijn wil,
O wonderbare cracht*!* diet Al beweecht is stil.

Quod movet, quiescit.

P*Vlvis & vmbra sumus*, *describere numen Olympi*
Non opis est nostrae; *pulvis & vmbra sumus.*
Pace tuâ liceat tamen, O Deus optime, *de te*
Paucula vel blęso promere verba sono.
Tu Rupes qui cuncta trahis, qui cuncta gubernas,
Est tamen jntereà te penes alta quies:
Nulla subit te cura, Pater, tamen omnia curas,
Astra Solumquè moves, *nec tibi motus inest.*

Iaqv. 1.17.
Toute bonne donation & tout don parfait est d'enhaut, descendant du pere des lumieres, par devers lequel il n'y a point de variation ny d'ombrage de changement.

VOycy*!* tout l'vnivers de ceste grande Roche
Attiré sans tirer: Quand Dieu sur nous decoche
Tantost ses dons, tantost sa foudre & son couroux:
Le tout mouvant est coy, le punissant est doux.

Qvod movet, qviescit.
XIX.

N*Osnè infinitum, aeternum, ac ineffa|bile Numen (ex quo, per quod, & in quo omnia, a quo sunt omnes causae causarum*) *definiamus aut describamus? nosne homulli futiles, ac nihili, qui necdum culicis aut pulicis corpusculum satis perspeximus? absit, absit. Deus religione tantum intelligendus, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est*; *sed adorandus, ait Hilar. Interea tamen, ore venerabundo ac humili, de Deo fas est proloqui ea quae ipse de sese, in libris mysticis, memoriae prodidit. Nec brevius quidquam aut mirabilius ex immenso isto Oceano facilè depromat aliquis, hoc elogio, Deum immobilem esse, omnia tamen movere*; *Deum securum esse, omnia tamen curare; Deum inconcussum esse, omnia tamen quatere. Plura quid addam? quidquid in Deo est, Deus est, inquit Hilar. Melius ergò Deum ex operibus cognosces, &, vt solem non directò, ait Hermes, sed in aquis intuemur, sic Deum in operibus. Eo si quis se modo ad Deum attollat, ilicò humiliabitur*; *nec enim fieri potest ut quis Deum cogitare, & eodem tempore elato animo esse possit.*

HOe souden wy dat On-eyndich, Eeuwich, On-uyt-sprekelic Wesen Godes, uyt het welcke, door het welcke, en in het welckealle dingen zyn, van t'welcke de begintselen aller begintselen af dalen, hoe segh ick, souden wy den aert en eyghenschap van t'selve recht beschrijven? Wy arme aert-wormen, die nauwelijck noch de eyghenschap van een nietighe mugghe ofte vloo recht ondersocht hebben? God is door nedericheyt te verstaẽ, door Godsdienslicheyt te belijden, niet met onse sinnen op te volghen, maer aen te bidden, seyt den Outvader Hilarius. Onder-tusschen nochtans isset niet ongheoorlooft, met eerbiedighen en nederigen monde van Gode re uyten, het ghene hy selfs van hem door sijnen Gheest heeft laten getuyghen. Waer van dit cortelijck, doch grondelijck, can gheseyt werden. Dat hy alle dingen beroert, selfs onberoerlijck: dat hy alle dinghen besorcht, selfs buyten sorge: dat hy alle dingen beven doet, selfs gheensins beweecht zynde: om cort te spreken, al wat in Gode is, dat is God, eñ Goddelick, seyter een Out-vader. Het Goddelijck wesen dan, is best te kennen uyt sijn wercken, ende ghelijck wy de sonne niet regelrecht, maer in het water aensien en connen, also mede God niet als in sijne wercken, seyt Hermes. Yemant dan, in vonghen als vooren, sick tot Gode verheffende, sal buytẽ twijfel sick ten hoochsten vernederen, want wie en soude sick selven niet verachten, ende onder sick neder-sigen, als hy op God maer en denckt?

P S A L M 103. B V C H.

> ***J****lle flammantis super alta coeli*
> *Culmina immotum solium locavit,*
> *Et suo nutu facilè vniversum*
> *Temperat orbem.*

Herm. Poemand. Cap. 11.

O*Mne motum non in moto movetur, sed in quiescente, & id quod movet, quiescit,*

Actor. 1.7.
Het en behoort u lieden niet toe, te vveten de tijden ofte stonden, die de Vader in sijn eyghen macht gestelt heeft.

DAt Heylichdom, ô Maeght, hier binnen lagh verholen
Was u gheseyt, maer, siet! nieus-gierheyt ded' u dolen:
Ghy woudet voor u sien, en tasten metter hant
T'gheen u niet en betaemt, en soo quaemt ghy in schand.
Laet daer des Heeren Arck: des hemels hooghe saecken
En staen ons niet te sien, en staen ons niet te raecken:
Niet soecken is hier best, t'niet weten hier verkiest;
Die soeckt, hier niet en vint: en die hier vint, verliest.

Tegenda non detegenda.

F*Ida tibi nutrix hâc pixide sacra latere*
Dixerat, & satis hoc debuit esse tibi;
Quid tractare manu, quid cernere, virgo, requiris,
Quaeque tenere manu, quaeque videre nefas?
Sacra Dei reverenter habe; quid foederis Arcam
Tangis? iô, cohibe stulta puella manus.
In multis nescire juvat, scivisse nocebit,
Sępe perire fuit, quod reperire vocant.

Eccles. 3.22.
Tu n'as que faire de voir de tes yeux les choses secretes.

QVel curieus desir ton pauvre esprit incite,
Pour voir ce que ne dois? trouvant en seras quite,
Ne sonde les secrets, ains mets au ciel ton coeur:
Ne touche de la main a l'Arche du Signeur.

Tegenda non detegenda.
XX.

V*T genus quoddam est stolidae sapientiae, ita doctae ignorantiae speciem prudentiores notant. Quemadmodum enim omnium rerum, sic & scientiae quoque intemperantiâ laboramus. Deus melius scitur nesciendo, inquit August. quaeque ille occulta esse voluit, minimè scrutanda sunt: nam de Deo, etiam vera dicere, periculosum est. Absit ergò illicita ac otiosa curiositas, sobrius intellectus in omnibus aptior est: reficit quippè animam, nec gravat mentem, inquit ille. Apage mihi cum istis (vt Plato ait) qui sagatunt inquirere in ea & quae supra terram, & quae supra coelum sunt. O homo, quid miraris siderum altitudinem, & profunditatem maris? animi tui abissum intra, ac mirare si potes, ait Isid. de summo Bon. Praestat discere adveritatem, quam ad vanitatem*; *& in hoc desino.*

GHelijcker een aert is van dwase wijsheyt, soo isser mede een soorte van gheleerde onwetentheyt. Want gelijc den mensche in alle dingen onmatich is, so is hy mede overtollich in leer-sucht. Men weet God best, met niet te weten, seydt Augustinus, en al wat de Heere voor ons verborghen heeft, en dient niet na-gespoort: selfs met waerheyt van Gode te spreken, is sorchelijck, en niet sonder gevaer. T'is daerom gheraden alderley nieus-gierighe neus-wijsicheyt te verwerpen; een nuchter verstandt, een matighe wetenschap is tot alles bequamer, want sy verquickt de ziele, ende en beswaert gheensins het ghemoet. Wech dan met de ghene die (ghelijck Plato seyt) willen door-gronden en het ghene dat boven der eerde, ende het gene dat boven den hemel is. Wat verwondert ghy u, ô Mensche, over de diepten der zee, over de hoochte des hemels? Treet inden af-gront uwes ghemoets, indien ghy cont, en verwondert u dan, seydt Isidorus. T'is ons nutter te staen naer waerheydt, als nae ydelheyt. Niet hoe veel, maer hoe eel: seydt het spreeck-woordt.

BASIL.

***A** Nimi morbus est, male & superflué de Deo quaerere.*

AVGVST. LIB. 11. DE ORD.

***D**Eus melius scitur nesciendo.*

HILAR. DE TRIN.

***D**Eus religione intelligendus est, pietate profitendus est, sensu verò persequendus non est, sed adorandus.*

DEVT. 29.29.

***L**es choses cachées apartiennent a l'eternel nostre Dieu: mais les choses revelées sont pour nous & nos enfans.*

2 Corinth. 2.16.
Den desen een reuck des doots, ter doot: Ende den genen een reuck des levens ten leven.

DEn Pieter-man verweckt in desen mensch verblijden,
Een ander man gheraeckt door hem in bitter lijden;
Niet door des vischs ghebreck, den visch is wel en goet,
T'is s'Visschers eyghen feyl dat hem de pijn aen-doet.
V wet, Heer, is oprecht, en al dees vreemde streken
En zijn, niet van u woort, maer s'menschen quae ghebreken:
Waer t'Bieken honich soeckt, op bloemkens off op cruyt,
Daer suyght de vuyle Spin, vergiftich voetsel uyt.

Eccles. 32.
Qui quaerit legem replebitur ab eà, & qui insidiose agit scandalizabitur ab eâ.

P*Jscis dem genus huic alimenta benigna ministrat,*
Piscis idem genus huic causa doloris erit:
Cur aliquis piscem pronuntiet esse malignum?
Cum nocet, haud piscis, sed, coce, culpa tua est.
Sancta Dei lex est, fert pagina sacra salutem,
Quo pereat, tamen hinc lector iniquus habet.
Libet apis violas, & aranea libet easdem;
Hęc aconita trahit floribus, illa favos?

Le fol est l'auteur, de son malheur.

DEux prenent vn poisson, poisson de mesme sorte,
L'vn en sent grand tourment, & l'autre bien s'en porte:
La cause est du malheur la mal-adroite main:
Ta loy est juste, ô Dieu? meschant le coeur humain.

Bonis bona, malis mala.
XXI.

A*B ipso Conditore nihil malum aut turpe, ait Hermes: turpia enim, sunt affectiones inhaerentes generationi, sicut aerugo aeri, sordes corpori; atqui nec aeruginem fecit faber, nec sordes auctor produxit, nec malitiam Deus. Scripturam Sacram, ad stabiliẽdas omnium ferè aetatum haereses, detorqueri omnes videmus*; *atqui id non scripturae vitio, sed naturali hominũ sive ambitione, sive pravitate ficri, ratio docet. Vultures ad malè olentia corpora, praeteritis amoenis ac odoriferis, feruntur; muscae sana corpora praetervolãt, ad vlcera propreãt. Ita isti, claris ac perspicuis Scripturae locis omissis, obscuris ac dubijs adhaerescunt, aut non rarò perversâ interpretatione dubios facere conantur. Imo verò quemadmodum eadem purpura homines delectat, ac ad gaudium provocat, tauros offendit, ac irrîtat ad pugnam: sic ex eodem loco hic doctrinae salutaris, ille scismatis ac sectae occasionem saepe arripuit. Vnde hoc? verbo dicam: Deus bonus, Scriptura sancta, Homo perversus.*

VAnden Schepper en comt niet quaets, seyt Hermes, want het ghene dat inden mensche quaet is, zyn des selfs aengheboren gheneghentheden, hem aenhanghende ghelijck den roest het yser, ende de vuylicheyt het lichaem doet, nochtans en is de smit geen oorsake vanden roest, noch den genen die het lichaem gheteelt heeft vande vuylicheyt, noch God van den quade. Dat de heylige Schrift tot versterckinghe van alle Ketterijen werdt te berde ghebracht, ofte door verdorventheyt, ofte door eergiericheyt der menschen, leert de ervarentheyt. De Giervoghels, al wat wel rijckt voorby vlieghende, vallen op de stijnckende en bedorven lichamen. De Vlieghen gesonde leden verlatende, gaen suyghen aen sweeren ende etter-buylen. Veel menschen effene en nutte Schrifruer-plaetsen vande handt slaende, nemen ghenuchte vremde besluyten te smeden, uyt eenighe twi ffclachtighe ofte duystere redenen. Iae gelijck een ende het selve purperencleet de mensche vervrolijckt, de Stieren vergramt en doet rasen; op ghelijcke wijse sal den eenen somwylen Godsalighe leer-stucken, een anderen schadelijcke Ketterijen, uyt een en de selve plaetse trecken. Wat is hier de reden van? int corte; God is goer, de Schrift is heylich, maer den mensche is verkeert.

Als quaet, uyt goet, ons weder-vaert,
Dat coomt uyt ons verdorven aert.

PROV. 8.

***J**Vsti sunt omnes sermones mei, non est in ijs pravum quid, neqne perversum: recti sunt intelligentibus & aequi invenientibus scientiam.*

1 CORINTH. 1.18.

***A** Ceux qui perissent la parolle de la croix leur est folie, ains a nous qui obtenons salut, elle est vertu de Dieu.*

1 Corinth. 7.31.
De vveerelt ghebruyckende, als is niet ghebruyckende.

MEn vint een water-beeck, die door de zee comt strecken;
Doch laet met t'siltich nat, haer soetheyt niet bevlecken:
Maer hout sich onvermengt, en dwingt als met een toom
Haer water, dat het niet vererghere van stroom.
De weerelt is een zee, wy sweven door haer baren;
Ey! laet ons sin en hart van t'aertsche zout bewaren,
Wy zijn in s'weerelts stroom, wy sien haer snel ghety,
God gheve! dat in ons de weerelt niet en zy.

Medijs immixtus in vndis.

E*Sse ferunt, medium qui per mare voluitur, amnem,*
Js tamen ęquorei nil trahit inde salis.
Nos mundi pelagus, nos vastum currimus ęquor,
Nos tenet in salso Doris amara sinu;
Omne latus ferit vnda, furit celer ęstus arenis;
Ach! quid agat tantas rivulus inter aquas?
Alme Deus; liceat nulla salsugine tinctis
Reddere corpus humo, reddere corda tibi!

Bien te bainge, Mais sans meslange.

LA mer en ce tableau, lecteur, prens pour le monde,
Et gard toy que son sel iamais ne se confonde
Avec le fleuve doux de ton esprit Chrestien,
Dieu donne, que chacun bien donne garde au sien.

Mediis immixtvs in vndvs.
XXII.

S*Emina ac plantae, aliundè petitae, ex qualitate terrae, cui inseruntur, brevì fructus producunt: animalia, in aliam regionem translata, ad genium loci, in quo habentur, indolem formant: Idem nobis ferè accidit, mentem ad verbi divini normam indiès nobiscum formamus, & vitae melioris spem animo concipimus, at simulatq*; *in mediâ vrbe versari occipimus, vbi nos res hominesq; circumstrepũt, subitò hinc tumultus ac turbàs haurimus, & negotiũ nobis, non nostra solum negotia, sed aliena etiam, faciunt. Miseros nos! abripimur, & contagione plerumque insanimus, ecquis enim*

..... Cui mens circumflua luxu
Intactum poterit vitio servare vigorem?

Nos tamen adnitamur contra, &, cum bono Deo, Alphaeum, mare Siculum subterlabentem sine mixtione vndarum, sedulò imitemur; *perque levitates ac vanitates hujus seculi transeuntes, ïjs ne misceamur. at, veluti piscis marinus in salsis vndis non salsus, ita nos, ne salsuginem trahamus ex hoc Pelago. Solis radij contingunt quidem terram, sed ibi sunt, vnde mittuntur. Vtinam sic animus nobis versetur inter humana, vt adhaereat interea origini suae, id est, Deo!*

EEN uyt-heemsche plante ofte zaet, hier te lande ghebracht zynde, verliest seer haest haren eyghen aert, en voucht sick naer het lant daer in sy geplant oft gesaeyt wert: vremde ghedierten aerden terstont naer het gheweste daerse ghehouwen werden, verghetende het landt daer uyt sy ghecomen zyn. Yet sulcx ghebeurt den mensche schier alle daghe, hy oeffent sick in zyn eenicheyt in Godes woordt, maeckt daer uyt reghels tot een stichtelijck leven, en brenght zyn gheneghentheden als onder een toom, maer soo haest hy uyt sijne innighe ghedachten comt, en begint, heneffens andere menschen, in de werelt te woelen, terstont cleven hem de omswevende ghebreken van ardere aen t'lijf, en wort door de selve (ghelijck door een snel-loopende reviere) wech gheruckt.

Die in de stroom van wellust swemt,
Al is sijn gheest al wat ghetemt,
Off schoon hy op sijn saken let,
Wert, van eens anders vuyl, besmet.

Laet ons hier teghens ernstelijck strijden, ende naervolghen de Reviere Alpheus (die midden door de Sicilische zee, sonder sich met de selve te vermengẽ, haren loop neemt) Laet ons midden inde ydelheden vande werelt, trachten met de selve niet ghemeens te hebben, ende zyn gelijck versche visschen in zoute wateren. De stralen vande sonne schijnen wel op der aerden, maer blijven ghelijckewel gehecht aen het lichaem van twelcke sy nederdalen. T'ware te wenschen dat wy met de menschelijcke dingen besich zynde, ons niet dieper daer in en lieten, ofte wy en bleven even wel vast ghehecht, aen onse oorspronck, welck is God. Die ons daer toe sijn genade verleene.

AMBROS. DE VIRG.

D*iscite in hoc mundo, supra mundum esse*; *& si corpus geritis, volitet in vobis ales interior.*

PHILIP. 2.15.

A *Fin que vous soyez sans reproche & simples enfans de Dieu, irreprehensibles au millieu de la generation tortue & perverse.*

Gal. 5.13.1.
Ghy zijt tot vryheyt gheroepen, broeders, staet dan inde vryheyt. alleenlijck dat ghy de vryheyt niet en ghebruykt tot een oorsake den vleesche.

DEn Gheest stijcht na de lucht, het vleesch, belast met sonden
Roept staech, 'ken can niet op, ick ben om leech gebonden
Ey! loomen aerden clomp ghy staet, ick siet, ghy staet
Niet anders als Claes nar ghebonden aen een draet.
Een hant vol vuyl ghewins, wat wints van ydel eeren,
Wat keeteling van lust, sal dit u hart afkeeren
Van s'hemels eeuwich'rijck? hoe zijn wy dus verblint?
Wy staen als vast gheboyt, daer niet en is dat bint.

Stultitiâ ligamur, non compedibus.

S*Piritus excelso se tollit in astra volatu*,
At caro, compedibus deprimor, inquit, humi.
Tu quid vincla voces, age, nunc videamus inepta;
Morio vel stramen, compedis instar, habet.
Vile lucrum, popularis honos, fugitiva voluptas,
Haeccine sint pedibus pondera iusta tuis?
Pro viles animas! *devotaque crura catenis*!
Vincîmur, neruus nec tamen vllus adest.

Eccles. 10.2.
Le sage a le coeur a sa droite: mais le fol a le coeur a sa gauche.

L'Esprit soushaite au ciel son noble coeur estendre,
Mais cest amas de chair au monde se va rendre,
Causant captivité, esclave se faisant;
Vn Sot est garotté de paille seulement.

Stvltitia ligamvr, non compedibvs.
XXIII.

Q*Voties rerum humanarum interior iliqua cogitatio animum mihi subit, non possum non seriò deplorare, tmò & indignari, affectuum nostrorum, non inscitiam modo, sed insaniam. Irretitos nos mundi, nescio quibus, illecebris sat scimus, & futile jugum excutiendi ardor nos aliquis interdum invadit: sed irrito plerumque conatu. Quin age, & seriò rem tangamus. Quid si tota haec Machina plenâ manu, quidquid in sese delitiarum complectitur, in nos parata sit effundere, qualia tandem aut quanta nobis conferre possit, enumeremus. Honores dabit, inquies*; *fumi sunt. Divitias; vmbrae. Nomen ac famam, aura ac stepitus. Voluptatem denique*; *fallax prurigo est, primò blandiens, posteà dolens. Et quidem ista omnia deteriores non rarò nos reddiderunt, meliores ferè nunquam. Nec enim, aut firmiora latera, aut vita longior, aut mens beatior hinc alicui futura est. Ex adverso, quid si, effusis habenis, in nos saeviat Orbis terrarum, adeò vt*

Ruina caeli sidera misceat,

Ingens tamen solatium in praesentium brevitate, in futurorum perseverantiâ.

ALS ick somwylen, met innige gedachten, de menschelijcke ding in my selvẽ overwege, so en can ick, niet laten droevich, jae gram, te werden over de slofficheydt, jae dwaerheyt, onser gheneghentheden. Wy sien voor de hant dat wy inde wereltsche saken gans verwerret zyn, des crijgen wy somtijts goeden wille, om ons daer van t'ontwerren: maer, och armen! wy slabacken telcken in ons goet voornemen. Wel aen dan, laet ons tegenwoordelijckẽ eens de sake wat nader ondertasten. Genomẽ dan dat de gantsche werelt haren schoot als open dede, om ons, met al datse weet by te brengen, op het vriendelijckste te troetelen, wat soudt doch al te beduyden hebben? Sy can ons Eer-staten gheven, fuldy segghen. Maer wat zyn die anders, als roock? Sy can ons rijckdom toe brenghen. Maer wat zyn die anders, als een schaduwe? Sy can ons een heerlijcken naem verheffen. Maer wat is die anders, als een suysende windeken? Sy can ons met wellust vroylijck maken. Maer wat is dat anders, als een bedriechelijcke ketelinghe? Dit alles, maeckt ons veeltijts slimmer, selden beter. Ten gheeft ons noch langer leven, noch stercker lichaem, noch gheruster ghemoet, maer wel het teghendeel. Off dan schoon de werelt ons al quame af nemen, watse can en mach, so sal, in allen gevalle, voor ons groote vertroostinghe ontstaen, eerstelijck uytte cortheyt vande jeghenwoordighe ellende, ende ten tweeden, uytte lanckduericheyt vande toecomende ghelucksalicheyt.

PAVL. ROM. 7.22.

D*Elector lege Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae; & capientẽ me sub lege peccati.*

AVGVSTIN. LIB. CONFES.

O *Amator mundi! cujus Dei gratia militaris; hic quid nisi fragile, nisi plenum periculis, & per quot pericula pervenitur ad majus periculum? pereant haec omnia, & dimittamus haec vana & inania: conferamus nos ad solam inquisitionem eorum quae finem non habeant.*

Psal. 127.3.
Zijne vrienden gheeft hy het al slapende.

DEn oester leyt en gaept, men siet hem nau beweghen,
De cock-meeu, om haer aes, op alle waters sweeft:
Sy, die wat vanghen sou, wert onversiens ghecreghen:
Siet! die naer winste gaept, verliest wel dat hy heeft.
Al jaecht den mensch naer goet, wort dickwils arm en moede,
Hy loopt, hy coopt, hy hoopt, hy clamt, hy damt, en dijckt,
Hy souckt naer soet gheluck, maer vint een bitter roede:
Maer uwen seghen, Heer, ons sonder ons ver-rijckt.

Non labore, sed munificentià Domini.

S*Axa solent volucres circumvolitare marinae,*
Prędaque dum petitur, non datur vlla quies.
Concha loco non mota, sui non anxia victus,
Nunc bibit, ęquoreum nunc spuit ore salem:
Hanc, *dum testa patet*, *rigido petit improba rostro*,
Dumque petit, *rostro capta remansit avis.*
Quos manus alma Dei beat, hos beat absque labore,
Spontè replet placidos prędа petita sinus.

Ecclesiastiq. 11.14.
Les biens & les maux, la vie & la mort, la pauvreté & richesses sont du Seigneur.

L'Huystre est tout en repos, sans oncq changer de place:
L'oiseau de mer par tout, sans s'arrester tracassse,
Qui rien ne faict, il prend: l'oiseau travaille en vain;
Ce qui nous enrichit, est, Dieu, ta riche main.

Non labore sed domini mvnificentia.
XXIIII.

R*Hombum, & Squatinã, & Rhaiam, & Pastinacam, cum tardissimi sint piscium, saepe tamen Mugilem piscium velocissimum in ventre habere, piscatores observârunt. Simile in terrâ, & ipsis quidem hominibus, contingere quis non videt? ejus rei rationem si quis inquirat, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam, cum Sapiente Haebraeo, respondebo. A Deo sanè ista omnia, a Deo sunt. Dei arbitrio expenditur victoria, ait ille, ne que ad insolentissimos quosq*; *illa accedit, sed ad eos duntaxat, ad quos Conditor ille rerum & Moderator accedere voluerit. Ille quoties suis auxiliari statuit, externis illis plerumque se astringi non vult; imò ea aver satur potius, instrumentisque debilioribus magis, quam robustis, juvare mavult. Loquuntur id exempla Gidionis, Ionathae & aliorum. Cujus rei illa haud dubiè est ratio, vt, bona, quae in sperata nobis eveniunt, rectà è manu Dei in nos delata intelligamus, eique tanto impensius grati animi victimam offeramus. Eam rationem expressit ipse Deus Iud. 7.2.*

DE Zee-luyden hebben menichmael voor wat vreemts aengemerct, dat inde roppé ende buycken van trage eñ lompe vischen dickwils de sinelste en rapste over-vliegers vander zee ghevonden werden. Yet sulcx gebeurt oock niet selden op den aertbodem, en selfs onder de menschen: En de reden daer van is, t'gene Salomon seydt, Eccles. 9.11. Dat ten loope niet en helpt, snelle zyn; ten strijde niet en helpt, sterck te zyn: ter neeringe niet en helpt, gheschickt te zyn: ten rijckdom niet en helpt clouck te zyn, &c. Die en dierghelijcke segheninghen dalen alle vanden hemel. Naer den raet Godes (seyter een) wert de overwinninge uytgemeten, en den Segen en volcht juyst niet die stout en vermeten zyn, maer alleenlijck de gene die het Gode behaecht, dien toe te schicken. Ten is den Heere niet swaer (seyde Ionathan, 1 Sam. 18.6.) door vele ofte weynighe te helpen: En veeltijdts, selfs inde meesten noot, behaget Gode de sijne, door cleyne en geringhe middelen, uyt het gevaer te trecken: ondèr andere redenen sonderlinghe, op dat den mensche geen stoffe en soude hebben sick selven in sijne verlossinge yet wat toe te schrijven: maer alles regel-recht uyt Godes milde hant soude bekennen ontfanghen te hebben, en dies te meer verwect soude werdẽ met ware danckbaerheyt sick voor God te vernederen. Dese reden wert selfs van Gode uyt-gedruct Recht. 7.2. Israel mochte sick beroemen teghens my, en segghen: Mijne handt heeft my verlost.

S A L O M . P R O V E R B .

B*Enedictio Domini divites facit, nec sociabitur ijs afflictio.*

ECCLES. 9.11.

I*' Ai veu sous le soleil que la course n'est point aux legers, ni aux forts la bataille, ni aux sages le pain, ni aux prudens les richesses, ni la grace aux scavans.*

Rom. 2.21.
Ghy die een ander leert, leert ghy u selven niet?

DEn Wet-steen slijpt het mes, en leert de sweerden snyden;
En self soo blijftse plomp en bot van alle syden.
Broer Claes, ghy wert ghenoemt een leeraer int ghemeen,
Maer seker t'gaet met u, als met des slypers steen.
Wilt ghy dat uwe leer ghenomen wert ter harten,
Bevestichtse met doen, en laet u quade parten:
Want soo u daden niet en passen op u reên,
Wat ghy met spreken recht, stoot ghy, met doen, daer heen.

Docet ipse docendus.

C*OS acuit ferrum, gladijsque reducit acumen,*
Attamen hoc, ferro quod dedit, ipsa caret.
Si, dum Sancta doces alios, perversa sequaris?
Jngenium cotis, frivole Doctor, habes:
Quae tu cunque mones, ea denique pondus habebunt,
Conveniant dictis si tua facta tuis.
Discrepat a monitis cui devia vita severis,
Destruit exemplo, quę monet, ipse suo.

Math. 23.3.
Ne faites point selon leurs oeuvres, car ils disent & ne font pas.

O Qu'il est mal seant, & de mauvaise grace
Vn autre admonester & point avoir de trace
De ses enseignemens! veus estre bon docteur?
Fai tout, ce que tu dis, en reformant ton coeur.

Docet ipse docendvs.
XXV.

N*onnulli ex ijs, qui Arcae faciendae adhibiti fuerunt, diluvio tamen periêre. Saepe lixa, qui culinae operam dedit, nidore repletus minimum comedit. Fieri potest, vt cibi spiritualis Administri nec eo ipsi fruantur. Nihil minus ferendum esse arbitror rationem vitae ab altero reposcere eum, qui non possit suae reddere. Benè dicta quidem non improbo, benè facta autem longè praefero; praesertim quidem in eo, cui populum docendi grave pondus incumbit. non enim homines tam facilè verborũ doctrinâ ducuntur, quam operum. rectè facere principem, qui cives suos faciẽdo docet, Antiqui censent. quidni idem de Pastore ac Doctore dicamus? ij, si id non faciant, vitia non solùm concipiunt, sed etiã in civitatem effundunt; plusque ferè exemplo, quam peccato nocent. Sermo quidem animi interpres est, sed vocalis tantum; actio vero realis, hanc malim. Magis enim credibile puto ea vnumquemque ex animo velle, quae agit, quam quae loquitur: ideoque saniores de fide cujusque magis oculis, quam auribus credunt. Qui benè dicit & facit, omni exceptione major est; duo tamen haec si separanda sunt, rectè facientẽ & caetera taciturnũ, praeferendum judico.*

SElfs eenighe vande ghene die de Arcke hebben helpen timmeren, zyn door de Sondvloet vergaen. Een Cock die de spijse bereyt heeft, eet menichmael alderminst, als vol zynde vanden reucke. T'can gebeuren, dat de gene die ons de gheestelijcke spijse voor stellen, selfs daer van geen genut en hebben. Middeler tijt en isser niet min te verdragen, als dat yemant, die reden eyst van eens anders leven, van zyn eyghen selfs gheene geven en can. Wel te spreken is een loffelick dinck, maer wel te doen gaet noch voor: sonderlinghe inde ghene, die den swaren last van de Gemeente te leeren op de schouderen gheladen hebben: want het volck en wert niet so lichtelijck tot de deucht geleyt met de leere van woorden, als met de leere van wercken. De Oude seyden dat een Prince wel dede, dat hy sijn ondersatẽ met Doen leerde. Het selve mach, niet sonder reden, tot een Herder en Leeraer des volckx gheseyt werden. Want in ghevalle inde sulcke de leere niet beantwoordt en wert vande daet, soo en sondigen de soodanighe niet alleenlijck ten opsiene van hun selven, maer gieten de feylen uyt over de gantsche stadt, en doen meer schade door haer exempel, als door de soude selfs. De woorden diemen spreeckt werden genoemt Tolcken van het ghemoet, de daden sijn't noch beter: t'is waerschijnelicker dat yemant van hertẽ meynt, het ghene dat hy doet, als het gene dat hy maer en seyt. De Oude, van yemandts geloove oordeelende, geloofden ten dien aensiene veel beter haer oogen, als haer ooren. Die wel spreect, en met eene wel doet, is eẽ dubbel man: Indien men nochtans dese twee dinghen soude willen scheyden, so is den genẽ die wel doer, en voorts stille swijcht, noch verre de beste te houden.

Chrys. in Lib. de Compunct. Cord.

D*Ocere & non facere, non solum lucri nihil, sed & damni plurimùm confert. Grandis enim comdemnatio componenti quidem sermonem suum: vitam vero suam atque operam negligenti.*

August. super illud Beat. Immacul.

J*Vdicet ille de alterius errore*, *qui non habet in se ipso quod condemnet*, *judicet ille qui non agit eadem*, *quae in alio puta. verit punienda*, *ne cum de alio judicat, in se ipsum sententiam ferat.*

1 Corinth. 15.54.
Doot vvaer is u prickel?

DE Doot is aen den mensch, dat aen dees jonghe dieren
Is t'holle momme-tuygh*;* de cleyne jonghers tieren,
Soo haest sy dat aensien, en vallen in de vlucht:
Maer die wat sneger zijn, die nement voor ghenucht.
Soo haest een weerelts kint de bleecke doot voelt comen,
T'hart sinckt hem in de schoen, sijn lust is hem benomen:
Maer die dit spoock, in God, door-siet van alle kant,
En wijcktet niet een voet, maer biettet als de hant.

Mors larvae similis, tremor hinc*;* nihil inde maligni.

I*D mors est homini, trepidis quod larva puellis*;
Excitat ingentes frons vtriusque metus.
Larva fugat pueros, frontem, *non terga*, *videntes*;
Ast alijs risùm posteriora movent.
Sensibus incurrit cum lurida mortis imago,
Hei mihi! *quam multis spes animusque cadit.*
At cui terga necis melior doctrina revelat,
Clamat, *ades vitę mors melioris iter.*

Le fol s'en fuit, le sage s'en mocque.

COmme, aux enfans, paroist le masque espouventable;
A l'homme ainsi la mort ressemble miserable,
Mais qui, de tous costès, ces monstres taste & voit,
En fin n'y trouve rien qu' espouvanter le doit.

Tremor hinc, nihil, inde maligni.
XXVI.

P*Vdore suffundor quoties homines*, *solo naturae lumine illustratos*, *optimam illam Philosophiam* (*mortis cogitationem dico) nõ tantùm summoperè coluisse*, *verùm etiam mortalitati medium vnguem ostendisse, comperio. Philippus*, *rex Macedonum, in medijs aulae delitijs*, *Puerum voluit indiès sibi acclamare*; Hominem te memento, Philippe. AE*gyptijs*, *inter epulandum*, *sceleton convivis exhibere solenne fuit*, *cum elogio:* Mortui sic eritis. *Hegesias*, *de Animae Immortalitate graviter disserendo*, *mortalitatis metum multis adeò excussit, vt spontè ad mortem properarent. Calcar mihi addunt homines futurae faelicitatis ignari quò ita me componã*, *ut mortalitatis exuvias animo sè aliquandò deponam. Et videor oculis fixis ac irretortis mortem me aspicere jam nunc posse. Et quidni id faciam*? *Non mundus, cum hinc decedam*, *me desideraturus est*; *plures enim ac meliores incolae illi supererunt. Non ego*, *cum moriar*, *mundum desiderabo; plurima enim*, *ipso meliora, me exspectant: in hoc vbique ingens est calamitas*, *extra hunc*, *summa futura est foelicitas.*

ICK schames my, t'elcken als ick bemercke dat menschen, door het ingeven vande nature alleenlijck gheleydet sijnde, van het beste deel der wijsheyt (ic segge van de bedenckinge des Doots) niet alleenlijck veel hebben gehouwen, maer selfs dit leven gans weynich hebben geacht. Philips Coninck van Macedonien, midden in de weelde van een dertel hoff, hadde een Ionghelinck ghelast dach aen dach hem in d'oire te comen by ten, Philips gedenckt dat ghy een mensche zyt. Die van AEgypten hadden voor een ghewoonte, in het vroyelijckste van hare maeltijden, een gheraemte van een doot mensche, te voorschijn te brengen, met een by-reden aende ghenoode, Doot zijnde, suldy aldus wesen. Hegesias leerde met soo-danighen ghewich te vande onsterffelijckheyt der Sielen, dat hy aen vele, niet alleenlijck de vreese des doots gheheelijck wech nam, maer oock lust dede crijgen tot het sterven. Dusdanighe menschen, niet wetende vãde toecomẽde gelucksalicheyt, geven my daghelijckx als een spoor, om dese bedenckinghe my gansch en al ghemeensaem te maken: Dies vethope ick oock (door Gods genade) de sake daer toe nu gebracht te hebbẽ, dat ick de doot onder haer holle oogen, sonder my t'ontstellen, soude dervẽ aensien. En wat sou my doch van sulcx weder-houwen? De werelt (off ick schoon van hier scheyde) en sal my niet eens missẽ, overmidts sy noch inwoonders genoech, en beter als ick ben, sal blijven behouden: Ick, van ghelijcke, en sal de werelt niet eens missen, want veel dinghen die beter zyn als sy, sullen my ghewerden: Inde werelt is uytnemende ellendicheyt, buyten de werelt onvuytsprekelijcke gheluckſalicheyt.

CASSIOD. IN PSALM.

Q*Vis mortem temporalem metuat*, *cui aeterna vita promittitur*? *Quis labores carnis timeat*, *quum se in perpetuâ requie nouerit collocandum*?

PSEAVM. 15.15.

T*Oute sorte de morts des bien-aimés de l'Eternel est precieuse devant ses yeux.*

PHILIP. 1.23.

M*On desir tend a desloger & estre avec Christ.*

Eccles. 6.
Vrient, soo lang alst dient.

SOo lang men met ayuyn speelt, sonder die te schellen,
Soo lang ist al goet dinck, ten sal t'ghesicht niet quellen:
Maer soomen dit ghewas ontbloot, off gaet ontcleen,
Het ooch van tranen loopt, de vrientschap is ghescheen.
Veel menschen schijnen soet en sacht in haren wandel,
Soo langmen met hun drijft niet dan ghemeenen handel:
Maer letter op wanneer hun roxken yemant scheurt;
O vrient, men kent gheen vrient dan alsmer erf mé beurt.

Amicus certus in re incertà cernitur.

CAE*pe levi tractare manu sit cura, viator*,
Stringenti lachrimis lumina rubra tument.
Qui facilem laudas, & amicâ fronte sodalem,
Signa sodalitij num sat aperta tibi?
Dum ioca miscentur, *dum luditur inter amicos,*
Aspera qui moveat iurgia, rarus erit.
Damna probant socios; tunc cum de jure remittet,
Te cupiente suo, respice qualis erit.

En partage lict & jambon, cognoit l'homme son compagnon.

IOüant avec l'oignon, ie ne faisois que rire*:*
Mais il me faict pleurer, si tost ie le dechire.
l'Amy, quand tout va bien, est debonnaire & doux,
Mais, le touchant de pres, le mettras en couroux.

Amicvs certvs in re incerta cernitvr.
XXVII.

M*Agis moralis*, *quam Theologici argumenti est carmen huic Emblemati adscriptum*; *nos id paulò aliter*, *pro subjectâ materia*, *hîc interpretemur. Gaepa*, *levi brachio dũ tractatur, prorsus sen sibus humanis innoxia est*, *durius pressa*, *mox odore nares oculosque offendit. Ita plerosque homines affectos esse accusator ille fratrum*, *Diabolus inquam*, *in personam Iobi (licet in eo falsus) callidè inclamat: nunquid*, *inquit*, *Iob frustrà timet Deum*? *nonnè tu operibus manuum ipsius benedixisti? Sed extende paululum manum tuam, & tange ea quae possidet; mox in faciem benedicet tibi. Ea sanè est naturae humanae fragilitas*, *Deum*, *dum leniter nos habet*, *laudamus*; *si castiget*, *ilicò voces impiae*, *ac murmura. Verissimè Veritas*; *qui super petrosâ seminatus est*, *inquit*, *hic est*, *qui verbũ audit & continuò cũ gaudio illud accipit*, *nõ habens autem in seradicem, temporalis est, ac factâ tribulatione continuò scandalisatur. At tu*, *ne nos inducas in tentationem, Domine*, *potiusque nobiscum age ex verbo tuo quod locutus es (in Psal. 89.32.) Si justitiam meam profanaverint*, *visitabo in virgâ iniquitates eorum*; *Misericordiam autem meam non dispergam ab ijs.*

NA dien het Ghedicht op dit Sinne-beeldt meer op de Seden-leere, als op een Christelijcke Bedenckinge schijnt te trecken: so sullen wy d'uyt-legginge daer van wat nader brengen tot de stoffe, die wy in dit deel verhandelen. Den Aiuyn maer saechtjens aengeraect, en geeft van sich gheen quade lucht, maer gheperst zynde qúetst beyde de oogẽ eñ den neuse vande omstanders. De menschen meest aldus genegen te zyn, poocht den lasteraer der Broederen (den duyvel) waer te maken, inden persoon vanden lijtsamen Iob: Meyndy (seyde hy) dat Iob om niet God vreest, ghy hebt het werck zyner handen geseghent, sijn huys bewaret, &c. steect u hand uyt, en tastet hem aen, hy sal u seghenen in u aensicht. T'is een swackheydt van veel menschen, dat sy, soo lange hun saken wel gaẽ, God lovẽ, maer als sy eens hart werden aen getast, werpen strax, ick en weet niet wat, laster-woorden tegens den hemel. Het zaet (seyt den Mont der waerheydt) dat op steenachtighe plaetsen ghesaeyt is, zyn dese, die het woordt hooren, en ontfanghen het selve met vreuchden, maer, den tijt van vervolginghe comende, als gheen wortel hebbende, werden terstont geerghert. Maer, ó Heere onsen God, en leyt ons niet in versouckinghe: maer handelt liever met ons nae uwen woorde, dat du door dijnen Propheet ghesproken hebrst (Psal. 89.32) Soo sy mijn ghebodt niet en houden, Soo wil ick hen metter roede te huys soucken, ende haere misdaet met plaghen: Doch mijne genade en wil ick van hun niet wenden.

ISID. LIB. 3. DE SVM. BON.

***J**N prosperitate incerta est amicitia*, *nescitur enim an persona an foelicitas diligatur.*

PROVERB. 17.17.

***L**'Intime ami aime en tout temps & naistra comme vn frere en la destresse.*

ECCLECIASTIQ. 37.1.

J*L n'y a point d'amy qui ne die*; *ie suis aussi de ses amis*, *mais il y en a tel qui n'est ami que de nom.*

3. O meschante pensée d'ou es tu roullée pour couvrir de tromperie toute la terre!

Psalm 119.165.
Groote vrede hebbense die uvve vvet lief hebben.

DEn weer-haẽ keert en draeyt; doch vint noch rust noch vrede,
Tot hy met wint en lucht treft juyst de rechte snede,
Dan staet hy eerst gheset: Den weer-haen is den mensch,
Die loopend' hier en daer soeckt naer sijns harten wensch;
Maer of hy schoon door-rent den ganstchen cloot der eerden,
En vint ghelt, lust, en eer; t'is al van gheender weerden,
Soo hy niet recht en treft den streeck van Gods ghebodt:
De ware rust en lust bestaet alleen in God.

In Domino quies.

N*Vlla quies volucri quae turribus eminet altis*,
Ni teneat rectam, coelitùs acta, viam.
Quaerimus in tenebris tranquilli pectoris arcem,
Et, malè, *diversum quisque capescit iter;*
Hic sibi divitias proponit, *& alter honores*;
Jlle voluptati credit inesse Bonum.
Fallimur heu! statio Deus est, *Deus vna quietis*,
Non alibì placidę commoda mentis erunt.

Psalm 73.28.
Quant a moi, d'approcher de Dieu c'est mon bien.

C'Esten vain que cerchons repos par mer, par terre;
Nos passions, helas*!* nous font par tout la guerre:
Du monde les plaisirs sont touts trempez en fiel,
C'est doncq le seul plaisir se conformer au ciel.

In Domino qvies.
XXVIII.

I*Ndex Magneticus nusquam consistit, nisi Septentrionẽ versus sese moverit, ac in sidus illud polare aciẽ fixerit. Nusquam animo humano quies, nisi in Deo. Nec enim aut honorum splendor, aut opũ abundantia, aut famae pruritus veram animi tranquillitatem cuiquam praestiterit: ejusque rei vel naturalis ratio haec redditur: anima infinita atque aeterna, in rebus finitis hisce ac momentaneis, ac cum ipsà symbolum nullum habentibus, solatium ac requiem quî inveniat? Nonne vnicuique nostrûm, inter medias saepe voluptates, cum succurrit quam fluxa, quam futilis sit ista delectatio, quam brevi desitura, nausea statim oboritur, ac taedium omnium, quae hîc videmus atque audimus, blanditiarum? torpemus vtique plerumque post gaudia, & recordatione praeteritorũ, futura ejusdem generis pariter vana, non abs re, judicamus. Videmus enim ab omni mortali solatio prorsus nos distitui, cum maximè solatio indigere nos facit extrema necessitas. Haec cogitanti, cui, precor, non excidat quidquid id est delitiarum, quod humana promittit imbecillitas? quis non efferatur ad veri gaudij auctorem Deum, in cujus dextrâ delectationum plenitudo?*

DE Naelde van het Zee-compas en staet niet stille., ten sy die ghedraeyt sy op de Noort-sterre. Daer en is gheen ruste voor het menschelijck ghemoet, ten sy hetselve sick vast op God slelle. Want noch den glans van hooghe staten, noch overvloet van rijckdom, noch het geruchte van eenen loffelijcken naem onder den menschen, en can ons de ware gherusticheyt des gemoets aenbrengen. En hier toe schijnen selfs natuerlijcke redenen te dienen. De ziele des menschẽ, als eeuwich ende oneyndich zynde, en can, in dese tijdelijcke ende bepaelde dinghen, gheen ruste vinden. Voelen wy niet yder, in ons selfs, soo wanneer wy midden inde wellusten deses werelts swemmen, ende dat ons dan voor coomt de bedenckinge, dat dit alles niet en is als enckelen roock, die op een oogen-blick verdwijnt, dat wy als een walginghe en teghenheyt crijgen van alle dat wy hier sien en hooren? Naer tijdelicke wellust is den mensche ghemeenlick altijt swaer-moedich, als oordeelende, dat ghelijck dese voor-leden blyschap haest is voorby gegaen, dat oock alle andere die noch aenstaende souden moghen zijn, van ghelijcken niet langhe en sullen dueren. Insgelijcx sien wy daghelijcx dat ons den troost der mensche dan meest ontgaet, als wy, in den uyttersten noot, meest troost van doene hebben. wie, dit bedenckende, en fal niet een cleyn-achtinge aen-comen, van alles wat hier vermaeckelick schijnt tewesen? Wie (segg' ick) en sal sijnen geest niet verheffen om na te spooren den Gever van de ware vreuchde, aen wiens rechterhant is blyschap ter volheydt in eeuwicheydt, gelijck den Psalmist seyt. Psal. 16.11.

Ons ziel, een licht dat eeuwich schijnt,
En vint geen rust in 't geen verdwijnt.

MATH. 11.29.

V*Enite ad me, omnes qui laboratis & invenietis requiem animabus vestris.*

PSEAVM 73.

Q*Vel autre ay-ie au ciel? Ou ay-ie prins*
plaisir en la terre qu'en toi?

Psalm 39.7.
Sy vergaderen ende en vveten niet vvie het crijghen sal.

WAt lust den armen mensch, met handen en met voeten,
Hier in dit aerden hol, ghelijck een mol, te wroeten?
Wat heeft hy doch, voor al zijn sweet, meer als t'furet?
Een ander eet het wilt, en hy crijcht nau een sleth.
Eens af-ghesleten doucx, om mé te zijn begraven,
Dat is den gantschen loon voor al zijn anxtich slaven.
Wel aen, t'is lanck genoech ghewroet, hef op u hooft,
En spoort na wilt, waer van ghy noyt cont zijn berooft.

Quod capis, alter habet.

E*Cquid adhuc atris caput abdis*, *homuncio, lustris*?
Ecquid adhuc vili pectora condis humo?
Tu viverra tuis, *tu mente manuque laboras,*
Et mox qui prędâ gaudeat, alter erit:
Alter erit, *qui vina cadis depromat avitis*,
Vach! dabitur cineri trita lacerna tuo.
Si sapis, ergo putri tandem caput exere terrâ;
Quaeque rapi nequeant prędmia, *disce sequi.*

Eccl. 4.17.
Son oeil ne voit iamais assez de richesses, & ne pense point pour qui travaille-ie & prive ma personne de bien?

AQuoy te sert, mortel, par avarice, & rage,
Par peine, par labeur de consumer ton age?
Ne vois tu pas qu'aux tiens ne sers que de furet?
La peine est seule a toy, vn autre a le banquet.

Qvod capis, alter habet.
XXIX.

O Curas hominum! O quantum
est in rebus inane!

Hic tametsi liberis orbus, *censum tamen alieno haeredi nutrire non desinit: iste*, *cum diu parcè vixerit*, *opibusq*; *familiae congerendis aevum consumpserit*, *quot filios, totidem cadaver exspectantes vultures circùm sese habens, tandem exspectato fine supremum diem claudit*, *ac personato fletu nudus in terram abditur. Saladinus*, *qui Syriam*, *Egyptum, ac Africae bonam partem subegit*, *vicinus morti in cogitationem hanc serio descendisse dicitur*, *ac proinde supremâ voluntate voluisse*, *pro omni pompâ funebri, tunicam tantùm interiorem in hastâ sublimem efferri cum acclamatione*: Unum hoc ex Domitore orientis restare. *Est sanè*, *est, inquit Eccl. 5.12. alia infirmitas pessima*, *quam vidi sub sole, divitiae conservatae in malum domini sui: pereunt enim in afflictione pessimâ. Sicut egressus est nudus de vtero matris suae*, *sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Quid ergo prodest ei*, *quod laborauit in ventum*, *cunctis diebus vitae suae*? *Cognovi*, *inquit idẽ cap. 3.12. quod non esset melius*, *quam laetari & benè facere in omni vitâ*, *hoc enim donũ est Dei.*

A*Ch! hoe ydel zyn de sorghen,*
Die den armen Mens verworghen.

Den desen, al hoe wel sonder kinderen, en laet niet affschatten te versamelen voor een erfghenaem, die hy niet en kent: Den ghenen, kinderen hebbende, midtsgaders langhe en veel voor de selve hebbende ghesorcht, en heeft menichmael, voor alle zyn sorghen, geen andere vergeldinge, als de sorge van sijne kinderen, duchtende dat hy te langhe leven sal: werdende dagelijckx vande selve niet anders besien, dan gelijck een stervende ghedierte, van een graghen Giervoghel: tot dat hy ten laetsten, met ghemaecte ende uyt-geperste tranen, naeckt in het diepte der aerden neder wert gelaten. Saladijn die Syrien, AEgypten, ende een groot deel van Africa t'onder heeft ghebracht, gevoelende sijn tijdt daer te zyn, nae dat hy sick selfs ernstelijck in dese bedenckinghe hadde ghegheven, heeft eyntelijck by uytterste wille bevolen, datmen voor de Bare in plaetse van pronck-cleederen, prachtighe wapenen ofte ander Lijck-cieringe, alleenlijck sijn hemde-rock, aen een lance gehecht, souden omdraghen: met een by-roup vande Overwinner van Oosten, is dit maer alleen overich. Dat is een boose plaghe, seydt Salomon, die ick sach onder der sonnen: Rijckdom bewaert tot schade diens, die hem heeft: want den rijcken comt om met grootẽ jammer. Ghelijck hy naeckt van sijns moeders lijf gecomen is, soo vaert hy weder henen. Wat helpet dat hy inden wint gearbeyt heeft? Alle sijn leef dage heeft hy in duystere gegetẽ, &c. Ick mercke, seydt den selven, datter niet beter en is als wel doen en vrolijck zyn.

L V C . 12.

S*Tulte*, *hac nocte anima repetetur a te quae autem parasti*, *cujus erunt*?

De imperatore Severo memoriae proditum est: eum, cum sensim mortem sibi imminere sensisset, linteum, *in quo tumulandus erat*, *per castra conto levatum*

circumferri, *& per praeconem edici jussisse*; *En! ex amplissimis regni opibus, quod vnicum Severus imperator secum auferet.*

Iacob. 1.9.

Een broeder die verneedert is, roeme in zijn hoocheydt; En die rijcke is, roeme in zijne verneederinge; vvant hy sal als een bloeme des gras vergaen.

SLuyt in een warme hant een puyt, sy sal versticken;
Doet sulcx aen t'hinnen-jonck, het sal daer deur verquicken.
Den aertschen mensch, van God versocht door tegenspoet,
Beswijckt, als sonder troost, en stracx verliest den moet.
Den vromen, door Gods hant ghebracht in bitter lijden,
Wert op-gheweckt door tucht, en voelt een soet verblijden:
Hoe hy meer wert verdruckt, hoe hy meer crachts verwerft
Waer door den vromen leeft, daer door den boosen sterft.

Bonis, nil nisi bona.

S*J foveas, tepido crescet tibi pullus*, *in ovo,*
Squallida, *si foveas, rana calore perit:*
Mors ranę calor est; *pulloque fovere*, *favere est*;
Quod iuvat hunc, *illi tristia fata tulit.*
Exitium peperit res prospera sępe nefandis,
Fausta Deum clamant fata favere pijs:
Dum punis, Deus alme, *malos*, *perit impia plebes*;
Adiuvat, *affligit dum tua dextra*, *bonos.*

Eccl. 8.5.

Le coeur du sage cognoist le temps & le moyen qu'on doit tenir. Car en tout affaire il ya temps & moyen pour t'y conduire, autrement mal sur mal tombe sur l homme.

QVI couve le poussin le sauve, la grenoille
Iamais se trouve bien, si non, quant on la moille:
Icy est bonne & lá mortelle la chaleur.
Ce, dont le iuste vit, mourir faict le pecheur.

Bonis, nil nisi bona.
XXX.

S*Anis*, *ajunt Medici*, *omnia sana. Bonis*, *ajunt Christiani, omnia bona. Si*, *vt nihil mali tibi eveniat cupis*, *vt nihil mali in te resideat*, *cura. Si vt omnia bona tibi contingant optes*, *ut ipse bonus sis*, *operam da. Non eo tamen haec referri velim*, *quasi Deus nihil nisi laeta ac secunda pijs immittere soleat*, *Sed potius quod Deum amantibus ac a Deo amatis omnia in bonum adjumento sint*, *ex sententiâ Paul. Rom. 8.28.* Leur maux *(inquit Molinaeus)* leur devienent biens, leur pauverté corporelle leur est vne Deité spirituelle*;* leur bannissements leur sont fuites demonde; leurs esloignements des honneurs, leur est vn aprochement de Dieu; leurs ennemys sont leur medecijns, & les obligent a craindre Dieu*;* les maladies corporelles, leur sont cures spirituelles; leur mort en fin leur est vne entrée en la vie. *Finiamus ergo cum*

DEn ghesonden, seyt den Medeijn, is alle ding gesont: den goeden, seyt den Christen, is alles goet. Die wil dat hem niet quaets over en come, die maecke, datter niet quaets in sijnen boesem en woone. Die wenscht dat hem niet, als goet, en soude bejegenen, die draghe sorghe dat hy selfs al-vooren goet zy: Niet datmen hier door verstaen moet, dat den Godsalighen niet als voorspoet ende vermakelickheyt van Gode toe wert geschickt: maer veel eer dat alles, beyde goet en quaet, bitter en soet, den Godsalighen ten goede behulpich is, ende eyndtlijck t'sijnen goede uyt-valt, nae de troostelijcke leere Pauli Rom. 8.28. Het quaet (seyt Molineus) dat hun over comt, gewert hun tot goet, haer lichamelijcke armoede ghedijt haer tot geestelijcken rijckdom: hun ballinckschappen tot afsonderinge des werelts, t'af-setten van haer staten, brengtse naerder tot God, hun vyanden zyn haer ghenees-meesters, en drijvense tot meerder vreese Gods. De lichamelicke siecten zijn hun geestelijcke genesingen. Eyntelijck, de doot selfs is hun een inganck tot het leven*:* Een en het selve vier, seydt Augustinus, doet het gout blincken, en de stoppelen roocken: eenen vleghel morselt het stroo, en suyvert het coren. Een en de selve straffe beproeft, en reynicht de Godsalighe: Verwoest daerentegens en verstroyt de Goddeloose, &c.

August. de Guit. Dei Lib. 1. Cap. 8.

S*Icut in vno igne aurum rutilat & palea fumat*, *sub eâdem tribulâ stipulae comminuuntur*, *frumenta purgantur*; *nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem praeli pondere exprimitur: ita vna eademque vis irruens bonos probat*, *purificat*, *eliquat: malos damnat, vastat & exterminat*; *vnde in eâdem afflictione mali Deum detestantur & blasphemant: boni autẽ precantur & laudant: tantum interest ne qualia*, *sed qualis quisque patiatur. Non pari modo exagitatum*, *& exhalat horribiliter coenum, & suaviter fragrat vnguentum.*

Rom. 7.24.
Ick ellendich mensche! vvie sal my verlossen van dit lichaem des doots? Ick dancke God door Jesum Christum.

ICk was, och-arm*!* belaen met grooten angst der zielen,
De hel gaept' achter my, de doot was op mijn hielen;
Des afgronts open keel gaf my vertreck noch wijck,
Mijn adem was ten end', ick scheen een levent lijck.
Maer siet, als ick besweeck, doen wert my cracht ghegeven,
Als ick lagh in de doot, doen quam ick eerst in t'leven;
In mijnen diepsten noot, gheraeckt' ick uyt ghequel,
Den wegh ten hemel-waerts, lyt dichte by der hel.

In agone, liberatio.

Q*Vàm propè me stijgio nuper Canis ore vorabat!*
Quàm propè tartareis faucibus esca fui!
Sulfureo afflabant me guttura panda vapore,
Pręque meis oculis nil nisi funus erat.
At Pater omnipotens, *medijs mihi portus in vndis*,
Lassa salutiferis pectora texit aquis.
Mens, age, *pone metus*; *quae ducit ad ęthera calles*,
Nescio quid, tristi de Phlegetonte tenet.

2 Tim. 4.16.
Nul ne m'a assisté en ma premiere defense, ains tous m'ont abandonnées. Mais le Seigneur m'a assisté & m'a fortifié.

LA mort me talonnoit, il ne falloit iá guerè,
I'estois tout englouty de l'infernal Cerbere,
Parmi le fiel amer suis tout confit en miel:
L'enfer faut costoyer, qui veut monter au ciel.

In agone, liberatio.
XXXI.

S*Celeratos ingenti plerumque improboque somno frui, ac in vtramq*; *aurem dormire; pios contrà dissidio interno exagitari quid mirum?*

Parcere subjectis, & debellare superbos

Et principi hujus seculi, diabolo inquam, *solenne est. Quamdiu enim Robustus ille possessioni suae incumbit, omnia ibi placida ac tranquilla sunt: at simulatque fortis fortiori succubuit*, *omnia in tumultu sunt, cunctaque sursùm*, *dcorsùm aguntur. Quid te excrucias, Mens pia*, *nõ ex peccato sensus peccati est*; *corruptionẽ tuam non per corruptionem, sed ex gratiaâ percipis. Timor enim Dei eodẽ modo vulnerat*, *inquit Augustinus, quemadmodum medici ferramentum*, *id putredinem tollit*, *& videtur quasi vulnus augere*; *nam dum putredo esset in corpore*, *minus erat vulnus*, *sed periculosum; accedit ferramentum medici*, *minus dolebat illud vulnus*, *quam dolet modo*□, *cum curatur. Sed ideò plus dolet*, *accedente medicinâ*, *vt nunquam doleat*, *succedente salute. Periculosum fortissimis imperat dux. Nunquã impugnari debilitatis est.*

TEn is niet te verwonderẽ, al sien wy somwylen de goddeloose gherust, en goets moets daer henen gaen: de vrome daer en teghen met innerlicke aenvechtingen ghequelt te zyn. Niemandt en doet oorlooghe aen, de ghene die hem onderdanich zyn: Den Duyvel en bestoockt niet de ghene, die hem alreede de overhandt ghegheven hebben. Soo langhe als dien stercken Gewapenden sijn vaten bewaert, soo isset al in stilte: maer als den Stercken van een Stercker bestreden, en overwonnen wert: dan ister al in roere. Wat quelt ghy u doch, Godvreesende ziele, ten is niet vande sonde, dat ghy u sonde ghevoelt: t'is van Gods ghenade, niet van uwe verdorventheyt, dat ghy uwe verdorventheyt ghewaer wert. De vreese des Heeren, quetst den mensche, seyt Augustinus, op de selve wijse, gelijck de vliem de etter-buyle, sy schynt wel de wonde grooter te maken, maer sy iaegter den etter en dracht uyt, want terwylẽ die vuylicheyt noch in het lichaem lach, was de wonde, t'is waer, wel cleynder, maer veel sorcgelijcker, sy is veel pijnelijcker, nu der de vliem by comt, als te vooren eerder den meester aen quam: maer sy is daerom pijnelijck, ter wylen datmense meestert, om datse niet meer pijnelick zyn en soude, alse ghenesen is. Een Velt-overste sent sijn clouckste gasten, ter plaetsen daer het ghevaer alderheetst is. Nimmermeer bestreden te werden is een teyken van swackheyt.

Niemant treter int ghevecht, *met sijn knecht*,
Maer met die hem tegen-streven:
Die dẽ Duyvel weder-staen, tast hy aen;
Niet die haer tot hem begheven.

IACOB. 1.10.

B*Eatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam, quam repromisit Deus diligentibus se.*
BRADFORT.

SI *ad superos iter tendere velis, ad inferos prius navigandum est: cuncta enim Dei opera sunt in medijs contrarijs.*

1 Tim. 5.9.
De vrouvven dat sy in reynen cleede haer selven vercieren met schaemte ende maticheyt, &c.

GHy claeght ons, Iaquelijn, en thoont u dus verbolghen,
Dat u staech, waer ghy gaet, de Venus Ianckers volghen,
En trachten na u eer: wel aen, ick weet u raet;
Leght af u wulpsch ghetoy, doet wegh u geil ghelaet*;*
Stelt deftich u ghebaer. Wy sien ontrent de roosen,
Soo langh die op hun steel aen-lockelijcken bloosen,
T'ghefliсker van de bien: het dorre bloemken rust:
Daer t'cleet is slecht en recht, daer woont geen dertel lust.

Auferimur cultu.

S*Curra pudicitiam ne quis tibi voce lacessat,*
Consilium poscis saepe, *Tryphoena*, *meum*:
Adsit vbique pudor, cast ique modestia vultus;
Hac lasciva manus sistitur arte proci.
Multa vagatur apis, *denso strepit agmine crabo*,
Dum rosa purpureo flore superba nitet;
Condat opes; *aliò mox turba molesta volabit,*
Et sua mella rosis intemerata manent.

Eccl. 11.4.
Ne te glorifie point en parures d'accoustrements, & ne t'esleve point au iour de la pompe.

LA fine mouche-a-miel, & le desir lubrique
S'en vont d'vn pas esgal, pareille est leur practique*;*
L'abeille ne s'assit sur langoureuse fleur:
Le fol amour ne touche a ceux d'vn humble coeur.

Avferimvr cvltv.
XXXII.

E*Sto cultu modicus* (*ait ex antiquis aliquis*) *sermone facilis*, *ore probo, animo verecundo. Honestum sanè ei vile est*, *inquit Romanus Philosophus*, *cui corpus nimis carum est. Hinc virgines Vestales, elegantiori cultu ac vestitu decoratas, in suspicionem invisae virginitatis vocatas olima Romanis fuisse, lègimus. Iudicabant enim viri prudentissimi non modò tacitum judicium mentis non satis pudicae, verùm etiam apertum lenocinium vestibus inesse, quo lascivi juvenum oculi allicerentur, ac in libidinem raperentur; vt enim hederam suspensam vini venalis indicium, ita cultum immodicum pudicitię, arbitrabantur. Dicamus ergo, turpe Christiano esse, cum animam habeat*, *captare laudes ex corpore.*

WEest (seyt een vande Oude) matich in cleedinge, gemeensaem in spraecke, heus van monde, eerbaer van herten. Die te veel hout van sijn lichaẽ, hout weynich vãde eerbaerheyt seyt Sen. De Nonnẽ vãde Goddinne vesta wierden byde Romeynẽ in verdachtheyt gebracht van oneere, soo haest de selve eenige uytwendicheyt in hare cleedinge bestonden te bethoonẽ; want sy oordeelden dat het uytmuytende cieraet, niet alleen lijc was een stilswygẽde teykẽ van eẽ wulps gemoet, maer selfs een openbare aẽlockinge van alle dertele oogen: want gelijck het uythangen van de veyl-cranssen voor de Herbergen, een teykẽ is datter wijn te coopẽ is, soo meynden sy dat een uytwendich cleet een peyl was van veyle eerbaer heyt. Laet ons dan besluyten, datter voor een Christen niet en voucht, eere te soucken uyt de vercieringhe des lichaems, ter wylẽ hy wat anders heeft dat met beter reden by hem behoort verciert te werden, namentlijck sijne Ziele.

1 P E T R . 3.

M*Vlierum ne sit extrinsecus capillatura*, *aut circundatio auri.*

T H E O P H R A S .

M*Vlier nec alios videre*, *nec ipsa videri debet, si eleganter ornata*, *utrumque enim ad res inhonestas incitamentum est.*

Philip. 3.19.
Daer vvandelen vele, vviens God den buyck is, de vvelcke aerts ghesint zijn.

WAnneer den Crocodil sijn hollen muyl doet open,
Den Trochilus die comt terstont daer in ghecropen*;*
  En t'wijl het yslijck beest van satheyt rispt en braeckt,
  Het voghelken, met angst, sijn tanden schoone maeckt,
Al om een weynich aes: waert niet een soeter leven,
Te nutten slechter spijs, en vry door t'wout te sweven?
  Den mensch stelt lijf en ziel tot s'duyvels vuyl ghebruyck,
  En dat (ô schand!) alleen tot dienste van den buyck.

O prodiga rerum luxuries!

D*Vm satur, ad fuluas Nili Crocodilus arenas,*
  Turpiter eructans littora vasta quatit,
Regulus ore trahens haerentes dentibus escas,
  Relliquias pretium vile laboris habet.
Nonne foret melius nulli servire tyranno,
  Perque nemus victu liberiore frui?
Turpe ministerium satanae pręstamus, & orbi,
  Vah pudeat! solus pręmia venter habet.

Proverb. 9.17.
Les eaux desrobées sont douces & le pain prins en cachette est plaisant.

AS tu doncq, pauvre oiseau, la bouche si friande,
Que tu vais t'hasarder, pour si peu de viande,
  Prostituant ton corps au monstre si hideux?
  Qui sert aux appetits, ô qu'il est malheureux*!*

O prodiga rervm lvxvries!
XXXIII.

S*I, quoties cibum sumimus*, *non voluptatis potiùs*, *quam valetudinis negotium ageremus*, *atque ibi desineret cupiditas*, *vbi finitur necessitas; sanè nec patrimoniorum exitium culina*, *nec animorum pernicies foret gula. Avem aliquam (vah dementiam!) millies pascimus, vt semel ab eâ pascamur; quod verò aeterni alimenti occasionem liberalissimè nobis offert, vix potu frigidae dignamur. Terram*, *ac mare scutamur, vt cibis exquisitis corpus saginemus*; *vt animae benè sit, vix aliquis seipsum inspicit. Ecquid homine magis indignum, quam ventrem, & quae ventri vicina sunt*, *tanquam pro Deo*, *habere? Sapientia in sicco habitat*, *inquit ille*, *non in paludibus, aclacunis. Fundi nimio humore diffluẽtes nil ferè praeter bufones, ranas ac hydros generare solent, ut potè frugibus ferendis inutiles. Venter mero aestuans, inquit Hieron. despumat in libidinem. Abstinentiam*, *vt corpori bonam, laudat Medicus*; *vt ingenio*, *Philosophus*; *vt animae*, *Theologus*, *si omnibus & singulise, benè velimus, ipsa colenda est.*

INdien den mensche, ter wylen dat hy besich is met eten en drincken, niet meer sijn lusten als den noodtdruft, en sochte in te volghen, ende dat de begeerlijckheyt altijts ophielt met den hongher: voorwaer hy en soude niet beschadicht werden, noch door de keucken in sijn goet, noch door de gulsicheyt in sijn ghemoet. Wat een dwaesheyt! men spijst een vogel duysentmael, al om eens vande selve ghespijst te werden: ende aen het ghene, dat ons voor eeuwich soude connen spijsen, en weetmen nauwelijcx een coude soep water te wille. Men doorsnuffelt lant en zee om het lichaem met alderley leckernien vet en dick te maken, en middeler tijdt en neemtmen nau eens de pyne sijn eygen selfs recht te ondersoucken, op dat de ziele haer rechte becoomste hadde. Sekerlijc hy bethoont hem der zielen onwaerdich te zijn, die meer op heeft met sijn lichaem, als met haer te konsteren. Wat vouchter doch een mensche minder als den buyck, ende t'ghene den buyck nabuerich is, als voor een God te achten? De wijsheyt (seyter een wijs man) woont int drooghe, niet in poelen off morassen. Al te vochtighen landen, brengen niet als puyten en padden voort, als onbequaem zynde tot goede vruchten. Den buyck opwallende van overdadicheydt, werpt niet uyt als schuym van oncuyscheyt. Den Medecijn leert sparicheyt goet te zijn voor het lichaem: de Wijs-gierige, voor het verstant, de Leeraers der Godheyt voor de ziele. Willen wy alle ende yder vande voorschreven dingen goet doen, laet ons met maten sparich zyn.

Innocent. de Vil. Vitae Hum.

G*Vla Paradisum clausit*, *primogenituram vendidit, suspendit pistorem, decollavit Baptistam: Nabuzaidam princeps coquorum templum incendit, & Ierusalem totam evertit*, *Balthasar manum contra se scribentem conspexit in convivio, & eâdem nocte interfectus est a Chaldaeis.*

1 Pet. 5.8.
VVeest nuchteren, vvaeckt; vvant de Duyvel, gaet om u soeckende vvie hy verslinde.

WAnneer den Eghel wil het velt van muysen ruymen,
Dan wert hy als een cloot, en leyt soo op sijn luymen,
Int middel van den bol verthoont hy als een cuyl,
Een muysen-hol ghelijck, maer binnen schuylt sijn muyl.
Het muysken, na sijn aert, heeft vreught in duyster holen:
Dit weet (soo t'schijnt) dit dier, en doet de muys soo dolen.
Den duyvel gaet verspien eens yders lieve sond,
En lockt den mensch daer deur tot in der hellen gront.

Obiecta movent.

F*Jt globus, insidias muri dum tendit Echinus;*
Et jacet immoto corpore fusus humi,
Os latet in medio, quod dum putat esse cavernam
Musculus, ad socios non rediturus, *init.*
Cum vitium, quod quisque colit, *rex calleat Orci*;
Jllius obiectu pectora nostra trahit.
Lurco cibi capitur, *vinosus imagine Bacchi;*
Virginis aspectu mota libido furit.

2 Corinth. 11.3.
Je crains qu'ainsi que le Serpent a seduit Eve par sa ruse, semblablement en quelque sorte vos pensées ne soyent corrompues.

LE Satan est trompeur, tout d'vne mesme ruse,
Dont les souris aux champs le Herisson abuse:
Il scait bien quel peché chacun caresse au coeur,
Par lá il nous assaut. O*!* garde le malheur.

Obiecta movent.
XXXIIII.

I*Nternas animi cogitationes diabolum non videre, certi sumus, inquit Augustinus; secreta enim cordis ille tantùm dijudicat, ad quem dicitur*; Tu solus nosti corda filiorum hominum: *Eum tamen ex indicijs signisque exterioribus naturales hominum inclinationes probè callere, satis perspicuum est; idque vel ex eo facilè colligitur, quod tam artificiosè laqueos pro cuiusque ingenio norit disponere. Non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cujusque escam praeparat. Non vno modo avem fallit auceps, sed has fistulâ, illas laqueis, alias visco. Generis humani adversarius vniuscujusque mores, & cui vitio propinqui sint, intuetur (vt verè Ambros.) ac talia homini, objicit, ad quae facilius cognoscit inclinari mentem; vt blandis ac laetis moribus luxuriam, vanam gloriam, & similia, asperis mentibus iram, superbiam, ac crudelitatem proponit. Quid agimus vt hosti tam callido ac calido resistamus? Certè cũ nobis sit colluctatio adversus principes, potestates, adversus spiritualia nequitiae, adversus arma diaboli quid restat nisi vt, induamus armaturam Dei. Ex consilio Apostoli Eph. 6.11.*

WY zyn des seker (seydt Augustinus) dat den duyvel de innerlijcke ghedachten des menschen gheensins en weet: want de geheymenissen des harten, sijn dien alleenlijck bekent, tot welcken gheseyt is; Ghy alleene kent de ghedachten der menschen kinderen. Dat noch tans aen onsen vyandt de natuerlijcke beweginge van yder mensche, door het uytterlijck ghebaer, bekent is, can selfs daer uyt afghenomen werden, dat hy soo doortraptelijck zyn laghen weet aen te legghen, naer eens yders innerlijckste ghenegentheden. De Visscher en vanght niet alderley visschen, met eenderley aes. Den Voghelaer weet schier elcken voghel met een sonderlinghe grepe te verrassen. T'gaet mede soo met onsen vyandt. Den duyvel (seyt Ambrosius) weet nae te spooren tot wat sonde yder van ons meest geneghen is, ende daer nae leyt hy zyn laghen aen. Den blymoedighen sal hy ghemeenlijck comen bespringhen met vleeschelijcke lusten, ydelen eer-sucht, ofte diergelijcke sonden: De gene die harder van aert zyn, met gramschap, hooehmoet, ofte wreetheyt. Wat raedt? sekerlijck na de mael wy te doene hebben tegens Overste, tegens Machten, tegens gheestelijcke Boosheden*:* int corte, teghens de wapenen des duyvels, wat isser beter te doen als aen te doen de wapenen Godes?

Na ons sinnen zyn gheneghen,
Coomt den Duyvel ons beweghen:
Ionck gheselschap vol van bloet,
Brengt hy wellust int ghemoet:
Drouve herten coomt hy quellen
Met wan-hoop, en vrees' der hellen:
Zijdy gram, hy dringt u voort
Tot een doot-slagh, off een moort.

GREG. LIB. 29. MORAL.

Prius complexionẽ vniuscuiusque Adversarius perspicit, & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque laetis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo adversarius occultis facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones

parat; *& quia laetitiae voluptas proxima est*, *laetis moribus luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facilè labitur, tristibus poculũ discordiae porrigit*: *Etquia timidi supplicia formidant, paventibus terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit*, *eos ad quaecunque voluerit blandis favoribus trahit.*

Heb. 12.8.

Ist dat ghy-lieden de castijdinghe verdraecht, God sal u als kinderen aengaen, maer ist dat ghy-lieden sonder castijdinge zijt, soo zijt ghy dan bastaerden ende niet kinderen.

ALs t'yser leytint vier ten maeckt dan gheen gheruchtẽ,
Maer soo ghy lescht den brant dan suldy't hooren suchten.
Gods volck bedroeft, in vreucht, en vrolijck, in gheclagh;
Belacht des weerelts druck; beschreyt des weerelts lach.
Een hert, dat eertijts was gheduldich in bedroeven,
Treurt, nu t'sich van t'gheluck voelt troetelen en toeven,
En ducht; oft hier sijn deel creegh, als een weerelts gast,
Dies isset met de vreucht des weerelts niet ghepast.

In laetis gemit.

I*Ngemit, in tepidis ferrum dum mergitur vndis*,
Jn flammâ, *rapido dum calet igne*, *silet.*
Mens pia divinas, *sine murmure, sustinet iras,*
Quodque gemat, *coeli si cadat ęstus*, *habet.*
Ergo dolens, suspecta mihi mea gaudia, dicit;
Quid? mea, *sancte Parens*, *portio mundus erit?*
Absit; *& hîc potius fremat orbis, & Orcus, & aether*;
Dum mihi des alio gaudia vera loco.

Gal. 6.14.

Já ne m'adviene que ie me glorifie si non en la croix de nostre Seigneur Iesus Christ, par lequel le monde m'est crucifiè, & moy au monde.

LE genereux acier est coy en la fournaise,
Mais, s'il est mis en l'eau, lamente de son aise*;*
Le noble esprit Chrestien gay en adversité
Gemit, comme en suspens, sur sa prosperité.

In laetis, gemit.
XXXV.

S*Vspecta est fidelibus*, *nec immeritò*, *hujus seculi faelicitas: didicerunt enim Deum ita nobiscum plerumque agere*, *vt cum aegris Medici; ij*, *malo jam inveterato ac incurabili*, *ad exitium aegrotos vergere dum considerant*, *omnia ijsdem*, *in quae appetitus rapitur*, *dari permittunt*; *Alijs contrà*, *quibus jam melioris valitudinis spes affulgere caepit*, *suc cos amaros propinant*, *anxiâ victus ratione coërcent, imo □ & (morbo interdum id exigẽte*) *urunt, acsecãt. Deus quos ser vatos vult*, *hos strictè habet*, *reliquis vt lasciviant*, *permittit. Pueris inter sese depugnantibus*, *si alterum a superveniente aliquo plagis excipi*, *alterum impunem dimitti videmus*, *castigantem vapulantis patrem esse*, *optimâ illatione concludimus. Quem Dominus diligit (inquit Sapiens*) *hunc corripit ac castigat*, *& quasi pater in filio complacet sibi*, *Proverb. 3:12.*

T'Gheluck en voorspoet deses werelts wert niet sonder redenen verdacht ghehouden by de Godsalighe: want ten is hun niet onbekent dat God de Heere met ons ghemeenlijck alsoo placht te handelen, als de Medecijnen merte siecken doen, de welcke, oordeelende de sieckte ongheneselijck, en siende dat het met den siecken wel haest mochte ghedaen zyn, laeten opentlijcken toe datmen den selven al te eten ende te drincken gheve daer hy eenichsins treck ofte lust toe heeft: aen andere daer en teghens, aen welcker ghesontheydt sy nu meynen wat ghewonnen te hebben, gheven sy bittere en walghelijcke drancken in, schrijven hun scherpe eet-reghels voor, ia vliemense, en schroyense somwylen, als de sieckte sulcx vereyscht. God placlise t'onder te houden die hy behouden wil, d'andere laet hy int wilde als buyten den bocht springhen. Soo wanneerder kinderen onderlinghe pluckhayren, indien wy sien datter yemandt vande omstaenders eenẽ jongen uyt-kipt, eñ den selvẽ berispt, ofte met slagen castijt, sonder sick den anderen aen te trecken, wy oordeelen terstont, met seer goet besluyt, dat den ghenen die slaet den Vader, die gheslagen wert, des selfs sone moet wesen. Wie den Heere lief heeft (seydt Salomon) die straft hy, ende heeft een welbehaghen aen hem, als een vader aen sijnen sone. Prov. 3.13.

GREGOR. IN MORAL.

S*Ancti viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt*, *pavidâ suspicione turbantur: timent enim, ne hîc laborum suorum fructus recipiant: nec timent quod divina iustitia latens in ijs vulnus asspiciat*, *& exterioribus os vulneribus curans*, *ab intimis repellat.*

Math. 26.41.
VVaeckt, ende bidt; op dat ghy niet en comt in versoeckinghe.

SOO haest de gladde slang, tot ledicheyt gheneghen,
Leyt sorgheloos daer heen, int coele gras gheseghen,
Valt haer de spin op t'lijf, en eer sy t'wert ghewaer
Soo is haer t'breyn ghequetst, soo is de spin van daer,
O schadelijck vergif, uyt ledicheyt gheboren!
Door dy heeft menich helt sijn eer en glans verloren.
Draeght sorghe dat gheen tijt in luyheyt u ontsnapt,
Dat u de helsche spin niet ledich en betrapt.

Quid dormitis? surgite & orate, ne intretis in temptationem.

F*Ronde super viridi, radijs tepefactus eois*
Otia dum serpens desidiosus agit,
Ex alto tenui se librat aranea filo,
Et colubrum paruâ cuspide fundit humi.
Otia virus habent, & habet sors laeta venenum;
Delitijs vitijs mentis aperta via est.
Sperne voluptatum illecebras, *puer*, *otia sperne*,
Hoste sub aërio ni cecidisse velis.

D'oisiuité, tout peché.

ASSaillir le serpent l'araigne oncques n'ose,
Si non quant il au bois, se laschement repose.
Nul est plus aisement du tentateur surpris,
Qu'vn tel, qui a les sens d'oisivité saisis.

Ne diabolvs te otiosvm inveniat.
XXXVI.

V*Itij aut virtutis animus domus est, inquit Philo: vel, vt Bernard. cor hominis, sicut molendinum, voluitur velociter, &, quidquid imponitur, molit; si autem nihil imponitur, seipsum consumit. Omnia otio deteriora sunt, lapis non revolutus obducitur musco. Ferrum, nisi vtaris, rubigine consumitur; aqua, nisi moveatur, vitium capit; vestis seposita tinearũ fit habitaculum: otiosa mens, vitiorum domicilium. Transivi, inquit Sapiens Prov. 24.30, agrum hominis pigri, & ecce! totum repleverant vrticae, & maceria lapidum distructa erat. Otiosas viduas notavit Apostolus, 1 Tim. 5, vt verbosas, & loquentes quae non oportet. Quid plura? Otium nugarum mater est, noverca virtutum, ait Bernard. Nihilque in totâ vitâ adeò bonae mẽti adversum, quam nihil agere. Apage mihi igitur cũ istac peste. Semper aliquid honestae rei agamus, ne aut Deus, cum nos invisit, aut Diabolus ubi nos tentat, oscitantes & vacuos nos inveniat.*

HET ghemoet des menschen (seydt Philo) is een woon-plaetse ofte vande deucht, ofte van ontucht: ofte (ghelijck Bernardus seydt) des menschen herte is als een Molen, het draeyr ghestadelijck omme, ende maelt al watter wert inghebracht, maer indien ment ledich laet, soo verreeret sick selven. Door stilstant vererghen alle dinghen. Een steen, soo hy niet dickwils omghewentelt en werdt, is seer haest overloopen van mos en ruychte: Als het yser rust, soo roest het. Sril-staende wateren werden haest stinckende. Opghesloten cleederen crielen van motten ende schieters. Een ydel ghemoet is een herberge van sonden: Een ledich mensche, des duyvels oorkussen. Ick ginck, seyt den Wijse-man, voor by den acker der luyen, en siet! daer waren enckel netelen op, ende hy stont vol distelen, ende den muyr was neder ghevallen. Prou. 24.30. De ledighe Weduwen beschuldicht den Apostel als clapachtich, ende spreeckende dat niet en betaemt, 1 Tim. 5. Int corte, ledicheydt is een moeder van beuselingen, een stijfmoeder van deuchdẽ. Laet ons dan sorge dragen, dat, en God, als hy ons comt besoucken, en den duyvel, als hy ons comt quellen, ons besich moghen vinden, met eerlijcke oeffeningen.

Die voor quaet hem mijden wil,
Magh noch ledich zijn, noch stil;
Want ghemeenlijck ons ghemoet
Doet dan quaet, alst niet en doet.

MATH. 13.

C*VM autem dormirent homines, venit inimicus, & superseminavit zizania in mnedio tritici.*

HIERON. IN SERM.

A*Liquid operis facito, vt te diabolus inveniat occupatum, non enim facilè capitur a diabolo qui bono vacat exercitio.*

1 IEAN. 5.18.

N*Ous scavons que quiconque est né de Dieu, ne peche point: mais qui est engendré de Dieu, se contre-garde soi mesme, & le malin ne le touche point.*

2 Corinth. 7.10.
De droefheyt die na God is, vverckt vreese ter salicheyt.

HEt schijnt dat een die naeyt het linnen doeck wil breken,
Maer maeckt de naeld' een gat, den draet vervult de steken
Des naeldes scherpe punt (t'is waer) en maeckt gheen naet,
Maer opent even-wel den deur-ganck van den draet.
Den schrick in ons ghemoet, het beven onser sinnen,
Al ist den gheest niet selfs, het gheeft daer van t'beginnen*;*
En opent ons den wegh die ons daer henen leyt:
Vrees weder-baert ons niet, maer t'hart daer toe bereyt.

Si non parat, saltem praeparat.

L*Jntea non coniungit acus*, *dum lintea pungit*,
Sed via, quae tandem lintea iungat, erit.
Nam simulac subiecta chalybs per carbasa transit,
Mox comitem medicum vulneris auctor habet.
Anxietas, quę mente latet, *quę pectora turbat,*
Non est quod nobis corda renata facit:
Jlla tamen sternitque viam, reseratque scatebras;
Principium timor est, Spiritus implet opus.

2 Corinth. 7.11.
Vous avez esté contristez, selon Dieu.

LOrs que la docte main, le drap rompu va poindre,
Ce n'est pas proprement ce que le drap faict joindre,
Mais pour la voye ouvrir. Noz tremblements & poeurs
N'est pas l'Esprit, mais pour nous preparer les coeurs.

Si non parat, saltem praeparat.
XXXVII.

T*Remor ac horror conscientiae, in initio quidem conversionis, idoneus est ad hoc, ut animus verè humilietur, sibique summoperè displiceat; ut ita homo in viâ Domini a timore incipiat, & ad fortitudinem perveniat, inquit Greg. At vero cum ille, quem ligat servitus timoris, ignoret gratiam libertatis; non hîc subsistendum est. Cum audis quod Dominus tuus dulcis sit, ait Vir pius, Fac vt eum diligas: cum audis, quod rectus sit, attende vt timeas; vt amore, & timore Dei legem ejus custodias. Noveris te, vt Deum timeas: noveris Deum, vt aequè ipsum diligas, in altero initiaris ad sapientiam, in altero consummaris: quia initium salutis timor Domini, & plenitudo legis est charitas. Quemadmodum, ex notitiâ tui, venit in te timor Dei: atque ex Dei notitiâ, Dei itidem amor: sic è contrario, ex ignorantiâ tui, superbia; ex Dei ignorantiâ venit desperatio. Bernard. sup. Cant.*

VErslaghentheyt des gemoets is wel dienstich int begin vande bekeeringhe, ten eynde den mensche sick recht vernedere, en sick selven gansch mishage: op dat hy also des Heeren wech beginnende met vreese, allencxkens in sterckheyt mach toenemen. Ondertusschen nochtans, nademael den ghenen, die met de slavernie van de vreese gebonden is, niet en can smakẽ de genade der vryheyt: So en moetet by de onse daer by niet gelaten werden. Als gy hoort (seyter een Godsalich man) dat God goedich en bermhertich is, maect dat ghy dien goeden God lief hebt: als ghy hoort dat God rechtveerdich is, siet dat ghy sijn gherechticheyt vreest: op dat ghy alsoo door vreese ende liefde te samen, naer sijne insettinge moecht wandelen. Kent u selven, op dat ghy God moecht vreesen: kent God, op dat ghy hem moecht lief hebben: in het eene is het begintsel, in het andere de volcomentheyt der wijsheydt. T'begintsel der salicheyt is vreese: de vervullinghe des wets is liefde. Ghelijck uyt kennisse uwes selfs vreese Godes voort comt: so, in tegendeel van dien, uyt onwetenheydt uwes felfs, comt hoochmoet, ende uyt onkennisse van God, wanhope:

Al is de vrees' een goet begin,
Men dienter niet te blijven in,
Maer altijt voort en voort te gaen;
Tot wy vast in de liefde staen.

ACT. 2.37. ET SEQ.

H*Is auditis, compuncti sunt corde & dixerunt Petro & reliquis Apostolis, quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos; poenitentiam agite & baptisetur vnusquisque in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum & accipietis donum Spiritus sancti.*

Iohan. 4.13. ende 6.35.
Buyten God, gheen versadinghe.

SChoon yemant aen een dog werpt veel en groote sticken,
Hy sal die, metter haest oock ongheknaut, in-slicken,
En gapen naer wat nieus, hoe veel oock datter quaem:
Want niet, dan dat hy niet en heeft, is aenghenaem.
De wijl des menschen hart hier nerghens in can rusten,
Maer soeckt altijt wat nieus, en tracht nae versche lusten:
Laet dit ons zijn een peyl, en teyken gans ghewis,
Dat ware lust en rust hier niet te vinden is.

Improbis nulla satietas.

D*Vm data frusta vorat, nondum bene mansa, molossus;*
Jn nova, semper hians, & nova frusta ruit.
Cum numquam prȩsens homini ferat hora quietem,
Nec satis id, quod adest, pectora nostra iuvet.
Cum desiderio semper gemat ȩgra futuri,
Atque aliud nobis mens, aliudque petat;
Hîc patrium non esse solum, sedesque beatas,
Discite: sunt alio gaudia vera loco.

Proverb. 27.20.
Le sepulchre & le gouffre ne sont iamais rassasiés, aussi ne sont iamais les yeux des hommes.

PVis que le coeur humain au chien est tant semblable,
Que nostre esprit tousiours demeure insatiable;
Faisons conclusion, que ce qu'a l'homme faut,
N'est en ce monde icy, mais est logé plus haut.

Improbis nvlla satietas.
XXXVIII.

N*Emini mortalium*, *divinâ providentiâ, tam exactae faelicitatis gaudia vnquam obtigère, vt non aliquid relictum ei esset, quod gemeret. Hic censu cum exuberet, obscuro loco natum se que ritur*; *ille, majorum stemmate clarus*, *domesticae rei tenuitatem detestatus*, *mallet latere; iste nobilitate opibusq*; *conspicuus*, *coelibem se queritur*; *alius amans & amatus conjugioqùe foelix*, *orbitatem deflet. Est*, *cui foecũdae vxoris gaudia, aut filiorum luxus*, *aut filiarum petulantia obnubilat. Denique*, *quocunque te vertas*, *vbique*, *quod cum status tui conditione rixeris*, *affatìm invenies. Quid externa loquor*? *hoc ipsum corpusculum tuum excute*, *semper in eo querulum aliquid*, *& quod te offendat*, *obvium erit. Quid mirum? homines qui in alieno habitant*, *semper de aliquâ domicilij parte conqueruntur*; *idque eâ de causâ*, *quod domum istam conductitiam*, *pro arbitrio*, *instaurare non possint. Idem nobiscum est*; *nam cum de aliquo identidem membro querulus animus nobiscum expostulat*, *inquilinos nos esse, & supellectilem*, *non loco*, *ex quo brevi sit emigrandum*, *sed domicilio perpetuo (quod & frugi paterfamilias hic solet*) *aptandam esse sedulò monet.*

GEen mensche ter werelt werter, door Godes beschickinge, tot soo volmaeckten geluck oyt verheven, off hem en wert altijt yet wat gelaten, t'welck hem quelt. Den desen, rijck zynde van goederen, beclaecht dat hy van slechte ouders gheboren is: den ghenen, wel van goedẽ huyse, maer arm zynde, hadde liever ergens in den doncker van een slecht geslachte te schuylen: Den derden, rijck en edel zynde, sucht, om dat hy eenich en onghetrout is: Den vierden gheluckelijck ghehout wesende, treurt alleenlijck door ghebreck van kinderen: Men vinter welcker blyschap over haer kinder-salige vrouwen wert inghebonden, of door de slampamperie van hun sonen, of door de geylicheyt eñ veylicheyt van hare dochters: Int corte, werwaerts datmen sick went, men sal aller weghen stoffe vinden, om sich over sijne geleghentheyt te misnoughen. Ist vreemt? Luyden, die in gehuerde huysen woonen, claghen altijt van dit oft gint deel haerder wooninghe, om redenen dat sy in de selve niet en moghen maecken en breken, ghelijckmen in eyghen doet. T'is met ons al het selve, t'een off t'ander lidt is staech ontstelt, tot een vast teycken dat wy hier maer huerlingen en zyn. T'welck also wesende, laet ons dan van soodanigen huysraedt ons selven versorghen, niet die nu in dit huerhuys, maer die hier naermaels in ons eyghen en eeuwighe wooninghen ons sal te passe comen, gelijck sulcx (oock hier in dese tijdelijcke dingen) het werck is van een sorchvuldich Vader des huysgesins.

Noyt heeftet yemant hier soo claer,
Off 't hapert noch al, *hier off daer.*

IOHAN. 4.14.

O*Mnis qui bibet ex aquâ hâc iterum sitiet*, *qui autem biberit ex aquâ quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum.*

PSALM. 16.11.

S*Atietas gaudiorum in conspectu Dei.*

2 Tim. 2.26.
Dat sy vande banden des Duyvels ontgaende, ontvvaecken tot sijnen vville.

T'Is s'weerelts warre-net dit ront, dat ghy siet hanghen,
Daer weynich breken deur, en veel in zijn ghevanghen.
Den aertschen mensche wert met s'weerelt lust beweeft,
Niet anders dan de mug int web der spinnen cleeft.
De wesp (een moedich dier:) weet door het net te breken.
Die s'hemels glans bemint, en blijft in d'eerd' niet steken:
De weerelt slacht de spin*;* als sy ons heeft verwert,
En met haer raeg beset; dan bijt sy ons int hert.

Peruia virtuti, sed vilibus invia.

E*St similis nostro, quem texit araneus, orbis*;
Plurimaque humanae conditionis habet:
Hîc nocturna culex, *obscoenaque musca pependit*,
Vtraque ridendo compede nexa pedes.
Posteritas crabo acris equi, virtutis avitę
Conscius, *incursu debile soluit opus:*
Carpite iter caeli, quibus est cęlestis origo,
Hęc plaga, *nil pręter vilia monstra tenet.*

Proverb. 5.25.
Jl sera happé par les cordes de son peché.

LE monde & ses filetz nous font icy la guerre,
Il faut monter au ciel sans s'arrester en terre:
Arriere lacqs mondains; iamais divin esprit
Plein d'animosité ta foible rets ne prit.

Pervia virtvti sed vilibvs invia.
XXXIX.

V*Itam hominis Christiani transitum esse, ipsumque perpetuum viatorem videri, divini verbi elogia disertè pronuntiant. Non habemus hîc locum permanentem, sed alium exspectamus, inquit Apost. Transire igitur virtutis, haerere alibi ignaviae est. Gaudet motu animus, Christianus, &, in hoc, coelum sibi cognatum imitatur. In partibus Scythiae homi nes quosdam nusquã domicilium figere, plaustro se suaque identidem transferre memoriae proditum est. Id verè Christianum decet, dolium hoc nostrum, Diogenis more, identidem volutandum est, sistendum rarò, figendum nunquã, & nusquam. finge mihi aliquem è regione longuiquâ ad patriam properantem, in cauponam aliquam lepidam ac facetam incidisse, quae benignè eum habeat, ac lautè excipiat; hunc eò loci si, tanquam ad Sirenum scopulos, haerentẽ cernamus, non quid excordem ac insipidum jure dicemus? ita sanè: vir fugiens quippe, vt est in Proverbio, non moratur strepitum lyrae. Idem de nobis censeamus. Nec illecebris ac lenocinijs suis Mũdus hospes, aut Caro caupona nos impediãt, quominus in veram illã ac coelestem patriam, velis equisq;, properemus. Annue, summe Deus.*

DAT het leven van een Christen mensche is als een deurganck, den mensche selfs als een reysende man, werdt ons in Godes woort duydelijck gheleert. Wy en hebben hier gheen blijvende stede, maer wy verwachten een andere, seyt den Apostel. T'is dan dapperheyt, op dese wech staech aen te treden: t'is onachtsaemheyt ergens te blyven leuteren. Het Christelijck ghemoet heeft lust in beweginghe, oock selfs in dat eenighe overeencomste met den hemel hebbende. Men hout, dat in Scythia menschẽ zyn, die nergens eẽ vaste woonplaetse stellende, gestaech huys en huysraet op een wagen herwaerts en derwaerts omme-voerẽ. Yet sulcx betaemt voor al een Christelijck gemoet, yder dient zyn vat (op de wijse van Diogenes) ghestadelijck om en t'om te tobbelen, selden te setten, nimmermeer te vesten. Neemt datter yemant, uyt verre landen, naer sijn Vader-landt reysende t'eeniger tijdt onder wege quame ter herberghe, daer hy by den Weert wel en vriendelijck ghetoeft wierde, inghevalle hy door sodanich onthael verloct wesende, sijn reyse ginck staken, ende bleef ter selver plaetse lunderende, soude een yeghelijck daer uyt niet oordeelen, dattet den sulcken liecht ter plaetsen (somẽ seyt) daermen de ossen bolt? ontwijffelijcken iae. Laet ons vry dencken dat wy zyn in dusdanighe-ghestaltenisse. De werelt is ons (soo het schijnt) een ghenuchelijcken Weert, ons Vleesch een vriendelijcke Weerdinne: laet ons sorghe draghen, dat wy, zynde op de reyse naer ons ware vader-landt, door de aenlockinge van d'een en d'andere, in onsen goeden wech, niet vertraecht en werden.

AVGVST. HVM. 3.

D*Iabolus non invalesceret contra nos, nisi ei vires ex vitijs nostris praeberemus, & locum ei dominando nobis peccato faceremus, vnde nolite locum dare diabolo.*

1 Corinth. 7.9.
Beter ghemant, als ghebrant.

GHy broet sy-wormen uyt, en eyers van u hinnen
In uwen wermen schoot (wat mooghdy doch beginnen?)
Noch hebdy soo veel op met dat ghy hebt ghebroet,
Dat ghy van't hinnen-jonck u moeder noemen doet.
Ey, ketelt u doch niet met dees ghemaeckte grillen;
T'is beter metter daet des jonckheyts brant te stillen,
Door huywelijckschen plicht. Els t'waer u minder schant
Int openbaer ghetrout, als heymelijck ghebrant.

Praestat nubere, quam vri.

E*T fovet, & calidis pullos educit ab ovis*
Phyllis, &, en! matris jam mihi nomen, *ait.*
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?
Ach! *cui ficta placent nomina, vera juvant.*
Ova foves gremio, veros imitantia partus,
AEstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Jmproba nube viro: *faciat peiora necesse est*,
Si qua sub invisâ virginitate gemit.

Proverb. 5.18.
Ta source soit benite & te resiouy de la femme de ta ieunesse.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage,
Que se brusler le coeur d'vne impudique rage.
Que sovilles tu te doncq par plaisirs contrefaicts?
Veu que peus sans peché avoir les vrays effects.

Melivs est nvbere, qvam vri.
XL.

N*On tantùm melius esse pronuntiat Apostolus nubere, quam scorti societate se polluere; verum etiam melius esse asserit nubere, quam vri. Ne ergo blandiatur sibi qui foemineâ venere non utitur, quùm intrinsecus libidine ardeat. Pudicitiam enim esse, conjunctã cum castitate corporis, animi puritatem, rectè notatur ex Paul. 1 Cor. 7.34, Idque respiciens, Virginem carne, sed non mente, praemium nullum manere, dixit Isidorus. Hinc cum donum Continentiae plerunque non nisi ad tempus a Deo homini conferatur, tamdiu a nuptijs abstinere aliquis poterit, quamdiu ad servandum coelibatum idoneum sese senserit: at simulatque domandae libidini vires deficere sibi comperiet, conjugij necessitatem a Deo sibi impositam planè intelligat. Et, ne tanquam castitati adversum, id genus vitae quis damnare audeat, audiat D. Chrisostomum: Primus, inquit ille, castitatis gradus, Virginitas immaculata; secundus Conjugij fides fideliter servata. Est ergo, vel teste Chrysostomo (qui alioqui nuptijs favere vix solet) conjugum castus amor species quaedam Virginitatis.*

DEN Apostel en verclaert niet alleenlijck, dattet beter is te trouwen, als in hoererie sick te verloopen: maer selfs dattet beter is sick ten houwelijcke te begeven, als te brandẽ. Niemant dan en ketele hem selven, als osf hy wat goets dede, die sick van het geselschap der vrouwẽ onthout, iudiẽ hy middeler tijt inwedichlijck van vuyle lustẽ brant. Maechdelijcke reynicheyt is een t'samen-vouginge van de suyverheyt des gemoets met een onbevleckt lichaem, ghelijck claerlijck aff te nemen is uytte plaetse Pauli 1 Cor. 7.34. Ten welcken aensiene seyt Isidorus seer wel, dat een maeght inden vleesche, ende niet in den ghemoede, gheen belooninghe te verwachten en heeft. Maer alsoo kennelick is dat de gave van onthoudinge veeltijdts alleenlick voor een tijdt den mensche by Gode wert toegelaten: So isset geoorloft, sick so lange van den huwelickẽ staet te onthouden, ter tijdt toe, datmen ghewaer wert dat ons de crachten ontbreken om het vleesch te connen betoomen, doch tot sulckx ons onmachtich gevoelende, mogen wy vryelicken wel dencken dat ons duydelick van Godes wege wett gelast, dat wy ons souden ten houwelicke begheven. Doch op dat niemandt dese maniere van leven, als tegens de suyverheyt strijdende, en verwerpe, dat hy lese eñ hoore den Out-vader Chrysostomum, Den hooghsten trap (seydt hy) van suyverheyt, is reynen ende onbesmettẽ maeghdom: den tweeden, den huwelijcken staet, als den selven tusschen man en vrouwe eerlijck beleeft wert. Soo is dan het huwelick (selfs na het seggen van Chrysostomus, die nochtans over al ten besten van het huwelick niet en gevoelt) als een tweede soorte van Maeghdelicke reynicheyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

Q*Vi tentationum procellas cum difficultate tolerat, conjugij portum petat: melius enim est nubere quam vri.*

PROVERB. 5.2.

P*Our quoi, mon fils, serois tu transporté de l'amour de l'estrangere, & embrasserois tu le sein de la foraine?*

2 Corinth. 11.14.

De vvijle de satan verandert vvort in een Enghel des lichts, soo en ist dun geen vvonder dat sijne dienaers verandert vvorden, als dienaers der gherechticheydt, der welcker eynde sal wesen na haer wercken.

Den aep, naer s'menschen wijs, gaet mettet hooft verheven,
En past wel op de maet, van t'spel hem voor-gheschreven
Maer als hy daer ontrent eens noten wert ghewaer,
Laet sijn begonnen werck, laet spel en meester daer,
En loopt de noten nae met alle vier de pooten.
Daer gaetter veel te kerck, als Godes huysghenooten,
Die, soo daer hoop ontstaet van eenich cleyn ghewin,
Den Gods-diensten de kerck stracx setten uyt den sin.

O curvae in terras animae*!*

D*Vm salit ad numeros, erectaque corpora tollit*
Simius, huncque aliquis jam negat esse feram,
Forte nuces alius medium proiecit in agmen,
Vidit, & in praedam bestia stulta ruit,
Nil hominis retinens, quibus, assuetudine tantum,
Futilis in vano perstrepit ore fides,
His, modici dum spes affulgeat ulla lucelli,
Excidit, heu! fluxę relligionis amor.

Hebr. 12.16.

Que nul ne soit paillard ou profane comme Esau qui pour vne viande vendit son droict d'ainesse.

LE singe va au bal, portant en haut la teste,
Mais, pour cueillir des nois, se va courber en beste.
Qui leur devotions ne font que pour le train,
Les quitent, aussy tost qu'ils ont espoir de gain.

O cvrvae in terras animae*!*
XLI.

A*talantam*, *magnae pernicitatis virginem*, *in medio cursus certamine*, *magno conatu ad metam properantem*, *aurei mali jactu remoratam fuisse*, *ab Hippomene, tradunt Poëtae: Eodem ferè calliditatis genere miseros non rarò mortales supplantat vafer ac versipellis humani generis Adversarius, quoties aliquem accinctum jam*, *ac ad vitae melioris metam properantem alibi conspicit*; *Protinus enim*, *objecto aliquo malo Aureo, id est*, *oblato sive divitiarum splendore*, *sive honorum gloriâ*, *sive alio illecebrarum genere*, *curuas in terram animas de foelici statu deturbat, & ad vetera ac absoleta retrahit. Tigridis impetũ, uno foetuũ objecto*, *frangit venator, & belluam ad antrum, vnde prodierat*, *remittit: idem nobis non rarò vsu venit. Saepe rerum fluxarum abdicationem, coelestium amorem, ac desiderium animo concipimus*; *at vix sacer iste furor in cursu est*, *cum ilicò, nescio quid, quod animo nostro blandiatur, nobis objicit Diabolus, quo veluti nobis ipsis erepti, in antiquum relabimur. Caveamus, & meminerimus, benè incipere egregium*, *bene desinere regium esse.*

DE Poëten verhalen ons dat Hippomenes de snelle Atalanta, hem nu by naest voorby gheloopen zynde, met het uytwerpen van eenen gulden appel, so heeft weten te verlocken, dat sy haren loop stremmende, om dien op te grijpen, eyntelijck inde loop-bane is verwonnen ghebleven. Dierghelijcken treck wert ons menichmael gespeelt van onsen erf-vyant, den Duyvel; want so wanneer hy gewaer wert datter ymandt sick heeft opgheschort, ofte sijne voeten opgeheven, om te trachten na de Mate van een beter leven: soo weet hy terstont ons eenighen gulden appel van eere, rijckdom, off diergelijcke lock-aes voor te stellen, om ons daer mede uyt den rechten wech te trecken, en alsoo in ons goet voor-nemen te vertragen. De Iaghers hebben een ghewoonte (alsse jonge Tyghers uyt haer holen gherooft hebben, ende vande oude in groote snelheyt werden naeghevolgt, ontsiende den rasenden yver van t'vinnige ghedierte) dat sy een vande selve jonghen laten vallen: het welcke het beest vindende neemt het op, laet aff van haer na te iaghen, en draechtet weder inden nest: en middeler tijt ontcomẽ de jaghers met de reste. Even soo gaetet met ons toe: t'schijnt somwylen dat wy zyn uytgegaen om met vieriger hertẽ te loopen den wech onser salicheyt, maer so ons middeler tijdt yet, den vleesche aengenaem, by onsen vyandt wert voorgheworpen, wy nement op: ende en jaeghen niet vorder, maer cruypen wederom als in onse oude holen. Hier voor staet te wachten, ende staech in ghedachtenisse te houden, dattet eerlijck is wel te beginnen, maer heerlijck wel te eyndighen.

I O B . 8.20.

G*Audium hypocritae ad instar puncti: si ascenderit vsque ad coelum quasi sterquilinium in fine perditur, & qui eum viderant dicent, vbi est?*

M A T H . 6.33.

C*Erche premierement le regne de Dieu & sa justice, & toutes ces choses vous seront baillées par dessus.*

Psalm 16.11.

Ghy doet my cont den vvech ten leven, voor u is vreuchde de volheyt, ende lieffelijck vvesen tot uvver rechter-handt eeuwichlijck.

MEn siet de snaer van selfs, en niet gheraect, beweghen,
Om dat een soete lucht ontrent haer comt ghesegen,
Een lucht, die op haer past, verholen en bedeckt,
Die van een ander plaets onsienlijck tot haer treckt.
Een heymelijck verstant, door een verborghen ader,
Heeft in der vromen hert ons aller herten Vader*;*
O wonderbare vreucht! al is den mont als stom,
T'hert juycht van enckel lust, en niemant weet waerom.

Intacta movetur.

C*Horda manu non tacta salit, non mota susurrat,*
Vt chelys æqualem sentit adesse sonum.
Quanta pijs tacitam pertentant gaudia mentem,
Cum Deus, occulto numine, pectus agit!
Non videt assessor, non hos notat assecla motus;
At pia mens intus sentit adesse Deum.
Mortales oculi mortalia gaudia cernunt,
Quae Deus instillat gaudia, nemo videt.

2 Corint. 4.18.

Nous avons vn poids eternel d'vne glorie excellement excellente, quand nous ne regardons pas aux choses visibles ains aux invisibles.

HEureux esprit fidel*!* qui mesme en ceste vie,
Avec Dieu tout mouvant a grande sympathie.
On oit vn luth sonner qui toutefois est coy,
Le iuste sent plaisir, & nul ne scait pourquoy.

Vera gavdia non capivnt ocvli.
XLII.

V*Era gaudia vt ex rebus corporeis non proveniunt, ita nec oculis corporeis conspici possunt. Animus incorporeus non nisi cognato sibi gaudio, id est, incorporali, afficitur*; *reliqua, cujuscunque generis oblectamenta, corticem tantum*, *id est corpus*, *contingunt*; *ad interiores vero animi sensus nunquam penetrant. At pax illa conscientiae, vitae aeternae praenuntia, occulto numine mentibus infusa, ineffabili atque incredibili dulcedine tacitum pectus perfundit. Nihil Deo clausum*, *interest animis nostris, ac medijs cogitaionibus intervenit. Amen, Amen, dico vobis (inquit Servator Iohan. 5.24.) qui audit verbum meum, & credit ei qui misit me* habet vitam aeternam, *id est, vt Paulus interpetatur*, *pacem conscientiae ac gaudium in Spiritu sancto, vera futurae beatitudinis praeludia. Tanta enĩ fit alacritas animi (inquit Cass.) quanta fuerit consideratio rei, est enim mensura laetitiae secundùm magnitudinem nuntij.*

Ghelijck de ware vreucht niet en spruyt uyt lichamelijcke oorsaken, soo en can oock de selve met de lichamelijcke oogen niet werden aenghesien. Het onlichamelijck ghemoet en werdt door gheen andere blyschap vervroylijckt, als door de sulcke, die ghelijckmaticheyt heeft met haren aert, dat is, die in gheen lichamelijcke dinghen en bestaet. Alle de vermakelijckheden deses levens en gaen niet dieper als inde schorse, dat is, en raken maer het lichaem, ende en dringhen noyt tot in het binnenste onser zielen: Maer die lieffelijcke vrede des ghemoets, een voorbode der eeuwigher ghelucksalicheydt, heymelijcken door Godes gheest in onse herten uyt-gestort zynde, vervult ons den gantschen boesem onser zielen met onuyt-sprekelijcke soeticheyt. Voor Gode en is niet ghesloten, hy woont in onse herten, en sweeft midden onder onse innerste gedachten. Voorwaer (seyt de Heere Christus Iohan. 5.24.) die mijn woordt hoort, en ghelooft den ghenen die my ghesonden heeft, die heeft het eeuwighe leven, dat is, (ghelijck den Apostel Paulus t'selve uytleyt) vrede des ghemoets, en blyschap inden heylighen gheest, ghewisse voorteyckenen vande toecomende gelucksalicheyt. De Godsalige gevoelen mitsdien oock in dit leven een onbegrijpelijcke vermakelijckheydt, want de blyschap die in de gedachten is, heeft haer groote, naer de ghelijckmaticheyt van de sake diemen bedenckt.

BERNARD. SVPER. CANT.

J*Esus*, *mel in ore*, *melos in aure*, *jubilus in corde.*

GREGOR. IN MORAL.

J*Vbilatio dicitur*, *quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi potest, nec sermonibus aperiri*, *& tamen quibusdam modis proditur. Illud est verum ac summum gaudium quod non de creaturâ*, *sed de creatore concipitur, quod cum acceperis nemo tollet a te.*

2 Corinth. 2.7. Exod. 7.8.
Den duyvel quelt de gheloovighe, helpt de goddeloose.

MEn vont wel eer een beeck (ist waer dat d'oude schrijven)
Wiens droevich nat den glans der tortsen const verdrijven,
  Wiens stroom ter selver stont (door, ick en weet wat, cracht)
  Een uyt-ghebluschte keers als in het leven bracht.
Dit was eens afgods beeck, een rechten stroom der hellen,
Den duyvel weet ons noch op desen voet te quellen,
  Want een gheloovich hart hy met de wet verblust,
  En stelt het weerelts kint in Christi bloet gherust.

Sic rerum invertitur ordo,

F*Ax lymphis Dodona tuis immersa necatur*
  Quae micat igne; *nitet, quae sine luce fuit:*
Fons sacer iste Deo, sic pristina credidit ętas,
  At Deus hic stijgij rex Acherontis erat.
Patrat idem cum fonte suo regnator Averni,
  Ordinis inversi gaudet & ille dolis:
Nempe pios rigidę percellit acumine legis,
  Blanditurque malis sanguine, Christe, tuo.

2 Corinth. 2.11.
Que Satan ne gaigne le dessus, car nous n'ignorons point ses machinations.

DOdone, par ton eau, la mesche tost s'enflame,
Et le flambeau bruslant pert aussi tost son ame.
  Le Satan met les bons en doubte, par la loy,
  Blandissant les meschans par vne vaine foy.

Sic rervm invertitvr ordo.
XLIII.

I*Nter plurimas Diaboli fraudes ac astutias*, *non infimum locũ ea obtinere mihi videtur*, *quâ verum lumen*, *id est, fiduciam piorum in Deum rigori legis*, *tanquam aquae immersam*, *extinguere satagit; & contra facem emortuam*, *id est*, *impiorum conscientiam igne*, *ex aquis petito, id est*, *praeposterâ ac perversâ Fide*, *studet accendere. Sed de his Emblema. In multis alijs adeò magna est vicinitas*, *ac similitudo veri ac falsi, vt facillimè, vel naturali hominum corruptione, vel machinatione diaboli*, *alterum loco alterius obtrudi nobis possit. Ex multis exemplis vnũ habe*, *sed quotidianũ. Tamet si malum nihil aliud sit*, *quam defectus boni*, *persuadet tamen sibi vnusquisque se viri boni nomẽ implevisse, si malum fortè vitaverit, id est*, *si nec sicarius*, *nec fur*, *nec foenerator*, *dici possit*; *cum sanè multò altius*, *vt bonus quis dici possit, enitendum sit: amandum quippe est*, *dandum est*, *adjuvandum est. Virtutem enim non defectum, sed opus esse; non in otio aut quiete*, *sed in ipsâ actione consistere*, *nec satis esse malo abstinuisse*, *at bonum insuper faciendum esse, in Christi scholâ indies docemur. Securis*, *clamat Baptista*, *arbori apposita est*, *quae fructus bonos*, *&c.*

ONder andere listighe aenslaghen des duyvels, en is gheensins de minste, dat hy het ware licht der geloovige (t'welck is haer vast vertrouwen op Gode, in Christo Iesu) inde strengicheyt des Wets, als in een doodelijck water, souckt te versmoren: ghelijck hy daer en teghen den dooden en uyt-geblusten fackel, (dat is de afgebrande gewisse der goddeloosen) met een vier uyt het water genomen, dat is, met een verkeert en averechts gheloove, poocht te ontsteken. Doch hier van wert int Sinnebeelt gesproken. In veel andere saken is soodanigen grooten nabuericheydt des goets ende quaets, des waerheyts ende der lengen, dat lichtelijck, ofte door den bedorven aert der menschen, ofte door de listicheyt des duvels, het eene voor het andere ons inde hant can gesteken werden. Van veel exempelẽ isser dit eene. Hoe wel het quaet niet anders en is, als gebrec of dervinge vã goet, nochtans laet een yeghelijck sich voorstaen, den naem van een goet man verdient te hebben, so hy sick maer van het quaet en onthout: dat is, soo hy misschien gheen moordenaer, geen dieff, geen woukenaer bevonden en wert: daer nochtans, om een goet man te wesen, al vry vorder ghegaen moet zyn. Men moet niet alleenlijck nae laten de ghebreken vooren vermelt, maer in plaetse vande selve lief hebben, geven, en helpen. Want de deucht gheen gebreck, maer een werck te zyn, niet in ledicheyt, maer in arbeyt ende werckinge te bestaen, wert ons inde schole Christi daghelijckx gheleert. De byle, roupt Iohannes den Dooper, is aen den boom gestelt, en die geen goede vruchten en draecht sal uytgheroyt werden.

GREGOR. 14. MORAL.

H*Ostis noster quanto magis nos sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit: Eos autem pulsare negligit, quos quieto iure se possidere sentit.*

Math. 19.7.
Hierom sal de mensche vader ende moeder verlaten ende den vvijve aen-hangen, ende die tvvee sullen een vleesch vvesen.

TEer Spruytjen, jeughdich hout, ghy zijt nu af-ghetoghen
Van dijnen ouden tronc, ghy hebt nu sap ghesoghen
Wt dese jonghe stam, dies valtet u niet swaer,
Dat ghy dijn eyghen boom moet laten blijven daer.
Die met den soeten bant van Echte zijt om-vanghen,
Ten is voor u gheen tijt, om ouders aen te hanghen;
V maegschap en gheslacht, vint ghy nu al in een,
Ghy zijt een huys, een rijck, een weerelt met u tween.

Natam rapis, ô hymenaee, parenti.

R*Amulus adiunctâ dum ducit ab arbore succos*,
Jam procul a trunco vellet abesse suo.
Ex animo caros deponere disce parentes,
Quae socio recubas iuncta puella viro:
Non oculis genitor, *non matris oberret imago*,
Solaque legittimi sit tibi cura thori:
Nomina tot tibi cara dabit cumulata maritus,
Hic pater, hic genitrix, *hic tibi frater erit.*

Pseavm. 45.11.
Escoute fille & considere: encline ton oreille & oublie ton peuple & la maison de ton pere.

VA t'en, gentil rameau, prens congé de ta mere;
Pour suivre ton mary; va fay luy bonne chere
Tant du corps que du coeur. Quant on est marié
Laisser là ses parents n'est pas impieté.

Natam rapis o hymenaee parenti.
XLIIII.

N*Ec insulsa*, *nec prorsus inutilis est observatio*, *quam quidã desumunt ex modo excusandi quo (Luc. 14.16.) vtuntur ij*, *qui ad coenam vocati*, *ad diem dictum venire detrectant. Primus eorũ, rationes absentiae allegans*, *Villã*, *inquit*, *emi*, *in istius ego possessionem mittendus jam nunc abeo, vtque apud herum tuum eo nomine me excuses, precor. Alter*, *Iuga bonũ quinque (inquit) empta sunt mihi, periculum de ijs facturus decedo*, *id ne Dominus tuus aegrè ferat, meis verbis rogabis. Tertius confidentius perorans*, *& non excusatione (vt videtur) sed justâ defensione nisus, Vxorem*, *inquit, duxi, eâque de causa* non possum venire. *Actum matrimonij tantùm privilegij habere innuens*, *vt vel solâ facti allegatione satis superq*; *purgatum se existimet. Magna sanè matrimonij efficacia est*, *in quo conjuges*, *vel Deo autore*, *parentibus sese mutuo praeponunt. Graphicè apud Homeruum Hector*,

> Haud equidẽ dubito quin cõcidet Ilion ingés,
> Et Priamus, Priamiq; ruet gens armipotentis;
> Sed mihi nec populi, nec carae cura parentis,
> Nec Priami regis tantum pręcordia rodit,
> Quam me cura tui, coniux carrissima, vexat.

Est sanè intimum amicitiae genus, castus Thorus.

T'IS een leersame, en geen onvermakelijcke bedenckinge, die eenige nemen uyt de gelijckenisse vant avontmael, van Christo vermelt Luc. 14.16. al waer, soo wanneer de knechten uytgingen om de genoode te roupen, den eersten brengende reden by van niet te connen comen, seyt eẽ acker gecocht te hebben, eñ dien re moeten gaen besichtigen: den tweeden verclaert cooper bedegen te zyn van vijf joc ossen, en de selve te moeten gaen beprouven: vonghende beyde een bede by haere redenen, seggende, Ic bidde u doet mijn onschult. Den derden, sprekende met een grover stemme, en vry wat stouter, seyt ront uyt, Ick hebbe een wijff getrout, en daerom en can ick niet comen. Als vast houdende dat een wijf te trouwen een sake is van sodanigen voor-recht, datmen om der selve wille, sonder tegenseggen, seer wel vermach alle andere saken aen d'een zyde te stellẽ. Voorwaer als wy sien dat God beveelt een teere maget beyde vader en moederte verlaten, eñ eenen vremden man aen te hangen, moetmen niet bekennẽ dat hy t'selve voor alderley vrientschappen stelt? Ic sal, met verlof vande Leser, hier by vougẽ t'gene Hector, hier vã by Homerũ spreect.

> *Ick weet dat Troyen haest en ras*
> *Niet zijn en sal als gruys en as;*
> *Ick weet oock dat mijn Vader sal*
> *Haest comen tot een drouven val;*
> *En dat mijn Broeders lieff en weert*
> *Verslinden sal des vyants sweert.*
> *Maer noch mijn Vader*, *noch sijn schat,*
> *Noch ghy, ô Troyen*! *schoone stadt,*
> *Perst my soo hart aen mijn ghemoet,*
> *Als ghy*, *mijn weerde Huys-vrou doet,*

EPHES. 5.28. ET SEQ.

VIri debent diligere vxores suas, vt corpora sua, propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit vxori suae, & erunt duo in carne vnâ.

Galat. 6.9.
Laet ons vvel doende, nïet vertraghen.

MEn siet den Crocodil, soo lang hy leeft, noch wassen;
Dit dient een Christen-mensch sich selven toe te passen,
En staegh in sijn beroep een hoogher stap te gaen,
Nu t'een ghebreck, en dan het ander te verslaen.
Volght niet Hiskiae son, die wert te rug' ghetoghen,
Wegh son van Iosuá, die bleef staen onbewoghen,
Maer volght naer Davids son, en zijt ghestadich vlug',
Die niet en vint, verliest, die stil-staet, gaet te rug'.

Nullum virtuti solstitium.

C*Rescis, & extremis vel jam, Crocodile, sub annis,*
Majus adhuc Nili tollis ab amne caput.
Jncrementa decent Christum, tam longa, professos,
Nescius augmenti vir bonus esse nequit.
Nuniades sistat, retrotrahat Hiskia Phoebum,
Dux solymi Vatis sol tibi solus eat:
Ille, velut sponsus thalamo redit, altaque lustrat
Sidera. virtutem non decet vlla quies.

Philip. 13.14.
En oubliant les choses qui sont en derriere, & m'avancant aux choses qui sont en devant, ie tire vers le but.

NOn Iosue ton soleil, non ton soleil Hiskie,
Mais David ton soleil, soit guide de ma vie.
Le corps du Crocodil, & du Chrestien l'esprit,
S'augmente, si long temps, que l'vn & l'autre vit.

Virtvti nvllvm solstitivm.
XLV.

N*Ec oscitatio, nec torpor, sed cura diligens, atque actio continua hominem Christianum decent. Caeli proprium est*, *animique ad caelestia properantis*, *moveri semper*, *ac progredi. Inque id nisi summâ nitatur opum vi mens pia, facilè impetuoso decursu humanae corruptionis abripietur:*

.. Ac veluti si quis adverso flumine lembum
Qui subigit remis, si brachia forte remisit,
Ecce lillũ in praeceps prono rapit alveus amne.

Nec vtique verè bonus est, *qui in dies*, *vt melior fiat, operam non dat. Saepe nos nobis examinandi sumus*, *saepe conscientia velut interroganda est, ecquid profecerimus, ecquid iracundiae, avaritiae, ac reliquis vitijs decesserit, ecquid virtutibus accesserit, nisi enim in illis decrementum; in hisce accrementum percipimus, vero divini Spiritus aestro percitos nos esse certi esse nõ possumus. Sanè apud viros pios magnum fluxae fidei indicium esse solet, non proficere. Quid de externis hisce, deque status nostri conditione futurum sit, haud quidem scimus*; *nec id quidem multùm curandum est: animae sanè vt indies adjiciam aliquid*, *in animo nobis*, *& in votis est. Lumen ad hoc nobis infunde, ô Numen.*

GEen ledicheyt, maer een gestadige besichheyt, is het ghene dat eyghentlijck een Christen mensche betaemt. T'is den hemel, en alle die ten hemel-waerts hun spoeden, gansch eygen, haer geduerichlijck te bewegen: want indien sulcx niet met alle ernst en werdt betracht (nadien wy inde verdorventheydt der werelt wonen) so sullen wy lichtelijck, door de cracht der selve, als door het aendringẽ van een nederloopende reviere, wech werden geruckt.

Die tegens stroom sijn schuytjen roeyt,
Dient nimmermeer te sijn vermoeyt;
Want, rust hy maer een cleyne tijdt,
Hy is terstont sijn voordeel quyt:
Midts, t'wyl sijn riemen liggen stil,
Hy swiert, al waer het water wil;
En wert soo, door den snellen val,
Ghedreven teghens leegher wal.

Hy en is niet recht goet, die van dage tot dage niet en tracht om beter te werden. Wy dienen onse eygen ziele menichmael te vragen, wat sy, sedert eenigen tijt herwaerts, gevoelt heeft in God-salicheydt ghevoordert te hebben, watse op de giericheyt, korselheyt, en andere onse gebreken verneemt ghewonnen te hebben. Want ten sy sake wy int quade eenighe afbreucke, int goede eenighen aen-was, van tijde tot tijde, ghewaer werden, laet ons vryelijck dencken, dat wy de ware cracht des Gheestes noch niet recht en hebben. Wat ons in het uytwendige sal ghewerden, is ons onbekent: Maer wat het inwendige belangt, wy hebben, door Gods genade, vaste hope om tot het selve vã tijde tot tijde wat goets te sullẽ toe brengen. De Heere, die den wille geeft, geve oock het volbrengen.

HIERONIM. AD DEMETR.

S*Anctae vitae ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit: Quotidianis & recentibus incrementis instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum.*

Proverb. 15.16.
Eenen goeden moet is een dagelijcx vvel leven.

DEn harder maeckt een fluyt van Esels slecht gebeente,
En treckt daer door tot vreught geheel des wouts gemeente,
Wat is van cost of const? wat ver-ghesochte vreught?
Cost, die niet veel en cost, een billick hart verheught.
Wat stelt ghy luyt of Veel om blyschap op te wecken?
Stelt, vrient, en stilt u hart: druck sal u vreught verstrecken:
Een wel ghestelt ghemoet vint over al sijn lust,
In alle dinck is vreught, als t'hart maer is gherust.

AEquus animus, commendat omnia.

O*Ssibus ex Asini fit tibia*; *silva remugit*;
Exultat saturas dux gregis inter oves.
Ecquid opus lituis? sibi mens est aequa leuamen,
Gaudia de placido pectore sponte fluunt:
Sit casa parua domus, sit fictilis olla supellex,
Hîc etiam sapiens, quo sibi plaudat, habet.
Aula gemit, cytherâ licet aureus instet Jophas,
Caula fremit plausu, dum, Milibęe, canis.

1 Tim. 6.6.
La pieté, avec contentement d'esprit est vn grand gain.

TA flute, gay Berger, n'est que des os des bestes,
Si resiouit pourtant vos gens aux iours de festes,
O grand don du Signeur tranquillité d'esprit!
Le coeur estant en pais vn peu nous resiouit.

AEqvvs animvs commendat omnia.
XLVI.

T*Ria ferè hominum genera nundinas frequentare compertum est Emptores, Venditores, Spectatores: Duo priores emendis vendendisq*; *mercibus toto nundinarum tempore occupatissimi, anxiè discrutiantur. Tertium demùm genus benè ac jucundè agit, &, non nisi oculis, cuncta delibans, voluptatem ex omnibus, ex nullo molestias domum refert. Nundiarum, id est, Mundi, sive rerum externarum tantùm spectatores Philosophos esse, vult Pithagoras; Christianos, viri boni. Habere opes ac possidere*, *at non ab eisdem haberi aut possideri, verè sapientis est: id verò vnicuique nostrum continuò eveniet, si non ad ambitionem, sed ad necessitatem omnia habeamus. Arridet, etiam hîc, Democriti dictũ, Ille faelicẽ di cebat eũ, qui cum exiguis pecunijs hilaris esset, infaelicem, eũ qui inter magnas opes tristaretur. Quid si totum orbem terrarum possideamus ecquid commoditatis ex tantâ rerũ congerie habituri sumus, praeterquã ex ijs, quae vtendo nostra facimus? de reliquis nihil habituri praeter solũ aspectũ. Atqui voluptatem, quae ex visu est, aequè de alienis, atq*; *de tuis capere nihil vetat. Qui ad naturam vivit nunquã pauper*; *qui ad vota, nũquã dives est.*

DAer zyn veeltijdts drie soorten van menschen die de Iaer-marten besoucken, te weten, Coopers, Vercoopers, en Gapers. De twee eerste zyn den gantschen tijt des Iaermarts door, elcx int sijne, sorchvuldelijcken besich: De derde soorte isser best aen, want, niet als metter ooge alles overloopende, draecht vã alle dinghen eenighe vermaeckelijckheyt, van geen eenige quellinge ofte stoorenisse na huys. Pithagoras trect dit tot de Wijsgierige van sijnen tijdt, en noemt die, Begapers vande Iaermarten, dat is, bloote beschouwers vande wereltsche dinghen. Andere Godsalighe mannen eyghenen sulcx, met beter recht, nu de rechte gheloovighen toe. Goederen te besitten, ende vande selve niet beseten te werden, is een werck van Godsalige wijsheyt. En tot sulcx ware wel te comen, indien wy, niet op giericheydt ende eergiericheydt, maer op noodruft alleene het ooghe sloughen. Cost en cleederen hebbende, vernoecht u daer mede, seydt den Apostel. Neemt dat gansch de werelt ons eyghen ware, wat gemack off genut sal ons uyt sulcken ongemeten hoop goederen ghewerden, anders als t'gene dat wy door het gebruyc eygentlijck het onse maken? van al de reste en hebben wy niet meer als alleenlijck het ghesichte, ende t'selve is geoorloft, so wel van eens anders goet te nemen, als van u eyghen. Wat valter te segghen? die nae de natuere leeft is noyt arm, die na de begheerlijckheydt, nimmermeer rijcke.

PROVERB. 15.

S*Ecura mens quasi juge convivium.*

PLATO. TIM. CAP. 13.

L*aetitia pura in solis animae bonis invenitur, ideo sapiens in se gaudet non in ijs, quae circa se sunt.*

HEBR. 13.5.

Q*Ve vos moeurs soient sans avarice, estans contens de ce que vous avez presentement.*

Proverb. 28.
Den Goddeloosen vliet, en niemant en iaeght hem.

DE Schilt-pad' doet den Aep (ô wonder*!*) voor haer vluchten,
En hoe de Sim meer loopt, hoe sy meer schijnt te duchten
Te werden achter-haelt van een soo traegen dier,
Dies s'al om-siende vliet, ontsiende vlam noch vier.
Een mensch, bewust van quaet, leeft in ghestadich beven,
Hy sucht, hy crucht, hy ducht, hy vlucht, oock niet gedreven*;*
Door t'ruysschen van een blat verschiet sijns hartsen bloet,
Verdrietich is den stant eens goddeloos ghemoet.

Qui vanos pavet metus, veros fatetur.

P*Ressa suae sub mole domus testudo laborat,*
Pulvereamque gravi corpore verrit humum:
Vt videt hanc, fugit, os que tremens post terga reflectit
Simia, nec tutam se putat esse fugâ.
Ad sonitum culicis, motęque ad arundinis vmbram,
Jmpius, & nullo terga premente, fugit:
Conscia mens sceleris formidine tota liquescit,
Tunc quoque, cum pavidi causa timoris abest.

Le pecheur, a tousiours peur.

COmbIen que ta maison Tortue fort te presse,
Le Singe neantmoins te suit, en grand vistesse,
Craingant d'estre atrappé. tousiours le blistre fuit,
Et nul luy veut du mal, & nul ne le poursuit.

Qvi vanos pavet metvs, veros fatetvr.
XLVII.

V*Erè malam conscientiam matrem formidinis esse*, *dixit Chrysost. Horrorem enim individuum impietatis comitem esse*, *testantur ij*, *qui indies conscientiae latebras quaerunt*, *nec inveniunt. Poenam semper ante oculos sibi versari putant*, *qui peccaverunt*, *inquit ille: Hinc fit*, *vt omnia horreat improbus*, *etiam minimè timenda*, *imò & amplectenda*; *Deum*, *quod inimicum sibi*; *Diabolum*, *quod lictorem*; *semet ipsum*, *quod accusatorem sciat*, *ac sentiat. Viro bono contrà nihil terribile est*; *non Deus*, *nemo qui magis juvare velit; non Diabolus, nemo qui minus nocere possit; non conscientia*, *omnia ibi tranquilla: Horrificum tonitru parentis sui vocem benevolam*, *metuendum fulmen divinae majestatis radios*; *mortem*, *in vitam meliorem transitum; Dei judicium*, *finem pugnae ac aerumnarum appellat: Denique*

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Quicunque verè animosus esse desiderat, *mentem vt habeat flagitijs purgatam, etiam atque etiam curet.*

EEN quade conscientie (seyter een Out-vader) is een moeder van vreese. T'is ghewisselijck alsoo; want waer een sondich ghemoet is, daer is t'elckẽ, in alle voorvallende saken, een bevende hart, eñ een versmachte ziele. Den goddeloosen schrickt voor alle dingen, selfs oock voor de ghene die niet te vreesen en zyn. Hy ontset hem van God, want hy is hem vyant: vanden duyvel, want t'is sijn pijnigher: van sijn eyghen herte, want t'is sijn beschuldigher. Den rechtveerdighen daer en teghen (ghelijck den Wijse-man seydt) is vrymoedich als een ionck leeu, sittert ofte beeft voor niemandt: niet voor God, wanter niemant en is die hem meer wilt helpen: niet voor den duyvel, wanter niemant en is die hem inin can beschadigen: niet voor sijn eygen gewisse, want daer is ruste. Den vervaerlijcken donder, noemt hy de stemme sijnes hemelschen Vaders: den schrickelicken blixem, de stralen van des selfs groot-achtsaemheyt: de doot, een doorganck tot een beter leven: Gods oordeel, een eynde van strijdt en ellendicheyt: en, om cort te segghen,

Al viel de werelt gansch en gaer,
Den vromen schrict voor geen gevaer.

Wilder dan ymandt onvertsaecht, ende goets moets wesen, die reynige sijn herte van doodelijcke wercken.
IOB. 15.21.

S*Onitus terroris semper in auribus impij*; *& cum pax sit*, *ille semper insidias suspicatur*, *circunspectans vndique gladium.*
IOB. 18.11.

C*Ircumquaque perturbant impium terrores*, *& disijciunt eum ad pedes ejus.*
PROVERB. 28.17.

***L**'Homme faisant tort au sang d'vne personne fuira jusques en la fossé sans que aucun le retienne.*

1 Iohan. 3.9.
Die uyt God gheboren is en doet gheen sonde, vvant sijn zaet blijft in hem.

WAnneer den Zeyl-steen eens aen t'yser is ghewreven,
Men vint de cracht des steens soo vast daer aen te cleven,
Dat, al is tusschen hun ghestelt een eycken bert,
Het yser niet-te-min rontsom ghetoghen wert.
Als God door sijnen gheestons hart coomt als bestrijcken,
Wie can dat Godd'lijck zaet uyt ons ghemoet doen wijcken?
Laet woeden duyvel, vleesch; geen tusschen-muer, geen schot,
Gheen aertsche macht, en scheyt der vromen ziel van God.

Omnia spiritui pervia.

V*T semel impertit chalybi sua munera Magnes*,
Cum Magnete suo, *se movet vsque chalybs;*
Haud obiecta moram faciunt huic ligna met allo,
Ne sese lapidis vertat ad ora sui.
Cum semel est imbuta Deo gens coelitus acta,
Jnque suâ Christi symbola mente gerit,
Se, *licet opponat vasto cacodaemon hiatu*,
Se sacrata, *Deo corda movente*, *movent.*

Rom. 8.34.
Qui nous separerá de la dilection de Christ?

LE fer touchè d'Aymant se tourne avec sa pierre
Bien que soit loing de là, bien que prison l'enserre.
Qui est marqué de Dieu, & porte au coeur la foy,
Ne quite la vertu, par peine ny esmoy.

Omnia spiritvi pervia.
XLVIII.

A*Nima (licet corporis ergastulis inclusa, licet vario tempestatum aestu, in hoc mundi Euripo, indies circumacta) nunquã tanto mortalitatis torpore obrui tur, quĩ in eã irrepat nonnunquã, imò irrũpat aeternae foelicitatis aliquis radius. Anima sanè Dei imagine insignita, similitudo quaedam est, & imago aeternitatis. sempiterna quippè illa, & nunquã desitura caeli gaudia, etiã in fragili hoc corpusculo praelibare nos posse, imò & debere, clara divini verbi elogia evincunt. Quicunq; enĩ aeternae foelicitatis praemia desiderat, huic primus ejus gradus etiã hîc calcandus est; èque peccati sordibus ad animi puritatem, vitae renovationem, reconciliationem cum Deo, ac conscientiae pacem etiam in hâc vitâ transeundum est. Quicunque enim habet partem (vt Iohan. Apoc. 20.6.) în resurrectione primâ, in hoc secunda mors non habet potestatem. Hoc ipso die, inquit Christus ad Sachaeum, salus huic domui contigit. Faelicem te Sachaee! cui Salvator praesens praesenti veridico ore salutem asseruit. Foelices omnes! quorum spiritibus Spiritus Christi idem dictat.*

DE Ziele, al hoe wel inde kercker deses lic[h]aems beslooten, al hoe wel door menichvuldige becommeringe, inden draystroom deses werelts, daghelijcx herwaerts en derwaerts ghedreven, wert evenwel niet belet, nu en dan, in sich te ghevoelen als een straelken vande eeuwige ghelucksalicheydt. Een gemoet verheerlickt met den beelde Godes, is als een af-beelt ende gelijckenisse vander eeuwicheyt. De begintselen vande eeuwige welstant, oock in desen broosen lichame, gevoelt te moghen, ta te moeten werden, werdt ons inden woorde Gods ghenouchsaem aenghewesen: een yghelijck die de selve hier naemaels wenscht te moghen smaken, moet daer van den eersten trap betreden, selfs hier in desen leven, rijsende uyt de verdorventheyt der sonde, tot de vernieuwinghe des levens in ware heylicheyt, ende gerechticheyt, versoeninghe met God, door Iesum Christum, en vrede met sijne ghewisse. Die deel heeft (seyt Iohannes Apoc. 20.6.) inde eerste opstandinghe, in desen heeft de tweede doot gheen macht. Heden (seydt Christus tot Sacheum) is salicheydt geworden desen huyse. Gheluckighe Sachee*!* aen wien de mondt der waerheyt, selfs met den monde, salicheyt heeft vercondicht: gheluckich zynse, die nu door Christi Gheest, dese ghetuyghenisse aen haren gheest zyn ghevoelende.

TERTVLIAN. AD MARTYR.

Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur in carcere, omnia spiritui patent. Vagare spiritu, spaciare spiritu, non stadia opaca, non porticus longas proponas tibi, sed illam viam quae ad Deum ducit. Quoties eam deambulaveris toties in carcere non eris. Nihil crus sentit ni neruo, quum animus in coelo est. Totum hominem animus circumfert, &, quo vult, transfert.

Iohan. 7.24.
Oordeelt niet, naer het aensien.

ALs yemant comt gereyst, en siet de Piramiden
Op-stijgend' inde lucht, als met den hemel strijden;
Hy meynt, van verr', het zy eens grooten conincx hof,
Maer als hy t'wel besiet, dan woonter niet dan stof.
Hoe dickmael slaet hy mis, die oordeelt naer het wesen!
Der menschen hart en is int voor-hooft niet te lesen:
Siet*!* Galba wert doen eerst des rijcx onweert gheacht,
Als hy gheclommen was tot keyserlijcke macht.

Fronti nulla fides.

P*Yramis*, *excelso dum vertice sidera pulsat,*
Spectanti saxo versicolore placet;
Quam, procul attonito dum conspicit ore viator,
Exteriora videns, *interiora probat;*
Vt tamen accessit; *quęritque vbi nocte quiescat*,
Nil praeter cineres hîc habitare videt.
Ah quoties homines extrinseca sallit imago!
Dignus eras regno, *rex nisi Galba fores.*

Telsemble sage en apparence, qui fol est en quinte essence.

QVi voit la Pyramid' en l'air bien haut s'estendre,
Pour vn chasteau tout plein des chambres la va prendre,
Mais crie tost apres, ô bastiment trompeur!
Nul ne se fie au front, pour bien iuger du coeur.

Fronti nvlla fides.
XLIX.

L*Ege Moisaicâ prohibitum fuisse legimus vestem, promiscuè ex lanâ linoque contextam, induere: per lanam simplicitatem, per linum malitiam ij, qui allegoricè ista hujusmodi interpretantur, intelligi volunt: vestis quippè quae ex lanâ linoque contexitur, linum interius celat, lanam exterius demonstrat. Vestem ergo ex lino & lanâ gestare, dicitur is, qui intrinsecus cautelas malitiae operit, foris simplicitatem, veluti ovinam, ostendit. Apagè mihi cum istâc hominum faece. Quisquis, inquit August., videri appetit, quod non est, Hyppocrita est: Simulat enim justum, nec exhibet; ostenditque in imagine, quod non habet in veritate. Quid agis miser? odit te mundus, quod pium credat; odit te Deus, quod impium sciat. atque ita vtrique odiosus, in neutro tibi praesidium est. Vna nihilominus animi ac oris discrepantia Deo grata est, si vultus nimirùmsit humilis; si animus in caelum, ac meditationes divinas sit elatus.*

WY lesen, nae de wet Moyses, verboden geweest te zyn een cleet te dragen, t'samen vermenghelt uyt lijnen en wolle. De ghene, die dusdanighe saecken tot gelijckenisten, ende leer-stucken ghewoon zyn te trecken, meyné, dat door de wolle, eenvoudicheyt, door het lijnen, argelisticheydt, moet verstaen werden. Want (segghense) een laken, geweven van lijnen en wolle heeft het lijnen van binnen, ende verthoont de wolle van buyten: In voughen dat den sulcken mach gheseyt werden een cleet te draghen van lijnen en wolle, die uytwendich schijnt onnoosel, als een schaep, zynde middeler tijdt inwendich vol bedriechelijcke rancken. Wech met dien aert van menschen. Elck die wil schijnen, dat hy niet en is, (seydt Augustinus) is een beveynsde, want hy ghelaet hem rechtveerdich, als hy verre van daer is, verthoonende een ghedaente, niet ghemeens hebbende met de daet. Wat maeckt sulcken mensche? De werelt die haet hen, om datse meynt dat hy Godsalich is: God haet hem, om dat hy weet, dat hy't niet en is: zijnde dan hatich voor beyde, en vint hy hulpe noch troost, by d'een noch d'ander daer is evenwel noch eene soorte van verscheydentheyt tusschen gelaet en ghemoet Gode aenghenaem, te weten, als het ghelaet nederich is, het ghemoet verheven en op ghetooghen in Goddelijcke beschouwingen.

1 SAM. 16.8.

H*Omo spectat quod est ob oculos, Iehova spectat quod est in animo.*

AVGVST. DE PAST.

T*Emerarijs judicijs plena sunt omnia, de quo desperamus subitò convertitur, & fit optimus; de quo multum praesumpseramus, deficit & fit pessimus, nec timor noster certus est, nec amor.*

PROVERB. 31.30.

L*A grace trompe, & la beauté s'esvanouit, mais la femme qui craint l'Eternel será celle qui será louée.*

1 Tinoth. 6.7.
VVy en hebben niet inde vveerelt ghebracht, t'is openbaer dat vvy daer niet en connen uyt-draghen.

ALs t'lijf helt naer der aerd', en totten val ons huysen,
De luys verlaet ons vleesch, ons wooninghe de muysen:
Vint haer de spin te zijn vast aen een swacke muer,
Sy stracx verhanght haer net aen t'huys van haer ghebuer.
Als ons de doot seyt-op het huer-huys van dit leven,
Al wat ons eerst hinck aen, dat gaet ons dan begeven*;*
Daer leyt dan, siet*!* den mensch alleen bang' en bedroeft,
Des weerelts troost vergaet, als t'hart meest troost behoeft.

Mortalibus morientes destituimur.

F*Jla ruinosis abrumpit aranea tignis,*
Omnis ab exanimi corpore vermis abit.
Nos miseros! homini quidquid, dum vivit, adhęret,
Hoc hominem, simulac mors venit atra, fugit.
Cessat honos, abeunt, qui te coluêre, sodales;
Cumque tuo finem funere munus habet:
Omnia morte ruunt: cum res opis indiga nostra est,
Hei mihi! *tum vastus nil opis Orbis habet.*

Ecclesi. *5*.15.
Comme il est sorty du ventre de sa mere il s'en retournera nud, s'en allant comme il est venu, & n'emportera rien de son travail, auquel il a employé ses mains.

TOus les sourys s'en vont, quand l'edifice tombe,
Les pous nous vont quiter, quant on nous met en tombe;
He*!* monde ton solas s'envole, & n'est: que vent;
Quant nous, plus que iamais, faut du solagement.

Mortalibvs morientes destitvimvr.
L.

D*Istinguit amicos extremitas. Saeculi gaudia, ac terrena faelicitas*, *eodem quo Medici modo*, *aegrum*, *quum extrema patitur*, *ac mediâ morte jam natat*, *deserunt*; *quum tamen maiori*, *quam vnquam*, *solatij subsidio*, *in isto temporis articulo*, *misero sit opus. Ecquid igitur futilibus istis adhaeremus*, *aut inhaeremus? ad Christum nobis perfugium sit, ille & cum dolor vret in lectulo*, *& cum mors saeviet in agone*, *& cum putredo ingruet in sepulchro*, *& cum Iustitia Dei exercebitur in judicio*, *suis haud dubie affuturus est. Exclamemus igitur confidenter cum regio Vate*, *Psalm. 73.25. Te cum habeam nil equidem moror coelum*, *& terram*; *tametsi enim corpus ac animus deficiat mihi*, *ac liquescat; tu nihilominus semper solatium ac portio mea, mi Deus.*

DES menschens uytterste onderscheydt des selffs vrienden. Tijdelijcke vreuchden ende t'geluck deses werelts handelen met ons, gelijck de Medecijnen met de siecken doen, die de selve, alsse beginnen te ziel-braecken, daet laten, ende gaen hun sweechs: daer nochtans den armen mensche, in die ghestaltenisse, de meeste hulpe en troost van noode heeft. Het welcke allo zynde, wat gaet ons dan aen, om in dese nietighe dingensoo gantsch besichlijcken te woelen? Laet ons tot den Heere Christum ons toevlucht nemen, en aen hem onsen tijdt besteden: hy, en als de pijne ons treffen sal op ons bedde, en als de doodt over ons woeden sal in onse verscheydinghe, en als de verrottinghe ons overvallen sal in het graff, en als Godes gramschap op-branden sal in het oordeel, hy (segh' ick) sal de sijne over al, en t'aller stont, by wesen, ende de ghewisse handt bieden. Laet ons dan vrymoedelijck uyt-roupen, met David in den Psal 73.25. Wanneer ick slechts u hebbe, soo en vraghe ick niet naer hemel en aerde: wanneer my oock lijff en ziele versmachtede, soo zyt ghy doch, God, alle tijdt mijns hetten troost, ende mijn deel.

AVGVST. DE NATVR. ET GRAT.

V*Bi sunt qui ambiebant currum potestatis? Vbi insuperabiles imperatores? Vbi sunt qui conventus disponebant & festa? Vbi equorum splendidi nutritores? Vbi nunc vestes & ornamenta peregrina*? *Vbi jocus & laetitiae? Vbi exercituum duces? Vbi Satrapae & Tyranni? Nonne omnes pulvis & favilla? Nonne in paucis versibus eorum vitae patet memoria. memento itaque Naturae ne extollaris.*

Openb. 21.5.
Siet! ick maecket al nieu.

EEn romp, gheen dier-ghelijck, een maecksel sonder wesen,
Is aen het hoogh ghebou des hemels nu gheresen,
Met vleughels wit verciert, en siet van boven of,
Hoe dat den aertschen mensch hier leyt en wroet int stof.
Siet wat verandering*!* die Christi naem wil draghen,
Moet sijn verdorven aert gheheel en al verjaghen,
En werden soo vernieut, herschapen, en herbout,
Dat hy van d'eerste romp of ramp gansch niet en hout.

Ecce*!* nova omnia.

T*Runcus iners AEruca fuit, nunc alba volucris*
Ambrosium coeli carpere gaudet iter:
Anteà vermis erat, *mutatio quanta*, *videtis*;
Corporis antiqui portio nulla manet.
Vestis, *opes, habitus*, *convivia, foedera, mores*,
Lingua, *sodalitium*, *gaudia*, *luctus, Amor*,
Omnia sunt mutandi viris, *quibus entheus ardor,*
Terrenę decet hos faecis habere nihil.

2 Corint. 5.
Soyez nouvelle creature.

CE papillon n'avoit iadis façon de beste,
Mais monstre maintenant des aisles, pieds, & teste,
Comme animal formé, dressant son vol en haut.
Changer toi, ô Chrestien, de tout en tout il faut.

Ecce*!* nova omnia.
LI.

V*Iri pij*, *dum hominis Christiani excellentiam describunt*, *non hominem tantùm a bestiâ differre asserunt*, *quantũ homo spiritualis a carnali. Id si verum est*, *quid mirum si Scriptura*, *& ejusdem Administri indies tantopere nos admoneant*, *vt hominem istum veterem*, *totum & integrum*, *cum omnibus attributis*, *ac qualitatibus exuamus? Projicite a vobis omnes praevaricationes vestras (inquit Ezech. cap. 18.33.) & facite vobis cor novum & spiritum novũ. Serpentes*, *cum senectutem exuunt*, *cutem integram deglubere*, *memoriae proditum est; adeò vt exuvias viator conspiciens*, *integrum sese serpentem videre existimet*; *idem sanè in nostri renovatione exigit Deus. Difficile ac durum id esse*, *quis non fateatur? At sanè regnum caelorum vim patitur (ait Salvator) & violenti rapiunt istud. Tria tantummodo vestimentorũ genera sunt pijs*, *Aut in veste nigrâ ijs lugendum*, *aut in rubrâ persecutio toleranda*, *aut in niveâ triumphus agendus. Nihil referre putemus*, *cujus coloris sint vestes*, *quas hic gerimus*, *dmumodò tandem veste niveâ conspicui*, *in aeternum cum Christo gaudeamus.* Annue Summe Deus.

EEnighe Godsalighe mannen, beschrijvende le sonderlinghe uyt-nementheydt van een recht Christen, verclaren datter niet soo grooten onderscheydt en is tusschen een beest, ende een mensche; alsser is tusschen onsen verdorven aert, en een recht Christelijck eñ vernieut gemoet. Het welcke alsoo zynde, soo en isset niet te verwonderen dat wy dagelijckx soo ernstelijck werden aenghemaent, door de gene die ons Godes woort uyt-deelen, om dien ouden mensche, met sijnen gheheelen aert, en eygentschappen, gansch en al te verleggen. Doet van u alle overtredinghe (seydt den Propheet Ezechiel. cap. 18.33.) daer ghy mede overtreden hebt, maeckt u een nieu herte, ende eenen nieuwen gheest. Men hout dat de slanghen, nu verout zynde, hare huyt geheel eñ al uyt-trecken, in voughen dat een reysende man het verworpen vel in sijnen wech siende ligghen, niet beter en weet, off hy en siet een geheele slange. In ghelijcker voughen diende osse oude huyt, gansch ende al afghestroopt, en de vernieuwinge in al ons doen en laten in ghevoert te zyn. Dat het selve gansch beswaerlijck is, weten wy alle: maer het rijcke der hemelen wert ingenomen by de geweldige. T'is met de ware Christ-gheloovige also ghestelt, datse ofte rouwe moeten draghen, in een swart cleet: ofte vervolginge lijdẽ, in een root cleet: ofteverheerlict staen in een wit cleet. Wat leyter aen hoedanich ons cleet hier sy, als ons maer hier naermaels mach gewerden die witte cleedinghe, duerende inder eeuwicheyr? Daer ons toe helpe den eeuwigen ende eenighen God, door sijnen lieven Sone Iesum Christum in eeuwicheydt ghepresen, A M E N.

2 C O R I N T H. 5.17.

S*I quis sit in Christo nova fit creatura*, *vetera transierunt, ecce! nova facta sunt omnia.*

E P H E S. 4.22.

D*Espouillez le vieil homme*, *quant a la conversation precedente*, *& soyez renouvellés en l'esprit, revestus du nouvel homme.*

Op t'selve beelt, een anderen sin.
Daniel. 12.2. *Die onder der aerden ligghen en slapen sullen opvvaken.*

ALs ons beschijnen sal dien grooten dagh des Heeren,
Den boosen vol van straf, den goeden vol van eeren,
Den vromen, die nu leyt int graf doot uyt-ghestreckt,
Sal van sijn diepen slaep dan werden op-gheweckt;
Hy die maer was een worm in dit ellendich leven,
Sal werden van der aerd' ten hemel op-gheheven,
Een wit cleet sonder vleck hem die daer henen lagh,
Sal werden aen-ghedaen. Wel coomt ghewenschten dagh.

AEternitas*!*

C*Vm suprema dies rutilo grassabitur igni,*
Perque solum sparget fulmina, perque salum,
Protinus erumpet gelido pia turba sepulchro,
Et tolletur humo, *quod modò vermis erat:*
Hic, *cui squallor iners*, *cui pallor in ore sedebat*,
Veste micans niveâ conspiciendus erit.
Alma dies optanda bonis, *metuenda profanis*,
O ades, *& parvum suscipe Christe gregem.*

Iob. 19.25.
De ma chair je verray mon Dieu.

BIen que ie sois enclos en ceste sepulture,
Vn iour m'esveillerá; car ceste mort ne dure:
Vn iour m'esleverá en haut de ces bas lieux,
Des aisles me donnant pour m'en voler aux cieux.

AEternvs non erit iste sopor.

IOHAN. 5.28.

N*Olite mirari hoc quia venit hora, in quâ omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitae: qui autem mala, in resurrectionem judicij.*

AVGVST. *IN SACH.*

R*Esurgent Sanctorum corpora sine vllo vitio, sine vllâ deformitate, sine vlla corruptione, in quibus quanta facilitas, quanta foelicitas erit!*

SCHOONAEVS EX D. HIERONIMO.

> **S***Eu vigilo intentus studijs, seu dormio; semper*
> *Judicis aeterni nostras tuba personat aures.*

FJNJS.

Volghen tot vullinghe vande ledighe plaetse, sommighe stichtelijcke bedenckinghen.

AEstivae nives, hybernae rosae.

VEel Elefanten buyck, met hongers noot beladen,
Can eenen bosch alleen met zijn gewas versaden;
Een cleyne water-beeck haer brandich dorsten blust,
De bloemkẽs en het gras is t'bedde van haer rust.
Des weerelts rijcken schoot, den grooten cloot der eerden,
De snel-gheswinde lucht, de zee van grooter weerden,
T'wert al rontsom doorsocht, door-loopen, en door-gront,
En noch en can het niet voldoen eens menschen mont.
Men heeft des somer-daechs, in ijs en snee behaghen,
Men wou den stueren vorst wel roosen leeren draghen:
Is t'vleys in overvloet, naer visch is datmen haeckt;
En niet, dan datmen niet en can becomen, smaeckt.
Het leven is den mensch niet om de spijs ghegheven,
Maer spijse dient ghenut tot onderhout van t' leven.
Wech dan verkeerde lust: den buyck is haest versaet.
Laeft, u mijn ziel, met spijs die nimmermeer vergaet.

Quod petis, jntus habes.

MEn houft geẽ meerder *cracht* in handen, ledeẽ, sinnen,
Als om sijn eyghen selfs te connen overwinnen?
Den mensch, wie dat hy zy, en dient geen meerder *goet*,
Als om, met God, in rust te stellen sijn ghemoet.
Ten waer ons niet van nood naer meerder *vreught* te jaghen,
Indien een yder cond' sijn eyghen gheest behaghen.
Gheen *vvetenschap* is nut, wat leertmen jaer aen jaer?
Als om sijn eyghen selfs te kennen gansch en gaer.
Wat looptmen dan soo verr', en sweeft met alle winden?
Al watmen buyten soeckt, is binnen ons te vinden:
Vrient wildy wesen *sterck*, *rijck*, *vroylijck*, en *gheleert*,
En soeckt niet hier of daer; maer u tot uwaerts keert.

Nascentes morimur.

ONs leven is hier niet als sieckten en cranckheden,
Verswackend' elcke reys des lichaems broose leden:
Elck sieck zijn is den mensch ghelijck een cleyne doot,
En stout ons vast al heẽ na Charons swartẽ boot.
Moet dan des menschen vleesch hier eens int graf bederven,
Soo laet ons metten gheest ghedueriehlijcken sterven.
Om wel te sterven ist, dat yder mensche leeft*;*
Om wel te leven ist, dat t'leven ons begheeft.

Malo gaudere, malum pessimum.

EEn gruwel zijn voor God, ons sonden en gebreken;
Maer gruwelijcker ist, daer in te blijven steken:
Noch ergher doet den mensch, die vroylijck daer in leeft*;*
En in zijn quaden wech, een welgevallen heeft.
Maer op der sonden pad zijn dees wel verst ghecomen,
Die hun, met vollen mont, der booser streken roemen.
Can ick van sonden niet vry houden mijn ghemoet,
Om dat ick ben een mensch bestaend' uyt vleesch en bloet,
Van vast int quaet te staen, van t'schandelijck verblyden,
Van des te draghen roem, wil ick my immers myden,
Mits dat ick ben een mensch vernieut door Christi soen.
Du gheefst my God den wil, ô gev' oock het voldoen.

Nunquam erit foelix, quem torquebit foelicior.

IN blyschap wil ick niet soo hooghe zijn gheseten,
Dat ick daer deur mijn God sou comen te vergeten.
'k En wil ooc niet soo verr' in-laten druck en rou,
Dat ick myn eyghen self daer door vergeten sou.
Ic merck dat niemant is door voorspoet soo verhevẽ,
Dat hem, naer synen wensch, hier alles wert ghegeven:
Ic sie ooc dat geen mensch soo ongheluckich leeft,
Die niet soo dit soo dat tot syn gherief en heeft.
Wel dan, wat gaet my aen? waerom ist dat ick wensche
Te zyn van beter staet als is myn even mensche?
Het best en hebdy niet, oock niet het quaetste lot*;*
Vernueght u dan, myn hart, en danct den milden God.

Votum.

WAt is doch *cruyt* of *spruyt,* als wy aensien de dieren
Die crielen door de lucht, door velden en rivieren?
En wederom, wat is een domm' of stomme *beest*
Als ons comt in den sin des menschen hooghen gheest?
Wat is den *mensch*, als wy t'groot *aertrijck* gaen bemercken?
Wats t'aertrijck soo wy t'ooch slaen op des hemels wercken?
Wat is den *hemel* doch, als ons ghemoet aensiet
Hem die *cruyt*, *beesten*, *mensch*, *aerd*', *hemel* schiep uyt niet?
Niet, om sich sellefs wil, wil ick dan eer bewijsen*;*
Maer alle dinck in God verwonderen en prijsen,
En God in alle dinck. ô God, stuer myn ghedacht
Dat, buyten dy, myn ziel voortaen gheen dinck en acht.

FJNJS.

[Errata]

M*Onendus es*, *Benevole Lector*, *Typographum*, *in dispositione Monitorum 43. & 45.*, *nescio quo errore*, *lapsum esse; & praepostero ordine alterum in locum alterius collocasse: Tu, nisi grave sit id ipsum loco, quo dixi*, *margin[...] ascribe. Et Vale.*

Ick hebbe V.E. gunstighe Leser, te waerschouwen dat in het drucken van dese hier-by-ghevoughde Bedenckinghen, den Drucker (ick en weet door wat mis-slagh) in het Tweede deel der selver, de XLIII. Bedenckinge verkeerdelijck heeft gevougt by het XLV. Sinne-beelt, ende in teghen-deel, de XLV. Bedenckinghe by het XLIII. Sinne-beelt: Weest sulcx int lesen ghedachtich, ofte soo u goet dunckt teyckent de voorsz plaetse op de kant. Ende Vaert wel.